AYŞE KULİN

Kanadı Kırık Kuşlar

ROMAN

§

AYŞE KULİN

ESERLER

1. *Güneşe Dön Yüzünü* (Öykü)
2. *Bir Tatlı Huzur* (Biyografi)
3. *Foto Sabah Resimleri* (Öykü)
4. *Adı: Aylin* (Biyografik Roman)
5. *Geniş Zamanlar* (Öykü)
6. *Sevdalinka* (Roman)
7. *Füreya* (Biyografik Roman)
8. *Köprü* (Roman)
9. *İçimde Kızıl Bir Gül Gibi* (Deneme)
10. *Babama* (Şiir)
11. *Nefes Nefese* (Roman)
12. *Kardelenler* (Araştırma)
13. *Gece Sesleri* (Roman)
14. *Bir Gün* (Roman)
15. *Bir Varmış Bir Yokmuş* (Öykü)
16. *Veda* (Roman), *Veda* (Çizgi Roman)
17. *Sit Nene'nin Masalları* (Çocuk Kitabı)
18. *Umut* (Roman)
19. *Taş Duvar Açık Pencere* (Derleme)
20. *Türkan-Tek ve Tek Başına* (Anı-Roman)
21. *Hayat-Dürbünümde Kırk Sene* (Anı-Roman)
22. *Hüzün-Dürbünümde Kırk Sene* (Anı-Roman)
23. *Gizli Anların Yolcusu* (Roman)
24. *Saklı Şiirler* (Şiir)
25. *Sessiz Öyküler* (Öykü Derlemesi)
26. *Bora'nın Kitabı* (Roman)
27. *Dönüş* (Roman)
28. *Hayal* (Anı)
29. *Handan* (Roman)
30. *Tutsak Güneş* (Roman)

ÖDÜLLER

1988-89 / Tiyatro ve TV Yazarları Derneği, En İyi Çevre Düzeni Dalında Televizyon Başarı Ödülü

1995 / Haldun Taner Öykü Ödülü Birincisi

1996 / Sait Faik Hikâye Armağanı Ödülü

1996 / 3. UAT En Başarılı Yazar Ödülü

1997 / Oriflame Roman Dalında Yılın En Başarılı Kadın Yazarı Ödülü

1997 / Nokta Dergisi *Doruktakiler* Edebiyat Ödülü

1997 / İ.Ü. İletişim Fakültesi, Roman Dalında Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü

1998 / Oriflame Edebiyat Dalında Yılın En Başarılı Kadın Yazarı Ödülü

1998 / İ.Ü. İletişim Fakültesi Roman Dalında Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü

1999 / Oriflame Edebiyat Dalında En Başarılı Kadın Yazarı Ödülü

1999 / İ.Ü. İletişim Fakültesi Roman Dalında Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü

2000 / Rotaract Yılın Yazarı Ödülü

2001 / Ankara Fen Lisesi Özel Bilim Okulları Yılın Yazarı Ödülü

2002 / Tepe Özel İletişim Kurumları Yılın En İyi Edebiyatçısı Ödülü

2003 / AVON Yılın En Başarılı Kadın Yazarı Ödülü

2003 / Best FM Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü

2004 / İstanbul Kültür Üniversitesi Yürekli Kadın Ödülü

2004 / Pertevniyal Lisesi Yılın En İyi Yazarı Ödülü

2007 / Bağcılar Atatürk İ.Ö. Ok. & Esenler-İsveç Kardeşlik İ.Ö. Ok. Yılın Edebiyat Yazarı Ödülü

2007 / Türkiye Yazarlar Birliği *Veda* isimli romanı ile Yılın En Başarılı Yazarı

2008/ European Council of Jewish Communities Roman Ödülü

2009 / TED Bilim Kurulu Eğitim Hizmet Ödülü

2009 / Kocaeli, 2. Altın Çınar Dostluk ve Barış Ödülü

2009 / Kabataşlılar Derneği Yılın En İyi Yazarı Ödülü

2010 / Best FM 1998-2008, 10 Yılın En Başarılı Kitabı

2010 / Kabataşlılar Derneği Yılın En İyi Yazarı Ödülü

2011 / İTÜ EMÖS Yaşam Boyu Başarı Ödülü

2011 / Orkunoğlu Eğitim Kurumları, Yılın En Başarılı Yazarı Ödülü

2011 / ESKADER Kültür & Sanat Ödülleri, Hatırat Dalında *Hayat & Hüzün*

2011 / *Farewell* (*Veda*) ile Dublin IMPAC Edebiyat Ödülü Ön Adayı

2012 / Medya ve Yeni Medya En İyi Yazar Ödülü

2013 / Kültür ve Turizm Bakanlığı, Toplumsal Duyarlılığa Katkı Ödülü

2013 / Lions Başarı Ödülü

2014 / 22. İTÜ EMÖS Ödülü; Yılın En Başarılı Kitabı - *Handan*

2015: Eryetiş&Balkanlar Eğitim Kurumları /Yılın En İyi Romanı: *Tutsak Güneş*

2016: *Permio Roma Ödülü* / Çeviri Dalında En İyi Roman/ *Nefes Nefese.*

Sevdalinka'nın Bosna-Hersek telif geliri savaş mağduru çocuklara, *Kardelenler*'in telif geliri Kardelen Projesi'ne, *Sit Nene'nin Masalları*'nın telif geliri UNICEF Anaokulu Projesi'ne, *Türkan-Tek ve Tek Başına*'nın özel baskısının ve *Türkan* tiyatro oyununun telif gelirleri ise ÇYDD eğitim projelerine bağışlanmıştır.

AYŞE KULİN

KANADI KIRIK KUŞLAR

§

Yayın No 1594
Türkçe Edebiyat 614

Kanadı Kırık Kuşlar
Ayşe Kulin

Editör: Cem Alpan
Düzeltmen: Elvan Özkaya
Kapak tasarımı: Füsun Turcan Elmasoğlu
Sayfa tasarımı: Zülal Bakacak
Kapak ilüstrasyonu: Christian Schloe

Gösterilen bütün çabalara rağmen telif sahibiyle bağlantı kurulamamıştır. Kendisine ulaşabilmemiz için bu konuda bilgi sahibi olanların yardımcı olmalarını rica ederiz.

© 2016, Ayşe Kulin
© 2016, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Kasım 2016 (150.000 adet)

ISBN: 978 - 605 - 185 - 078 - 8
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

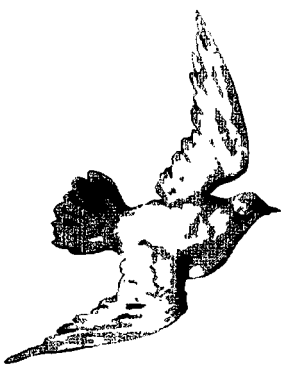
I-AY YILDIZLI VATANIMIZ

Bize Yine Hasret Düştü 15
Elveda Vatanım 36
Zürih'te Zaman 45
Ortasından Deniz Geçen Şehirde 58
Yoktan Var Edilmiş Şehirde 66
Bakanlıktaki Mucize 76
On Yılda On Beş Milyon Genç 80
Arapsaçı 86
Aksaklıklar 92
Aramızda Casus mu Var? 115
Ankara Ankara, Senden Medet Umar Her Düşen Dara 122
Türk Övün, Çalış, Güven ve Fesat Üret 133
Ata'ya Veda 145
Gece Gelen Telgraf 150

II-AYRILIK ZAMANI

Susanne Schlimann'dan Suzan Şiliman'a 157
Hanna 167
Hanna'nın Oyunu 176
Sürprizler 181
Suzan'ın Yeni Evindeki Hayatı 186
Yıllar Akarken 197
Suzan'ın Seçimi 204
Bir Eylül Kasırgası 212
Beklenmeyen Misafir 232
Değişen Hayatlar 238
Yüzleşmeler 244
Adı Ne Olsun? 251
Madam'ın Düğün Hediyesi 254
Aranan Kan Bulundu 262
Çözülmeler 269
Bebek Hayatın Darbelerine
Karşı Gardını Şimdiden Almış Gibiydi 273
Sude'nin Yaşamından Kesitler 283
Hayata Açılan Kapılar 302
Kapıldım Gidiyorum Bahtımın Rüzgârına 311
1 Nisan Şakası Gibi Bir Çocuk 328
Kanadı Kırık Kuşlar 340
Direniş Günlerinde Aşk 355
Hayatın Cilveleri 369
Ayrılık Zamanı 384

KANADI KIRIK KUŞLAR

E-POSTA

25 Ocak 2016 saat: 22.17

Sevgili Esra'm, biricik torunum,

İlk defa kırgın ayrıldın benden. Sen, gecenin sonunda gösterdiğim tepkiye biraz şaşkın, üniversitene dönmek üzere İzmir'e uçarken düşündüm de, tatsız konuyu tam da sen yola çıkmak üzereyken açmamalıydım. Konuşmamız gerekenler aceleyle yazılmış bir iletiye sığmaz. Yeniden bir araya geldiğimizde uzun uzun konuşuruz.

Esra'm inan bana, sana İngiltere'ye yerleşmen için ısrar ederken sadece senin iyiliğini düşünüyordum. Yanımda kalmanı, son yıllarımda bana yakın olmanı istemez miyim? Üstelik senin vatanını çok sevdiğini, İstanbul'a bayıldığını da bilirim. Ama ne çare ki bizim kaderimizde

sürekli yer değiştirmek var. Benim babamla anneciğim de vatanlarına ve yaşadıkları şehre hayrandılar. Gün geldi, sabah içtikleri kahvenin fincanını dahi yıkayamadan, evlerini geride bırakıp gitmek zorunda kaldılar. Annemle babam, bambaşka bir ülkede yeni hayatlarına başlarken, acı hatıralarını hafızalarının derinlerine gömdüler. Çocuklarını, temiz yüreklerine hiç kin bulaştırmadan yetiştirmek istediler. Annen, uzun yıllar bu ülkeye yerleşmemizin esas nedenini hiç bilmedi. Büyükbabasının, devletin davetiyle üniversite hastanesinde göreve geldiğini ve İstanbul'u çok sevdiği için, temelli yerleştiğini düşündü. Doğruluk payı büyüktü; bu ülkeyi ve insanlarını çok sevdikleri için uzun kaldılar. O yıllarda iklim, yabancıların saygı ve sevgi görmesine müsaitti. Kimse kimsenin dinini kurcalamaz, sorgulamazdı. İstanbul'da hele, pek çok Rum, Ermeni ve Yahudi Müslüman Türklerle iç içe yaşardı. İnançlara saygı gösterilir, Müslümanlar kiliselerde mum yakar, Hıristiyanlarla Yahudiler türbelerde adak adardı. Ne var ki, artık ortam değişti kızım. İspanya'dan kaçan Yahudileri yüzyıllar öncesinde, benim ailemi ise otuzlu yıllarda kucaklayıp bağrına basan ülke, aynı ülke değil, o güzel günler geride kaldı. Dine siyaset mikrobunun bulaşması, dini bir sevgi aracı olmaktan çıkardı, ne yazık ki!

Ben, yolumun sonundayım, vakit bana göç için çok geç! Sen gençsin, huzurlu bir ülkede yaşamayı hak ediyorsun. Evet, dediğin gibi, senin yurdun burası ama artık burada çok fazla kin, nefret ve şiddet var. Uzun yaşamış olan ben, tarihin tekerrür ettiğini görebiliyorum. Ayrımcılık, nefret, şiddet ne acıdır ki, peşimizi bırakmıyor bizim. Abim yıllar önce hayatını Amerika'da kurduğunda onu kınamıştım, o meğer bugünleri görmüş. Şimdi uçma sırası sende! Benim annemle babam gibi, bir gün evinin bir el çantasına sığdığı kadarını aceleyle toparlayıp, arkana bakmadan gitmek istemiyorsan, vakit varken git. Ülkenin aydın sayılması gereken bir hocası, kimin damarında Yahudi kanı var diye araştırmaya kalkmasa ve bu münasebetsiz araştırmanın ucu gelip sana dayanmasaydı, bunları asla yazmazdım sana. Haklısın, bombalar her ülkede patlayabilir, adaletsizlik her ülkede var ama nefret cinayetlerinin sorgulanmadığı, cezalandırılmadığı yerde, sen şimdi açık edilmiş soyunla artık emniyette değilsin. Yahudi düşmanlarının peşinde yürekleri nefretle dolu takipçileri vardır. En azından kalbini kırarlar. Kalp kırığı iyileşmez. Hep sızlar.

Uzmanlık eğitimini İngiltere'de tamamlarsan ilerde orada çalışma hatta vatandaş olabilme şansın doğar. Sana ihtiyacın olan her yardımı, ancak bu şartımı kabul edersen yaparım.

İnşallah buluştuğumuzda, baş başayken sana anlatacağım daha pek çok şey olacak. Bayram tatilinde mutlaka İstanbul'a gel, konuşalım.

Allah'a emanet ol birtanem.

Seni çok seven anneannen,

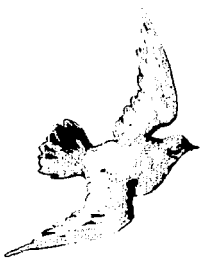
Suziş'in

I

AY YILDIZLI VATANIMIZ

BİZE YİNE HASRET DÜŞTÜ

MART 1933, FRANKFURT

Elsa, oturma odasına açılan kapının önünde durmuş, son altı yılın birikmiş ıvır zıvırına göz atarken, ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Yolculuğu sırasında el çantasından başka bagajı olmaması gereken biri, o ana kadarki yaşamını geride bırakırken, yanına geçmiş hayatına dair ne alabilirdi ki? Ona çok şey ifade eden saçma sapan nesnelerin tümünü hafızasına kaydedebilmesi keşke mümkün olsaydı! Kanepenin üzerinde anneannesinin işlediği goblen yastık duruyordu, kütüphane raflarındaki kitapların hemen önünde ise çocukluğundan beri biriktirdiği porselen hayvancıklarla onların arasına serpiştirilmiş aile büyüklerinin ve çocuklarının fotoğrafları... en büyük çerçevede de, bir tabureye yan oturmuş, gelinliğinin eteklerini iyice yaymış, ağzı kulaklarında objektife baktığı düğün resmi. Gerhard hemen arkasında,

elini Elsa'nın omuzuna koymuş, bundan böyle elim hep üstünde olacak, güven bana, der gibi adeta. Şu işe bakın ki, birazdan Gerhard'ın tek bir sözüyle evini geride bırakmak üzereydi Elsa.

Doğru mu yapıyor? Yapıyorlar?

Panik içindeyken doğru kararlar alamaz ki insanlar! Bir süre daha bekleselerdi keşke. Konuşsalardı, aralarında tartışsalardı...

Elsa, yemek odasındaki büfeye yürüyüp kapağını açtı. Dizlerinin üzerine çöküp uzandı ve en alt rafta üst üste yerleştirilmiş Meissen damgalı porselen yemek tabaklarını okşadı. Tita, yani teyzesi, Elsa evlenirken ona kendi çeyizi olan tabak takımını armağan etmişti. Teyzesi hiç çocuğu olmadığı için ikinci bir anne gibiydi Elsa'ya. Hatta annesinden de öte, çok daha anlayışlı, daha az disiplinli, daha sevecendi. Lisedeki izcilik günlerinden kalma kuyu gibi derin sırt çantasına acaba bir iki tabak sıkıştırabilir miydi, Tita'dan bir anı olarak? Gerhard'a soracak olsa, vereceği yanıtı şimdiden biliyor, "Sen aklını mı kaçırdın?" diyecek, "biz can derdindeyiz, sen tabaklarla uğraşıyorsun!"

Tamam, yanına kırılabilecek eşyaları alamazdı ama ya aile fotoğraflarını? Resim albümlerini? Hele de kümelere ayırıp, şapka kutusunda gözü gibi sakladığı mektuplarını? Okul ve çocukluk arkadaşlarının yaz tatili yazışmaları mavi kurdeleyle sarılıydı; babasının yolculuklarından yolladığı kartpostallarla annesinin hâlâ ara sıra gönderdiği öğüt dolu nameler büyük bej zarftaydı; flört ettikleri yıllarda Gerhard'ın uçuk sarı kâğıtlara yazdığı aşk mektupları ki aralarında acemice yazılmış şiirler bile vardı, yaz kampına gittiğinde ona yazdığı ilk şiircik de dahil olmak üzere, kenarları dantelli örtünün içinde düğümlü duruyordu.

Elsa, buluştuklarında, Gerhard'a iyi ki fen bölümünü seçmişsin, çünkü şairliğinde iş yok, demişti. Gerhard da bir daha

ona asla şiir yazmayacağına yemin etmiş ama kendini tutamayıp, defalarca yazmıştı. Bu çocuksu mısraları ne zaman hatırlasa gülümserdi de, bu kez yaşlar titreşiyordu göz pınarlarında. Aralarından en kısa olanını bulup... *Kara elmas gözlerin var / İpek gibi saçların var / Gönlümün prensesi / Kalbimde hep yerin var* mı neydi? Mesela onu... çok ilerde bir gün, torunlarına okuyabilmek için yanına alsa mıydı? Güzelliğine şiirler yazılmış bir büyükanne olma fikri çok hoşuna gitse de ah ne yazık ki yapamazdı, onca mektup arasında şiirleri ayıklamaya vakti yoktu. Bir gün torun sahibi olmak istiyorsa, acele etmeliydi.

Çöktüğü yerden doğrulurken büfenin aynasında sapsarı yüzünü gördü. Her endişelendiğinde olduğu gibi, sol gözü seğiriyordu yine. Kendini daha fazla tutamayıp ağlamaya başladı. Hırsızlar, diye bağırdı hıçkırıklarının arasında, hain hırsızlar! Kimliğini çalıyordu birileri onun. Kişiliğini, tarihini, anılarım, mektuplarını, tabaklarını, çanaklarını, mobilyalarını, akrabalarını, dostlarını, arkadaşlarını, evini, sokağını, şehrini! Ahenkle akan düzeni tarumar oluyordu! Hırsı aklının önüne geçmiş bir deli, hayatını çalıyordu ve düğün resminde onu her tehlikeden korumak istercesine elini omuzuna koymuş olan kocası, mâni olamıyordu buna.

Yok, kocasını suçlamaya hakkı yoktu, bu şehirde yaşamayı en çok o istemişti. O ısrar etmişti kocasına Frankfurt Belediye Hastanesine başvurması için. Neden mi? Pek romantik bir nedenle; burası aynı zamanda, hayattaki idolünün, en hayran olduğu yazarın adını da taşıdığı için. Goethe'nin doğduğu evde, şaire ait her bir nesnenin, koltuğundan, yazı masasından, bu masanın üzerindeki hokka ve kalemden mutfağındaki pasta ve kek kalıplarına kadar muhafaza edildiği, sanatçının kıymetinin bilindiği bu şehirde sanatı her an, soluk alırken dahi yaşayacağını

sandığı için! Yazarına böylesine değer veren yöneticilerin, sıradan vatandaşlarına da değer vereceğinden emin olduğu için, hele de o vatandaşlar bilim adamlarıysa...

Şiirlerinin çoğunu ezbere bildiği, eserlerini yalayıp yuttuğu, kendini ruhen torunu hissettiği yazarın müze evinin önünden her geçişinde kalbi çarpan romantik budala, anla artık; Goethe'nin sanatının gücü dahi mâni olamıyorsa başlarına gelenlere, demek buraya kadarmış Frankfurt!

Elinin tersiyle yanağına doğru süzülen yaşı sildi, masaya bıraktığı mektubu alıp, kocasının yazdığı her bir kelimenin ciddiyetini tartarak, yazılmamış olanların ise vahametini kavrayarak, bir kere daha, dikkatle okudu.

"Elsa,

Bu notu sana getiren hademe, benim sınav sorularımı evde unuttuğumu sanıyor. Ona kütüphanemin sağ çekmecesinde duran bej renkli dosyayı ver ve içine benim pasaportumu koy. Sonra hemen Susy ile birlikte Peter'i okuldan almaya git. Öğretmene annenin aniden rahatsızlandığını (merak etme, annen iyi), acele yanına gitmek zorunda kaldığınızı söyle. Pasaportlarınızı almayı sakın unutma, yanına mücevherlerinden ve kasada sakladığımız paradan başka hiçbir şey alma, canım. Dikkat çekme! Binebildiğin ilk trenle Zürih'e git. Aynı trene binemesek bile, günün sonunda babanlarda buluşuruz. Vakit kaybetme, çok acele etmemiz gerekiyor, anlıyorsun değil mi?

G."

Yatak odasına doğru yürürken, yanıma mücevherleri alacakmışım, diye söyleniyordu, hangi kraliyet hazinesi mücevherlerini, acaba? Bir elmas yüzüğü vardı kocasının evlenirken taktığı, o

hep parmağındaydı zaten. Bir de Tita'nın yakut taşlı broşu, hepsi buydu! Kasanın anahtarını sakladığı şapka kutusunu, dolabın üst rafından indirdi, anahtarı aldı, dolabın önünde diz çöktü, kasayı açtı, içinde ne varsa çıkardı. Ah, nasıl da unutmuş, evlenirken babasının Gerhard'a verdiği altın köstekli saati. Altın zincir, yakut taşlı broşla birlikte Elsa'nın küçük mücevher kutusunda, kilit altında dururdu hep. Belki de en doğrusu, kutuyu olduğu gibi almaktı çünkü anneannesinin yadigârı, sedef kakmalı bu kutucuk, iyi para getirebilirdi icabında. Yatağın baş ucundaki komodinin çekmesinde duran diğer takılar ise, kilitlemeye dahi gerek duymadığı, satmaya kalksa beş para etmeyecek ıvır zıvırdan ibaretti. Onları taşımaya değmezdi de, belki birkaç makyaj malzemesi... gece kremi mesela? Hiç de ucuz değildi bu kremler, daha geçen hafta aldığı, çabuk bitmesin diye yüzüne ve boynuna dikkatli sürdüğü şu başucundaki koca krem kavanozuyla yine kocaman Caron marka pudrayı nasıl bırakacaktı geride? İkisi birlikte çantasına katiyen sığmazlardı!

Ah neler düşünüyordu, aptal gibi; güzellik malzemeleriyle uğraşmaya ve kendine acımaya vakti yoktu. Mücevher kutusunu dahi tek başına el çantasına sığdıramayınca, içindekileri bir mendile boşalttı, düğümledi. Derken eli boynundaki ince altın zincire gitti... ucunda... ucu... aman Tanrım! Zincirin ucundaki sembolü titreyen elleriyle çıkartıp, kasadaki bir miktar parayla birlikte bir zarfa tıkıştırdı. Mutfağa yürüdü. Günlük alışverişlerden arta kalan bozuk paraları da mutfaktaki ekmek kutusunda saklardı. Artık ne biriktirebilmişse şu ana kadar, onları da özenle çantasının fermuarlı kısmına yerleştirdi. Tekrar yatak odasına koştu, tuvalet masasının üzerindeki yuvarlak kutudan sedef taklidi ince pudriyerine alabildiği kadar pudra doldurdu, rujuyla birlikte rastgele attı çantasının içine.

Yanına alabileceklerini toparladığına göre, artık Susy'i zor daldığı uykusundan uyandırma pahasına yanına katıp okula gitmek zorundaydı. Uykusunu iyi alamazsa çok huysuzlaşabilen bir çocuktu Susy ama çaresizdi Elsa, kızının kendiliğinden uyanmasını bekleyemezdi. Zaman hızla akıyordu, Hademe Helmut, dosyayla pasaportu alıp gideli nerdeyse yarım saat olmuştu, o hâlâ dolanıp duruyordu odalarda. İçini çekti, ayakları geri geri giderek, kızın uyuduğu odaya yürüdü.

* * *

Gerhard çimlerde bitmiş kır çiçeklerine basmamaya dikkat ederek yürürken, bir ağaçtan hop diye yere atlayan ve bulduğu yiyeceği iki elinin arasına alıp, ayakları üstüne dikilen sincabı gördü. Birkaç gün önceki tatsız olaydan beri gülmeyi unutmuş yüzüne tatlı bir ifade yayıldı. Her şeye rağmen hayat güzeldi, onlar da şanslıydılar, karısıyla!

Şanslıydılar çünkü annesi ve ablası gibi, Northeim'da yaşamıyorlardı.

Ablası birkaç ay kadar önce yolladığı mektubunda, annelerinin sağlığından haber verdikten sonra, "*... kuzeyin gri, güneşsiz havası, iliklerimize işleyen nemli soğuğu yetmezmiş gibi, bir de şu eski binaların kasvetli görüntüsü yok mu, sanki yaşarken mezara girmiş gibiyiz. Ama en kötüsü işsizlik, kardeşim! Komşumuz Rudy'i bilirsin, seninle yaşıttır, neredeyse iki yıldır işsizdi, daha yeni iş buldu... hem de Nazilerin sayesinde! Hayat ölesiye sıkıcıydı, değişeceğine dair en ufak beklentimiz yoktu, hepimiz bir mutsuzluk çarmıhına gerilmiş gibi yaşıyorduk. Derken (inanmayacaksın bunu benim yazdığıma) o hiç sevmediğimiz Naziler, iş alanları yaratmayı ve şeh-*

rin sosyal yaşamını canlandırmayı başardılar! Halka açık festivaller, konserler, yarışmalar düzenliyorlar. Gidip eğleniyoruz. Laubaliliğe de hiç izin vermiyorlar, sarhoş serserilerin çıkardıkları marazaları da, sınıfsal çatışmaları da kaba kuvvetle bastırıveriyorlar. Sokaklardaki itiş kakış azaldı desem yeridir. Kazandıkları belediyelerin hepsinde, ihtiyacı olanlara yardımlar da yapıyorlarmış. Mesela bizim sokağın başındaki evde oturan Gisela'nın evine, kalın kafalı oğluna matematik dersi versin diye bir genç öğrenci yolladılar. Başka talepler de gelince, Belediye Binasında bir matematik kursu açtılar. Ölenleri takip edip, cenazeden sonra kederli ailelere küçük de olsa, para yardımı yapıyorlar. İşsizlere iş bulmakta da pek mahirler. Pek çok insan ilk kez hayatından memnun ama bunun hep böyle sürmeyeceğine dair söylentiler de yok değil. Bir de, güya Yahudileri sevmiyorlarmış. Bize iyilikleri dokunmadığı gibi, henüz bir kötülüklerini de görmedik. Biz sadece şehir meydanındaki müzikli eğlencelerden nasipleniyoruz, o kadar. Bekleyip göreceğiz neler olacağını..."

diye yazmıştı.

Evet, gerçekten çok şanslıydılar!

Elsa ile üniversite yıllarında tanışmış, sevişerek evlenmişlerdi. Sağlıklı ve sevimli iki çocukları vardı. Gerhard, müstakbel kayınpederinin gözüne girme telaşıyla, yüksek lisansını onun önerdiği bölümde seçmiş ama neticede seçiminden hiç pişmanlık duymamıştı. Şu anda onu her bakımdan tatmin eden mesleğini severek yapıyordu. Dahası, ülkenin modern çizimleriyle ünlü mimarlarından biri olan Ernst Mey'in tasarladığı, "Zigzag Evler" diye bilinen binaların birinde kiracıydılar. Bu evlerin oluşturduğu mahallede, şehrin aydın takımı yani profesörler, müzisyenler, sanatçılar otururdu. Adı "Entellerin

Mahallesi"ne çıkmış olan evlerin kirası hem sanıldığı gibi yüksek değildi, hem de Gerhard'ın çalıştığı hastaneye çok yakındı. Durum böyleyken, ufak tefek tatsızlıklardan nem kapıp enseyi karartmanın alemi yoktu! Evet, memlekette iyi gitmeyen şeyler vardı, insanlar giderek sertleşen ırkçı iktidardan tedirgindiler. Ama Avrupa'da hangi ülke güllük gülistanlıktı ki! Büyük Savaş'tan sonra komşu devletler arasında hiç bitmeyen sınır kavgaları, sürekli el değiştiren topraklar, çözülen imparatorlukların sebep olduğu göç dalgaları, göçmenlerin uyum ve dil sorunları... Neyse ki siyasetçi değildi Gerhard, sadece araştırmalarına ve öğrencilerine odaklanmış bir akademisyen, bir patologdu. Siyasetten uzak durursa başının belaya girmeyeceğini düşünmüştü ama... al sana! Ablasının mektubunda sözünü ettiği, Nazilerin Yahudilerden hoşlanmadığı söylentisi, yuvarlanırken hızla büyüyen ve önüne çıkanı ezen bir kartopuna dönüşüyordu.

Birkaç gece önce oturdukları binaya yapılan baskını ucuz atlatmışlardı. Polis binayı sardığında, neyse ki çocukları çoktan uyumuştu. Onlar da, karı koca yataklarına henüz girmişlerdi ki, önce sokaktaki araba gürültülerini sonra komşunun köpeğinin cırlak havlamasını, en sonunda ise kösele postalların merdivenlerde çıkardığı takır tukur topuk seslerini duymuşlardı. Yataklarından fırlayıp pencereye koşmuş, evlerinin önüne yığılmış polis arabalarını görmüşlerdi. Kulaklarını sokak kapısına dayayıp, korkudan titreyerek neler olduğunu anlamaya çalışmışlardı. Polis, binada yaşayan bazı kişilerin kapılarına hoyratça vurup, bir şeyler soruyordu. Kapılar açılıp, kapılar kapanıyordu. Kendi kapılarını aralamaya cesaret edemedikleri için neler konuşulduğunu tam anlayamamışlardı. Bir süre sonra polis arabaları lastiklerini vınlatarak, çekip gitmişlerdi. Derin bir sessizliğe bürünmüştü bina.

Gerhard kapıyı açmaya yeltenince, Elsa bileğine yapışmış, mâni olmuştu. Sol gözü seğiriyordu.

"Bırak kolumu canım, neler olduğunu öğrenmemiz lazım, Hanseller'e sorup döneceğim," demişti Gerhard. Aşağıya inmiş, Hansel'in kapısını çalmıştı.

"Kim o?" diye sormuştu titrek, ürkek bir ses.

"Benim, Gerhard Schlimann, üst kattaki komşu. Kapıyı açmanıza gerek yok Bay Hansel, ne için gelmişler sadece onu merak etim."

"Silah aradılar. Güya duyum almışlar da... Ne arar benim evimde silah! Bulamayınca gittiler. Maksat, gözdağı vermek."

"Geçmiş olsun. İyi misiniz? Bir şeye ihtiyacınız var mı? Bir sakinleştirici getireyim mi size?"

"İstemem. Huzur getirebiliyor musunuz, onu söyleyin. Yüksek doza ihtiyacım var," demişti yaşlı adam.

"Huzur bulunmuyor bugünlerde. Karaborsaya düşmüş. İyi geceler komşum."

Bir kat yukarı çıkıp, kapının önünde bekleyen karısına sarıldığında, "Bak gör, bir daha geldiklerinde, bizim kapımızı çalacaklar," demişti kollarında titreyen Elsa, "Kim bilir hangi uyduruk bahaneyle gelecekler. Tanrım, babanın av tüfeğini buraya getirmemiştin değil mi?"

"Tüfekle ne işimiz olur bizim? Köyde tatildeyken ödünç almıştım avlanmak için, buraya niye getireyim ki?"

"Sordum işte, emin olmak için. Çok korkuyorum, Gerhard."

Hâlâ seğiriyordu sol gözü.

"Korkma canım, hiçbir şey olmayacak bize."

Öyle demişti ama kendi de inanmamıştı söylediğine. Geçenlerde birahanede atıp tutarlarken, içkinin tesiriyle biraz yükselmişti sesleri... Üniversite kafeteryasında muhalif bir gazete

okuyan arkadaşının yanında görülmüştü... Nasyonal sosyalist bir öğrencisine, politikayı laboratuvarın kapısından içeri sokmaması için ikazda bulunabilmişti, hiç korkmadan... Şimdi korkuyordu işte! Korkmak. Her şeyden, herkesten korkmak. Avcıdan kaçan bir tavşan gibi, hep korkarak yaşamak... Böyle mi olacaktı hayat, bundan böyle?

Büyük bir ihtimalle, evet.

"Hep benim yüzümden," dedi Elsa, "Ben istedim buraya taşınmayı."

Karısının omzuna kolunu atarak, onu yatak odalarına doğru yönlendirdi.

"Saçmalama. Haydi gel, yatalım. Yarın unutacağız olanları."

Böyle demesine rağmen, ertesi gün unutmamıştı bir gece öncenin dehşetini... O günden beri, kaç gecedir yatağına her an kapının çalınmasını bekleyerek korku içinde giriyor, kötü rüyalarla bölünmüş bölük pörçük uykulara yatıyor, huzursuz uykularından yine endişe içinde uyanıyordu. Ama işte şimdi, şu anda bir sincabın art ayakları üzerine dikilip çimenlerde bulduğu bir elmayı kemirmeye çalışması o kadar sevimliydi ki, yüreğindeki korkuyu bir anda sıfırlamıştı.

Bahar geliyordu. Bir haftaya kadar çiçeğe dururdu ağaçlar. Bir cennete dönerdi o zaman bahçe. İyi şeyler düşünmeliydi ki iyi şeyler olsun. Patoloji Bölümünün başına getirilmesi an meselesiydi, bunu düşünse ya! Bölümün başındaki Herman, Amerika'ya göç etmek üzere, istifasını vermişti, ay sonu ayrılacaktı. Yerinin Gerhard'a teklif edileceğini sağır sultan bile duymuşken, böyle karamsar olmanın manası... biri koluna dokununca boş bulunup, "Hıı!" diye sıçradı

"Gerhard! Korkuttum mu seni?"

"Yok... Boş bulundum, düşüncelere dalmıştım da," dedi, aynı bölümde birlikte çalıştıkları arkadaşına, "Ne güzel bir gün değil mi?"

"Emin değilim... gelsene sen şöyle..."

Rudolf, koluna girdi Gerhard'ın, onu kestane ağacının altına doğru yönlendirdi, etrafı kolaçan ettikten sonra kulağına eğilerek konuştu:

"Gerhard, git buradan. Hemen git. Dün akşam yemeğinde bir şey öğrendim... şey... benim polis teşkilatında çalışan bir bacanağım var ya, tanırsın sen de, hani tenis maçı yapmıştık geçenlerde. Her neyse, dün gece kayınvalidemin yaş gününü kutluyorduk, biraz fazlaca içmişiz... gevezelik ederken ağzından kaçırdı bacanak, 'yarın sizin üniversitede tutuklamalar olacak, dedi.' Karını çocuklarını al, şehir değiştir, hatta yurtdışına çık, becerebilirsen."

"Ne diyorsun sen Rudolf! Emin misin?"

"Herbert'in girişimiyle bir toplantı yapıldıydı ya bizim bölümde... hani şu gece yarısı çıkartılan yasalara karşı, protesto mahiyetinde imza toplanmıştı..."

"Eee?"

"Sen imza vermiş miydin?"

"Elbette. Çoğumuz verdik."

"Ben o gün yoktum. Veremedim. O imzalayanları galiba... şey yapıyorlar."

"Ne?"

"Toplayacaklarmış bugün."

"İsim söyledi mi senin bacanak?"

"Yok, o söylemedi de, ben birkaç isim sordum, baktım hiç itiraz etmiyor. Vakit kaybetme, dostum, bu işler ciddi. Kampları boşuna hazırlamıyorlar. Bir an önce uzaklaş buradan, ben de acele edeyim, başka haberdar etmek istediğim meslektaşlarım var."

Rudolf telaşlı adımlarla uzaklaşırken, bir an heykel gibi hareketsiz kaldı Gerhard. Sonra altında durduğu ağaca tutundu, eğildi ve kusmak istedi. Sabah kahvaltıda yediği yumurta, ağzının içindeydi şimdi. Neyse ki etrafta kimse yoktu da hamile kadınlar gibi öğürdüğünü gören olmadı. Ağzına geldiğini sandığı kahvaltı, nedense bir türlü çıkmıyordu. Ter içinde kaldı. Sadece tükürebildi. Çenesinden yakasına doğru akan tükürüğünü atkısıyla sildi, kendini toparlayıp koşar adım odasına yürüdü. Odasına girince ilk iş, İsviçre'ye kalkan trenlerin saatini sormak için telefona uzanmak oldu ama parmakları yanmış gibi birden geri çekti elini. Ya telefonlarını dinliyorlarsa! Telefon etmekten vazgeçti, çekmecesinden çıkardığı dosya kâğıdına acele bir şeyler karaladı, zarfa koydu, zarfı diliyle ıslatıp kapattı, hademeyi çağırdı, biraz bahşiş eşliğinde hademeye verdi.

"Hasta notlarımın olduğu dosyayı, sabah aceleyle çıkarken, evde unutmuşum. Adresi biliyorsun Helmut, bisiklete atla da Frau Schlimann çarşıya çıkmadan yetiş, dosyamı getiriver bana. Bu zarfı da karıma ver, dosyayı nereye koyduğumu yazdım, aramasın diye. Haydi... Sallanma, vizite başlamadan yetiştir bana dosyamı."

Aceleyle odadan çıkan adamın peşinden seslendi, "Döndüğünde odamda değilsem, dosyayı masama bırak emi."

Helmut'un soru sormasına vakit bırakmamak için odasından çıkıp merdivenlere yöneldi. Birkaç basamak çıkıp, hademenin uzaklaşmasını bekledi. Sonra odasına geri geldi, masasının üzerindeki dosyalarda son araştırmalarıyla ilgili notları çıkarıp özenle çantasına yerleştirdi, çantasını yanına aldı, binadan çıktı, Helmut'un gittiği istikametin aksi yönüne doğru koşarak caddeye ulaştı, bir taksi çevirdi. Koltuğa yerleşirken, şoföre bankasının adresini söyledi. Parasının tümünü çekse, dikkat çeker miydi

acaba? Şüphe uyandırır mıydı? Yok, yanına sadece yolculukta yetecek kadar para alacaktı. Fazla bir birikimi yoktu aslında ama yine de tedbirli olmalıydı.

Bankada ona hizmet veren memura, kayınvalidesinin hastalık haberini aldıklarını bu yüzden karısını yanında biraz parayla annesine göndermek zorunda kaldığını, hastane masrafını ödemesi filan gerekirse, birkaç gün içinde yine uğrayabileceğini söyledi. Memur bu gereksiz gevezeliğe şaşırmış gibi geldi ona, bu tür açıklamaları genelde kadınlar yaparlardı. Sustu.

Bankadan çıkışta, önünden geçen tramvaya atladı. İneceği durağa kadar, tilkiler dolaşıp durdu kafasının içinde. Yakında başkanlığını üstleneceği Patoloji Kürsüsüne göz dikmiş birinin oyunu olabilir miydi, bu? Yok, daha neler! Kimse böyle bir alçaklığa tenezzül etmezdi de... ya doğru değilse Rudolf'un söylediği? Ya boş bir dedikoduysa? Böyle telaşla çıkıp gider ve hemen geri dönerse, alay konusu olurdu, rezil olurdu! Ah ne yapsaydı? Nasıl emin olsaydı? Her ihtimale karşı ihtiyatlı davranıp, bugün buradan bir an önce uzaklaşayım, yarın nasılsa gerçeği öğrenirim, diye geçirdi içinden, eğer hiç kimseyi yaka paça götürmedilerse, bir sorun yoksa, karımı çocuklarımı toplar geri gelirim. En azından Elsa annesiyle babasını, onlar da torunlarını görmüş olurlar. Kayınvalidemin hastalık bahanesi, cebimde dursun, şimdilik.

Odasına geri geldiğinde, hademenin getirdiği dosyayı masasının üzerinde buldu. Hemen açtı, kâğıtların arasından pasaportunu çıkardı, ceketinin iç cebine yerleştirdi. Çoktan hazırladığı çantası elinde, paltosunu almak için kapının arkasına çakılı çengele gitti ve... a ah... nasıl olur? Palto yerinde değildi! Kim almış? Ter

içinde kaldı. Gözleriyle odayı tararken evrak dolabının camında aksini gördü, palto hep üzerindeydi ve o farkında dahi değildi bunun. Herhalde bu yüzden böyle ter içindeydi. Çıktı odadan, kapısını sıkıca kapattı. Merdivenleri ikişer üçer indi, koşar adım yürüdü bahçede, ana kapıya doğru. Bu kez önünden kaçışan iki yavru sincabı görmedi bile. Kapının girişindeki kulübede oturan nöbetçiye hiç bakmadan geçti, caddeye kadar gözleri yerde hızlı adımlarla gitti, köşe başında beliren taksiye elini salladı. Yavaşladı, tam önünde durdu taksi.

"İstasyona çek," dedi şoföre ve ancak o zaman rahat bir nefes alabildi. Kalbinin atışlarının normale dönmesi için, gözleri kapalı beklerken içinden annesinin her gece yatmadan önce ona mutlaka söylettiği duayı hatırlamaya çalıştı.

"Tanrım beni, ailemi ve sevdiklerimi koru..." Gerisi gelmiyordu, unutmuştu... oh olsun ona! Çocukluk duasını unutana, ancak sıkıştığında dua edene Tanrı niye yardım etsin ki!

Trafik polisinin işaretiyle dört yol ağzında durdular. Karşı şeritteki arabalar aktıktan sonra hareket ettiler ve bir tabur SA'nın (Fırtına Birliğinin) yanından geçerlerken, Gerhard taksi şoförünün bir şeyler mırıldandığını duydu, galiba küfür etmişti. O da ağız dolusu küfretmek istiyordu ama ihtiyatlı davrandı, hiçbir şey söylemedi.

İstasyona vardıklarında, ana kapının önündeki polisleri görünce, şoföre para ödeme işini mümkün olduğunca yavaştan aldı. Ama ne yaparsa yapsın, sonunda o kapıdan girmek zorundaydı. Gözleri yerde, telaşsız adımlarla yürüyerek ilerledi, hatta yanlarından geçerken paltosunun cebinde sigara tabakasını bulup çıkardı, bir sigarayı dudaklarına yerleştirdi. İçinden aralarından birine, ateşiniz var mı demek geçtiyse de yapmadı, bu şansını

fazla zorlamak olurdu. Sigarasını, çelik çatısı bir uçak hangarını andıran, çok camlı binanın içine girince yaktı. Hafifçe titriyordu eli. Ne acayip bir insandı yahu! Hem böyle korkar, hem de aklından olmayacak kahramanlıklar geçirirdi, polisten kibrit istemek gibi. Çocukken de böyle olduğunu düşündü, dedesinin bahçesindeki ağaçların en yüksek dallarına tırmanırken korkudan işediği bile olmuştu ama pes etmemiş, ağacın en tepesine kadar tırmanmıştı, mesela.

Sigarasından birkaç nefes çektikten sonra rahatladı, defalarca girip çıktığı binaya ilk kez görüyormuş gibi baktı. Telaşla trenlere koşarken hiç fark etmemiş, meğer ne zamandır büyük bir salon daha eklemişler ana salona. İnsan gündelik hayatın hayhuyunda nasıl da kaçırabiliyordu ayrıntıları. Ne zaman tren garına gelse hep acelesi, yakalaması gereken bir treni olurdu. Ya da tatil zamanları, İsviçre'de yaşayan kayınvalidesi ve kayınpederiyle buluşmak için ailece gelirlerdi ki, bu kez de elleri kolları valizlerle, çantalarla dolu, gözleri ise hep çocuklarının üzerinde olurdu.

Demek ki, hiç bakmamış etrafına!

Bu sefer eli de boştu, vakti de boldu. Sigarası dudaklarının arasında, dört bir yanına iyice göz gezdirdi. Karşısındaki bilet gişelerinde uzunca sayılabilecek kuyruklar vardı. En kısa kuyruğun ucuna takıldı. Sırası gelince, telaşsız olmasına çok dikkat ettiği bir sesle Zürih'e kalkan ilk trende bir yer istedi.

"Bir saat sonra bir trenimiz var," dedi memur, "bir de akşam saatlerinde var ama aktarmalıdır."

Geri zekalı diye geçirdi içinden, ilk kalkan tren dedim ya!

"Bir saat sonrakine lütfen."

"Birinci mevki mi?"

Küçük bir tereddüt geçirdi. Birinci mevki yolcularına daha iyi davranacaklarını tahmin ediyordu ama bundan böyle cebindeki parayı çarçur etme lüksü yoktu.

"İkinci mevki olsun," dedi, "tek yön."

Memurun çok yavaş hareketlerle kestiği bileti ona uzatmasını sabırla bekledi, parasını ödedi. Peronun numarasını sordu. Bileti cebine koyunca, hızlı hızlı yürüdü, bir üst kata çıktı, tren henüz gelmemişti, peronda çok az insan vardı. Kollarında bir çocuk taşıyan yeşil ceketli şu arkası dönük genç kadın, Elsa olabilir miydi? Yok, elbette değildi. Elsa'nın yeşil bir ceketi hiç olmadı ki, diye düşündü. Küçük bir oğlan koşuyordu ona doğru. Saçları mısır püskülü gibiydi ama hayır, o çocuk da Peter değildi. İlerledi, peronun ortasına sonradan inşa edilmiş kapalı bekleme salonuna girdi. Sadece yaşlı bir kadın vardı, kapı kenarında oturmuş, yün örüyordu. Çıktı. Bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı peron boyunca. Belki yirmi belki de otuz kez gitti geldi. Arada bir de gidip merdiven başından aşağıya bakıyordu. Dakikalar geçtikçe kalabalık ve hareket artıyordu ama karısı ve çocukları gelmiyorlardı. Gerhard perona girdiğinde geçmek bilmeyen zaman çılgın bir hızla akmaya başladı birden bire; tık... tık... tık... tık... İstasyon girişindeki tavanın orta yerinde sallanan koca saatin her bir saniyesini duyuyor olmasına imkân yoktu. Peki neydi bu kulağına gelen yeknesak ses?

Kalbinin sesi olmasın?

Sakin ol, diye telkinde bulundu kendine. Sakin ol, az sonra trene binip gideceksin. Her şey geride kalacak!

İyi de Elsa nerede kalmıştı? Birkaç kere daha gitti geldi peronda. Elsa ile çocukların, bineceği trene yetişememelerinden endişe duymaya başladı. Yoksa şimdiye dek, gelmiş olurlardı. Birden kulağında bilindik bir ses... merdivenlerde postal sesleri!

İrkildi, içgüdüsel bir hamleyle, kapalı salona koştu. Yaşlı kadın orada değildi artık. Aralarında gürültülü bir şekilde konuşan, kaba şakalar yapan birkaç öğrenci vardı sadece. İçeri girip, kapının aralığından dışarıyı gözetledi. Üstlerinde deri şortları, başlarında tüylü şapkaları ve tabanları çivili dağ ayakkabılarıyla bir grup Bavyeralı turist doldurmuştu peronu! Tüh! Boşuna korkmuş!

Aşağı indi, Zürih'e giden trenlerin saatlerini gayet iyi bildiği halde, duvardaki büyük levhadan bir kere daha kontrol etti, bir sonraki trenin kalkış saatini. Perona çıktı tekrar.

Nerede kaldı bu tren!

Sonra, kendi henüz gözükmeyen trenin rüzgârını hissetti yüzünde. Demek ki perona girmek üzereydi. Biletini telaşla çıkarıp, vagonunun numarasını bir kere daha kontrol ederken, tren de dönemeci dönüp nihayet göründü, kendine mahsus kömür kokusu ve fren gürültüsüyle, tıslayıp fıslayarak geldi ve durdu. Peronda telaş başladı. Gerhard sabırla yolcuların inmesini bekledi. Kendi vagonunu bulup çevik bir hareketle trene atlarken, bir ses duydu arkasında,

"Bayım, bakar mısınız?.. Hey... Siz..."

Şimşek hızıyla ne yapması gerektiğini düşündü. Duymamış gibi yapıp içeri geçip tuvaletlerden birinde mi saklansın yoksa dönüp baksın mı?

Döndü, baktı.

Yaşlı bir adam, üç, dört yaşlarında olduğunu tahmin ettiği bir oğlanı uzatıyordu ona. Uzanıp aldı çocuğu, sonra onu yere bırakıp adamın binmesine yardımcı oldu.

"Basamaklar çok yüksek de..." dedi yaşlı adam mahcup bir gülümsemeyle.

Dede torun koridorda Gerhard'ın önünden yürüyerek kompartımanlarını aradılar. Gerhard, kendinde çocuğa şaklabanlık

edecek enerjiyi bulmadığı için, içinden ayrı yere düşmelerini diledi. Şanslıydı, onlarınkinden iki kompartıman ötedeydi kendi kompartımanı. Girdi içeri, genç bir adamla orta yaşlı bir kadın yerlerine oturmuşlardı bile. Gerhard valizini ve çantasını yukardaki bölüme yerleştirdi ve karısıyla çocuklarını son bir umutla, trenin içinde aramaya çıktı.

İkinci mevkide yoktular.

İndi, trenin ön tarafına koştu, birinci mevkiye de girip, bakmak istedi. Kondüktör durdurup biletini sordu. Adama laf anlatmaya çalıştı. Zorlandığını görünce trene binmekten vazgeçip, pencerelere bakarak ilerledi. Kendi tarafındaki kompartımanlarda da yoktular.

Çaresiz kendi vagonuna geri döndü. Cama yapışıp, gelen yolcuları gözlemeye başladı. Bir taraftan da zamanı hesaplamaya çalışıyordu. Elsa, onun yaptığı gibi, anında çantasını kapıp istasyona gelemezdi ki! Önce bebeği uyandıracaktı, altını temizleyip giydirecekti, doyuracaktı, sonra Peter'i okuldan almaya gidecek, kim bilir kaç öğretmene dil dökecekti. Bir de karısının hazırlanma faslı vardı ki, onu en korkutan da buydu zaten. Yanına ne alsın? Ne almasın? Her yere taşıdığı mektuplarını sakladığı o kocaman silindir şapka kutusunu bu sefer de elinde görecek olursa... elini dizine vurdu (yanında oturan kadının göz ucuyla kendisine baktığını fark etti), ne yapardı acaba? Buraya taşınırlarken ne yaptıysa aynını herhalde. Söylenir, söylenir ve söylendiğiyle kalırdı! Ah bu kadınların tuhaf huyları, bu... bu... eski eşyalarına yapışıp kalmaları!

Kampana çalıyordu. Hareket etmek üzereydiler. Yerinden kalktı, pencerenin önüne doğru gitti, camı indirip uzandı, perona baktı. Birkaç kişi vardı koşa koşa gelmekte olan... yüreği bir an hop etti... uzak gözlüğünü arandı ceplerinde.

"Camı kapatın lütfen, esiyor," dedi biri.

Gerhard camı kapatıp yerine oturdu. O uzaktaki kişilerin pencerenin önünden geçip gitmelerini seyretti.

Karısı ve çocukları bu trende değillerdi, artık emindi bundan.

Ya onu bulamayan polis, konuşturmak için karakola götürdüyse Elsa'yı?

Ya Almanya'dan ayrılmasına izin vermezlerse?

Bir daha karısını ve çocuklarını hiç göremezse?

Tanrım, ne büyük bir aptallık etmişti aileyi böyle bölmekle!

Onları nasıl bırakabilmişti geride? Sabah kendine çok makul görünen bu plan, şimdi kalbine batıyordu. Bin pişmandı trene birlikte binmedikleri için. Aklına her türlü kötülük geliyor, Elsa'yı kocasının yerini söylemesi için sorguya çekilirken hayal ediyordu, mesela.

"Doğruyu söyle! Sen de yangını çıkaran ekipte misin?" gibisinden bir soru karşısında ne yapardı acaba zavallı Elsa? Ona ne sorduklarını anlayamazdı bile ama sol gözü mutlaka seğiriyor olurdu. Elleri titrerdi. Aklı dururdu. "Ne yangını?" diye sorardı, "Hangi yangın?"

O meşhur ve meşum "Yangın!"

Büyük kâbus, işte bu yangınla başlamıştı. Elbette bizzat görmemişti ama defalarca dinlemişti, Gerhard. Önüne gelen anlatmıştı çünkü. Çeşitli resimlerine de bakmış, kırılan camların alevlerle dansını, ürpererek hayal etmeye çalışmıştı.

Yaklaşık bir ay kadar önceydi, Meclis binasında akşam dokuz buçuk sularında başlayan yangın, bir buçuk saat içinde kontrol altına alınmış, iki saat sonra da tamamen söndürülmüştü ama Temsilciler Salonu'nun tamamen yanmasını önleyememişti itfaiye. Binanın merkezî bölümü tamamen harap olmuştu.

Hitler yangın mahalline ulaştığında ise, Propaganda Bakanı Goebbels'i, hani şu, *'Yalan ne kadar büyük olursa, inananı o kadar çok olur'* diye buyuran eski gazeteciyi, yangını seyrederken bulmuştu.

Sonraki günlerde Meclis Binası, parkın diğer ucundaki, artık kullanılmayan Opera Binasına taşınmıştı, yangını komünistlerin çıkardığı propagandası da başarıyla sürdürülmekteydi! Ah nasıl da sonuna kadar sömürmüştü Hitler, eline geçen bu fırsatı!

Gerhard, içini çekti; o günlerde radyoda defalarca dinlediği Hitler'in hiddetten titreyen sesi, şimdi sanki bir kere daha kulaklarındaydı.

"Şu anda Alman tarihinde yeni bir dönemin başlangıcına şahit oluyorsunuz! Bu Tanrı'dan gelen bir işarettirrr ve kimse komünistleri ezmemize mâni olamayacaktırrr! Yolumuzun üzerinde duranları mahvedeceğizzz! Hesap soracağızzz! Cezalandıracağızzz!"

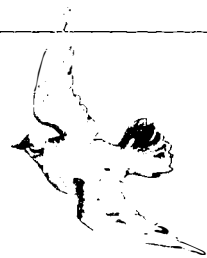
Ellerini kulaklarına bastırırken, azıcık utanarak hatırladı; yangının hemen ertesi günü, şair ve oyun yazarı Bertolt Brecht, başına gelebileceklerin kokusuyla ailesiyle birlikte Danimarka'ya kaçmıştı ve Gerhard ne kadar da ayıplamıştı Brecht'i. Yangını bizzat Hitler'in çıkardığına dair duyumlar aldığını söyleyen karısına da, "Sen sakın o geveze kadınlarla dedikodu yapma emi! Yoksa bizim de başımız derde girer," diye ihtarda bulunmuştu. Ve işte şimdi kendisi de tıpkı çemkirdiği Brecht gibi, korku ve kuşkuyla İsviçre'ye kaçmaktaydı, üstelik yanına karısını ve çocuklarını dahi almadan!

Kendine fena halde kızıyordu. İyi niyeti bazı şeyleri görmesine mâni olmuştu, tamam da, siyasi tutuklular için Dachau Kampı hazırlanırken de mi fark etmemişti olacakları? Bu kampa ilk misafir, yani ilk mahkûm, bir gün önce yerleştirilmişti. Kasabanın

hemen yakınındaki mühimmat fabrikasının koca arazisine kurulan kampın tek konuğu, herhalde bir kişi olmayacaktı. Öncelikle komünistler, sonra artık iyice belli olduğu gibi Yahudiler, belki ilerde Hitler'e sempati beslemeyen, oy vermeyen her bir kişi hatta!

Ne tuhaf, bela gelip de kapısını çalana kadar, kendine bulaşmaz sanıyordu insan. Bu da bir insanlık zaafıydı kuşkusuz!

ELVEDA VATANIM

İsviçre sınırından pasaport kontrolünü olaysız atlattıktan sonra, biraz rahatladı ve gözlerini yumup kendini trenin sallantısına bırakmayı denedi. İçi geçer gibi olduysa da daldığı kısa uykulardan, kâbuslar görüp, sıçrayarak uyanıyordu. Tren de zaten ikide bir duruyor, bekliyor, bazen gereksiz bilet ve kimlik kontrolü yapan bir memur uyandırıyordu onu, bazen de uzun beklemeye rağmen, kontrol filan yapılmadan yeniden yola koyuluyorlardı.

Gece yarısını geçe Zürih'e yaklaştıklarında, tuvalete gitmek için yerinden sadece iki kere kalkmış olduğu halde, uykusuzluktan bitkindi ve aklına o ana kadar hiç düşünmediği bir başka sorun takılmıştı. Kayınvalidesi ve kayınpederine geleceğini haber vermemişti ve tren durup kalkmalar, beklemelerle kimbilir gecenin kaçında varacaktı Zürih'e. Ya onları uyandıramazsa? İstasyona vardıklarında kayınpederine telefon etmeye karar verdi. Kapının zili derin bir uykuyu bölemeyebilirdi ama başucunda çalan bir telefon, mutlaka uyandırırdı.

Zürih İstasyonu'nda telefon kulübesine doğru yürürken, dehşetle fark etti ki cebinde jeton almaya yetecek kadar bile İsviçre parası yoktu ve gecenin bu saatinde para bozdurabileceği her yer kapanmıştı. Son yolcunun da inmesini bekleyen kondüktöre yaklaştı, derdini anlattı, elinde tuttuğu kâğıt parayı uzattı ve eğer ona bir telefon jetonu alabilecek bozuk parayı verirse, paranın üstünün onda kalabileceğini söyledi.

"Daha iyisini yapayım," dedi adam, cebinden çıkardığı jetonu uzattı Gerhard'a. Gerhard'ın şaşkın bakışlarını görünce açıklama yapma gereği duydu,

"İstasyonda acele telefon etmek isteyen çok kişi vardır, nedense. Her zaman cebimde birkaç tane jeton bulundururum. Birilerine yardım ederken birkaç kuruş kâr etmenin de bir zararı olmasa gerek, öyle değil mi? Maaşlar hangimize yetiyor ki!"

Gerhard içinden seni gidi açıkgöz herif diye geçirse de, teşekkür ederek parayı verip jetonu aldı ve koşar adım telefon kulübesine yürüdü. Çantasından çıkardığı küçük defterde kayınpederinin telefon numarasını buldu, jetonu attı ve çevirdi. Dördüncü çalışta açıldı telefon.

Gecenin bu saatinde telefonda damadının sesiyle uykusundan uyanan kayınpederini yatıştırmak kolay olmadı.

"Yok, hayır, emin olun bir sorun yok... Ben Zürih İstasyonu'nda telefon kulübesinden arıyorum," diye ısrar etti, "Sizi uyandırdığım için bağışlayın lütfen. Biraz ani ayrıldım da Frankfurt'dan, geleceğimi haber verecek vaktim olmadı... evet, evet... onlar da iyi... şey... onlar bir sonraki trenle... neyse, geldiğimde anlatırım her şeyi, fazla jetonum yok, o da bitiyor zaten. Görüşmek üzere..."

Konuşma zamanı dolduğu için zırrr diye ötmeye başlayan telefonu yerine bıraktı, kabinden çıktı ve çıkış kapısının önünde bekleyen taksi durağına koştu. O saatte uzun bir kuyruk yoktu

neyse ki. Önünde duran taksiye bindi, koltuğa külçe gibi çöktü, adresi söyledi. Taksi yola koyulunca, kayınvalidesi ve kayınpederine Elsa ile çocukları niye geride bıraktığını nasıl açıklayabileceğini düşündü.

Doğruyu söyleyecekti!

Can korkusu!

Tutuklanabileceğini öğrendiğinde, hastanede meslektaşlarının, öğrencilerinin ve hastaların gözlerinin önünde, bir suçluymuş gibi yaka paça alınıp karakola götürülmekten korktuğu için, hemen, o an kaçmak istemişti. Elsa da elini çabuk tutabilseydi, aynı trende olacaklardı ama yetişemediğine göre, demek ki bir sonraki trene binmişti. Telaşa mahal yoktu çünkü faşistler, kadınlar ve çocuklarla değil sadece erkeklerle uğraşıyorlardı. Kadınlarla da uğraşıyorlardı, bir iş yerinde çalışan, bir mevki işgal eden kadınlarla. Elsa, Peter'in doğumundan beri, zamanını çocuklarına ve evine adamış bir ev kadınıydı sadece. Ari ırktan bir Alman kadının hakkını yemiyordu ki, göze batacak bir durumu olsun. Çocuklara gelince... çocuktu onlar, yahu! Dini, ırkı ne olursa olsun, çocuklarla kim uğraşırdı ki?

1933 yılının Mart ayında, Hitler'in aşacağı insaniyet sınırlarını henüz hayal edemiyordu Gerhard.

Yarım saat sonra, kayınvalidesinin mutfağındaki masaya çökmüş, kayısı marmeladına katık ettiği kızarmış ekmeği guruldayan midesine indirmekle meşguldü.

"Elsa ve çocukları geride bırakmamalıydın. Hep birlikte gelmeliydiniz," diyordu kayınvalidesi.

"Benim bindiğim trene yetişeceklerini sandım."

"Yetişmediklerini gördüğünde bekleseydin keşke."

"Peşinde oldukları benim. Kadınlarla çocuklara bir şey yapmazlar."

"Sen öyle zannet!"

"Gertrude, lütfen!" Kayınpederi ses tonuyla adeta ikaz etti karısını, sakin olması için. Gertrude, gecenin bu saatinde damadının kalbini daha fazla kırmamak için, çıktı mutfaktan.

"Sen bugün yolda olduğundan dolayı son gelişmelerden haberdar değilsin herhalde, Gerhard" dedi kayınpederi.

"Son gelişmeler mi? Hangi gelişmeler?"

"Almanya'da bugün yeni bir tasarı kabul edildi. Aslında pek yeni sayılmaz, Yangın sonrasında üzerinde çalıştıkları taslağı nihayet bugün yasalaştırdılar, maalesef."

"Neymiş o?"

"Ülkenin ve halkın sıkıntılarının önlenmesine dair yetki tasarısı mı ne... adı böyle bir şey işte... Bu yasa Hitler'e istediği kanunu çıkarma ve ülkeyi kararnamelerle yönetme yetkisi veriyor. Kısacası damat, Almanya'da parlamenter rejim bugün itibariyle sona erdi."

"Nasıl olur? Hiç mi itiraz eden çıkmamış?"

"O gün oturumu yöneten Meclis Başkanı, kendilerindenmiş. Faşist herif, işine gelmeyene söz hakkı tanımamış."

"Ne fark eder, Hitler'in mecliste sayısal çoğunluğu yoktu ki. Herhangi bir yasanın geçmesi için, üçte iki oy gerekmiyor muydu? Yanlış mı biliyorum?"

"Sen doğru biliyorsun da... hiç beklenmedik bir şey olmuş, Halkın Partisi Hitler'e destek vermiş, gereken oyu sağlamış."

"Ne!" Gerhard, sıcak kahvesinden o anda aldığı kocaman yudumu elinde olmadan üstüne başına püskürttü.

"İnanmıyorum! Aklım almıyor! Neden? Nasıl?

"Biliyorsun, Meclis binasındaki yangından beri, Hitler'in eline öyle bir koz geçti ki, her fırsatta kullanıyor. Yangını bahane ederek, komünistlerin oyunu saymamış. Oylama sırasında zaten milletvekillerinin üzerinde, SS'lerin ve SA'ların yarattığı büyük

bir baskı varmış. Diğer partilere mensup olanlar dahi, Hitler'in şerrinden korkmuşlar. Bu yasanın çıkmasına oy vermeyenler sadece sosyalistler olmuş. Ben de radyoda duydum bunları. Her neyse, sen neticeye bak. Olan oldu!"

"Ben neden şaşırıyorum ki?" dedi Gerhard, "Sanki geçen ay Frankfurt'ta Belediye Başkanı Landmann'ı tehditlerle, baskı ve şantajlarla yıldırıp istifaya zorlayan onlar değilmiş gibi... On yıldır görevdeydi Landmann, ileri görüşlü çalışkan bir adamdı, şehri baştan başa değiştiriyordu. Yeni stadyumla, sebze ve meyve hali, bilirsiniz siz de, onun eserleri arasındaydı. Bizim oturduğumuz mahalle var ya, işte o bizim "Zigzag Evler"in mimarı Ernst Mey'i imar dairesinin başına getirmiş, on binden fazla sosyal konut yaptırtmıştı. Muhteşem bir şehre dönüşüyordu Frankfurt. Ladmann'ın yerine kendi adamları olan Krebs'i atadılar, herifin ilk işi Yahudileri işten atmak oldu."

Yüreğine bir sancı girmiş gibi elini göğsüne bastırıyordu damadı.

"Oğlum, iyi misin?" diye sordu yaşlı adam.

"İyiyim efendim," dedi ama hiç iyi değildi. Karısını ve çocuklarını parlamentosu olmayan, faşist bir ülkede bir diktatörün insafına bırakmıştı. Kaçtığına son derece pişmandı ve ailesi için korkuyordu. Kayınpederinin uzattığı peçeteyle üstüne döktüğü kahveyi sildi.

"Doydunsa haydi gel, salona geçelim."

Oturma odasına geçtiler. Kayınvalidesi koltuğunu pencerenin önüne çekmiş, yolu gözlüyordu, "Sen git yat, biz buradayız nasılsa, çocuklar gelince haber veririz," dedi damadına. Çok üzgün olduğunu fark ettiğinden olmalı, üzerine gittiğine azıcık pişman olmuş gibiydi.

"Ben de sizinle bekleyeceğim."

Kanepenin ucuna büzüldü Gerhard. Trende aklından geçen ihtimaller şimdi somutlaşarak sanki gözünün önünde oynayan bir sinema filmine dönüşmüştü. Elsa'ya kocasının yerini söyletmek için işkence yapıldığını, hain bakışlı bir Nazi subayının, tabancasını Peter'in başına dayayıp, karısını sorguya çektiğini görüyor gibiydi. Kahramanca dayanan Elsa'yı konuşturabilmek için, bir başkası, aynı anda minik kızlarını bacağından tutup pencereden dışarı sallandırıyordu.

HAAAYIR!

Tanrım bu ses onun mu? Nasıl bağırdı böyle. Kayınpederi ve kayınvalidesi hayretle yüzüne bakıyorlardı.

"Ben düşündüm de... keşke ben... keşke..."

Kayınvalidesinin içinden, beter ol, diye geçirdiğini var sayıp, sustu. Tanrım, gelse artık şu tren! Ama gelemez, saatlerce gelemez daha. Normal seyri on saate yakın sürerken, bu koşullarda yerli yersiz durdurmalar, aktarmalar, kimlik kontrolleri yüzünden hep gecikmeliydi seferler.

"Ben içeri geçiyorum," dedi Gertrude.

"Git yat, uyumaya çalış canım. Geldiklerinde uyandırırım ben seni," dedi kocası.

"Ne uykusu! Yatağımda uzanıp kitap okuyacağım."

Kadın yüzümü görmek istemiyor, diye düşündü Gerhard, hakkı var, keşke dediği gibi istasyonda oturup gelmelerini bekleseydim. Ya da eve telefon edip, ne zaman çıkacaklarını soraydım. Keşke... keşke... keşke... Şu anda çektiği vicdan azabı, yakalanma korkusunu misliyle bastırıyordu. Pişmandı. Çok pişmandı ama olan olmuş, korku ağır basmış, paniklemiş, ailesini geride bırakıp ilk trene atlamıştı. Zamanında edemediği telefonu şimdi edemez mi?

Telefona yürüdü... Yok, yapmamalı. Gecenin bu saatinde evin içinde yankılanacak telefon sesini komşuları da duyar. Merak uyandırmasın apartmanda, biri kapıyı filan vurmaya kalksa, yanıt

alamayınca kapıcıya haber etseler, belli olacak kaçtıkları. Kendi kendine sakin olmayı telkin etti, kim bilir kaçıncı kere! Elsa yanına gelene kadar, korkuya kapılıp ailesini tehlikeye sokacak gereksiz işler yapmamalıydı. Zaten mutlaka trende olmalıydılar şu saatlerde. Yoksa annesini arardı Elsa, kocasının gelip gelmediğini sorardı. Kalktı oturduğu koltuktan, odanın içinde kafese konmuş kaplan gibi bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı.

"Başımı döndürdün Gerhard," dedi kayınpederi.

Kalktığı koltuğa oturdu yine.

"Patolojideki gelişmeler ne durumda? Son makaleni yollamıştın ya, sana bazı sorularım olacak," dedi kayınpederi.

Benim de size bazı sorularım olacak, önümüzdeki hafta Patoloji Bölümünün başına geçecek iken, şu anda bir kaçak durumundayım. Bu hale düşmek bana reva mıydı, diye sormak isterdi ama...

"Neyi merak ettiniz?" demekle yetindi.

"Kan gruplarında bir alt katmanlara inmenin mümkün olduğu gerçekleştiğine göre, artık bazı hastalıkların tespitinde ve babalık davalarında..."

Saatler sonra, iki adam hâlâ kan gruplarının bir alt katmanlarında yaratılabilecek mucizeler üstüne konuşuyorlardı. Konuya öylesine odaklanmışlardı ki, Gertrude'un elinde iki fincan ıhlamurla yanlarına geldiğini fark etmediler.

"Ne konuşuyorsunuz böyle, siyaset mi?"

"Bizim dünyamızda seviyesizliğe yer yok!" dedi kayınpederi, "Müşterek alanımıza dair önemli şeyler konuşuyoruz."

"Haa, anladım! Patoloji üzerine konuşuyorsunuz saatlerdir. Damadının kafasını şişirmiş olmayasın, Paul?"

Tam tersine Gerhard, aklını vicdanından çelebildiği için kayınpederine minnet duymaktaydı o anda.

"Siz uyuyabildiniz mi bari, biraz?" diye sordu kayınvalidesine.

"Ne uyuyabildim ne de okuyabildim. Mutfaktaydım, kek yaptım çocuklara. Geldiklerinde afiyetle yerler."

"Hazırsa bize de versene birer dilim," dedi kocası.

"Size değil, çocuklarıma yaptım ama zaten daha var pişmesine."

Belli ki Gertrude'un damadına kızgınlığı henüz geçmemişti. Ihlamur fincanlarını sehpanın üzerine bırakıp giderken, "Nerede kaldı bu tren," demeyi de ihmal etmedi. Gerhard, "Benim trenim gecikmeli gelmişti, Elsa'nınki de gecikir herhalde," diye geveleren lafını kesti kayınpederi,

"Bekleyeceğiz. Sabırlı ve sakin olalım," dedi.

İki adam ıhlamurlarını hiç konuşmadan içtiler. Aralarındaki mesleki sohbetin büyüsü, Gertrude'un odaya girmesiyle bozulmuştu, lafı bıraktıkları yerden alamadılar. Gerhard günün yorgunluğunu ve stresini artık tüm ağırlığıyla hissediyor, gözleri kapanıyor yine de uykuya direniyordu. Dalacak olursa, onu ailesine boş veren, vurdum duymaz biri sanacaklardı. Oysa, şu anda Elsa'nın çocuklarıyla kapıyı çalması karşılığında, canını vermeye hazırdı. Başını koltuğa yaslamayıp dik tutmaya çalışarak, patoloji üstüne bir şeyler geveleyerek uyanık kalmaya çalıştı. Odaya fırında kabarmaya başlayan kekin vanilya kokusu sinmeye başlamıştı. Karnı gurluyor, içi geçiyordu. Yanan gözlerini bir an için yumunca, dalıverdi.

Çok tuhaf bir rüya görüyordu. Lacivert bir denizin derinlerinde bir balık gibi kıvrılarak yüzüyor, iki yanında beliren kara parçalarından hangisine yönelmesi gerektiğine bir türlü karar veremiyordu. Bir sağına doğru kulaç atıyordu bir soluna doğru. Sonra parlak pullu bir balık geldi, sanki bir köpekmişçesine, uzun dilini çıkartıp, ağzını burnunu yalamaya başladı. Sıcak nefesi yüzünü gıdıklıyordu. Gözlerini araladı, Susanne, minik kızı, küçük başını babasının yüzüne dayamış, ağzını kocaman açıp, yanağına yapış-

tırmıştı. Susyciğin öpüşme şekli... ah ne güzel bir rüyaydı bu! Rüya bitmesin diye tekrar sımsıkı yumdu gözlerini. Elsa'nın sesini duydu, sonra. Karısının sesi ne kadar da yakından geliyordu.

"Bize bir hoş geldiniz yok mu, Gerhard?"

Bu kez gözleri fal taşı gibi açıldı.

Tanrım, gördüğü rüya değilmiş! Gelmişler! Ayağa fırladı, az daha kucağındaki Susy'yi düşürüyordu. Kızını, kokusunu içine çekip, usulca yere bıraktı, karısını, oğlunu kucakladı, öptü, öptü onları, sonra koltuğa çöküp, başı iki elinin arasında hiç utanmadan bir çocuk gibi ağlamaya başladı. Susy, ilk defa ağlarken gördüğü babasının dizlerine tutunarak ayağa kalktı ve adım atmaya çalışıp, düştü.

"Aaa! Elsa, bak ne yapıyor bu?" dedi, karısına.

"E, yeni değil ki, yatağının parmaklıklarına tutunarak da kalkmaya çalışıyordu ne zamandır, nihayet becerdi bir iki hafta önce," dedi Elsa.

Kızının gelişmesini takip etmemiş olmaktan biraz mahcup, çocuğu kollarına alırken kayınvalidesi, "Haydi mutfağa gelin, kahvaltı masası hazır," diye seslendi.

Gerhard, Susy kucağında, sarhoş gibi sendeleyerek mutfağa doğru yürürken, dizginlerin elinden ilk kez kaçtığını düşündü. Nerede iş bulacağını, nasıl yaşayacağını, yarınların neye gebe olduğunu bilmiyordu. Tek bildiği, düne kadarki düzenli, tasasız hayatının bitmiş olduğuydu.

Nasıl geçeceğini tasavvur edemediği ömrünün bundan sonraki faslına ilk adımlarını, yeni yürümeye başlayan bir bebeğin karışık duyguları içinde attı; ürkek, endişeli ama yine de tuhaf bir heyecan içinde.

ZÜRİH'TE ZAMAN

Gerhard haftalardır karısı ve çocuklarıyla kayınpederinin evinde yaşıyordu. Karısı annesine ev işlerinde yardımcı oluyor, çocuklarının peşinde koşturuyor, babasının evine sığınmış olmaktan gocunmuş gözükmüyordu. Peter'i iki sokak ötedeki ilkokula yazdırmışlardı. O da memnundu hayatından. Susanne bebek ise aralarında en mutlularıydı, büyükannesi ve büyükbabası tarafından şımartılmanın tadını çıkartıyordu. Herkesin keyfi yerindeyken, Gerhard hâlâ işsiz olmanın ezikliği içindeydi.

Dönem sonu yaklaşırken, Zürih'te önemli üniversite hastanelerine giremeyeceğini tahmin etmişti ama koca şehirde onlarca hastane ve laboratuvar varken, birinden birinde iş bulabileceğini sanmıştı. Zürih'le yetinmemiş, İsviçre'nin diğer şehirlerindeki hastanelere yazmış, hatta Avrupa'nın ve Amerika'nın belli başlı şehirlerinde tıp eğitimi veren yüksek okullara dahi başvurmuştu. Kimileri yanıtlamaya bile tenezzül etmemiş, bazıları nazik ret mektupları yollamışlardı ama görünen o ki, kimsenin değerli, tecrübeli bir patoloğa ihtiyacı yoktu!

Gerhard, bir yıl sonrasını düşündüğünde, artık sadece tek bir şey görebiliyordu; kayınpederinin evine sığınmış bir aylak adam!

Keşke biraz öngörülü olabileydi zamanında. İşinde çok takdir edilmesinin büyüsüne kapılmış, ona dokunmazlar sanmıştı, aptal gibi! Oysa, Yahudilerin üzerindeki baskının her geçen gün arttığı biliniyordu. Çoktan kalkıp gelmesi lazımdı Zürih'e. Şimdi Almanya sınırı içinde tüm Yahudiler işlerini kaybederlerken, komşu ülkelere göçüp iş ararlarken... zordu iş bulmak!

Ablasından gelen son mektupta, bir kampanya ile Yahudi mallarının da boykot edildiğini okumuş, bu kadarı da olmaz demişti ama Yahudilere ait mağazaların önünde siyahlar giymiş SA birliklerinin nöbet tuttuklarını, alışveriş edenlere izin vermediklerini gazete haberleri de teyit ediyordu.

Daha kötüsü de oldu; nisan ayının ortalarında Hitler, Aryan Yasası'nı çıkardı. Bu yasa ile, anne babalar, büyükanne ve büyükbabalar dahi Yahudi olan kişilerin, yani ari ırktan olmayanların, devlet dairelerinde çalışmalarına kesin yasak getirildi. Almanya'nın tüm şehirlerindeki devlet dairelerinde, üniversitelerinde, hastanelerinde çalışan Yahudiler ile ailesinde evlenme yoluyla da olsa, bir Yahudi birey bulunanlar, art arda işlerinden atılmaya başladılar. Hatta, baldızının veya bacanağının annesi ya da babası Yahudi olanlar dahi...

Kulağa kötü bir şaka gibi geliyordu ama, bu kâbus gerçekten yaşanmaktaydı.

Sonuçta, Almanya'da üstün vasıflı işsizler ordusu her geçen gün çığ gibi büyümeye başlamış, iş bulma umudu dibe vuran Gerhard da, işte bu koca ordunun sadık bir eri olmuş, aylaklığı tescillenmişti.

Hayatının sonuna kadar kayınpederinin evinde sığıntı gibi yaşayamayacağına göre, mesleğinin dışındaki sahalarda da iş

aramalıydı, artık o iş her ne olacaksa... bir dükkânda satıcılık mı olurdu, sınıfta kalan öğrencilere fen dersleri vermek mi hatta taksi şoförlüğü mü, tezgâhtarlık mı... onur kırıcı olmadıktan sonra, üstesinden gelemeyeceği iş yoktu. Her şeyi yapardı da tam kürsü başkanı olacakken, başına gelene inanamıyordu! Yine de, her hangi bir işe kapağı atayım, kendi alanımda iş aramaya sonra devam ederim, diye düşünerek gazetelerdeki iş ilanlarına da bakmaya başladı. Morali bozuk, gönlü kırıktı. İşte o günlerin birinde karısından saklamaya çalıştığı bunalımını kayınpederi fark etti.

"İş başvurularına yanıt beklerken, benim bazı işlerime yardımcı olmaya ne dersin?" diye sordu damadına.

"Ben size nasıl yardımcı olabilirim ki?"

"Ben bir büro kurmak üzereyim, Gerhard."

"Ne bürosu?"

"İş bulma kurumu gibi ama tam da değil. Almanya'da işlerinden atılan Musevi dinine mensup bilim adamlarını, uzmanlık dallarına göre kayıt altına alacağım ve onlara tüm Avrupa'da iş arayacağım."

Gerhard'ın içinden, sen önce bana bir iş ayarlasana, ihtiyar, demek geçti ama hissiyatını belli etmeden sakince sordu.

"Büro dediniz de, bir yer mi kiralamayı düşünüyorsunuz?"

"Bizim evin zemin katındaki odayı boşaltacağım."

Bir büro eksikti burada, diye düşündü yine, çoluk çocuk doldurmuşuz evini, bir de büro açacak aynı evin içinde.

"Ben ne yapacağım bu büroda?"

"Bana bilgileri dosyalamada yardımcı olabilirsin."

"Masraflarını nasıl karşılayacaksınız? Yani telefondu, kırtasiyeydi?"

"Her başvuru yapandan cüzi bir ücret istersek, kırtasiye, pul, telefon masraflarını çıkartırız diye düşünüyorum."

Kayınpederi belki de bu işe onun için girişiyordu.

"Yoksa siz bana iş icat etmeye mi çalışıyorsunuz?"

"Neden böyle söyledin oğlum?

"Çünkü sizin zaten bir işiniz var. Eğer benim içinse, ben ailemle işgal ettiğim iki odanın dışında, bir de zemin katınızdaki odaya el koymak istemem, efendim."

"Gerhard, önce şu noktada anlaşalım; odalarımı işgal edenler, benim öz kızım ve torunlarım. İcat ettiğim işe gelince, bunu senin için değil, zor durumda kalmış akademisyen dindaşlarıma yardım için yapıyorum. Ben de bir akademisyenim, bu yüzden Avrupa'nın çeşitli şehirlerine dağılmış pek çok tanıdığım hoca ve bilim adamı var. Onlarla temasa geçeceğim. Benim derslerim saat dörtte bitiyor, geri kalan zamanımı bu işe ayıracağım. Sen de hazır boştasın, kendine bir iş bulana kadar bana yardımcı olursan sevinirim. Hepsi bu!"

"Anladım efendim. Bu arada benim adımı da iş arayanlar listesine ekler misiniz?"

"Ekledim zaten. En başta senin adın yazılı. Aşağı inip, odamızı tanzime başlayalım mı? Sonra sen meslek gruplarına göre dosyalar açarsın, başvuruları değerlendiririz."

"Böyle bir büro açıldığını kim biliyor ki?"

"Bak, işte bu aramızda kalsın, gazeteye bir ilan hazırladım, bu hafta içinde yayımlanacak. Gertrude'un yanında sakın ağzından kaçırma, fırını değiştirmek istiyordu ya, ben yeni fırına ayırdığımız parayı bu ilana harcadım."

Bir hafta kadar sonra, Neue Zürcher Zeitung'un akşam baskısının iç sayfalarında yayımlanan haber, Gerhard'ın kayınvalidesinin gözünden kaçmış olabilirdi ama sayıları iki yüze yaklaşan mağdur akademisyenler, **Alman Bilim Adamları İçin Danışmanlık Bürosu**'nun Zürih'te çalışmaya başladığını hemen öğrendiler. Başvurularda din farkı gözetmeyen bu kuruma bir hafta sonra, yağmur gibi mektup yağmaya başladı. Gerhard, aralarında kendi

başvurusu da bulunan mektupları mesleklere göre tasnif etti. Dosyaları raflara dizdi. Sonra karşılarına geçip umutsuz gözlerle baktı, düzenlediği dosyalara. Komünist, Yahudi ya da sadece iktidardaki hükümete taraf olmadıkları için işlerinden atılan bilim adamları, dosyalardan ona dillerini çıkartıp, göz kırpıyorlarmış gibi geldi.

Hangi birine iş bulabileceklerdi acaba?

Sonraki günlerde kayınpeder ve damat, aralarında Hitler rejiminden fazla konuşmaz oldular. Diktatörün kâh hayretle, kâh nefretle karşıladıkları uygulamalarına, art arda çıkardığı yasalara alışmaya mı başlamışlardı acaba? Almanya'da bazen bir günde birkaç yasa birden çıkarılıyordu ama Gerhard ve kayınpederi, konuyu sanki bilerek, göz ardı ediyorlardı. Ya gerçeklerden kaçıyorlardı ya da sanki çok içki içilen bir gecenin, kötü rüyalara mahkûm uykusundaydılar; er geç sabah olacak ve uyanacaklardı. Ama sabah olmuyordu bir türlü. Kâbus uzadıkça uzuyordu!

Nisan sonuna doğru bir sabah, kayınpederi daha fazla dayanamadı, elindeki gazeteyi Gerhard'a doğru salladı,

"Baksana ne yazıyor burada, Almanya'da Yahudi geleneğine göre hayvan kesmeyi yasaklamışlar."

"Dua edelim de yasak Almanya sınırları içinde kalsın," dedi Gerhard, sırf kayınpederine yaranmak için, yoksa koşer kuralları pek umurunda değildi doğrusu, "Sağa sola taşmaya başlarsa, burada yaşayan bizlere de haram olabilir et yemek."

"Yok artık! Tarafsız bir ülkede yaşıyoruz," dedi kayınpederi, "Hitler'in dünyanın kasasının bulunduğu memlekete bulaşmasına kimse izin vermez."

Gerhard içinden, dilerim haklı çıkarsın ihtiyar, diye geçirdi.

Bu konuşmaların üzerinden sadece birkaç gün geçmişti ki, Hitler'in, Yahudi çocuklarına Almanya'daki okullarda kota uygu-

lamaya başladığı haberi geldi. Üniversiteler dahil, herhangi bir eğitim kurumuna başvuracak Yahudi öğrencilerin yüzdesi ancak % 1.5 olabilirdi.

Sonraki yasaklamalar, sağanak yağmur gibiydi, bir hafta içinde çıkardıkları bir başka yasayla, Almanya'daki hastanelerle bakımevleri Yahudi hekimlere kapılarını kapattı. Ardından Yahudi kimyagerlere eczane açma yasağı getirildi. Yahudi hukukçuların avukatlık hakları da, iş yapamayacakları ölçüde kısıtlandı.

"Buraya gelmekle isabet etmişsin Gerhard" dedi kayınpederi, akşam yemeğinde, "İşsiz kalmak bir yana, spor da yapamayacaktın."

"Şaka yapıyorsunuz ama Yahudilerin spor kulüplerine üye olmaları gerçekten yasaklanmış, baba," dedi Elsa.

"Yahudi olmayanlara da bulaşmışlar. Yandaş olmayan memurlar da, özellikle de polis teşkilatında işten atılıyor, yerlerine yeni kurduğu Gestapo yani Gizli Polis Teşkilatı'nın elemanları alınıyormuş," diye karısına arka çıktı Gerhard.

Gerhard'ın söylediğini doğrularcasına, o hafta içinde gazetelerde, bizzat Fırtına Birlikleri Başkanı tarafından, Emniyet Müdürlüğüne getirilen emekli General Reinhard'ın görevden alındığını okudular.

Sebebi gayet açıktı; halis Alman kanı taşıyan General Reinhard, sendikacıların, sosyal demokratların ve Nazi karşıtı olduğu tahmin edilen öğretim üyelerinin olur olmaz nedenler ve uydurulan belgelerle gözaltına alınmalarına karşı çıkmıştı.

Buna karşın, öğrenciler üniversitelerde "*Alman Olmayan Düşüncelere Karşı Faaliyetler*" adı altında etkinlikler düzenlemeye başlamışlardı ve Kitap Yakma Olayı, bu tür yaptırımların en uç noktası, en korkuncuydu!

Almanya'nın tam on sekiz üniversite kentinde, aynı anda başlayan kitap yakma eylemi, ayların en neşelisi ve doğurganı olan mayıs ayının onuncu gününde yapıldı. Ertesi gün Rudolf, bir mektup postaladı Gerhard'a.

"... İyi ki *uyarımı dikkate alıp gittin de benim dün gece şahit olduğum sahneye sen de şahit olmadın. Şanslısın arkadaşım,"* diye yazıyordu,

"Römer Meydanı'nda, üstelik de Goethe'mizin HAKİKAT ve ŞİİR eserindeki adalet sembolü havuzun orada, akşam dokuzda toplandılar. Çalı- çırpı, tahta ve ağaç parçalarını üst üste yığıp hazırlık yapmışlar ve bir benzin bidonu getirmişlerdi. Ne sefil, ne rezil bir görüntüydü anlatamam. Dur daha bitmedi... bir köylünün öküz arabasını kiralamışlar. Kitaplar, iki öküzün çektiği salaş arabada geldi. Arabanın peşinde, öğrenciler, öğretmenler, okutmanlar, profesörler... Çok ama çok utanarak yazıyorum Gerhard, benim gibi işinden atılmama gayreti içinde olan, çoğunu senin de tanıdığın nice öğretim üyesi... Sonra ne göreyim, çocuklarımızı vaftiz eden Papaz Otto var ya, hani şu Öğrenci Yardımlaşma Derneğinin fahri üyesi, işte o, bizim papaz, öküz arabasının tepesine çıktı ve pek coşkulu bir konuşma yapıp, ilk kitabı o fırlattı ateşe. Düşün artık, papazları bile kendilerine benzettiler!"

Kayınpederi de, Berlin'de yaşayan meslektaşı Prof. Hammen'den gelen mektubun bazı yerlerini okumuştu Gerhard'a.

"... Bu dehşet verici olayı tarif etmeye kelime hazinem yeterli değil, aziz kardeşim," diye yazmıştı Hammen, "Kitap yangınını seyretmek için Opera Meydanı'nda binlerce kişi toplanmıştı. Meydanın ucundaki üniversitesinin kütüphanesinden aldıkları kitapları, öğrenciler el arabalarında getirdiler. Daha uzaklardaki kütüphanelerin kitapları kamyonetlerle taşınıp, yere yığıldı. Bizim ahlak seviyelerini yükseltmek,

ufuklarını açmak için ömrümüzü harcadığımız yüksek okul öğrencilerimiz, kitapları elleriyle yaktıkları ateşe tek tek atmaya başladılar. Çoğunun üzerinde SA veya SS üniformalarının benzeri kahverengi gömlekler vardı. Ben meydana bakan binalardan birinin üst katında elimde dürbün, yüreğimde utançla dikiliyordum pencerenin önünde. Hem kaçmak istiyordum oradan, hem de bu dehşet verici gösteriye şahit olmak ki, bir bilim adamı olarak insanlığın aklını yitirdiği o meşum ana tanık olayım. Bir taraftan da radyodaki yayını dinliyordum. Spiker, Hitler'e benzetmeye çalıştığı dramatik sesiyle, yakılanların 'Almanya'yı yansıtmayan, Nasyonal Sosyalist İdeolojiye aykırı kitaplar' olduğunu tekrar edip duruyordu. Derken çocuklar ellerindeki kitapları ateşe fırlatmaya başladılar. Aynı anda bağırıyorlarmış da... Ateşe Sigmund Freud'un kitaplarını atıyorum... Ateşe Albert Einstein'ın kitaplarını atıyorum... Ateşe şunu atıyorum, bunu atıyorum diye... Ben onların sesini duyamıyordum ama canlı yayına bağlı spiker, her birini tekrarladığı için biliyorum... Karl Marx... Emile Zola... Maksim Gorki... Marcel Proust... Jack London... Ernest Hemingway... Albert Einstein... İnanması zor ama 1929 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmış olan Thomas Mann'ın kitapları bile... Yazarları sırf Yahudi, komünist veya nihilist oldukları bahanesiyle ama aslında Hitler hoşlanmadığı için yakılan binlerce kitap! Alevler göğe yükseliyordu ve bizim yetiştirdiğimiz, ah Paul yetiştiremediğimiz demek daha doğru olur, çocuklar ateşin alevleri arasında düşünce gücünü yaktıklarının farkına bile varmadan, coşkuyla tepiniyorlardı. Kitaplardan oluşan ateş denizinden etrafa kıvılcımlar, küller savruluyordu. Benim de yüreğim yanıyordu, Paul. Yanımdaki insanlardan utanmasam ağlayacaktım. Fakat tuttum kendimi, çünkü o anda aklıma kitaplarını yaklaşık yüz sene önce yaktığımız şairimiz Heinrich Heine'nin sözleri geldi; bugün kitapları yakanlar, yarın insanları da yakar, demişti ya, içimde o günleri de göreceğimize dair bir his var. Gözyaşlarımı işte o günlere saklıyorum, insanlığın yitişine doyasıya ağlamak için!

Paul, dostum, bu mektubu sana hiç yazmamayı tercih ederdim ama Almanlar adına senden özür dilemezsem..."

Kayınpederi, mektubun burasında, gözlüklerinin üzerinden Gerhard'a bakmış, "Gerisi bana özel yazılmış, Hammen benim çocukluk arkadaşımdır," demişti.

Kayınpederi mektubunu okumayı bitirdiğinde, "Bu, bir milletin aklını yitirmesinin kanıtı olmalı," dedi Gerhard.

"Bu, aynı zamanda bir zorbanın insanları hangi noktalara taşıyabileceğinin de bir göstergesi, Gerhard. Ne vakit bilemem ama, Hitler bir gün bitecek ve işte o zaman sosyologlar yaşadığımız günlerin verilerini kullanarak, zorbalığın zarar ve sonuçları üzerine tezler yazacaklar. Yani, diyeceğim şu oğlum, kötüden de ders çıkarmak mümkündür."

"Bu hayırlı tezler için daha çok bekleyeceğiz efendim. Dün Hitler memurlarına, devlet hizmetinde çalışanları eleştirmeye cüret edenleri ihbar emrini de verdi ya, Almanya bundan böyle, artık tam bir muhbirlik ve casusluk cehennemidir," derken sesi titriyordu Gerhard'ın.

"Daha da kötüsü mümkün. İnsanlar iktidarın gözüne girmek için hasımlarını, diş biledikleri ni, hatta kendilerini kızdıran komşularını bile ihbar etmeye başlarlarsa hiç şaşmam. Yazık! Halkın ahlakını da bozacaklar böyle giderse," diyordu kayınpederi, sanki halkın ahlakı zaten bozulmamış gibi.

Frankfurt'tan ve Berlin'den yollanan mektuplar, radyoda dinlediklerinden ve gazetelerde okuduklarından daha fazla etkilemişti Gerhard'ı. Bu iki mektup, kitaba uygulanan soykırımın iki canlı tanığı gibiydiler. Günlerce rüyasında alev alev yanan sayfaların arasında, etrafa savrulan kol, bacak ve beyin parçaları görmüştü. Gertrude'un birtakım otları karıştırarak yaptığı sakinleştiricilerine ilk kez itiraz etmemişti.

Kitap yakmak!

İnsanların günlerce, gecelerce uğraşıp damıtarak kâğıda aktardıkları birikimlerini, beyin ve hayal güçlerini yakmak!

Yangınların en hainiydi!

Gerhard, Almanya'nın her geçen gün yoldan biraz daha çıkışını takip ederken, kendine acımaktan vazgeçmiş, ailesini tam zamanında Almanya'dan kaçırmış olduğu için, Tanrı'nın şanslı kulu olduğuna inanmaya başlamıştı. Bu yeni ruh haliyle, *Kayınpederin Özel İcadı* adını taktığı işe, hakkını vermeye karar verdi. Yaşlı profesör kendi üzerine düşeni yapmak için gece yarılarına kadar uyumuyor, tanıdığı tüm akademisyenlere mektuplar yollayarak, çalıştıkları kurumlarda, listesindeki isimlere iş arıyordu. Biri Danimarka'da, diğer ikisi Fransa'da olmak üzere ancak üç kişiye iş bulabilmişti. Dile getirmiyordu ama artık farkındaydı, arz çok fazla, talep ise yetersizdi! Yine de umudu kaybetmemeliydiler. Umut, hep olmalıydı... yaşam sürdükçe!

Bir on gün kadar sonraydı, eve oldukça heyecanlı döndü ve, "Bu hafta içinde Cenevre'ye bir yolculuk yapacağım Gerhard," dedi kayınpederi, "benimle gelmek ister misin?"

"Göl kenarında yürüyüş yapmaya gidiyorsanız, neden olmasın."

"Göl kenarında yürüyüşe değil de, göl kenarında bir evde oturan birini görmeye gidiyorum. Bugün duyduklarım doğruysa ve şu koca dünyada derdimize deva olacak biri eğer varsa, işte o kişidir."

"Hangi derdimize efendim? O kadar çok derdimiz var ki!"

"En önemli derdimiz, şu anda bize başvuranlara çare bulamamak. Sanırım bu dostum sayesinde, tünelin ucunda bir ışık göründü."

"Kimdir bu dostunuz? Ne iş yapar?"

"Pedagoji profesörüdür kendisi. Cenevre Üniversitesi Rektörüydü. Şimdiki sıfatı eski rektör ama eskimiş sayılmaz çünkü danışmanlık yapıyor, bir yıldır Türkiye'de modern bir üniversite kurulmasına yardımcı oluyordu. Yaşlanıyorum Gerhard, eski halim olsa, hemen akıl ederdim. Ancak bugün aklıma geldi. Ona maksadımızı yazabilirdim de, karşı karşıya gelip konuşmak daha etkili olur diye düşündüm. Ona bir ziyaret yapacağız."

"Adı?"

"Malche. Albert Malche."

Malche'yi görmeye Cenevre'ye gidecekleri günün sabahında, Paul Hindberg'in kahvaltı masasında suratından düşen bin parçaydı.

"Yine kötü bir haber mi var Almanya'dan?" diye sordu Gerhard, kayınpederine.

"Bilemem, daha gazeteler gelmedi, radyoyu da açmadım."

"Keyfiniz kaçık gibi de..."

"Sabah erkenden Malche aradı, İstanbul'a gidiyormuş."

"Aaaa! Bize randevu vermemiş miydi?"

"Vermişti ama kesinleştirmek için Türkiye'den bir haber bekliyordu."

"Öyle mi?"

"Türkiye Cumhurbaşkanı'nm arzusuyla, İstanbul'daki üniversiteyle ilgili bir değerlendirme raporu hazırlamış ve Eğitim Bakanı'na sunmuştu. Türkler bilime dini referanslarla yaklaştıkları için, raporunu dikkate alacaklarını hiç ummuyordu. Şu işe bak ki, çok ilgilenmişler ve onu danışman yapmak istemişler. Talep ettiği maaşla ilgili onay bekliyordu. Bugün İstanbul'a doğru yola çıkacağına göre, demek anlaştılar."

"Eh o zaman döndüğünde görüşürüz."

"Sorun da burada. Altı aydan önce dönmez."

"Yazışırız o halde."

"Kahvaltıdan sonra hemen işbaşı yapalım, Gerhard. Bugün pazar gezmesine gitmeyip, akşama kadar yazalım mektubumuzu, pazartesiye kalmasın. Pazartesi benim bütün gün dersim var."

"Telefon etsek?"

"Bağlanması çok uzun sürüyor, saatlerce bekletiyorlar. Üstelik çok da pahalı," dedi kayınpederi. Yumurtasını aceleyle yedi, kahvesini çok hızlı içti, kalktı masadan. Gerhard'ın lokmaları da boğazına dizildi böylece. Neydi bu telaşı anlayamıyordu, koca bir gün vardı önlerinde. O da kahvesinin son yudumunu sandalyesinden kalkarken içip, peşinden fırladı, ofis olarak kullandıkları odaya koşup, dosyaların tümünü çalışma masasının üzerine yaydı.

Malche'ye yazacakları mektuba hangi üç kişiyi dahil edeceklerine karar vereceklerdi.

Liste çok uzundu, fakat Gerhard ve kayınpederi, Malche'nin gözünü korkutmamak için, önce sadece üç isimle başlama kararı almışlardı. Gözleri kapalı tavsiye edebilecekleri üç değerli isim! Bu üç kişiyi hakkıyla tanıtmak ve diğer olasılıkları da karşılıklı görüşmek üzere Türkiye'ye bir temsilci yollamak istiyor, bu konuda Malche'nin fikrini soruyorlardı.

Öğle saatlerinde, kayınpederiyle birlikte, kelimeleri özenle seçerek, **Yurtdışı Alman Bilim Adamları Yardımlaşma Derneği** adına yazdıkları mektubu tamamlamışlardı. Mektubu, dernek adına, Prof. Paul Hindberg imzaladı.

Gerhard pazartesi sabahı erkenden, eliyle postaladı mektubu.

Yanıt günler sonra geldi. "*Talebinizle ilgili Ankara'daki yetkililerle görüşeceğim. Kararı kısa zamanda bildiririm,*" yazıyordu. Sevindiler. Kararı bildirecek mektubu beklemeye başladılar.

Gerhard, Malche denen bu kişinin İstanbul'da konuşlanmasının kendileri için çok hayırlı olacağına inanıyordu. Madem orada yeni bir üniversite kurma çalışmaları vardı ve kayınpederinin bir dostu bu çalışmaya danışmanlık yapıyordu, bir kapı aralanmış, içine hapsolduğu karanlığa incecik bir ışık huzmesi sızmıştı.

Hafta sonuna varmadan Malche'den bu sefer bir mektup değil, bir telgraf geldi. Postacının getirdiği telgrafı, hemen kapının önünde elleri titreyerek açıp, yüksek sesle okudu Gerhard:

Göndereceğiniz kişiyi bekliyoruz stop Prof. Malche İstanbul stop.

Sonra, "Trenle mi gidersiniz?" diye sordu kayınpederine.

"Sen gideceksin, oğlum," dedi kayınpederi, "ben gidemem, öğrencileri üniversite sınavına hazırlıyorum, biliyorsun."

"Ben ne yapabilirim ki?"

"Ben ne yapacaksam aynını. Elimizdeki liste için müzakere edersin, hepsi bu."

"Müzakere sizin işinizdi. Malche'yi tanıyan, sizsiniz."

"Almanya'da kalsaydın kürsü başkanı oluyordun. Kürsü başkanı olabilecek biri müzakere de yapar. Hem de âlâsını," dedi Pedagoji Profesörü Hindberg. "Netice şimdiden belli gibi, elimizde üç adayımız var. Baktın ki ayak sürüyorlar, üçü için ısrarcı olup karşındakileri ürkütme. Birine bile kürsü bulsan, büyük başarı sayılır. Haydi oğlum, göreyim seni."

Gazi'nin hayal ettiği çağdaş eğitimin ilk ilmeğini, hazırladığı raporla Malche atmıştı. İkinci ilmek, kayınpederinin aracılığı ile, Türkiye'de olup bitenlerden tamamen bîhaber Gerhard'ın önüne gelmek üzereydi.

ORTASINDAN DENİZ GEÇEN ŞEHİRDE

Gerhard, sıcak bir temmuz günü, kendini Paris-Lozan-Milano-Venedik hattı üzerinde işleyen Orient Ekspresi'nde, tıngır mıngır İstanbul'a giderken buldu.

Öğrencilik yıllarında aynı trenle seyahat etmişliği vardı. Trene Berlin'den binmiş, Venedik'e kadar gitmişlerdi üç arkadaş, elbette en ucuz biletleri daha da ucuza getirmek için, gerektikçe mutfakta patates soyup, bardak yıkayarak. Hayatının en eğlenceli yolculuklarından biriydi. Elsa'yı henüz tanımıyordu. İki yıl sonra, üniversitede tanışmışlardı. Bu eğlenceli yolculuktan ona söz etmiş ama trenin mutfağında işçilik yaptığını hiç söylememişti. Tren o zamanlar Almanya'yla Avusturya'dan da geçerdi fakat Birinci Dünya Savaşı sonrasında, bu iki ülkeye uğramıyordu artık.

Uzun zaman pencereden dışarısını seyretti, Gerhard. Çok aşina olduğu bol ağaçlı, kırmızı damlı, şirin Orta Avrupa kasabaları ve köyler, şehirlere yaklaşırken cazibelerini kaybediyor, sanayileşmiş, tek düze binalı, renksiz şehirlere dönüşüyorlardı.

Gerhard, ara sıra pencereden bakarak, ara sıra kitap okuyarak, yüreğinde geleceğin korkusu, omuzlarında ailesinin sorumluluğu, işsiz kalmanın ezikliği içinde huzursuz uykulara dalarak sürdürdü yolculuğunu. Umutlarını hiç yeşertmedi. Hayal kırıklığına uğramamak için, hayal kurmamayı çabuk öğrenmişti. Ne olacaksa olacak, diyordu, filozofça. Doğuya doğru gidiyordu, kaderci olmalıydı, tıpkı Doğulular gibi.

Yolculuğunun üçüncü gününde, Gerhard trenin penceresinden Yedikule semtini ve Marmara Denizi'ni gördü, sonra da minareleri... gökyüzüne asılı kalmış beyaz bulut kümelerine doğru sivri uçlu kurşun kalemler gibi uzanan.

Tren Sarayburnu'nu dönüp, Topkapı Sarayı'nın duvarlarının önünden aktı.

Bir masalın mı içine giriyordu, bir rüya mı görüyordu?

Ne alışık olduğu Orta Avrupa şehirlerine, ne Akdeniz kentlerine benzeyen, hayal ettiği oryantalist görüntüden de yoksun- devesiz mesela- tuhaf bir şehirdeydi.

Tren nihayet Sirkeci İstasyonu'na girdi.

Gerhard, elinde küçük valiziyle trenden indi, kömür ve deniz kokan peronda yürüdü ve profesör tarafından karşılandı. İyi Almanca konuşan profesörün, Nürnberg Üniversitesinde matematik doktorası yapmış olduğunu öğrendiğinde biraz şaşırdı. Almanya'da tahsil yaptığını öğrendiği ilk Türk'tü bu kişi.

"Şimdi sizi doğruca Darülfünun'a yani üniversitemize götüreceğim. Otelinize, yapacağımız toplantıdan sonra gideriz, arzunuza göre ya sizi dinlenmeniz için otelde bırakırım ya da şehri gezdiririm," dedi, adının Erim olduğunu öğrendiği meslektaşı. Neyse ki kolay telaffuz edilen bir adı vardı.

"Prof. Malche ile ne zaman görüşebilirim acaba, Prof. Erim?" diye sordu.

"Yarın. Bugün sizinle erkence bir akşam yemeği yeriz, sonra sizi treninize götürürüm. Gece treninde yeriniz ayrıldı, yarın sabah, Prof. Malche Ankara'da karşılayacak sizi."

"Şimdi gideceğimiz üniversite, değiştirmeye çalıştığınız kurum mu?" diye sordu, Gerhard.

"Evet. Siz de göreceksiniz zaten, orada her şey zamanın dışında kalmış gibidir. Binalar, hocalar, sistem... hepsi, her şey eskimiş. Tümünün baştan aşağı yenilenmesi gerekiyor. Devlet, pek çok diplomalı öğrencisini ihtisas yapmaları için burs vererek yurtdışına yolladı. Madem hepsini göndermek mümkün değil, Avrupa standartlarında bir üniversitenin burada kurulmasına karar verildi. Kurucumuzun düşüncesidir bu; yoksa çağı yakalayamayız. Biz yurtdışında eğitim alanlar, onu destekliyoruz, o da bizleri yüreklendiriyor, yönlendiriyor. Herr Schlimann, hepimizin ülküsü ülkemizi ileriye götürmek, çağın en ileri medeniyet seviyesini yakalamaktır. Bu uğurda her şeyi yapmaya hazırız."

Gerhard, kulaklarına yayılan ağzını toparlamakta güçlük çekti.

"Çok iyi ediyorsunuz dostum," dedi doğru yere gelmiş olmanın sevinci içinde. Yanındaki genç profesörün heyecanı kendine de bulaşmış gibiydi.

Darülfünun'da bazıları Almanca ama çoğu Fransızca konuşan on iki öğretim üyesi ile yaptıkları toplantıda, karşılıklı koyu bir sohbete giriştiler. Gerhard, onlardan üniversitenin durumuyla ilgili, kapsamlı bilgi aldı ve onlara önerebileceği matematikçiler ve fizikçiler hakkında ayrıntılı bilgiler verdi.

Uzun geçen toplantının sonunda diğerleri ayrılırken, Gerhard, Prof Erim ve üç Türk hoca, birlikte yemeğe çıktılar, yakınlardaki bir esnaf lokantasına gittiler.

O gün, lokantanın menüsünde ne varsa, onu yiyeceklerdi. Gerhard, kebap yemeği beklerken, önüne gulaşı andıran bir et yemeği geldi. Yanındaki patates püresine benzeyen şey –patlıcan püresiymiş meğer– ne kadar da lezzetliydi. Küçük kesilmiş domates, hıyar ve soğanlı bir salata... Tadını çok beğenip, adını bir türlü beceremeyince, şopen salatası diye hafızasına kaydetti. Bir de aşırı şekerli bir tatlı ve kahve... Tatlının yarısını yedi, kahveyi yüzünü gözünü buruşturmadan içemeyeceğini anlayınca, ayıp olmasın diye bir yudum alıp bıraktı.

Yemekten sonra uzun yolculuğunun yorgunluğu, dolu mideyle buluşunca bir rehavet çöktü üstüne. Şehri gezmeyi gerçekten istiyordu, en çok da Elsa ve kayınvalidesine anlatabilecek bir şeyleri olsun diye ama kapanan göz kapaklarını açık tutmakta zorlanınca, otelde biraz kestirmeye karar verdi.

Prof. Erim akşam yedi sularında geri gelmek üzere, Gerhard'ı oteline bıraktı, Gerhard da kendini odasındaki yatağın bembeyaz pikesinin üzerine. Ayakkabılarını çıkardığını, kemerini çözdüğünü hatırlamıyordu bile.

Uyandığında güneş alçalmıştı.

Fırladı yataktan, banyoya koşup yüzüne su çarptı. Günün o saatinde uyumaya hiç alışık olmadığı için, sersem gibiydi, pantolonu da bumburuşuk olmuştu. Valizinde bir pantolon daha vardı ama onu yarın Malche ile buluşurken giymek istiyordu. Üzerindekini çıkardı, talebe usulü muntazamca şiltenin altına yaydı. Tıraş olurken bir yandan da banyoyu doldurdu, yıkandı. Biraz kendine gelince valizini toparladı. Prof. Erim onu almaya geldiğinde hazırdı.

Bir taksiyle vapur iskelesine gittiler.

"Şimdi sizi Asya yakasına geçireceğim," dedi Erim, "bir kıtadan diğerine yirmi dakika gibi kısa bir zamanda geçeceğiz. Biz

güneşin batış yönünde oturalım. Çünkü güneşin batışı bu şehirde eşsizdir."

Taksiden inip vapur iskelesine yürüdüler. Birdenbire çok kalabalıklaşmıştı etraf.

O kalabalığın içinde, Gerhard, rıhtıma yanaşan vapuru, vapurdan çıkan insanları, şık hanımlarla beyleri, ellerinde file torbalarıyla sürüklenen başörtülü kadınları, sırtlarında tonlarca yük taşırmış gibi ikiye bükülmüş cılız bedenli hamalları, simit ve şıra satıcılarını, sokak köpeklerini, bina girişlerine çöreklenmiş kedileri ve martıları gördü. Gözüne çarpan insanların kimi zengin kimi yoksul görünüşlüydü, kimi bakımlıydı, kimi hayli derbederdi. Yıllara meydan okumuş, görmüş geçirmiş yapılar ise, görkemli fakat oldukça haraptı. Her gözüne çarpan şeyde müthiş bir tezat vardı. Birden çok boğuk, çok ürkütücü bir vahşi hayvanın sesi gibi bir ses... irkildi!

"Vapur düdüğü," dedi Türk meslektaşı.

Sonraları kulağına çok sevimli gelecek vapurun çirkin sesli düdüğüyle birlikte simsiyah bir duman çıktı bacadan. Hemen eliyle burnunu tıkadı fakat hangi yönden estiğini bilmediği bir rüzgâr anında dağıttı dumanı. Beyaz bulutlar yün yumakları gibi hâlâ asılı duruyorlardı, artık rengi eflatuna çalan gökyüzünde.

Vapurda üst kata çıkıp, Avrupa yakasına bakan tarafa oturdular. Martılar kâh yükselip yolcuların attığı ekmek parçalarını havada kaparak, kâh kanatlarını suya değdirecek kadar alçalarak, dört dönüyorlardı vapurun etrafında. Ve tam karşılarında, pembenin tüm tonlarındaki göğe yaslanmış kızıl güneş, üzerine minareler ve kubbeler çizilmiş, kocaman bir yuvarlak tepsi gibiydi. Gerhard ürperdi, Tanrı'nın fırçasıyla yapılmış bir tablo vardı

karşısında ve kadim şehir, minareleri, kubbeleriyle, her saniye renk değiştirerek, güneşle birlikte suya batıyordu sanki.

Yanındaki, bir şeyler söyleyip duruyordu ona. Galiba İstanbul'a dair ilk düşüncelerini soruyordu.

Hiç tereddüt etmeden, "Muhteşem," dedi.

Doğup büyüdüğü, ait olduğu yerlere hiç benzemeyen bu şehir için niye bu kadar güçlü bir kelime kullanmıştı, gerçekten bilmiyordu.

Az sonra rüyaya benzeyen yolculuk bitti, yanaştılar kıyıya, kocaman halatların rıhtıma atılışını, vapurun çatırdayıp, inildeyerek rıhtıma çarpışını, salaş tahta merdivenin diğer uca uzatılmasını seyretti. Kalabalıkla birlikte karaya çıktılar, istasyona ulaşan geniş merdivenleri tırmanıp, durdular.

Gerhard merdivenlerin aşağısında çırpınan lacivert denizi ve kanatlarını suya vurarak uçan martıları gördü yine.

"Biraz erkence geldik Herr Schlimann, şurada yakında bir meyhane var, buyurun size bir şarap ikram edeyim," diyordu, Erim.

Şarabı duyunca sevindi Gerhard. Az yürüdüler. Sahilde salaş bir lokantanın –bu tür yerlere lokanta değil meyhane deniyordu– deniz kenarına kurulmuş tahta masasına çöktüler.

Garson önce beyaz peynir, kavun, zeytin ve ekmek bıraktı masaya, az sonra da bir şişe şarapla geldi. Gerhard'ın bardağını doldurdu.

Bir yudum aldığı şarabı Gerhard, çok zorlanarak yuttu. Hiç beğenmediğini belli etmemek için gayret sarf etti ama karşısında oturan cin bakışlı adamın gözlerinden kaçmadı hali.

"Anlaşılan şarabımızın da terakkiye ihtiyacı var. Bir Alman'a herhangi bir şarabı ikram etmemeliydim."

"Rica ederim... Çok güzel de..."

"Bizim milli içkimizi denemek ister misiniz? Ben de size eşlik ederim."

"Elbette." Her ne ise o milli içki, kötü bir şaraptan daha kötü olamazdı herhalde.

İnce uzun ikişer bardak getirdi garson, önlerine koydu. Gerhard'ın bardaklarından birine su doldurdu diğerine iki parmak renksiz içkiden döktü, üzerine su ilave edince bulutlandı önündeki içki. Eyvah, dedi Gerhard içinden. Ama o da ne! Kokusu pek hoş geliyordu burnuna. Garson iki büyük parça buz bıraktı içki bardağına.

"Önce bir şeyler yiyin, yoksa çarpar." Erim, çatalın ucuna taktığı beyaz peynir parçasını ona uzatıyordu. Bir lokma ekmek, bir zeytin, bir yudum rakı, bir kavun parçası, yine bir yudum rakı... buz gibi... İki erkek kadehlerini tokuşturdular içtiler biraz daha.

"Her yudumdan sonra, bir yudum da su için. Rakı şişede durduğu gibi durmaz."

"Hiçbir içki durmaz."

"Haydi şerefe."

"Üniversite reformlarınızın başarısına."

Yine içtiler. Biraz yediler, yine içtiler. Garson ikinci kez doldurdu bardaklarını.

Sohbet koyulaşmıştı ki, "Ah, hesabı istemeliyim yoksa treni kaçıracağız," dedi Erim. Gerhard hemen fırladı iskemlesinden. Ya kaçtıysa tren! Başka vasıta var mıydı acaba şu anda Ankara'ya? Rezil olacaktı hem kayınpederine hem de o henüz tanımadığı Malche'ye!

Erim hesabı öderken Gerhard'ın başı dönüyordu.

"Keşke içirmeseydim sizi," dediğini duydu Türk'ün. Yanına gelip, koluna girdi, ayakları birbirine dolanan Gerhard'ı sürüklercesine, aceleyle yürüttü istasyona kadar.

"Tren kaçtıysa... ben ne yaparım?"

"Kaçmadı, ucu ucuna yetiştik. Siz hemen yatağınızı yaptırıp güzel bir uyku çekin Gerhard Bey," dedi Erim, "Sabaha hiçbir şeyiniz kalmaz!"

Gerhard Bey! Hoşuna gitti bu hitap.

"Emriniz olur, Erim Bey," dedi sırıtarak, ve ne tuhaf, 'Bey' hitabını hiç garipsememişti. Sanki hep bu şehre aitmiş gibi bir duygu içindeydi.

"Biliyor musunuz, alıştım ben buraya. Yarın için de hiç endişelenmiyorum."

"Rakının böyle mucizeleri vardır, insanı rahatlatır, bulutların üstüne çıkarır."

Prof. Erim, onu kompartımanına kadar götürdü, valizini eliyle üst rafa yerleştirdi, sonra kondüktöre yatağı hemen hazırlaması ve ertesi sabah perona girmeden yarım saat önce mutlaka uyandırması için talimat verdi.

Bu kez de Gerhard arkadaşını –evet içinden ona 'arkadaşım' demek geliyordu– trenin kapısına kadar götürdü, bir kere daha teşekkür etti içtenlikle, vedalaştılar. Gerhard kompartımanına geri geldiğinde, yatağı hazırlanıyordu. Koridordaki pencereden dışarısını seyretti bir süre, yatak hazır olunca, içeri geçti, sadece ceketini çıkardı, duvardaki askıya astı; pantolonu üzerinde, ayağında ayakkabılarıyla, battaniyeyi de açmadan, öylece uzandı yatağa. Onu rakı mı yoksa İstanbul mu çarpmıştı, bilmiyordu, uyuyakaldı.

YOKTAN VAR EDİLMİŞ ŞEHİRDE

Gerhard'ın derin uykusunu, kapısına ısrarla vuran kondüktör böldü. Yatağında dikilip, kulak verdi, adam hiç anlamadığı bir şeyler söylüyordu. Saatini arandı, ceketinin cebinde olmalıydı. Dün gece... neydi adamın adı... Erren... yok hayır Emren... her neyse, öyle bir şeydi işte, kondüktöre onu uyandırmasını tembih etmişti, hatırlıyordu. Daha önce de o bulaşık suyu gibi bulanık milli içkiyi içmiş, sarhoş olmuştu, zor bela yetişmişti trene. Her şeyi hatırlıyordu, hafızası netti, başı ağrımıyordu. Hayret! Ne zaman şarabı fazla kaçırsa, ertesi sabah kafası kazan gibi olurdu, oysa. Aaa, ayakkabıları nerede? Kendini yatağın üzerine boş çuval gibi atmıştı... ne zaman çıkardı ki onları? Gece yarısı bir ara uyanmış olmalıydı. İşte onu hatırlamıyor, derin uyumuş demek ki! Eğildi, yerde ayakkabılarını aradı. Masanın altında kalmışlar. Ayağa kalktı, pantolonu buruşmuştu iyice. Valizinden yedek kıyafetlerini çıkardı, yatağa serdi. Kompartımanındaki muslukta yüzünü gözünü yıkadı, dişlerini fırçaladı, giyindi. Tuvalete gitmek üzere çıktı odasından. Tuvalette

işi bitince restorana girdi, bembeyaz örtülü masaya oturdu. Mis gibi kızarmış ekmek ve reçel kokusu geldi burnuna. Garson masaya servis yaptı: reçel, tereyağı, birtakım peynirler ve zeytin... Ne alaka yani, kahvaltıda zeytin? Sosis, salam yok mu? Garsona Fransızca sordu. Yokmuş! Sadece 'öf, öf' deyip duruyordu garson, haa, yumurta! Ismarladı. Peynirli bir omlet geldi az sonra. Bu Türkler sabahtan akşama peynir mi yer? Gerhard acıkmıştı, omlet de çok lezzetliydi. Kahvaltı masasında ne varsa yedi yuttu. Beyaz porselen fincanlara çay dolduruyordu garsonlar. O, kahve istedi. Yine o minicik fincandaki zakkum gibi kahve gelmez mi! Yok hayır... çay olsun.

Masalar teker teker doluyordu. Onun masasına da izin isteyerek bir karı koca oturdu. Gerhard başıyla selamladı onları, kalktı, kompartımanına döndü. Ağzını çalkalayıp, saçlarını taradı, valizini tanzim etti, Bakan'a sunacağı dosyayı en üste koydu. Pencereden dışarısını seyretmeye başladı. İstasyona girerken şehrin varoşlarından geçeceklerini sanıyordu ama tren kırlık araziden geçip, doğrudan istasyona girdi. Gerhard penceresini indirip perona bakar bakmaz, eliyle koymuş gibi tespit etti Malche'yi. Başında hasır şapkası, tipik bir Prusyalı gibi dimdik duruyordu. Kayınpederiyle yaşıt olmalıydı.

Trenden iner inmez, yanına gitti kendini tanıttı.

"Hoş geldiniz Herr Schlimann. Yolculuğunuz iyi geçti mi?" diye sordu, Malche.

"Mükemmel. İstanbul'da tanıştığım hocalarla çok verimli bir toplantı yaptık. Bugünkü toplantıdan önce bilgilendirilmem iyi oldu, efendim."

"Bugünkü de uzun bir toplantı olacak. Öğleden sonra saat ikide Milli Eğitim Bakanlığında toplanacağız. Bakanlık Ulus'ta. Daha önce, oradaki Karpiç'te öğle yemeği yeriz. Rusya'dan kaçan

bir Gürcü'nün lokantası. Yemekleri nefistir. Yerken de toplantıya dair notlara bir göz atarız," dedi Malche.

"Önce ben otelime uğrayıp valizimi bıraksam. Bana lokantanın adresini verirseniz, biraz şehri dolaşır sonra sizinle buluşurum."

"On ikiye doğru otelde buluşalım da... burası İstanbul değil, dolaşacak yer bulamayabilirsiniz. Şu gördüğünüz ana cadde, istasyondan ta Cumhurbaşkanı'nın köşküne kadar uzanıyor. Ne varsa o geniş bulvarın üzerinde. Başka pek bir şey yok. Yeni kurulmakta olan bir şehir burası."

"Belli oluyor. İstanbul'u da dolaşmaya vakit bulamadım ama vapurla Asya yakasına geçerken bir güneş batışı vardı... unutulmaz bir manzaraydı."

"Herr Schlimann, bir ünlü şairleri var Türklerin, ona sormuşlar Ankara'nın en çok neyini seversiniz diye, İstanbul'a dönüşünü, demiş." Çok komik bir şey söylemişçesine ha ha ha güldü. "İki şehri mukayese etmeyelim dahi. Buyurun, sizi otele bırakayım, saat on ikide lobide buluşur, lokantaya yürürüz."

"Tamam," dedi Gerhard.

Malche'nin ikazına rağmen, yine de şehri dolaşmak istiyordu, tabii buraya şehir denebilirse, çünkü otele girdiği andan itibaren resepsiyondaki memurdan, onu odasına çıkaran komiye kadar karşılaştığı her Türk, ona kırık dökük Almancası, Fransızcası ya da İngilizcesiyle, şehri nasıl bulduğunu sormuştu. Belli ki Türkler inşası devam eden şantiye şehirleriyle çok gururlanıyorlar, yabancı konuklardan yüreklendirici iltifatlar bekliyorlardı. Oysa, bir Avrupalı için buraya şehir demek henüz mümkün değildi. Yine de valizini odasına bırakıp dışarı çıktı. Bulvarda yürümeye başladı. Geniş tutulmuş caddenin her iki tarafına, hatta ortadaki refüje bile ağaçlar dikilmiş, kimi azıcık boy vermişti. Her tarafta

inşaat vardı, kocaman bir şantiye gibiydi Ankara ama çalışmalar tamamlandığında, bol ağaçlı, ferah bir şehir olacağı şimdiden belliydi. Yeni binalar son Alman ekolünün izini taşıyorlardı. Mimarlarını Almanya'da okutmuş olmalılar, diye geçirdi içinden. Şehrin projesinin Jensen isimli bir Alman mimara çizdirildiğini henüz bilmiyordu. Ara sıra bir iki araba, bazen de atların çektiği bir fayton geçiyordu caddeden. Bir beş yüz metre yürüdükten sonra geri döndü, aksi istikamete doğru gitmeye başlayınca, inşa halindeki şehirden, bir kasabaya geçiş yaptı adeta. Birbirine yaslanmış mütevazı kerpiç evlerin, derme çatma dükkânların önünden aktı, yukarda bir kale gördü ama Malche'yle randevusuna geç kalmamak için yokuşu tırmanmadı.

Oteline geri dönerken, Anadolu'nun bağrında ilkel bir kasabadan bir başkente evrilmekte olan bu tuhaf şehirde, ortaçağın bir hamlede yüzyılları aşarak yakınçağa atlamasına tanıklık ettiği hissine kapıldı.

Ellerinde kazma kürek ağaçlarla uğraşan bahçevanlar, modern binaların duvarını ören işçiler, birbirine yaslanmış mütevazı kerpiç evler, eşeklerini süren yoksul köylüler, gri-siyah ekose atkılarını başlarından bellerine kadar sarkıtmış kasabalı kadınlar ve onlara tezat, fötr şapkalı, takım elbiseli erkeklerle, beli oturmuş mantolar ve topuklu ayakkabılar giyen başı açık şık hanımlar... ve yanından geçip giden bir Ford marka otomobil... Bir sürreal resmin içindeydi sanki!

Malche'nin onu götürdüğü lokantada yine bir sürpriz bekliyordu Gerhard'ı. On yıl önce otele dönüştürülen Taşhan'ın alt katındaki bu lokanta, Malche'nin anlattığına göre Ankara'nın ilk modern lokantasıydı. Herhangi bir Avrupa kentinin restoranındaki gibi kolalı beyaz örtüler serilmiş masalardan birine oturdular ve Zürih'in en iyi restoranlarından birinde yiyebilecekleri lezzette

birer tavuk kievski ısmarladılar. Herkesin Baba Karpiç diye hitap ettiği Gürcü, lokantanın sahibi olmasına rağmen, servisi beyaz önlüğü ile bizzat kendi yapıyordu ve yemekler gerçekten enfesti.

"Şehri mi gezdiniz, dinlendiniz mi?" diye sordu Malche.

"Dolaştım biraz. Her tarafta inşaat var. Ya yol ya bina yapıyorlar."

"Ankara'nın bu halini anlatan bir şarkı yazıp bestelediler." Malche önce şarkının bestesini mırıldandı, sonra Almanca olarak bir mısraının anlamını söyledi: "*Yoktan var edilmiş tek şehir sensin.* Nasıl? Gerçeğe uyuyor değil mi, çünkü burada Türkler, tamamen sıfırdan bir şehir inşa ediyorlar ve bundan çok gurur duyuyorlar."

"O heyecanı ben bile hissedebildim de, İstanbul gibi bir şehirleri varken... niye bir başka..." cümlesini bitiremedi Gerhard.

"İstanbul muhteşemdir ama yapılanması planlı değildir. Burası bittiğinde, güzel, modern, planlı bir şehir olacak. Tabii paranın şehvetine kapılmayıp, mevcut planı bozmazlarsa. Duyduğuma göre, şehri planlayan mimarın arsa sahipleriyle başı dertteymiş."

"Henüz inşaat halinde, bir şehirden çok kasabayı andıran Ankara'da yaşamayı kabul etmiş olmanız, azimli ve cesur olduğunuzu gösteriyor, Sayın Profesör," dedi Gerhard, "size saygı ve hayranlık duyuyorum."

"Beni bu milletin çağı yakalama arzusu çok heyecanlandırdı Herr Schliman. Almanya'daki olaylardan dolayı, mesleki şevkimi tamamen kaybetmiştim. Türklerin liderinin bilime olan tutkusu karşısında, bütün enerjimi bu genç devletin hizmetine adadım. Yaklaşık bir yıldır, gece gündüz çalışmaktayım."

"Nasıl giriştiniz bu işe? Onlar mı sizi buldu yoksa siz mi onları?"

"Cenevre Tıp Fakültesinde benim bir Türk öğrencim vardı. Zeki, çalışkan bir çocuktu. Yıllar sonra onu karşımda buldum. Başarılı bir hekim olması yetmemiş, ülkesinde cumhurbaşkanına

danışmanlık yapacak kadar da itibar sahibi olmuş. Hangi hoca, ülkesinin bir numaralı devlet adamına danışman olarak bulduğu öğrencisiyle gurur duymazdı ki! Pek etkilendim. Üniversiteden çok iyi dereceyle mezun olan bu genç adamla, geçen onca yıl içinde birkaç kez, değişik şehirlerdeki tıp kongrelerinde karşılaşmıştık. İlk tanıdığımda, Fransızcayı iyi derecede konuşmasına şaşırdığım ve adını bir türlü doğru telaffuz edemediğim Akil Muhtar, yeni Türkiye'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal'e, bizzat tavsiye etmiş beni."

"Ne vefalı bir öğrenciymiş!"

"Sanırım hakkımda başka referanslar da aldılar ki, tavsiyesi kabul görmüş, beni ziyarete geldi. Milli Eğitim Bakanlığının davet mektubunu elden getirmişti, ta evime kadar! Yaş haddinden emekli olduktan sonra, arzum hilafına köşeme çekilmişken... ne süprizlerle dolu şu hayat!"

"Gerçekten öyle," dedi Gerhard, "kayınpederimin dostu olmanız da bir başka hayırlı tesadüf! Sizi bulmamız Türkler için de, bizler için de çok hayırlı oldu."

"Herr Schliman, Anadolu'nun bağrındaki topraklarda, birkaç inanmış insanın ellerinde bir devlet yükseliyor. Evet, bir avuçlar fakat misyonlarına inanmışlar. O kadar ki, Müslüman ağırlıklı bir "Şark İmparatorluğu"nun enkazından, çağdaş bir toplum yaratmaya çalışıyorlar. Umutla, gayretle... halk için, halkla beraber ve hatta gerekirse halka rağmen... halkı eğiterek yanlarına çekmeye çabalıyorlar. Nasıl yardımcı olunmaz bu mücadeleye!"

Yaşlı adamın gözleri nemlenmişti. Gerhard birkaç şey sormak istedi ama Malche öyle büyük bir coşkuyla anlatıyordu ki, kesemedi sözünü.

"Şurası gerçek ki, Türklerin çağdaş bir ülke yaratmanın, bina inşa etmekle değil, ancak doğru eğitimle mümkün olabileceğini bilen bir liderleri var!"

"Çok şanslılar."

"Öğrencim Akil, bana dediydi ki, paraları yokmuş ama başarmak için çok hevesleri varmış. Ben de ona, doğru eğitim disiplin ister, dedim. Hocam, Müslümanlarda zaten biat kültürü var, diye yanıtladı. Herr Akil, biat ve disiplin aynı şeyler değildir, diye itiraz ettim. Biat, inandığın kişiye hiç sorgulamadan kendini gözü kapalı teslim etmektir. Disiplin ise, mevcut kurallara ve düzene eksizsiz uymak ve aynı anda sürekli sorgulayabilmektir, dedim. O da bana, sizden görüş isteyen kişi, hayatını orduda geçirmiş, disipline alışık bir askerdir. Bu konuda endişeniz olmasın hocam, Gazi sizi anlar, dedi."

"Anlaşılıyor ki, Türkler iyice ciddiye almışlar eğitim işini."

"Hem de nasıl! Akil bana adeta yalvarıyordu, hocam, görüyorsunuz, beni size yollayan Gazi, milletini bilimle donatarak ayağa kaldırmak isteyen bir idealisttir, diye... Gerçekten etkilendim Herr Schlimann. Kabul edersem, hazırlayacağım raporun tercümesini yapar mısın? diye sordum. Meğer Gazi iyi derecede Fransızca bilir, Latin harflerini okur ve yazarmış."

Gerhard şaşkına dönmüştü. Ziyaret etmekte olduğu ülkenin cumhurbaşkanını o bir asker zannederken, adam eğitimci çıkmıştı.

Prof. Malche, sustu. Dalgın gözlerle karşıya bakıyor, Akil Muhtar'ın sunduğu mektubu okuduğundan beri, değişen hayatını düşünüyordu.

Eski öğrencisini kırmamış, iki hafta sonra trenle İstanbul'a ulaşmış ve hemen Ankara'ya gidip Başbakan, Milli Eğitim Bakanı ve diğer eğitim yetkilileriyle görüşmüştü. Yeni Cumhuriyet'in coşkusuna o da kendini kaptırmış olmalı ki, İstanbul'a döner dönmez, Darülfünun'un kendine tahsis edilen bir odasında çalış-

malarına başlamıştı. Türkiye'de kaldığı beş aylık zaman içinde, politikacılarla, öğretim üyeleriyle, idari memurlarla, öğrencilerle, hatta hademelerle dahi konuşmuş, hepsinin görüşlerini almıştı. Darülfünun'un fakültelerini, laboratuvarlarını, kütüphanesini ziyaret etmiş, derslere, sınavlara girmiş, ayrıca bir de geniş kapsamlı anket hazırlamıştı. Ankette çok değişik sorular vardı. Özellikle öğretim üyelerine, "*Verdiğiniz dersle ilgili kitap yayımladınız mı?*" ya da "*Bir yabancı dilde herhangi bir yayınınız, makaleniz var mı?*" gibisinden sorularla, Malche aslında, eğitimin motorları olması gereken öğretim üyelerini tanımaya, kapasitelerini görmeye çalışmaktaydı.

Yaşlı profesör, garsonun sesiyle düşüncelerinden sıyrıldı. Başka bir arzuları var mıydı diye soruyordu garson. Arzusu, anlattıkları bitene kadar sözünün kesilmemesiydi ama, "Yok!" demekle yetindi ve Gerhard'a raporu nasıl hazırladığını anlatmaya devam etti.

Gerhard tabağındakileri çoktan silip süpürmüştü, artık biraz da sıkılarak dinliyordu profesörü.

"Doksan beş sayfalık raporumu altı ayda tamamlayabildim. Sözümü hiç esirgemedim Herr Schlimann. Fakülteler arasında işbirliği, kütüphanelerde yeterli kitap yoktu. Öğrenciler yabancı dil bilgisinden yoksundu. Ders programları fazla yüklü, bilgiler yetersizdi. Şöyle ki, ders notları hiç değiştirilmeden, geliştirilmeden elli yıldan beri aynen okutulmaktaydı. Üniversite dışında yazıhaneleri, muayenehaneleri olan hocalar, öğrencilere rehberlik yapmıyor, sadece ders vermekle yetiniyorlardı. Hiçbir konuda araştırma yapılmıyordu. En basit çeviriler bile bitirme tezi olarak kabul edilebiliyordu. Üstelik, hocaların kendi aralarında dahi bilimsel işbirliği değil, çekişme vardı. Tüm bu görüşlerimi cesurca bildirdim, çünkü kaybedecek hiçbir şeyim yoktu!"

Gerhard, meraklandı, "Bu rapor Gazi'ye mi sunuldu efendim?"

"Evet. Raporumun son bölümünde, çağın dışına düşmüş bu müessese için bir dizi reform öneriyordum ama önerilerim kabul görür müydü? Hiç tahmin etmiyordum. Herhalde beni eleştirerek kovacaklardı. Çok yanılmışım, böyle düşünmekle!"

"Yaa!"

"Gazi, raporumu günlerce, dikkatle okumuş, sayfaların kenarına el yazısıyla notlar almıştı. Vardığı sonuç şuydu: Cumhuriyetin gelecek kuşaklarının tümü, kadın erkek ayırmaksızın, bilimsel yöntemlerle yetiştirileceklerdi. Düşünen, fikir üreten, sorgulayan dinamik insanlar olacaklardı."

Biraz şaşkın, "Bir askerin böyle düşünebilmesi ne müthiş!" dedi, Gerhard.

"Çünkü Gazi, orduda alaylı ve okullu askerlerin birbirlerini çekememeleri yüzünden kaybedilen meydan savaşlarını iyi bilirmiş. Sivil hayatta ise, medrese çıkışlılarla devlet okullarında yetişen memurların zaman kaybına mal olan sürekli zıtlaşmalarına defalarca şahit olmuş... Dahası da var, medeni dünyanın eğitim sistemlerini benimseyeceklerse, en son ve en yeni sistemlerden istifade etmeliymişler. Bu yüzden bir an önce, Avrupa ve Amerika'nın en gözde profesörlerini, hiçbir fedakârlıktan çekinmeden Ankara'ya davet edeceklerdi. Büyük bir aydınlanma projesiydi bu ve Gazi, bu projede direksiyonun başına beni geçirmek istiyordu, eğer kabul edersem!"

Nihayet Malche de bitirmişti tabağındaki yemeği. Garsona kahve getirmesi için işaret etti eliyle.

Gerhard, Türk kahvesini bu kez yüzünü buruşturmadan içti.

Ne tuhaf, insan her şeye alışıyordu!

Malche, hesabı Gerhard ile bölüşmedi. Kendi ödedi, çıktılar.

Bakanlığa doğru yürürlerken, yanlarından siyah önlükleri, beyaz yakalarıyla acayip bir üniforma giyen kızlı erkekli çocuklar

geçti. Başlarında öğretmenleri olduğunu tahmin ettiği, gri tayyör giymiş genç bir kadın vardı. Çocuklar el ele, cıvıldaşarak yürüyüp gittiler. Belli ki hepsi de bu taşra şehrini bir başkente, kendilerini de modern çağın insanına dönüştürmeye kararlıydılar. Gerhard, onlara muhabbetle baktı ve içinden hedeflerine varmaları için şans ve başarı diledi.

BAKANLIKTAKİ MUCİZE

Reform komisyonu üyeleri, vekâlet görevlileri, Malche, Gerhard ve konuşulanların notunu tutacak olan sekreterler, uzun bir masanın çevresinde oturuyorlardı. Masanın başında Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip Bey, solunda Malche, onun yanında ise Gerhard vardı. Konuşmalar Fransızca yapılıyordu. Toplantı bir soruyla başladı:

"Bize filanca kürsü için bir profesör önerebilir misiniz?"

Gerhard hemen kafasındaki üç ismi söyledi ve önündeki dosyadan kısa özgeçmişlerini okudu. İhtisas alanlarını, o güne kadar yapmış oldukları işleri, haklarındaki kişisel görüşlerini de ilave etti. Üçünün de listeye alınıp, esas seçimin sonra yapılmasını önerdi.

"Şimdi de filanca kürsü için kimi önerirsiniz?"

"Ya falanca kürsü için biri var mı?

Bu soru, defalarca soruldu ve her seferinde Gerhard birden fazla isim önerdi. İsimleri vermekle yetinmiyor, kayınpederiyle hazırladıkları kartotekse bakarak bu kişilerin özellikleri-

ni, uzmanlık dallarını, çalışmalarını ayrıntılarıyla anlatıyordu. Bakan ve arkadaşlarının, Gerhard'ın sunumundan çok etkilendiği aşikârdı. Malche de Türkler gibi, Gerhard'ın mükemmel hazırlığı karşısında biraz şaşkındı, fazla konuşmuyor, genç adam isimleri okudukça, başını olumlu anlamda sallamakla yetiniyordu. Zamanı unuttular. Saatler geçti, Türkler sorular sormaya ve Gerhard'ın yanıtlarını dikkatle not etmeye devam ettiler.

Bir ara saatine bakmayı akıl eden Vekil toplantıya ara verdi.

Gerhard tuvalete gitmek için dışarı çıktı. Koridor boyunca yürürken, pencerelerden inşası henüz tamamlanmamış kente baktı ve Batı kibrinin hiç bulaşmadığı, yeni doğmuş çocuk saflığında harika bir ülke keşfettiğini düşündü.

Yirmi dakika sonra, akşamın sekizinde, toplantı yeniden başladığında, tutulan notlar satır satır okundu ve herkes tarafından onaylandı. Sonra Milli Eğitim Bakanı ayağa kalktı,

"Beyler," dedi, "beş yüz yıl önce, Türkler İstanbul'u fethettiklerinde, Bizanslı bilim adamlarının İstanbul'u terk etmesini önleyememişlerdi. İşte bu yüzden Rönesans, bu kişilerin sığındığı İtalya'ya nasip oldu. Biz bugün, burada, çok değerli profesörlerin Avrupa'dan İstanbul'a gelmelerine vesile olarak, bilimi İstanbul'a geri döndürüyor ve neticesinin ülkemize çok şey katacağına inanıyoruz. Siz Avrupalı bilim adamları, bize ilminizi, metotlarınızı getirin ve gençlerimize ilerlemenin, çağı yakalamanın yollarını gösterin."

Masadakiler konuşmayı ayakta alkışladıktan sonra sıra imza törenine geldi. Hazırlanan tutanağı önce Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip Bey sonra da Gerhard imzaladılar. Bakan, Gerhard'a isimleri üstünde anlaştıkları profesörlerin, görevlerini kabul ettiklerinin teyidini en kısa zamanda beklediğini söyledi. İster serbest,

ister toplama kampında olsunlar, görevi kabul eden her kişi, Türk devletinin memuru olarak kabul edilecek ve korunacaktı.

Gerhard en geç üç hafta içinde yanıtları tamamlayıp yollayacağına dair söz verdi.

Toplantı bitmişti.

Milli Eğitim Bakanı, toplantı salonundan ayrılmadan önce Gerhard'ın yanma geldi, "Ankara'dan yarın mı ayrılıyorsunuz Herr Schlimann?" diye sordu.

"Akşam trenimi kaçırdım efendim. Bana ilgili arkadaşlar yarın erken saatlere bir vasıta ayarlayacaklardı ki İstanbul'dan kalkan trenimi de kaçırmayayım. Zürih'e bir an evvel dönüp, profesörlerin onayını almak için acele ediyorum."

"Sağlık Bakanımız da sizinle tanışmak istiyordu. Madem yarın sabah ayrılmak zorundasınız, size Bakanımızın mesajını ileteyim o halde" dedi Reşit Galip Bey, "Sağlık Bakanlığı Ankara'da bir tıp fakültesi açmaya hazırlanıyor. Numune Hastanemizin yapımı bitmek üzere. Ayrıca Hıfzı Sıhha Enstitüsünün de bazı dallarda profesörlere ihtiyacı var. Adresinizi onlara iletmemde bir mahsur var mı? Onlara da yardımcı olabilir misiniz acaba?"

Doğru mu duymuştu Gerhard? Yoksa müzakerenin başarısından sarhoş olmuş, bir düş mü görmekteydi? Kendini çimdiklese miydi acaba? Bu gidişle, kabarık doktorlar listesindekilerin neredeyse tümüne bir iş bulunacak gibi duruyordu.

"Hiçbir mahsur yok. Memnuniyetle yardımcı olurum," dedi.

"O halde yarın çok erkene bir randevu ayarlayalım, Sağlık Bakanıyla. Sizi mutlaka İstanbul'dan kalkan trene yetiştiririz. Posta treniyle gidersiniz, olmazsa. Burada bekleyin beni," dedi Milli Eğitim Bakanı. Hızla uzaklaştı, koridordaki odalardan birine girdi. Az sonra yanına geldi ve müjdesini verdi;

"Sağlık Bakanımız Refik Saydam Bey, sizi yarın sabah yedi çeyrekte, makamında kahvaltıya bekliyor."

Malche ile Gerhard, Bakanlıktan birlikte çıktılar. Otellerine doğru yan yana yürürlerken, Profesör Malche, "Ben bu kadar değerli hocanın bir araya gelebileceğini hayal dahi edemezdim. İnanın bana, dilim tutuldu," dedi, "Türklerin Batı dünyasına karşı verdikleri savaştan zaferle çıkmaları, bir mucizeydi. Eğer bu mucize eğitim alanında da devam edecekse, sizin buna katkınız büyük olacak, Gerhard Schlimann!"

Gerhard, ertesi gün, Sağlık Bakanıyla gerçekleştirdiği toplantıdan sonra, İstasyon Meydanı'ndaki postaneye uğradı. Tepesinde Telgraf tabelası sarkan masanın önüne yürüdü, hazırladığı metni cebinden çıkarıp, memura uzattı ve kayınpederini bu telgrafı okurken hayal edip gülümsedi kendi kendine. Adamcağız herhalde damadının onunla dalga geçtiğini zannedecekti. Kâğıtta Almanca ve büyük harflerle yazılmış tek bir cümle vardı:

ÜÇ DEĞİL OTUZ BİLİM ADAMI İÇİN ANLAŞTIK. STOP.

ON YILDA ON BEŞ MİLYON GENÇ

Profesör Ernst Hirsch ve Gerhard Schlimann, 29 Ekim 1933 akşamı, Dolmabahçe Sarayı'nın dış kapısında karşılaşınca, selamlaşıp, çiçeklerle bezeli Saray bahçesinde birlikte yürümeye başladılar. Gerhard, İstanbul Üniversitesinde ticaret hukuku dersi vermesi için bizzat teklif götürdüğü Prof. Hirsch'e, "Asya yakasında yaşamaya alışabildiniz mi?" diye sordu, "Her gün vapurla gidip gelmek zor olmuyor mu?"

"Sisli ve lodoslu günlerde biraz eziyet çekiyorum ama bugün şahit olduğum manzara, en büyük cefaya bile değdi!" diye yanıtladı Hirsch, "Az önce bu yakaya geçerken, vapurda inanılmaz bir havai fişek gösterisi izledim. Haliç'in ve Boğaz'ın üzerinde binlerce fişek gökyüzüne dalıp, rengârenk desenlerle patlıyor, şehrin üzerine ışık yağmuru gibi iniyordu. Gemiler düdüklerini öttürüyor, kıyılardan davul sesleri yükseliyor, limanda demirli askeri filo top atışlarıyla şenliği selamlıyordu. Köprüyü, camileri, meydanları binlerce renkli ampulle donatmışlar. Gerçekten görülecek bir şeydi, İstanbul karşımda bir ışık şelalesi gibiydi."

Bulundukları Saray bahçesi de, özel aydınlatılmış rıhtımı, ağaçlara asılmış renkli ampulleriyle aşağı kalmıyordu.

"Siz rahatça yerleşebildiniz mi evinize," diye sordu Hirsch, "memnun musunuz Pera'dan?"

"Dört ayak üstüne düştüm, azizim... Harika bir daire buldum, üstelik mobilyalı. Yorgandı, çarşaftı, çatal bıçaktı, tabak çanaktı, hepsini aldım, hazır ettim. Karım ve çocuklarım bu hafta sonu İstanbul'da olacaklar. Perdeleri de artık gelince Elsa halleder."

"İyi günlerde oturun," dedi Hirsch, "Çocukların okul işini nasıl hallediyorsunuz?"

"Kız çok küçük. Okul çağına gelen Peter'i, sırf okul yüzünden büyük annesiyle babasının yanında Zürih'te bırakmayı çok düşündük de... sonra beni niye bıraktınız diye bizi suçlamasından korktuk. Burada Almanca tedrisat yapan bir okul olduğunu öğrenince, aileyi bölmedik."

"Çok iyi etmişsiniz. Benim de bir küçük kızım var, Almanya'da kaldı, annesiyle yaşıyor. Pek çok özlüyorum."

Gerhard biraz şaşırdı, hiç tahmin etmemişti Hirsch'ün çocuğu olabileceğini. İfadesinden, çocuğun annesinden boşanmış olduğunu anladı, fazla bir şey sormadı. Smokinli beylerle uzun tuvaletli hanımların arasına karışıp, konuşarak yürürlerken Saray'ın merdivenlerinin önüne gelmişlerdi. Merdivenleri de birlikte çıktılar, Saray'ın en görkemli mekânı, Muayede Salonuna yönlendirildiler. Kapının önünde geldiklerinde, her ikisi de gördükleri manzara karşısında etkilenmişlerdi. Otuz altı metre yüksekliğindeki kubbeyi taşıyan elli altı adet mermer sütunuyla, tavandan sarkan dört buçuk ton ağırlığındaki kristal avizesiyle, iki bin metre kareye yayılan salon, beş yüz yıllık imparatorluğun tüm ihtişamını yansıtıyordu. İçerde ise, iki bini aşkın davetli vardı.

Hirsch, Gerhard'ın varlığını unutarak, büyülenmiş gibi, yüksek pencerelerden birinin önüne yürüdü ve aydınlatılmış rıhtıma baktı. Havai fişek gösterisi tam hız, önünde devam ediyordu. Profesörün şaşkın halini gören Gerhard, gidip yanında durdu ama Hirsch onu fark etmedi bile.

"Siz... iyi misiniz Profesör?" diye sordu, Gerhard, yavaşça koluna dokunarak.

"İyi miyim? İyi miyim? Ben! Kendi vatanımda Yahudi olduğum için aşağılık ırktan sayılan ben, hor görülen, kürsümden, kovulan, işimi, evimi, vatanımı terk edip kaçmak zorunda kalan mülteci ben, dünyanın öteki ucundaki bu ülkede, billurların, mermerlerin, paha biçilmez sedef kakmaların ışıltısıyla parlayan, nice değerli mobilyalarla, tablolar ve halılarla süslü bu muhteşem Saray'da, Türkiye'nin en seçkin bin kişisinden biri, saygıdeğer bir profesör olarak bulunuyorum. Evet efendim, iyiyim. Çok iyiyim. Yeniden doğmuş gibiyim."

Hirsch'ün duygu yüklü sesi titriyordu. Gerhard, ne diyeceğini bilemeden yutkundu. Şimdi o da tıpkı Hirsch gibi zor tuttuğu gözyaşlarıyla, denizin üzerindeki ışık oyunlarına bakarken, hiç beklemediği bir anda hayatın kendine sunduğu hediye paketine minnet duyuyordu. Paketten Türkiye adını taşıyan ülke çıkmıştı. Toprağına adım attığından beri, işlerinin hep rast gittiği, her tuttuğunu altın eden ülke!

Burada saygı ve ilgiyle karşılanması bir tarafa, Avrupa'da teklif götürdüğü bilim adamları, şartlar üzerinde uzun boylu pazarlık yapmadan, Gerhard'ın teklif ettiği kürsüleri kabul etmişlerdi. Aralarında en çok ayak direyip, düşünmek için zaman isteyen kişi, şu pencerenin önünde, şansına inanamadan durmakta olan Hirsch'tü, aslında! Amsterdam'da bir üniversiteden aldığı teklifle İstanbul arasında kararsız kalmış, onayını en geç o vermişti... Ama vermişti! Ve böylece, Türklere verdiği sözlerin hepsini yeri-

ne getirmişti Gerhard, hem de üç hafta gibi kısa bir zaman dilimi içinde. Sadece o kadar da değildi kazanımları, itibarı kayınpederinin gözünde tavan yapmış, karısı onunla iftihar etmiş, kayınvalidesi zencefilli kek pişirip, damadıyla duyduğu gururu eve çaya çağırdığı arkadaşlarıyla paylaşmıştı.

Kendi kişisel işlerini yaparken de şansı rast gitmişti. Evini mesela, Sağlık Bakanlığının talep ettiği uzman doktorların kontratlarını imzalatmak için Türkiye'ye ikinci gelişinde kiralamıştı Gerhard.

Lise mezunu gençlerin evlerine ders vermeye gitmeyi dahi göze almışken, şimdi İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde uzman patolog olarak bir kürsüsü vardı. Evi, oğlunun gideceği St. George İlkokulu yürüme mesafesindeydi.

Ev sahibesi, "Eşyalarınızı getirecek olan gemiyi hangi tarihte bekliyorsunuz?" diye sormuştu ona, çünkü taşınacakları katı boyatmak ve tertemiz teslim etmek için zaman istiyordu. Gerhard, Frankfurt'taki evlerini yarım saat içinde terk etmiş olduklarını söyleyemediği için,

"Her şeyi buradan alacağız," demişti.

"Ismarlamanız gerekecek. Hazır mobilya bulamazsınız. Teslimat da çabuk olmaz."

"Karım gelir gelmez siparişleri verir, bekleme süresinde eve hepimiz için birer yatak atar, idare etmeye çalışırız."

"Nasıl olacak öyle sadece yataklarla? Yani... otelde kalın diyeceğim ama dört kişi... kolay değil tabii... hem de bir bebekle..." Ev sahibi Ermeni madam, ağzında bir şeyler geveliyordu.

"Siz merak etmeyin Madam Saryan, başımızın çaresine bakarız biz."

"Burnumu soktuğum için bağışlayın, söylemeden edemeyeceğim, zemin katındaki dairede tek başına yaşayan kiracım Mösyö

Sarfati, birkaç ay önce vefat etti. Duldu, yalnız yaşıyordu. Tek kızları on yıl önce Amerika'ya taşınmıştı. Ona mektup yazdım eşyaları ne yapacağımı sordum. İki gün önce geldi cevabı, eşyaları akrabalar istemezse, bir yoksula verin diye yazmış. Akrabaları gümüşleri, tablolarla, bibloları alıp gittiler. Mobilyalarla uğraşamazlarmış. Yoksullar nereye sığdırsınlar kocaman yemek odası ve salon takımlarını, hele de o devasa yatağı... Hepsi duruyor aşağıda. Beğendiklerinizi alın, kullanın."

Bir ölünün eşyalarına konmak! Fikir çok itici gelmişti ama sırf iyi niyetli kadına ayıp olmasın diye, "Bir bakayım," demişti Gerhard.

İki kat aşağı inip, havasız ve loş eve girmişlerdi. Kadife perdenin aralanmasıyla güneşin vurduğu köşelerde uçuşmaya başlayan toz zerreciklerini eliyle savuşturarak, salona ve yemek odasına bakmış ve şaşırmıştı. Mobilyalar belli ki zevkle seçilmiş, antika değerleri olan parçalardı. Salondaki kanepe ve koltukların eskimiş yüzlerini değiştirebilirlerdi. Masif yemek masası ve iskemleleri çok kaliteliydi. En çok da yatak odasındaki komodin ve gardırobun tahta işçiliğine hayran kaldı.

İçinden Madam Saryan'ın boynuna sarılmak geliyordu. Böyle mi rast giderdi bir insanın işi! Taşınma masrafını da neredeyse sıfırlamış oluyordu. Alt tarafı bir kattan ötekine... taşıyanlara azıcık bahşiş verdi miydi...

Gerhard, Hirsch'ün sesiyle düşüncelerinden sıyrıldı, salonun ihtişamına geri döndü. Adam bir şeyler söylüyordu ama çalan müzikten ve ortamın uğultusundan, iyi duyamamıştı,

"Pardon?" dedi.

"Ben biraz fazla mı duygusallaştım? Bu atmosferin içinde, çektiklerimizi düşününce... Nereden nereye!"

"Aynı sizin gibi düşünüyordum, kürsülerimizden kovulmamızın üzerinden altı ay bile geçmeden, yeni bir ülkemiz, kür-

sülerimiz ve yüce bir hedefimiz var. İlk toplantımızda, Eğitim Bakanı bana, siz Avrupalı bilim adamları, gençlerimize ilminizi ve metotlarınızı öğretin, demişti. Bize emanet edilen gençleri en mükemmel şekilde eğitmek ve değerli bir kuşağın yetişmesine katkıda bulunmak... Bu ne müthiş bir hedef, öyle değil mi?"

"Öyle!" dedi Hirsch. Altın kuşak yetiştirmenin sorumluluğunu taşımak az iş miydi! O da tıpkı Gerhard gibi heyecanlıydı.

"Aa, bakın kimler gelmiş! Haydi gidip onları selamlayalım."

1933 yılının 29 Ekim'inde, coşkularını paylaşmak üzere, kendileri gibi Almanya'nın önemli kürsülerinden devşirilmiş Hukukçu Neumark, Farmakolojist Löwe ve Prof. Dr. Kosswig'in durdukları köşeye doğru ilerlerken, Ernst Hirsch ve Gerhard Schlimann, işte böylesine iyimser ve umutluydular fakat işleri zannettikleri kadar yolunda gitmeyecekti!

Türkiye'ydi burası!

ARAPSAÇI

20 Şubat 1934, İstanbul

Sevgili Anneciğim,

Bu sabah yine kar yağdı. Şu anda penceremden bembeyaz bir şehre bakıyorum, manzara harika fakat evi çok zor ısıtıyoruz.

Daha önceki mektuplarımda hep şehrin güzelliğinden, Türklerin samimiyetinden, yardımseverliğinden söz etmiştim. Ne yazık ki madalyonun bir yüzü daha var elbette ve ben yavaş yavaş, o yüzünü de öğrenmeye başladım. Yazmıştım ya, zemin katta vefat eden kiracının kadife perdelerini temizletmekle uğraşacağıma, yenilerini ısmarladığımı. Ancak perdeci söz verdiği tarihte perdeleri getirmedi. Çocuklar, doğuya bakan odalarında güneşin doğuşuyla uyanmasınlar diye, pencerelerine çarşaf astım ama yeterli olmadı. Bir mağazadan lacivert storlar alıp, pencerelerine taktırmak zorunda kaldım. Ismarladığım perdeler, ertesi sabah gelmez mi! Bu lüzumsuz masrafla, ilk dersimi almış oldum. Kimse işini söz verdiği tarihte teslim etmiyor burada.

Havalar kasım ayında dahi güneşli diye sevinirken, aniden bir kış bastırdı ki, anlatamam. Güneşsiz kalınca, her şey gözüme batmaya başladı. Hiçbir şey bulunmuyor bu şehirde. Çocuklara yün kazaklar örmek istedim, yün tahta gibi sert. Dikiş iplikleri kalitesiz, kopup duruyorlar. Sabunlar köpürmüyor. Ekmekler pamuk gibi ama besin değerleri düşük. Evde yaptığım esmer ekmekleri de Peter yemiyor. Temizleyici ta uzakta, giysilerimizi yüklenip, birkaç mahalle öteye taşıyorum. Bir yokluklar ülkesindeyiz, ama şikâyet etmiyorum, canımız emniyette hiç olmazsa. Buna da şükür!

Ben tatil günlerinin cuma olmasına bile alıştım da, Peter'imiz henüz okuluna alışamadı. Eski öğretmenlerini ve arkadaşlarını arıyor. Anadili Almanca diye onu üst sınıfa aldıkları için de, dersler zor geliyor. Evde çalıştırıyoruz ama fazla gitmiyoruz üstüne, çünkü çocuk bir yandan da çok değişik bir dil olan Türkçe ile boğuşuyor. Neyse ki sokağımızda kendi yaşında oğlanlar var, hafta sonları onlarla yakındaki bir arsada top oynamaya gidiyordu, havalar bozunca evlerde toplanmaya başladılar. Bu sayede iyice ilerletebildi Türkçesini. Ne öğrenirse mahalledeki çocuklardan öğrenecek galiba! Peşime zorla taktığın Hanna ise, son günlerde pek bir havalandı. Bana tren yolculuğu sırasındaki yardımını inkâr edemem. Geveze olduğu için, yolculuk boyunca beni eğlendirmişti de. İlk haftalarda ev işlerine yardım ediyordu. Sonra her ne olduysa, değişti, başına buyruk bir hale geldi. Söz dinlemiyor, ben ona evi temizletmek ya da yemek yaptırmak isterken, o Susy'i arabasına koyup, hiç gocunmadan dik yokuşu teperek caddeye çıkmayı ve vitrinlere bakmayı tercih ediyor. Gerhard, Hanna'yı ona danışmadan getirdiğim için surat asmaktan çoktan vazgeçti de, ben bu konuda onunla dertleşmiyor, Hanna'yı idare etmeye çalışıyorum. Nasılsa yaz tatilinde bizle birlikte Zürih'e gelecek fakat geri dönmeyecek çünkü hiçbir işe yaramaz oldu. Bu yüzden, geçen gün bir temizlikçi kadınla, haftada dört gün gelmesi için anlaştım. Çok güzel hamur açıyor ve Türk yemekleri yapıyor.

İki yardımcım var diye, kaşlarını çattığını görür gibiyim anne ama bu ülkede ev hizmeti verenlerin ücreti çok düşük, üstelik Türkçem bu kadın sayesinde mecburen ilerleyecek şimdi.

Apartmanımızdaki komşuları sana ilk mektuplarımda tanıtmıştım. Bazılarıyla dil sorunu yüzünden daha az görüşüyorum. Musevi aile ve alt kattaki Madam Fransızca bildikleri için, şu ara en yakın dostlarım oldular. Çocuklar dinlerini ihmal edecekler diye sakın korkma, önemli tarihleri ben atlayacak olsam, Musevi komşularım hatırlatıyor. Peter iki gün önce onlarla birlikte bir Bar Mitzva'ya katıldı. Zaten bu ülkede her üç dinin de kutsal günleri mutlaka coşkuyla kutlanıyor. Ayinler, dualar ihmal edilmiyor. Aşağı kattaki Hıristiyan Madam pek eğlenceli bir kadın, her Noel apartmanın bütün çocuklarını evine toplar, Noel ağacının altına hediyelerini koyarmış. Müslüman komşularımız da kendi bayramlarında bize kurban eti gönderdiler. Biliyorsun, onlar da helal kesilmiş et yiyorlar. Gerhard'la Peter, afiyetle yediler. Aramızda keyfi en yerinde olan kişi ise, minik kızımız. O, yiyip içip yatıyor ve komşular tarafından şımartılıyor. Türkler çocukları çok seviyorlar. Manav, bakkal, sık alışveriş ettiğim pastanedeki satıcı sürekli küçük armağanlar veriyorlar ona. Bu yüzden iyice tombullaştı.

Yolunda gitmeyen şeyler de var, anneciğim. Gerhard, çok umutlarla başladığı Üniversitede birtakım tatsızlıklarla karşılaştığı için, şu sıralar çok gergin. Sanırım, eski sistemin Türk hocaları Almanların gelişinden rahatsız oldular. Özellikle de eski üniversite kapatıldığında işsiz kalanlar. Onlar yabancı hocaların hayatını cehenneme çevirmek için, öğrencileri kışkırtıyor, dedikodu üretiyorlar. Almanların Türkçe bilmemelerini sorun ediyor ve vasıfsız olduklarını öne sürüyorlarmış ki, Gerhard'ı en çok yaralayan da, bu son itham! Onun aracılığı ile gelen profesörlerin tümü değerlerini ispat etmiş, ünlü bilim adamları. Bu insanları Türkler, onlara acıdıkları için işe almadılar ki! Alman hocaların eşleriyle toplandığımızda, bu konuyu

aramızda sık konuşuyorduk fakat Gerhard, ağzımı sıkı tutmam için beni tembihledi. İşler iyice karışık, çünkü tam da benim İstanbul'a geldiğim günlerde, Ankara'da bir yeni üniversite açılmıştı. Orada ders veren Alman hocaların hepsini, Türklere baskı yaparak, Alman hükümeti göndermiş. Önceleri Gazi (yazmıştım, Cumhurbaşkanı'na böyle hitap ediyor Türkler) bir denge kurmak istedi diye düşünmüştük ama Gerhard çok emin bir yerden duymuş; Hitler, kürsülerden attığı kişilerin İstanbul'da iş bulduğunu öğrenince çok sinirlenmiş ve Yahudilerin işlerine son vermesi için, Türk hükümetine çok baskı yapmış fakat kabul ettirtememiş. O zaman da Hitler, bundan böyle Türkiye'ye gidecek hocaların Aryan ırktan olmasında dayatmış! Ankara'da yeni açılan üniversiteye ve diğer bazı yüksek okullara, Hitler'in ısrarıyla Aryan hocalar gönderilmiş. Bunların bazısı da İstanbul Üniversitesindeki boş kürsülere tayin edilmiş.

Yani, İstanbul Üniversitesinin çatısı altında, şu anda Türklerin eski İslamcı ekolden gelen kadroları, Gerhard'ın aracılığıyla tayin edilmiş Yahudi asıllı bizler, bir de bizzat Hitler'in gönderdikleri var. Yahudi olmadıkları halde, Hitler rejiminden bunalarak kaçıp gelmiş olanlar da cabası!

Sosyal hayatımız da hiç kolay değil, bu yüzden. Resmi davetlerde biz Hitler'in adamlarıyla göz göze gelmemeye dikkat ediyoruz, onlar da bize ters ters bakıyor.

İşte anneciğim Üniversite'de durum bu. Bir arapsaçı!

Elbette iyi şeyler de yok değil. Meyveler, sebzeler çok çeşitli ve lezzetli. Türk komşumdan birkaç zeytinyağlı yemek öğrendim. Yaza geldiğimizde size de pişiririm.

Ne dersin anne, belki de siz...

Sokak kapısı vurulmaya başlayınca, bıraktı mektubu, kapıya koştu Elsa. Peter, meyus bir ifadeyle içeri girdi, paltosunu çıkarıp

yere attı. Elsa yerden aldığı paltoyu silkelerken, "Hey! Bu nasıl davranış! Paltonu yere fırlattın ama bereni çıkarmayı unuttun," diyerek peşinden gitti oğlunun, başındaki yün bereyi almaya çalıştı. Oğlan sıkı sıkı yapışmıştı bereye. Nihayet başardı, çekip almayı ve bir çığlık attı.

"Aaaa! Ne oldu saçlarına?"

O gür saçların yerinde kel bir kafa! Çocuğun göz pınarlarında yaşlar titreşiyordu.

"Kim yaptı bunu sana? Söylesene oğlum!"

"Berber." Elsa, aklını kaçıracağını sandı.

"Hangi berber? Neden? Ceza mı bu?"

"Böceklenmişiz."

Anladı. Çocuklar bitlenmişti demek! Ama böyle mi yapılır! Saç kesilmeden aileye sorulmaz mı? Şimdi okula koşsa faydası olmaz, gitmiştir öğretmenler. Ama ertesi sabah kendi götürecekti Peter'i okula ve hesap soracaktı. Haber verselerdi, özel şampuan getirtirdi Zürih'ten, hallederdi.

"Kaç çocuk bitlendi?" diye sordu oğluna.

"Hepimiz. Berber geldi hepimizin saçlarını kazıdı."

"Ya kızlar?"

"Onları da çok kısa kestiler."

"Üzülme Peter," dedi, "eskisinden daha da gür çıkacak saçların. Bir iki ay sonra eskisi gibi olur. Sen git odana ellerini yıka, üzerini değiştir, mutfağa gel."

Sonra annesine yazdığı mektubu tamamlamak üzere, odasına yürüdü, küçük yazı masasının başına oturdu:

...buraya gelirsiniz yazın, güneş her ikinize de iyi gelir. Sana yazmaktayken, Peter okuldan döndü, bitlendiği için saçlarını sıfır numaraya vurmuşlar. Zavallı oğlum, saçları kesilince kabağa benzemiş.

Elsa durdu, son cümlesini baştan okudu. Annesini bitlenme haberiyle telaşa vermenin hiç gereği yoktu, karaladı son yazdığını. Peter'e yiyecek bir şeyler hazırlaması lazımdı, mektubu kısa kesti.

Peter okuldan döndü, kız da uyanmak üzere. Benim mesai başlıyor, bu yüzden mektubumu bitiriyorum. Bir sonraki mektuba kadar, kendinize iyi bakın, sevgiyle kalın.

İkinizi de çok seven kızınız,

Elsa

AKSAKLIKLAR

İstanbul Üniversitesi, ancak Türklere mahsus olabilecek çok büyük bir coşku, iyi niyet ve umutla, 18 Kasım Cumartesi günü, törenle açılmıştı.

Ne var ki, beklentilerin yerine getirilebilmesi, bir Alman disiplini içinde olamadı. Düzenlemeler, ders planlamaları iyi yapılmamış, Alman profesörlerin derslerini kimlerin tercüme edeceği de saptanmamıştı. Üç bin beş yüz civarında öğrencisi olan kurumda kaos yaşanmaya başladı.

Prof. Malche'nin dikkatle kaleme aldığı programı, adım adım uygulamaya kimsenin sabrı olmadığından, kargaşa her yerde, ama en çok değişik binalara yayılmış Tıp Fakültesinde yaşanıyordu. Binalar harap, laboratuvarlar yetersiz, araç gereçler kullanılamaz haldeydi. Gerhard, otuz adet mikroskopu ilk gördüğünde, "Bunların antika değerleri, fonksiyonlarından daha fazla," diye bağırmıştı, "en iyisi bunları bir müzeye yollayın!"

İnşası yeni tamamlanan Morfoloji Enstitüsünün binasında ise, duvarlardaki prizlerin elektrik kabloları eksikti. Alman hocalar, durumun vahametini görünce, Dekanlığa ve Rektörlüğe şikâyetlerini hemen bildirmişlerdi ama çıt çıkmamıştı.

Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerdeki yatak sayısı ise, o kadar yetersizdi ki, savaş alanındaymışlar gibi, bir yatağa iki bazen üç hastanın yatmasına normal gözüyle bakılıyordu.

Eksikleri, yetersizlikleri anlayışla karşılayabilirlerdi, savaştan yeni çıkmış, fakir bir ülkedeydiler ama hiç hak etmedikleri bir durum daha vardı; Türkler, Almanları çekemiyordu. Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerin yönetiminde olan hocalar, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çalışan profesörlere gelip geçici misafir muamelesi yapıyordu. Fen ve ilimde çağı yakalama coşkusunun kaynağı olan kişinin, yani Gazi'nin, bütün bu olup bitenlerden besbelli ki haberi yoktu. O, bilime giden yolun önünü açmış, büyük fedakârlıklarla bütçe yaratarak iki büyük şehrin kürsülerine dünyanın en değerli profesörlerini oturtmuş, yeni kürsüler var etmişti. Kendisi devleti yönetirken, rektörler, dekanlar üniversiteleri idare edeceklerdi. Oysa, Gazi'nin doktoru da olan Rektör, bir gölge varlık gibiydi, adı var, kendi yoktu. Bağlı oldukları dekan'ın ise, kendi vardı, fakat icraatı yoktu. Bütçeyi en az masrafla kapatmayı, en büyük erdem bellemişti.

Üniversitede göğüslemek zorunda kaldıkları tavır yetmezmiş gibi, sürekli Alman profesörler aleyhine yayın yapan gazeteler, haklarında üniversite dışında da kötü algı oluşmasına neden oluyordu. Gerhard'ın bazen taşıyordu sabrı.

Nitekim, o akşam, Hirsch'le sık buluştukları Moda koyundaki Koço'nun Meyhanesi'nde, yerine bile oturmadan elindeki

gazeteyi uzatarak, "Bu ne bitmez tükenmez bir kıskançlıktır," dedi, ondan daha erken gelmiş, rakısını yudumlamakta olan arkadaşına, "sözde bilim adamı olacaklar, işleri güçleri fesat üretmek! Sen madem söktün Türkçeyi, oku bakalım, bu sefer ne yumurtlamışlar?"

Cumhuriyet gazetesinde, başlığı ön sayfadan verilmiş, ayrıntıları arkalarda bir yerde yazılı, Alman doktorlarla ilgili nahoş bir haber vardı, yine. Gazeteyi incelemeden önce,

"Elsa niye gelmedi?" diye sordu Hirsch.

"Çocukları bırakacak kimse bulamadık."

"Hanna'ya ne oldu?"

"Ah Hanna! Uzun hikâye... anlatırım. Sen önce şu haberi oku bana."

Arkadaşı, "Benim Türkçeme pek güvenme," dediyse de, gazetenin dördüncü sayfasındaki yazıyı Gerhard'a, onu üzmemek için biraz yumuşatarak çevirmeye çalıştı. Yazıyı her kim yazmışsa, yabancı profesörleri sözleşme şartlarına uymamak, ders kitabı veya başka bilimsel yazılar yayımlamamak, en çok da Türkçeyi öğrenmemek ve dersleri hâlâ çevirmen aracılığıyla vermekle suçluyordu.

"Vay densiz! Bir münasebetsiz kuşun, bu yazarın kulağına kendi düşüncesini fısıldadığı belli."

"Biz onların aldığı maaşın çok fazlasını alıyoruz. Bence bütün mesele buradan kaynaklanıyor," dedi Hirsch, "Kendilerine haksızlık yapıldığını düşünüyorlar!"

"Evet ama kontratlarımızda, akademik faaliyetlerimizin dışında başka hiçbir işle meşgul olamayacağımız açıkça yazılmış. Oysa onların her birinin ek işleri, muayenehaneleri, yazıhaneleri var. Aradaki maaş farkını misliyle kazanıyorlar."

"Bak Gerhard, bu şehirde her hastalanan kişi, Alman doktorların ellerinde sihir varmış gibi, illa bir Alman doktora görünmekte ısrar ediyor. Bunun Türk doktorları rahatsız etmesi çok doğal."

"Sen hekim değilsin, ucu sana dokunmadığı için anlayamıyorsun beni. Geçen hafta aynı gazetede ne yazıldı, biliyor musun? Milli Eğitim Bakanlığı, antisemitizm yüzünden kürsülerinden atılan profesörleri, sanki toptan alındığında ucuza gelen işporta malları gibi, aceleyle kapatmış. Yazıyı yazanın adını ezberlemiştim... neydi... neydi? Hatırladım, Yunus Nadi... her kimse bu şahıs, yazısının sonunda sözleşmelerimizin iptalini istiyordu. Bundan haberin var mıydı?"

"Vardı Gerhard, olmaz olur mu! Ama Tan gazetesinde bir başka yazar, bu adama cevap verdi. Dedi ki, dedikodulara dayanarak, dilimizi öğrenmiş bir âlimler zümresini gücendirmek, kaçırmak çok yanlış olur. Uzun bir yazıydı, istersen bulduru-rum."

"İstemem. Ben bize yapılan abartılı iltifatlardan da rahatsızım. Bu düşmanca tavır, hep hastaların illa Alman doktor diye tutturmalarından kaynaklanıyor."

"Bak dostum," dedi Hirsch. "Ben bir hukukçu olarak, her tepkinin kaynağına inmeyi isterim. Adamların tepkileri bizim şahsımıza değil. Onların hedefi Gazi ve devrimleri. Gazi'ye dil uzatmaya cesaret edemediklerinden, onu ve ekibini bizim üzerimizden hırpalıyorlar. Biz sadece vesileyiz. Sen göremiyor musun bunu?"

Gerhard, arkadaşının önüne doğru sürdüğü rakı bardağından kocaman bir yudum aldı. Artık iyiden iyiye rakıcı olmuştu.

"Şuna bir buz istesene..."

Hirsch, garson görsün diye elini kaldırdı ve arkadaşının bardağını işaret etti.

"İlk toplantımızı yaptığımızda, Cumhuriyetçilerin eğitimde modernleşmek, çağı yakalamak arzusu beni çok etkilemişti. Ne oldu o heyecana? Niye direnenlere meydanı boş bırakıyorlar?"

"Yeniliklere direnmek, Türklerin genlerinde var."

"Aracı olup getirdiğim hocalar, sen, ben, hepimiz... muhafazakârlar ve yenilikçilerin arasındaki savaşın ateş hattında kaldık. Bu çekişmeden haberim olsaydı, belki baştan kabul etmezdim."

Garson elinde buz çanağıyla gelip, iki parça buz koydu Gerhard'ın bardağına.

"Bu milletin garsonları, bilim adamlarından daha akıllı, sen işaret edince bak hemen anladı buz istediğimizi. Almanya'da olsa, garson yanımıza kadar gelir, ne istiyorsunuz diye sorardı," dedi Gerhard.

"Uzun süre Almanya'da olamayacağız. O yüzden buranın garsonuna alıştığın gibi, hocasına da alışmaya çalış, dostum."

"Nasıl alışırım! Bunlar, yeni yazıya karşılar, öğrencilerinin kendi notlarının dışında ilmî kitapları okumalarına ve soru sormalarına karşılar, yeni fikirler üretmelerine karşılar. Onların istediği, dünya dönerken devran hiç değişmeden yerinde dursun. Bu nasıl bilim adamlığı birader?"

"Belki de hata, Cumhuriyetçilerin hayat kurtarıcı acı ilacı halka bir hamlede içirmeye kalkmasından kaynaklandı. Ne oldu? Hasta ilacı kustu!"

"Sen hukukçusun, sorunları çözmek için zamana yaymaya vaktin var. Ben tıp insanıyım, hasta önüme geldiğinde, urun küçük bir parçasını bugün, diğer parçasını yarın, son parçasını daha sonra kesip almaya kalksam, hastayı öldürürüm! Hastaya müdahale acilen ve bir kerede yapılır!"

"Biz burada tek bir kişiden değil, binlerce dertten mustarip koca bir toplumdan söz ediyoruz..." Hirsch, gözü bir bulut kümesinin ardında beliren mehtaba takılınca lafını tamamlamadan sustu. Ağzına birkaç leblebi attı, rakısını yudumlayıp, üstüne suyunu içti.

"Boş ver, dostum! Gel, mehtabın tadını çıkaralım. Birkaç gerici hoca yüzünden keyfimizi kaçırmayalım," dedi. "Söyle bakalım, Elsa niye gelemedi? Ne oldu Hanna'ya? Gitti mi yoksa?"

"İyi bildin, kendine sevgili buldu, gitti."

"Ne diyorsun! İstanbul'da bir Alman buldu, deme!"

"Türk buldu."

"Nece konuştular da anlaştılar?"

"Aşkın diliyle, herhalde."

"Nasıl oldu bu?"

"Beyoğlu'nda bir pasaj var ya, bize yakın, hani içinde kumaşçılar, manifaturacılar filan olan... Hanna oradaki dükkânlardan birine dadanmıştı, durmadan iplik lazım, düğme lazım bahanesiyle fırlar giderdi. Meğer o dükkânın sahibinin oğluyla işi pişirmişler. Kızı istemeye geldiler bize. Elsa, ailesinin müsaadesini almadan biz nişana izin veremeyiz, diyerek biraz zaman istedi. İki gün önce kız bize bir mektup bırakarak çekip gitmiş!"

"Kaç yaşında ki kız?"

"Yirmi iki. Rüştünü ispat etmiş biri ama Elsa yine de sorumluluk duyuyor, kızı o getirdiği için."

"Tatsız bir durum," dedi Hirsch.

"Kayınvalidemin aklı! Yolda Elsa'ya yardımcı olur, bebeğe bakar, diye düşünmüş. Onları karşılamaya gittiğimde, trenden bir de bu Hanna inince şaşırıp kalmıştım."

"Ben de sizin evde ilk gördüğümde, birinizin akrabası zannetmiştim."

"Alakası yok. Almanya'dan yolunu bulup, bizim gibi kendini Zürih'e atmış bir kız, teyzesi kayınvalidemin tanıdığıymış. Kadın yeğenine bir iş aranırken, benim kayınvalide işgüzarlık yapmış, işte."

"Nasıl biri kaçtığı adam?"

"Sefarad Yahudisi bir ailenin oğluymuş. Pasajda dükkânları olduğuna göre, hali vakti yerinde olmalı. Gidişine sadece Peter üzüldü, pek hayrandı ona."

"Zevkli çocuk! Güzel kızdı Hanna."

"Güzelliği batsın, başımıza bir sürü iş açtı. Başına bir şey gelirse, bizi sorumlu tutmasınlar diye Türk makamlarına da Alman Konsolosluğuna da kızın artık bizim evde ikamet etmediğini bildirmek zorunda kaldım. On sekizini doldurduğu için, sorumluluğum altında değil ama olsun."

"Neyse, geçmiş olsun. Haydi, prosit." Kadehini kaldırdı Hirsch.

"Şerefe," dedi Gerhard, "Bak, işte bu kelimeyi çok iyi öğrendim."

Rakısından bir yudum aldı, bardağını doldurmaya çalışan garsonu durdurdu.

"Son vapuru kaçırmamalıyım çünkü evde sorun istemiyorum, iştekiler bana yetiyor," dedi gülerek.

"Mezeler hemen gelsin," dedi Hirsch, Alman aksanlı Türkçesiyle, sonra da Gerhard'ın gözlerinin içine baktı. "Üniversitedeki sorunları çok büyütme. Bize kucak açmış şu memlekete olan vefa borcumuz, kıskanç hocaların dırdırının üstesinden gelmeli."

"Beni de üzen bu zaten! Öğrencilerimin başarısı için, inan ki gece gündüz çalışırken, bu basit dedikodular şevkimi kırıyor."

"Buna sakın izin verme dostum, hem de nihayet Türkçeyi de sökmüşken!"

"Çarşı pazardan ve hizmetçimiz Fatma'dan öğrenme bir dil, benimki. Seninki gibi sofistike Türkçe değil!"

Hirsch, geldiğinden beri, bir öğrencisinden ders aldığı için, özellikle Türkçenin hukuk diline çok vakıftı. Elinde meze tepsisiyle gelen garsona, Gerhard'ın muhteşem sandığı Türkçesiyle konuştu,

"Kavun, peynir, çiroz salata bir de şu dolma bırakın masaya lütfen, garson bayım."

Garson gülümsedi, "Emriniz olur," dedi.

"Sen ne zaman kurtuluyorsun yalnızlığından? Holde Hiller'i tanıma şerefine ne zaman nail olacağız?" diye sordu Gerhard.

"Çok yakında. Ay sonuna doğru gelmiş olacak."

"Elsa bu habere çok sevinecek," dedi Gerhard, "kendi dilini konuşan ve akranı olan arkadaşlara ihtiyacı var. Yok değiller ama uzakta oturuyorlar. Keşke bize yakın bir eve taşınsanız."

"Bak buna söz veremem! Sabah çayımı Marmara Denizi'ni aşan bir vapurda içmeye fena alıştım."

* * *

Biri patoloji uzmanı diğeri hukukçu olmalarına karşın iki gurbetçi çok iyi anlaşıyorlar, haftada bir ya Moda koyundaki Koço'da ya da Pera'daki Rus lokantasında buluşuyorlardı. Karşılaştıkları sorunları göğüslemede yaklaşımları değişikti ama bir konuda tamamen hemfikirdiler; İstanbul her haliyle bir yeryüzü cennetiydi. Eski püskü, dökuntü evlerin birbirine yaslandığı, kaldırım taşları yıpranmış en derbeder sokaklar dahi, beklenmedik bir anda nefes kesen bir manzaraya açılabiliyordu. İşte

o zaman, derdi ne olursa olsun, hayatta ve o manzaraya şahit olduğuna şükrettiriyordu insanı, şehir!

Moda koyunda o gece, bulutların arasından bir görünen, bir kaybolan nefis bir dolunay vardı. Rakı ise, şişedeki gibi durmuyor, o dramatik manzaraya efkâr bulaştırıyor, iki dostun sohbetini öylesine koyulaştırıyordu ki, Gerhard zor yetişti vapuruna. İçeri girip yerine oturduğunda koşmaktan nefes nefese kalmıştı. İçerde Sarayburnu'nu görebileceği yöne oturdu ama vapur hareket ettikten sonra, başı önüne düştü ve uyuyakaldı.

* * *

Gözlerini açtığında, bilet kontrolleri yapan adam, kolunu çekiştirip duruyordu. Uyku sersemi, Almanca ne var, ne oluyor diye söylendi.

"İn, in... Vapur buraya kadar! Vapur kaput!" Elleriyle tamam işareti yapmaya çalıştı. Gerhard, etrafına baktı, bomboştu vapur. Uyuyakalmışım, diye düşündü, son yolcuda inmiş, bir ben kalmışım içerde.

Kalktı, üstünü başını düzeltti, kendini uyandıran adama teşekkür edip, yürüdü çıkışa doğru. Yüzüne soğuk hava çarpınca, bir an başı döndü ama çabuk toparlandı. Vapurun iskelesini çekmek üzereydiler. Koşar adım karaya çıktı. Aaa! O da nesi! Kadıköy iskelesinde yani Asya tarafındaydı. Nasıl olur bu? Bu iskeleden bindi ve vapur hareket ederken uyuduysa, şimdi karşı tarafta olması gerekmiyor mu? Vapura geri gitmeyi denedi. Işıkları söndürülmüş, bomboş vapur, iskeleye dayanmış duruyordu öylece. Rüya mı görüyor ne? Yok, rüya filan görmüyordu, bu kadar çok içip sızarsa, karşı iskeleye yanaştığını fark etmez, uyumaya devam eder ve ring seferi yapan vapurla Kadıköy'e geri

dönerdi, tıpkı bir salak gibi! Az ilerde, onu uyandıran adamın sigara içtiğini gördü, yanına koştu, bir sonraki vapurun saatini öğrenmeye çalıştı. Adam yine eliyle işaretler yaparak, "Yok vapur. Vapur bitti! Sabaha... sabaha" dedi, parmaklarıyla altıyı göstermeye çalıştı. Sonra da sigarasını denize fırlatıp, yürüdü gitti.

Ayaz vardı, paltosunun yakasıyla kulaklarını kapatmaya boşuna uğraştı Gerhard. Üşüyordu. Cebinde yeteri kadar parası vardı, bir taksiye binebilirdi ama hiçbir taksi onu evine ulaştıramazdı. Evi, başka bir kıtada kalmıştı ve karşı yakaya ulaşmak için, sabah kalkacak ilk vapuru beklemekten başka çaresi yoktu. Kadıköy iskelesinin ucunda, yüzüne lodosun denizden taşıdığı tuzlu su zerrecikleri çarparken, kendini hayatında hiç olmadığı kadar yalnız ve çaresiz hissetti.

Kıyı boyunca yürürken, önce Hirsch'ün evine geri gitmeyi düşündü. Muhtemelen çoktan uyumuştu, zili duymayabilirdi. En iyisi, vapur iskelesine yakın bir otele gitmekti. Öyle yaptı. Yolun karşı tarafında, kapısının üzerinde Özlem Oteli yazan ama bir otelden çok yüksekçe bir apartmanı andıran binaya girdi. Resepsiyondaki adam, onun bir gecelik bir oda istediğini anladı ama Gerhard, adamın kendinden ısrarla ne istediğini bir türlü anlayamıyordu. Peşin ne demekti acaba? Küçük el sözlüğü de aksi gibi yanında değildi. Çocuktan ve hizmetçiden öğrenilen Türkçe, buraya kadardı demek ki! Üniversite yönetimi ilk geldiğinde ona Almanca bilen bir asistanın yanı sıra, bir de birinci sınıfta okuyan bir tıp öğrencisi tahsis etmişti ki, evine elektrik bağlatmak, havagazını açtırmak gibi işlerini yapmada yardımcı olsun diye. Bu yüzden alışveriş etmede, esnafla konuş-

mada tecrübesi yoktu. Hirsch gibi özel ders almaya mı başlasaydı acaba? Peşin, peşin, deyip duran otelci, eliyle para işareti yapınca dank etti, parayı peşin ödemesini istiyordu. Otelin bir gecelik ücretini ödedi, anahtarı alıp bir kat yukarı çıkmadan önce, bir kâğıda 5.30 yazdı, "Uyan beni... uyan beni" diye tekrarlayarak, uyandırılmak istediğini anlattı ve nihayet odasında buldu kendini. İki yatak ve bir komodinden başka hiçbir şey bulunmayan odada, ceketini pantolonunu çıkarıp diğer yatağa yaydı, gömleği ile girdi vücudunu dalayan battaniyenin altına. O kadar yorgundu, kafası arka arkaya devirdiği rakılardan o kadar bulanıktı ki, Elsa'nın onu çılgınca merak edeceğini akıl edemeden, hemen uyudu, yine.

Sabah, kapısı tembih ettiği saatte vuruldu. Diğer yatağın üzerine yaydığı pantolonunu ve ceketini geçirdi üzerine, çorapları zaten ayağındaydı, ayakkabılarını giyip, paltosunu kaptı, aşağı indi.

Resepsiyondaki genç adamın uzattığı bir bardak çayı, nazikçe reddetti, çayını vapurda içecekti. Kapıdan çıktı ki, ufuk bir gri perde! Yoğun sisin içinde iskele tarafına yürümeye çalıştı. Denizdeki gemilerin boğuk sis düdükleri birbirine karışıyordu. Bir metrelik bir görüş alanı içinde, yolunu bulmaya çalışarak denize doğru ilerledi. İskelenin önünde birikmiş birkaç kişi de vapurdan umutlarını kesmiş olmalı, dağılmaktaydılar. Gidip onlardan birine ya da bilet gişesindeki memura danışsa, ne zaman açılır bu sis diye? Türkçesi yetmez ki... Onlar da büyük bir ihtimalle başka dil bilmezler... Çaresiz, sabah sisinin içinde, rutubet içine işleyerek, Hirsch'ün Moda'daki evine doğru yürümeye başladı.

* * *

Hirsch sabahın köründe arkadaşını karşısında bulunca, çok şaşırdı. Hikâyesini dinleyince de gülmeye başladı.

"Kahvaltı ettin mi?"

"Vapurda çay ve simitle edecektim ama vapurlar işlemiyor ki!"

"Sis en geç iki saate kadar açılır, merak etme. Haydi, gir içeri de kahvaltıyı birlikte edelim," dedi.

Gerhard, vapurda uyuyakalmasını karısına nasıl açıklayacağını düşünürken, Hirsch, mutfak tezgâhına marmelat ve tereyağı çıkaran Hirsch, "Elsa'ya haber verebildin mi?" diye sordu.

"Nasıl haber vereydim? Evimizde telefon yok. Aşağı kattaki Madam'da var ama o saatte uyandırmak istemedim. Şimdi de çok erken..."

"Başın dertte," dedi Hirsch.

"Hem de nasıl! Üstelik eve uğramadan doğru fakülteye gitmem lazım. Bu sabah dokuzda dersim vardı."

"Bak azizim, başından evlilik geçmiş biri olarak sana tavsiyem, dersi boş verip doğru evine gitmen. Elsa'yı karakola başvurmadan yakala!"

"Sabahki dersimi..."

"Ben fakültene uğrar asistanına haber veririm, dersine o girer bugün," dedi Hirsch. Gerhard, anlayışlı bir arkadaşı olduğu için kendini şanslı addediyordu ama aynı anlayışı bakalım karısından da görecek miydi?

Elsa, son vapurun karşı yakadan kalkış saatini aşağı yukarı biliyordu çünkü Hirsch, birkaç kez evine çok yakın bir balıkçıda ağırlamıştı onları. Vapur yolculuğunun yirmi dakika sürdüğünü

de biliyordu. Lodos vardı, deniz dalgalıydı dese, haydi sürsün yarım saat! Taksi bulamadı eve kadar yürüdü diye düşünse, nereden baksa bir yarım saat daha. Ama saat ikiye geliyordu ve kocası meydanda yoktu. Acaba dönüş yolunda bir hırsız onu zengin biri zannedip soymaya kalkmış, kafasına bir şeyle mi vurmuştu? Gerhard, belki de baygın yatıyordu bir ücra köşede. Dertleşecek birine ne çok ihtiyacı vardı o anda. Dilini anlamadığı Fatma'ya bile razıydı da, Fatma işini bitirmiş, beş sularında çekip gitmişti. Çocuklar uyuyordu. Keşke o sevimsiz Hanna yanında olaydı! Hirsch'ün evinde telefon yoktu. Komşularının telefonunu onları rahatsız etmemek için asla kullanmıyordu Hirsch. Çok acil durumlarda, evinin yakınındaki bir bakkalın telefonuna haber bırakılıyordu. Çırak ufak bir bahşiş karşılığı evine haber götürüyordu. Bu saatte bakkallar açık olmazdı ki! Yine de numarayı bulup aradı. Uzun uzun çaldı, boş dükkândaki telefon. Elsa, kocasının başına kötü bir şeyin gelmesinden o kadar korkuyordu ki, aşağı kattaki ev sahibi Madam Saryan'ın kapısını çalmaya karar verdi. Madam'ın evinde telefon vardı, polisi arayıp bilgi edinebilirlerdi... Sabahlığını üzerine geçirip, kapıya yürürken vazgeçti. Yatağına uzanıp uyumayı denedi, beceremedi. Bir saat sonra, aşağı kata kadar inip, Madam'm kapısının önünde bir süre oyalandı, eli zile gitti, geldi, zili çalamadan döndü evine. Bir elma yedi... kitap okumaya çalıştı... annesine mektup yazdı... yırttı... tekrar indi aşağı kata ve bu kez kapının önünde hiç oyalanmadan, zili uzun uzun çaldı.

Madam, az sonra, gözlüklerini takmış, telefon rehberinde bir numara arıyordu. Buldu. Önce vapurun bu yakaya kesin varış saatini öğrendiler, sonra da polisi arayıp, o akşam Gerhard Schlimann adında biriyle ilgili herhangi bir araba kazası ya da

yaralanma vakası olup olmadığını. Yoktu! Elsa, içi rahatlamış halde evine geri döndü.

Biraz sonra kapı çalındı, Madam, bir tepsiye koyduğu ay çörekleri ve çay demliği ile kapıda bitti. Yarı Fransızca, azıcık Türkçe ve bol beden diliyle konuşarak bir saati birlikte geçirdiler. Madam evine gidince, yatağına uzandı Elsa, yorgunluktan bitkindi yine de Gerhard'ın sağ salim evine dönmesi için dualar etti. Ne yapacağını, ne düşüneceğini bilemiyordu. Kazaya karışmadığına göre, bir kadının yanında mıydı acaba? Mümkün değil! Gerhard asla böyle bir şey yapmazdı, hem de böyle fütursuzca... Aklına kuzininin yaşadıkları gelince, bir ağrı girdi karnına. Hiç beklemediği bir anda, kendine çok bağlı zannettiği kocası, bir başka kadını sevdiğini söylemiş, boşanmak istemişti. Demek her şey mümkündü! Sabah, Peter'i okula yolladıktan sonra, kızını alıp Üniversiteye mi gitseydi acaba? Büyük bir ihtimalle, kocasını sınıfında ders verirken bulacaktı ve ona, vapuru kaçırdığım için, geceyi Hirsch'ün evinde geçirdim gibi bir açıklama yapacaktı. Ah keşke, keşke! Çoktan razıydı da... Ama eğer durum buysa, çekeceği vardı Gerhard Schlimann'ın! Burnundan fitil fitil getirecekti ki bir daha asla böyle bir şeyi, değil yapmak, aklından bile geçirmesin!

Ama ya orada yoksa!

Bu ihtimali uzaklaştırdı kafasından.

Susy altı sularında uyandı. Elsa kızının altını değiştirdi, mamasını yedirdi, oyuncaklarıyla birlikte yatağına bıraktı. Yediye doğru Peter uyandı, mutfağa kahvaltıya geldi, babasını sordu. İşi varmış, bugün erken gitti, dedi Elsa. Çocuk kahvaltısını bitirdi, giyindi, evlerinin az ötesindeki okula gitmek üzere çıktı evden. Elsa, pencereden her zaman yaptığı gibi, oğlu köşeyi

dönene kadar baktı arkasından. Normal bir günde, baba oğul birlikte çıkar, birlikte dönerlerdi köşeyi ve tam dönmeden önce, Elsa'ya el sallarlardı. Peter, az ilerde yolda karşılaştığı arkadaşlarıyla itişe kakışa birlikte yürüdüğü için, annesine el sallamayı unuttu.

"İşte budur," diye geçirdi içinden Elsa, tıpkı kendi annesinin defalarca söylemiş olduğu gibi, "Çocuğun kız ise senindir, erkek ise önce senin, sonra arkadaşlarının, daha sonra sevgililerinin olur, ve en son da karısının!"

Gerhard acaba hâlâ karısına mı aitti?

Eline örgüsünü aldı, pencerenin önüne oturdu, kızının mızıklanmalarına kulağını tıkadı, el alışkanlığı ile yününü örerken bir yandan da sokağı gözlüyordu.

Saat dokuzu beş geçe yardımcısı Fatma geldi. Kadın eve girer girmez, ona Susy'yi sokağa çıkarmasını ve uzun süre gezdirmesini söyledi. Kırık Türkçesi ve işaret diliyle kızın gece iyi uyumadığını anlatmaya çalıştı. Fatma, yokuşta çocuk arabası itmekten hoşlanmıyordu, hele de kış mevsiminde. Neyse ki pek sık yaptığı bir iş değildi. Genellikle Susy ile hanım ilgilenirdi, ne olmuştu acaba bugün? Homurdanarak çocuğu hazırlayıp, çıktı.

* * *

Gerhard, sokağın başında göründüğünde saat onu geçiyordu. Yerinden fırladı Elsa, kocasının kapının yanına bıraktığı, dosyalarla dolu evrak çantasını kaptı ve Gerhard adımını dış kapıdan içeri atarken, aşağıya fırlattı. Çanta küt diye Gerhard'ın sırtına çarpıp yere düştü. Başını kaldırıp yukarı bakınca, pencereden sarkan karısını gördü.

"Çantanı al ve dün gece nerede kaldınsa oraya git," diye bağırdı Elsa.

Gerhard, çantayı yerden alıp kapıdan içeri girince, Madam Saryan'la göz göze geldi.

"Ooo hoş geldiniz Mein Herr! Dün akşamdan beri bekleniyorsunuz." Madam her zamanki gibi Fransızca konuşmuştu Gerhard'la.

"Vapurda uyuyakalmışım."

"Siz onu bana değil, karınıza anlatın, Mösyö." O kadar kötü bakıyordu ki, az sonra yukarda kopacak fırtınanın öncül dalgaları, sanki gözlerindeydi kadının.

Gerhard duymazlığa geldi, Madam'ın iri gövdesinin yanından süzülüp yukarı çıkarken, "Türk, Ermeni, Alman, hiç fark etmiyor, hepiniz aynısınız!" diye mırıldandı kadın.

Gerhard, daire kapısının önünde, cebinden anahtarını çıkardı ama deliğe sokamadı çünkü karşı tarafta da bir anahtar vardı. Zili çaldı. Açılmayınca uzun uzun çaldı, parmağını hiç kaldırmadan.

"Ne var?" dedi Elsa'nın yorgun ve sinirli sesi.

"Kapıyı aç lütfen. Apartman halkına rezil olmayalım. Anlatacağım ne olduğunu." Çok yavaş sesle konuşuyordu.

"Oradan anlat. Aklıma yatmazsa açmam."

"Elsa... çocukluk etme... lütfen."

"Anlat!"

"Böyle olmaz ki," sesini daha da alçalttı, "Madam dinliyor, aşağı katta. O da mı duysun."

"Duysun elbette. Sabaha kadar benimle birlikte bekledi seni. Ne polis kaldı aramadığımız ne hastanelerin acil servisleri."

Gerhard'da jeton ilk kez düşüyordu. Elsa'nın, kocasının başına bir şey gelmesinden korkacağı, hatta dehşete kapılacağı

aklına hiç gelmemişti. Mantıklı bir insan, kocasının vapuru kaçırdığını düşünürdü, ne vardı bunu büyütecek!

"Karıcığım özür dilerim... Aç kapıyı da anlatayım. Aslında çok komik bir hikâye..."

"Dinliyorum."

"İçerde anlatacağım."

"Önce anlat. Kapı ona göre açılacak!"

Gerhard çaresizlik içinde kıvrandı. Yaptığı iş o kadar ahmakça ve aynı zamanda masumdu ki... vapurda uyuyakalmak, karşı kıyıda mahsur kalmak ve sabahın beklenmedik sisi... hepsi de iradesi dışında oluşmuştu. Şimdi uzun uzun bunları mı anlatacaktı kapalı kapının ardında. Yukarı katlardan inip çıkacak apartman halkının gözünde, kıskanç karısına dert anlatmaya çalışan çapkın koca durumuna düşmektense...

"Son kez soruyorum Elsa, açıyor musun kapıyı?"

"Mazeretini öğrenmeden açmıyorum."

"Pekala! Sen bilirsin!"

Gerhard, elinde evrak çantası, merdivenleri ikişer üçer atlayarak indi, başına yine bir şey düşmesi ihtimaline karşın kapıdan kurşun hızıyla çıktı ve koşar adım sokağın köşesinde kayboldu.

Elsa, merdivenlerde Gerhard'ın uzaklaşan ayak seslerini duyunca, pencereye koştu ve kocasının hızla uzaklaşmasını seyretti.

Azıcık ileri mi gitmişti acaba? Ya bu gece de eve dönmezse? Peter'e ne der? Kendini pencerenin önündeki koltuğa atmasıyla, çığlık atarak yerinden fırlaması bir oldu. Örgü şişini poposunun altından çekip, ağlamaya başladı. Canı yandığı için mi, kapı önü kavgasını uzattığı için mi, yorgunluktan mı yoksa yalnızlıktan mı ağlıyordu? Ah evet, kesinlikle yalnızlıktan! Aylardan beri

tek dertleşebildiği kişi, şu anda küs olduğu kocasıydı. Türkler onlara yakınlık göstermişler, yardımcı olmaya çalışmışlar, evlerine davet etmişler, çocuklarıyla ilgilenmişlerdi. Sıcakkanlı insanlardı. Ama dil sorunu taştan bir duvar gibiydi aralarında. Kadınların hemen hemen hiçbiri Almanca bilmiyordu. Onların konuştuğu dilleri de ne yazık ki derin bir konuyu irdeleyecek seviyede, kendi bilmiyordu. Aralarındayken mutlu ve rahat olduğu kişiler, elbette diğer Alman hocaların eşleriydi ama her biri, bir başka uzak semte saçılmıştı. İki kıtaya yayılmış büyük bir şehirdi İstanbul. Hirsch, mesela, Asya yakasında oturuyordu. Reuterler ve von Hippeller Boğaz'ın Avrupa yakasındaki Bebek'teydiler, Elsa'nın en çok yaşamak istediği yerde. Ama Peter'in okulu yüzünden, onlar Pera'da kalmışlardı. Sık görüşemiyorlardı bu yüzden. Taksiler ucuz değildi. Otobüse binerse, yanlış duraklarda inip, kaybolmaktan korkuyordu. En sık görüştükleri, apartmandaki yaşlı Madam'la, üst katta yaşayan Musevi aile, bir de yakında oturdukları için, Hans Reichenbach ile Maria Moll'du. Kadın neyse de, Reichenbach'dan fazla hoşlanmazlardı karı koca. Herkese yukardan bakan bir edası vardı ve bu memleketi entelektüel açıdan son derece düş kırıcı bulur, halkının kültür seviyesinin asla yükselemeyeceğini savunurdu. Bu konuda, sadece Gerhard değil, diğer profesörler de kaç kere münakaşa etmişlerdi Reichenbach'la. Hep ilk fırsatta bu ülkeden gideceğini söyler dururdu. Kim tutuyor ki seni, sevimsiz adam, diye geçirdi içinden Elsa!

Birlikte yemeğe çıktıkları bir akşam, Prof. Eric Frank, ki işte onu çok severdi Elsa, yine böyle bir konuşma sırasında, sinirlenerek ayaklanmış ve şöyle demişti:

"Tıp Akademisinin Liyakat Madalyası ile onurlandırılmış olmak dahi kürsümden ve yurdumdan kovulmama mani olama-

yınca, beni kollarını açarak, bağrına basan tek ülke Türkiye oldu. Burası artık benim vatanım ve ben senin vatanıma dil uzatmana izin vermiyorum."

Sonrada masayı terk etmişti.

Prof. Frank gittikten sonra, tüm enerjisini ve becerisini yeni nesil Türk hekimlerini yetiştirmeye adadığı bilinen Prof. Liepmann konuşmuştu:

"Frank çok haklı. Almanya'da meslek hayatlarımız son bulmuşken, bu ülke hepimizin yeni bir başlangıç yapmasına fırsat tanıdı. Sen, nasıl böyle nankör olabiliyorsun?"

"Ben sizinle aynı görüşü paylaşmaya mecbur değilim," demişti Reichenbach, "Ay yıldızlı ülkeniz sizin olsun! Burada harcandığımızı düşünüyorum."

Sayısı kırkı geçen onca profesörün içinde, evi onlara yürüme mesafesinde olan tek kişi, şansa bak ki, işte bu kendini beğenmiş herifti!

Şanstan yana doğuştan özürlü sayardı zaten kendini Elsa, çünkü Yahudi dinine mensuptu! Dünyada mevcut en zor din herhalde onlarınkiydi. Yahudilere durmak, dinlenmek ve huzur yoktu! Onlara, "Yürü!" buyurmuştu, Tanrıları.

Yürü, yüksel anlamına alınırsa, eh, doğrusu her el attıkları işten yüzlerinin akıyla çıkmasını bilen insanlardı. Ama "Yürü" aynı zamanda gez, dolaş, hatta hiçbir yerde huzur bulama, sürekli oradan oraya savrul, anlamına da gelebiliyordu. Bu yüzden mi hep yollardaydı Yahudiler? Kendisi mesela, Yahudi olduğu için yerinden yurdundan edilmiş Çekoslovak asıllı bir ailenin kızıydı. Kocası da aynı nedenlerle yerinden yurdundan edilmiş bir aileden geliyordu. Ya Rifka'ya ne demeli! Üst katlarında oturan Türk eczacının eşi Rifka, İspanya'dan

kovulan Sefarad Yahudilerindendi. Elsa'ya, değişik bir aksanla konuştuğu Fransızcasıyla. Atalarının bin bir cefa çekerek, ta 15. yüzyılda, her an batma tehlikesi taşıyan eski püskü gemilerle Adriyatik kıyılarına kadar geldiklerini, sonra kara yoluyla devam edip İstanbul'a ulaştıklarını anlatmıştı. Tam dört yüz yıl önce...

Sırf Yahudi olduğun için, Frankfurt'tan kalk, bir başka ülkeye yerleş ve kendine komşu olarak, dört yüz yıl önce, aynı nedenle yollara düşüp, İspanya'dan gelmiş bir başka kanadı kırık kuş, Rifka'yı bul. Soydaşınla aynı dili konuşamadığın için sıkıntı çek, yetmezmiş gibi bir de koca cefası çek!

Ah Gerhard, ah! Elsa, bir elinin tersiyle gözyaşlarını siliyor, diğeriyle örgü şişinin battığı noktayı ovuşturup duruyordu.

Sonra, ani bir kararla kalktı yerinden, Madam Saryan'ın dairesine indi. Madam, kapıda Elsa'nın bitkin yüzünü görünce kollarını iki yana açtı. Elsa, Madam'ın heybetli göğsüne sığındı ve zor tuttuğu gözyaşlarını bıraktı aksın. Kendinden yaşça çok büyük, az tanıdığı ve dilini bilmediği kadının tombul kollarında, doya doya ağladı.

Sakinleşince, Madam bir Türk kahvesi pişirdi Elsa'ya.

"Ben içmesem... sert geliyor da..."

"Lüften iç! Fal bakacağım."

Elsa hiçbir şey anlamadı ama dün geceden beri derdini çeken kadını kırmamak için, kahveyi içmeye çalışırken, akşama von Hippellere davetli olduklarını hatırladı. Fizik dersleri veren von Hippel de kendi Hıristiyan olduğu halde, Musevi karısı yüzünden işten atılanlardandı. Bebek semtinde oturuyorlardı. Elsa, kadınların haftalık çay partilerinde birkaç kez karşılaşıp, çok hoşlanmıştı von Hippel'in eşinden. Yakın semtlerde otursalar, kesinlikle çok daha sık görüşürlerdi. Bu akşamki yemek

davetini de, bir hafta önce kabul etmişlerdi. Gerhard, akşama eve dönmezse, rezil olacaklardı, von Hipellere!

Sevmediği kahve, boğazına yapışıyor, tamamını akıttığını sandığı yaşlar, tekrar birikiyordu göz pınarlarında. Bir bardak suyun yardımıyla bitirdiği zehir zıkkım kahveyi, Madam elinden aldı, fincanı ters çevirip, tabağına kapattı. Hayretle bakan Elsa'ya, Fransızca falın ne olduğunu anlatmaya çabaladı. Tam o sırada telefon çaldı, Madam antredeki telefonu açtı, dinledi ve "Kendisi zaten burada," diyerek Elsa'ya telefona gelmesini işaret etti. Elsa, şaşırdı. Kim arar ki onu bu telefondan? Telefonu aldı,

"Alo," dedi.

"Elsa, ben Hirsch. Komşunu rahatsız ettiğim için kusura bakma, dün gece hakkında sana bilgi vermek istedim. Kabahat benim aslında, biraz fazla içtik. Ben ev sahibi olarak ısrar ettikçe, Gerhard nezaketinden hayır diyemedi. Sonra, bindiği son vapurda uyuyakalmış..."

Elsa, Hirsch'ün baştan sona anlattığı hikâyeyi dinledi. Bir ara gülmesi tuttu ama Hirsch'e belli etmemeye çalıştı. Gerhard'ın o anda, Hirsch'ün yanında olduğuna emindi çünkü.

"Senin çok merak edeceğini ikimiz de düşünemedik. Ben kendi adıma özür diliyorum, Elsa. Bir daha olmayacak."

Kocasından duymak istediklerini Hirsch söylüyordu ona.

"Bu telefonu nereden buldun?" diye sordu, hınzırca, "Gerhard mı verdi, beni araman için?"

"Gerhard çok önceden vermişti... ta evi ilk tuttuğunuzda. Birbirimizde acil durumlar için telefon numaralarımız bulunsun diye. Ama seni aradığımdan haberi yok, Elsa. Zaten fakültelerimiz ayrı, biliyorsun. Ben sadece sana izah etmek ve kocanı çok içirdiğim için özür dilemek istedim."

Elsa telefonu kapatıp, salona döndü. Madam kahve fincanını açmış, içini inceliyordu. "Barıştın sen bu gece. Yok kavga uzatmak. Yok başka kadın. Ama bir adam var, üzülecek... sen görecek onu yakında."

"Gerhard mı?"

"Yok Gerhard, no! Üzülecek bu başka adam... hemen değil ama üzülecek."

Bana ne başka adamdan, dedi içinden. Şimdi kafasında sadece akşam von Hippelleri nasıl idare edeceği vardı ve aklına hiçbir şey gelmiyordu. Acaba bahane olarak, çocuklardan birinin ateşlendiğini mi söyleseydi.

Dışarda Susy'nin sesini duyunca, kahveye teşekkür edip, Fatma'ya merdivenlerde yardım etmek için çıktı.

Gerhard, her zamanki eve dönüş saatinde apartmandan içeri girdiğinde, evrak çantasının yanı sıra, kocaman bir çiçek buketi taşıyordu. Merdivenleri, Madam'a duyurmadan usulca tırmandı ve evinin kapısını çaldı. Kapıyı her zamanki gibi, Peter'in açacağını umuyordu ama şu işe bakın ki, kucağında Susy'le Elsa açtı. Kocası arkasına sakladığı buketi uzatınca, hiçbir şey söylemeden, çocuğu yere bırakıp çiçekleri kucakladı ve vazoya koymak üzere mutfağa geçti. Gerhard, kızını kucakladı, karısının peşinden gitti ve aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi sakin bir sesle sordu:

"Fatma'ya haber vermeyi unutmadın değil mi? Bu akşam yemeğe davetliyiz ya... çocukları beklemesi için..."

Bu akşam ne halde olacağımızı bilemediğimden, Fatma'ya söylemedim, seni gidi egoist, sarhoş, aptal herif, demek istedi ama sesini normal çıkması için zorlayarak, "Madam'la konuştum. Gidecek olursak, o bekleyecek çocukları," dedi, Elsa.

"Pek bir yakınlaştınız Madam'la. O senin akranın değil."

"Yalnızlık da kolay değil."

Gerhard, kızını yere bırakıp, çiçekleri vazoya yerleştirmekte olan Elsa'nın saçlarını topladı elleriyle, ensesine bir öpücük kondurdu ve kollarıyla sardı karısını. Elsa da dönüp ona sarılmamak için zor tuttu kendini çünkü o sırada Peter mutfağa girmişti. Elsa'nın yüzü mahcup bir gülümsemeyle aydınlandı; şanssız bir ırk olabilirlerdi ama kesinlikle mutlu bir aileydiler.

ARAMIZDA CASUS MU VAR?

Elsa ve Gerhard, her zamanki gibi, Taksim'e kadar yürüdüler, Taksim Meydanı'ndaki durakta, Bebek'e gidecek otobüse bindiler. Elsa yer buldu, Gerhard ayakta kaldı. Ancak Beşiktaş'ta otobüs yolcularından çoğu inince, yan yana oturabildiler.

"Bir iki yıl sonra, bir arabamız olur belki," dedi Gerhard, "Bebek'e rahatça gidebiliriz."

"Ben gocunmuyorum otobüse binmekten," dedi Elsa, "sadece dönüşte biraz zor oluyor, uykuluyken. Taksiye dönüşte binelim, von Hippeller bizi otobüs beklerken görmesinler."

"Görseler ne çıkar ki?"

"Olur mu hiç! Von Hippel aristokrat bir aileden geliyor. Karısı da Fizikçi James Frank'ın kızıymış, Holde söyledi bana."

"Aaa! Nobel Ödüllü Frank'ın mı?"

"Aynen!"

"Böyle önemli insanlara otobüsle gidiyoruz, kapıdan çevirmesinler bizi?" diye dalga geçti Gerhard. Kıkır kıkır güldü Elsa. Kocasıyla barıştıklarından beri, keyfi yerindeydi.

"Sana bir sır daha vereyim onlar hakkında. Arthur'un bir amcası da, Büyük Savaş'ta Osmanlı subayı olarak savaşmış. Hatta, Tarabya'daki Alman Askeri Mezarlığı'nda yatıyormuş... Ne bakıyorsun öyle, inanmadın mı?"

"Keşke yakut broşumu taksaydım," dedi Elsa, "ama biz birkaç kere rastlaştık karısıyla çay partilerinde, bana çok alçakgönüllü biri gibi geldiydi."

Haklarında yapılan onca tantanaya rağmen, von Hippeller gerçekten de, son derece alçakgönüllü, sıcakkanlı insanlardı. Evlerindeki gösterişsiz akşam yemeği Elsa'ya çok iyi geldi. Dagmar'ın özel olarak hazırladığı Alman köftesini, patates salatasını ve çok özlemiş olduğu elmalı pastayı keyif ve iştahla yedi.

Yemekten sonra erkekler kahvelerini alıp oturma odasına geçtiler. Kadınlar yemek masasındaki kirli tabak çanağı mutfağa taşırken aralarında sohbet ediyorlardı.

"Eviniz çok güzel," dedi Elsa, mutfak penceresinden bile gözüken Boğaz manzarasına bakarak, "Peter'in okulu olmasa, mutlaka ben de bu semtte oturmak isterdim."

"Neyse ki benimkiler henüz çok küçük. Okul çağına geldiklerinde, evleri değiş tokuş ederiz, Elsa."

"Bizim gibi kalıcısınız siz de. Bunu duyduğuma çok sevindim. İçimizden bazıları ilk fırsatta kaçmak istiyor da İstanbul'dan..."

"Biz kendimizi buralı addediyoruz... her şeye rağmen..."

"Her şeye rağmen? Ne o, bir sorununuz mu var?"

"Benim yok ama Arthur'un üniversitede bazı sorunları var. Aslında sorun üniversiteden kaynaklanmıyor, kocam asistanlarından yana dertli."

"Dil mi bilmiyor asistanları?"

"Mesele o değil. Arthur'un iki asistanı var. Biri yoksul bir çocuk. Kendini zor koşullarda yetiştirmiş, çok gayretli ve zeki biri.

Arthur onu çok seviyor. Diğeri ise zengin bir tüccarın oğlu, şımartılarak büyütülmüş. Türkler, maddi imkânları varsa, oğullarını çok şımartırlarmış. İşte onlardan biri bu çocuk, diğeri kadar zeki de değilmiş, çalışkan da. Her şeyi para ile çözebileceğini sanan tiplerdenmiş. Durmadan arıza çıkartıyormuş. Son hadise şöyle olmuş: laboratuvarda çalışanlar, özel bir önlük giymek zorundalar, yoksul oğlanın önlük alacak parası olmadığı için, Arthur ona kendi önlüklerinden birini vermiş. Diğeri mesele çıkarmış, illa onun ki de aynısından olacak diye. Rektör çağırmış bizimkini, asistanları arasında ayrım yapmamasını rica etmiş. Bu konuşma sırasında Arthur anlamış ki, zengin öğrencinin babası fakülteye mühim bağışlarda bulunuyor ve karşılığında oğlunun kayırılmasını istiyor. Bunlar bizim Alman üniversitelerinde olabilecek şeyler değil. Rektöre düşüncelerini söylemiş ama anlayış görmemiş. Canı çok sıkkındı. İyi ki buluştuk bu akşam, havası değişti biraz.

"Gerhard'ın başına gelse, kesin onun da canı sıkılırdı."

"Aman sakın sen Gerhard'a bahsetme bu anlattıklarımı, yoksa Arthur bana çok kızar."

"Anlatmam."

"Söz, değil mi?"

"Elbette söz," dedi Elsa. Acaba o da arkadaşına dün gece yaşadıklarını anlatsa mıydı? Annesi yaşındaki Madam'a açılmaktansa, içini akranı ve aynı dili konuştuğu Dagmar'a dökmeyi tercih ediyordu. Üstelik bazı küçük sırları paylaşmak, kadınları birbirlerine çok yakınlaştıran şeylerdendi. Son kirli tabağın içindekileri de çöpe boşaltan Dagmar, "Gel Elsa, içeri geçelim," deyince, lafı boğazına takılıp kaldı.

Birlikte, derin bir sohbete dalmış erkeklerin yanına yürüdüler.

"... bu adamın içimize yollanmış bir Truva Atı olduğuna eminim," diyordu von Hippel, "Hitler'in casusu çıkmazsa eğer, herkesten özür dileyeceğim."

"Ne casusu? Kim casus?" diye sordu Dagmar.

"Lafın gelişi yani... Mata Hari'den söz etmiyordum, elbette."

"Sen de hiçbir şeyi paylaşmazsın benimle, Arthur."

"Amma yaptın Dagmar! En özel hayalimi bile seninle paylaşmadım mı?"

"Neymiş o hayal, biz de duyalım," dedi Gerhard.

"Haydi Arthur, söyle..."

"Ya, komik bir şey... ben hep Gazi ile beyaz atlara binerek uzun kır gezintileri yapmayı hayal etmiştim, buraya vapurla gelirken. Nedeni yok, hayal işte! Onun iyi bir asker olmasının yanı sıra, çok zeki biri olduğunu duydum. Asrın dehasıyla baş başa at binip, değişik konularda konuşmak... düşünsenize..."

"Ama atlar illa da beyaz olacak nedense..." dedi karısı. Dördü de kahkahalarla güldüler.

"Korkarım Atatruk... trok... Atatürk'ün... doğru telaffuz ettim mi yeni soyadını?"

"Ettin de, Gazi'nin önümüzdeki günlerde at binmeye vakti de hali de olmayacak," dedi Gerhard, "çünkü hem gündemi çok doluymuş hem de sağlık sorunları varmış. Sen istersen beyaz ata Milli Eğitim Bakanı ya da Başbakan'la bin. O da çok iyi at binermiş."

"Nesi varmış Gazi'nin?" Yeni soyadına, henüz dilleri alışamamıştı, Gazi demeyi tercih ediyorlardı.

"Tam olarak bilmiyorum. Bizim üniversiteden iki Alman hoca Ankara'ya konsültasyona çağrılınca, sağlık sorunları olduğunu varsaydık."

"Söylemediler mi?"

"Doktorlar konuşmaz, bilmez misin?"

Konuyu değiştirdiler, tekrar at binme maceralarına döndüler ve her biri kendine dair bir at öyküsü anlatmaya başladı. Konuştular, güldüler ve sonra Elsa saatin on biri geçtiğini fark etti. Çocukların başını bekleyen Madam'ı tamamen unutmuşlardı.

Aceleyle toparlandılar. Ayrılırlarken, kapının önünde Elsa kocasının von Hippel'e,

"Bu hafta bir gün öğlen yemeğinde buluşalım, şu casus hikâyesinin gerisini merak ediyorum," dediğini duydu.

Dönüş yolunda "Neymiş bu casus meselesi?" diye sordu Gerhard'a.

"Alman hükümeti, bizler hakkında araştırma yapmak için bir memur yollayacakmış üniversiteye. Soru formlarını dağıtmaya başlamışlar bile."

"Eeee?"

"Gelip lafı bölmeseydiniz, daha fazlasını öğrenmiş olacaktım. Belli ki Arthur bu konunun ortalıkta konuşulmasını istemiyor, siz gelince sustu," dedi Gerhard.

Bu sabahın travması yaşanmamış olsa, Elsa daha fazlasını öğrenmek için mutlaka ısrarcı olurdu ama yeni barışmışken şansını zorlamak istemedi.

"Bize yeniden yol görünmesin de... benim endişem sadece bu!"

"Lütfen kendine yeni endişe nedenleri icat etme, Elsa."

Elsa eve gidene kadar bir daha ağzını açmadı, Arnavutköy'den Beşiktaş'a varana dek, tramvayın penceresinden dışarısını seyrederken, Gerhard da yanında düşünceli bir ifadeyle oturdu. Sonra bir taksiye binerek evlerine gittiler.

Madam'a çocukları beklediği için teşekkür edip, arkasından kapılarını usulca kapattıktan sonra, "Bize uzun bir süre, başka yol yok Elsa," dedi Gerhard, "çocuklarımız bu ülkede büyüyecek."

"Benim buna itirazım yok," dedi Elsa, "benim itirazım, adam yerine konulmamaya."

"Arthur lafının sonunu getirmeye fırsat bulursa, bana anlatacaklarını kelimesi kelimesine sana aktarmaya söz veriyorum," dedi Gerhard.

* * *

Bir hafta sonra, Rektörlük, Almanca basılmış soru formunu tüm Alman hocalara dağıttı. Soru formu Alman Konsolosluğundan yollanmıştı ve soruların eksiksiz yanıtlanması arzu ediliyordu. Sorular önce her hocanın adını, dinini, anne babasının, eşlerinin, kayınvalide, kayınpederlerinin de dinlerini ve köklerini soruşturuyordu. Almanya'nın hangi bölge, şehir ve üniversitesinden geldikleri, sıfatları, eğitim dereceleri, uzmanlık alanları... vesaire. Ve en önemlisi, hocalar kendilerini aryan veya aryan olmayanlar olarak sınıflandıracaklardı.

Soru formunu baştan sona inceleyen Gerhard, soluğu Rektör'ün yanında aldı.

"Bizlere dağıtılan bu kâğıtların mahiyeti nedir?" diye sordu.

"Üniversite idaresiyle ilgisi yok. Alman hükümeti yurtdışında ders veren Alman hocalar ve mültecilerle ilgili bir rapor hazırlatmak istemiş. İlerdeki günlerde şifahi sorular sormak üzere birini yollayacaklarmış. Alman Konsolosluğu, formlarını sizlere dağıtmamızı istedi, biz de dağıttık. Yanıtlayıp yanıtlamamak size kalmış."

"Ben buradan pis bir koku alıyorum. Bizleri yerimizden edip, yerimize kendi faşist hocalarını göndermek isteyecekler, kanımca."

"Onların ne istediği bizi bağlamaz, Sayın Profesör. Biz sizlerle beşer yıllık sözleşmeler yaptık. Beş yılın sonunda, her iki taraf da halinden memnunsa, sözleşmeyi ikinci beş yıla uzatacağız. Bizim açımızdan değişen hiçbir şey yok, müsterih olun."

Gerhard, kendi hesabına müsterih oldu çünkü Rektör'ün yanıtı güven vericiydi. Yine de içinden bir ses kulağına, Hitler'in baskıcı ve zalim rejimini yurtdışında yayabilmek için bilim ve kültür odaklarını kullanmaya kalkacağını fısıldıyordu. Bunu başarmak için de, Rektör'e söylediği gibi, şu anda Türk üniversitelerinde ders veren hocaları kürsülerinden edecek, yerlerine yol-

layacağı kendi adamlarıyla, Türk gençlerine zehirli tohumlarını saçacaktı, büyük ihtimalle!

Bu kötü düşünceleri kafasından atmaya çalışırken, araya öyle şeyler girdi ki, Arthur von Hippel ile baş başa konuşma imkânı bulamadığı gibi, konuyu da unuttu gitti, Gerhard.

ANKARA ANKARA, SENDEN MEDET UMAR HER DÜŞEN DARA

Madam Saryan'ın hizmetçisi, telefondan arandığını söylemek için yukarı geldiğinde, Elsa küçük kızına ördüğü kazağın son ilmeğini atıyordu. Heyecanlandı, kocası onu bugüne kadar hiç aramamıştı Madam'ın telefonundan. Susy'i kucağına alıp Madam'ın dairesine koştu, kordonun ucunda sallanan telefonu kulağına götürdü. Okuldan arıyorlardı. Peter ders sırasında tuvalete gitmek istemiş ama kapıya ulaşamadan, sınıfın ortasında kusmuştu. Bir an önce gelip, çocuğu okuldan almasını istiyorlardı.

Elsa, hayatında ilk defa ne yapması gerektiğini bilemedi. Fatma'nın izin günüydü. Susy ile evde yalnızdılar. Kızı Madam'a bırakabilirdi ama Susy Madam'ın makyaj malzemelerini karıştırdığı ve rujuyla duvara resim yaptığından beri, araları açıktı. Yine de, böyle çaresiz bir durumda, gönülsüzce de olsa, "Kalsın benimle," dedi.

"Ben annemle gideceğim," dedi Susy.

"Benimle gelemezsin yavrum. Ben hemen fırlıyorum. Kardeşini okuldan alıp doktora götüreceğim. Sen burada kal, bizi bekle."

"Ben seninle geleceğim, Muti."

"Doktor sana da iğne yapmak isterse, karışmam bak!"

"Sen burada benimle kalacaksın Susy," dedi Madam, Türkçe olarak.

"Ben seni sevmiyorum, Madam. Seninle kalmam," dedi Susy sarih Türkçesiyle.

"Nedenmiş o?"

"Çünkü sen benim makyaj yapmama izin vermiyorsun."

"Bugün vereceğim."

"Ruj da süreceğim, tırnaklarıma oje de. Tamam mı?"

"Tamam."

Elsa, Madam'a müteşekkir gözlerle baktı, "Çok teşekkür ederim Madam. Çok iyisiniz."

"Hadi, hadi, hemen fırla, oğluna git!"

Elsa önce yukarıya koştu, üstüne sokak kıyafetini giydi, çantasını aldı, sonra aşağıya koştu, Madam'ın kapısından geçerken gürültü çıkarmamaya dikkat etti, Susy fikrini değiştirdiyse, ona yakalanmamalıydı çünkü herkesi parmağında oynatıyordu bu küçük kız. Kapıdan çıktı, yokuşu tırmanmaya başladı, tek bir taksi geçmiyordu aksi gibi. Mecburen yürüyecekti okula kadar. Sonra oğlunu alıp, üniversiteye gidecek, kocasını bulacaktı. Büyük bir ihtimalle tifoya yakalanmıştı çocuk. Daha iki gün önce konuşmuşlardı aralarında, tifonun yeni bir salgın dalgası halinde yayılmakta olduğunu. Şişe suyunu dahi kaynatmadan içmeyin demişti kocası ama Fatma laf dinlemiyordu. Herhalde o sokaktayken, Peter'e kaynamamış sudan... yok Fatma böyle bir şey asla yapmazdı. Sokakta yıkanmamış bir meyve yemiş olmalıydı, Peter.

Okula girdiğinde, aceleden nefes nefese kalmıştı. Zavallı Peter'i bir odada tecrit etmişlerdi, annesini bekliyordu çocuk. Elsa'yı görünce yerinden fırladı, koştu sarıldı annesine. Yüzü soluktu, kusmuk kokuyordu ama keyfi yerinde gözüküyordu.

"Şimdi bir taksiye binip, babanın yanına gideceğiz. Bazı testler yaptırmamız lazım Peter," dedi Elsa.

"Tifo muyum?"

"Testlerde belli olur."

"Tifoysam ölecek miyim anne?"

Kulaklarına inanamadı Elsa, ne diyordu bu çocuk böyle?

"Oğlum, asla ölmeyeceksin. Asla!"

"Niye ağlıyorsun öyleyse."

"Ağlamıyorum."

"Gözlerin ıslak ama..."

"Gözüme yolda toz kaçtı."

Ana oğul el ele koridora çıktılar. Elsa, müdürün odasından üniversiteyi aradı, kocasını dersten çağırttı ve Peter'in başına gelenleri anlattı.

"Hemen gelin," dedi Gerhard, "üzerindekileri değiştirmek için eve sakın uğrama. Bilhassa kusmuklu ceketiyle getir onu buraya. Odamda bekliyorum."

Tam ayrılırken müdür, "Frau Schlimann, yarın okula devam edecekse lütfen tifo olmadığına dair bir raporu bulunsun, Peter'in," diye seslendi arkasından.

Sonrası Elsa için bir kâbustu. Bindikleri takside iki kere daha midesi bulandı çocuğun. Arabayı durdurdular. Dışarı çıkıp öğürdü ama kusmadı. Elsa, taksi şoförünün yüzündeki ifadeyi görünce, onları arabadan indirmesinden korktu fakat öyle bir şey istemedi şoför.

Gerhard, karısını ve oğlunu odasında değil, üniversitenin ana girişinde bekliyordu. Elsa'ya, "Sen odama git, otur," dedi, "Ben testlerini yaptırıp getiririm Peter'i."

Elsa, Gerhard'ın odasının bulunduğu kata çıktı, odaya girdi, masasının başına geçip, oturdu. Zaman geçmek bilmiyordu. Duvardaki saatin tiktaklayarak, her geçen dakikayı haber veren sesine sinir olarak, yirmi dakika bekledi. Sonra saatin tıkırtılarını duymaz oldu çünkü düşünürken, kalbi, ruhu, idraki donmuştu. Çocuğu eğer tifoya yakalanmışsa, ne yapacağını bilemiyordu.

Elini uzatıp önündeki telefonu kaldırdı.

"Buyurun," dedi bir kadın sesi.

Madam'ın ezbere bildiği numarasını söyledi. Biraz bekledi ve nihayet Madam cevap verdi:

"Alo."

"Madam, benim, Elsa. İyisiniz mi?" diye sordu Türkçe.

"Bunu ben sorayım. Siz iyi misiniz asıl?"

"Peter'e test yapılıyor. Ben bekliyorum. Peter tifo oldu, ben ne yapacak?"

"Sen oğluna bakacaksın, iyileşecek. Belki de tifo değil."

"Susy üzdu sizi mi?"

"İdare ediyoruz. Sen bizi düşünme."

"Madam, ben nasıl ödeyecek size bunu?"

"Yeni bir ruj ve bir oje ile," dedi Madam.

Odaya Gerhard'ın asistanı Necmi girince, kapattı telefonu.

"Geçmiş olsun Elsa Hanım," dedi Necmi, "Son bir test kaldı, Peter'in tuvaletinin gelmesini bekliyorlar..."

"Anlamadım ben."

"Şey... dışkı testi..."

"Dıskı?"

"Affedersiniz, kaka."

"Haa, anladı ben. Tifo olursa Peter, ne olacak, Bay Necmi?"

"Bir süre sadece sıvıyla beslenecek. Bağırsakları çok inceldiğinden katı madde yiyemez. Biraz zayıflar ama sonra toparlar kendini. Bir de kap kacağını ayıracaksınız, evdekilere bulaşmasın diye. Eviniz her gün lizolle silinecek."

"Ölüm?.." Sesi titriyordu Elsa'nın.

"Ne ölümü? Ölüm yok! Profesör doktorun evinde, tifodan ölüm olmaz! Ölüm, ne yapılacağını bilemeyen cahiller için... ama Elsa Hanım... ağlıyorsunuz siz! Olmaz ki! Bakın bir güzel haberim var size, tiyatro sever misiniz? Atatürk, Alman Tiyatro Yönetmeni Karl Ebert'i davet etmiş. Bir tiyatro bölümü açmak için geliyormuş. Yakında siz Almanlar, biz Türklerden daha kalabalık olacaksınız, İstanbul'da. Hasret çekmeyeceksiniz, yani. Siz bunları düşünün."

"Bu tifo..."

"Daha teşhis konmadı çocuğa. Bakın, konarsa konuşuruz tifoyu. Siz söyleyin bakalım, Berlin Olimpiyatları'na gidecek misiniz, yazın?"

"Nasıl gideriz biz? Bize yasak... gidersek biz hapis..."

"Ah pardon, pardon! Tamamen unuttum! Pardon."

Elsa, onu oyalamak için, gaf dahil her türlü gevezeliği yapmakta olan asistana teşekkür ederken, içeri Gerhard ve Peter girdiler.

"Tifo mu?" diye ayağa fırladı Elsa.

"Sanmıyorum. Dışkı neticesini de beklemek lazım. Ancak yarına belli olur. Kan testinin sonucunu ise bir saat sonra verecekler."

"Tifo değilse ne olabilir?"

"Senin oğlun, okulun önündeki satıcılardan macun alıp yemiş. Yemekle de kalmamış, arkadaşları ile iddiaya girdiği için, beş tane birden yemiş. Bu yaşta bu zekâ? Kime çekti acaba?"

"Ailemizin akıl küpü sen olduğuna göre, herhalde bana," dedi Elsa.

Gerhard şaşırdı. Karısının böyle bir ruh hali içinde olduğunu hiç fark etmemişti. Onu çok mu ihmal ediyor, görmezden geliyordu acaba? Ne ihmali... evinden işine, işinden evine gidip gelen ve delicesine çalışan bir kocaydı o. Aslında hepsi, tüm Almanlar böyleydiler. Ülkelerinden korkunç bir rejim tarafından kovulmuş olmanın gönül kırıklığını, kendilerine yaşam ve çalışma hakkı tanımış bu ülkeye gönül borcu olarak geri vermeye çalışıyorlardı, hem de canla, başla! Hak etmediği yanıta biraz bozulmuştu ama belli etmemeye çalıştı.

Bir saat içinde Peter'in kan bulguları geldi. Sedimantasyonu normalin üzerindeydi. Emin olmak için kusmuk ve dışkı testi sonuçlarını beklemeliydi. Çocuk, yazıhanenin arkasındaki sandalyeye oturmuş, ayaklarını masaya uzatmış, kusmanın verdiği halsizlikle dalmıştı.

Elsa'ya "Sen eve dön," dedi, "Peter bu gece burada kalmalı. Bir iki test daha yaptıracağım ve dışkı neticesini bekleyeceğim. Eğer tifo ise, onu Susy ile temas ettirmemek lazım."

"Ben oğlumu bırakamam. Ben de kalırım."

"Saçmalama Elsa. Susy'e kim bakacak?"

"Madam bakar. Zaten orada şu anda."

"Elsa, makul ol. Peter'in yanında ben kalmalıyım. Sen bu şartlarda kalamazsın zaten, gece ne giyeceksin üstüne. Odalarda hela yok, koridorda çıplak mı dolaşacaksın... Olmaz yani, ısrar etme."

"Ben onun annesiyim!"

"Ben de babasıyım... Değil miyim yoksa?"

Elsa'nın şaka kaldıracak hali yoktu, ters ters baktı kocasına. Gerhard, karısının yanına gidip sarıldı. "Merak etme güzelim," dedi, "yarın test sonuçları negatif çıkarsa oğlunu hemen getiririm sana. Yok eğer tifo mikrobu kapmışsa, evde bazı tedbirler alırız, kap kacağını, tuvaletini ayırırız, kızı sağlama alır, sonra getiririz

Peter'i evine. Hatta belki Susy'yi kısa bir süreliğine von Hippellere yollarız. Arnt ile her gün oynayacağı için çok memnun olur, bana Arnt'a âşık olduğunu itiraf etti."

"Ama Arnt ondan küçük," dedi Elsa.

"Fakat boyu ondan uzun."

Karı koca kendilerini tutamayıp güldüler. Elsa, başka çaresinin olmadığını anlıyordu. Uzun boylu direnemedi. Madam'la arası iyi olmayan kızını da merak ediyordu zaten. Peter ile ilgili sürüyle tembihte bulundu, ertesi gün sonucu alır almaz kendini aramasını rica etti. Uyuklayan oğlunu öptü, sevdi ve aklıyla kalbi geride kalarak çıktı hastaneden.

Evine vardığında saat altıya geliyordu. Önce Madam'a uğradı ve kapı açıldığında gözlerine inanamadı. Susy karşısında, gözlerine sürme, kaşlarına rastık çekilmiş, dudakları ve tırnakları kıpkırmızı boyanmış, üzerinde yerlere kadar bir etek, başında bir türbanla annesine bakıyordu. Masum çocuk yüzü onca boyanın ardında tanınmaz haldeydi ve yüzüne sürdüğü boyaları çıkarabilmesi için Elsa'nın bu yorgun haliyle yarım saat uğraşması gerekecekti. Madam'a teşekkür ettikten sonra, yukarı gelmemek için direnen Susy'yi merdivenlerde biraz hoyratça çekeleyerek evlerine çıkarttı. Yüzündeki boyaları Krem Pertev'le çıkartmaya çalıştı ve sürekli abisini soran kızını her zamanki yatma saatinden çok evvel yatağına yolladı.

"Uykum yok, Muti," dedi Susy.

"Uyku saatin geldi, inanmazsan saate bak!" eliyle konsolun üzerinde duran saati işaret etti. Susy konsolun yanına çekelediği iskemleye tırmandı, konsolun üzerinden saati aldı, annesinin yanına geldi. Eliyle akreple yelkovanı ve sekiz ile on iki sayılarını işaret ederek konuştu. "Bak Muti, şu bacak bunun üzerinde dururken, bu bacak şunun üzerinde durmalı. İşte o zaman gelir benim uyku saatim!"

Elsa, dört yaşına henüz basmış ve saat okumasını bilmemesi gereken kızına hayretle bakakaldı.

* * *

Gerhard, hastane odasında, yatağında derin uyuyan oğlunun yanındaki sedire uzanmış, kafasını sert ve rahatsız yastığa dayamış, karısının söylediği bir sözü düşünüyordu. Ailemizin akıl küpü sen olduğuna göre, aptalı da ben olmalıyım mealinde bir şey söylemişti, Elsa. Bir başka sefer de, adam yerine konmak istediğini söylemişti galiba? Karısını bu düşüncelere ittiğine göre, bir şeyi yanlış yapıyor olmalıydı... ama neyi? Asla kibirli biri değildi ki! Kimseyi küçük görmez, başarısıyla övünmezdi ama böyle bir etki bırakıyorsa insanlarda... hatta en yakını karısında... demek vardı bir yanlışı.

Belki de Elsa burada mutlu değildi. Gerçi şikâyet etmiyordu ama onun gerçek duygularını öğrenmek için hiçbir çaba sarf etmemiş olduğunu fark etti. Bütün dikkatini, bu ülkeye geldiklerinden beri sadece işinde başarılı olmaya vermişti. Başka hiçbir şey göremez olmuştu. Yalnızca kendi mi? Burada çalışmakta olan her biri! Beklentileri ise sadece takdir görmekti, hepsi bu!

Takdiri ve itibarı, teşhis koydukları hastalardan, hasta yakınlarından ve hatta çoğu öğrencilerinden bol miktarda görüyorlardı da, keşke Dekan ve Rektör de, Alman hocalara sadece biraz anlayış gösterebilselerdi!

Atatürk'ün de doktoru olan Rektör Prof. Neşet Ömer Bey, adı var kendi yok bir gölge gibiyken, Tıp Fakültesi Dekanı Tevfik Sağlam, fakültesindeki perişanlığı düzeltmek için kolunu bile kıpırdatmıyor, beş kuruş para harcanmasına izin vermiyordu. Buna rağmen, Tıp Fakültesindeki Almanlar, başta Prof. Nissen, Prof. Liepmann, Prof. Igersheimer olmak üzere, çılgın bir tempo

ile çalışıyor, tüm eksiklere karşın, adeta mucizeler yaratıyorlardı. Onların klinikleri sabahtan akşama kadar binlerce hastayla dolup taşıyordu. Yoksul insanlar kuyruklar oluşturuyor, varlıklı Türkler artık iyileşmek için yurtdışındaki büyük şehirlere gitmiyor, bulundukları şehirlerden İstanbul'a gelip hastane koridorlarında bekleşiyorlardı. Profesörlerin kısıtlı imkânlarla başarabildikleri kulaktan kulağa yayılırken, herkes çalıştıkları kliniklere akın ediyordu.

Hastane dışında da popülerdiler. Prof. Nissen'in konferans verdiği salonu, İstanbul'un özel hastanelerinde çalışan hekimler, tüm fakültelerden hocalar ve binlerce öğrenci tıklım tıkış doldurmuştu.

Jinekolog, Prof. Liepmann'ın verdiği konferansta ise, doktorların yanı sıra, onu dinlemeye gelen yüzlerce kadın vardı.

Göz hastalıkları uzmanı Prof. Igersheimer, bir konuşmasında, "Böyle çalışmaya devam ederseniz, birkaç sene sonra büyük bir keşif yapabilirsiniz. O zaman tıp alanında da güneş, yine Doğu'dan doğacaktır," diye öğrencilere umut vermiş, dakikalarca ayakta alkışlanmıştı. Alman hoca, öğrencilerini daha çok çalışmaları için heveslendirirken, yanında oturan Türk doktorun, kulağına eğilip, "Kendimizi boşuna kandırmayalım, biz Türklerden asla bir Einstein çıkmaz" diye fısıldamasına ne kadar kızmıştı, Gerhard!

O doktorun niye böyle konuştuğunu, bir yatak, bir sedir ve yatağın altında duran ördekten başka eşyası olmayan, badanası solmuş kirloş hastane odasında yatarken, şimdi anlıyordu işte!

Hastanelerle, laboratuvarların eksikler listesi bir türlü tamamlanmıyordu. Yönetim, hekimlerle hocaların tüm isteklerine kulaklarını tıkıyordu. Bir basit hastane odasını tertemiz edecek beyaz badanaya dahi karşı gelen, en iyi idare şeklini en az para harcamaya hedeflemiş bir zihniyetle nereye kadar, diye düşündü!

Yönetimin parası olmadığı bir gerçekti... Türkiye'nin parası yoktu ki, üniversitelerinin olsun! Ticareti kısıtlı, vergi girdisi yetersiz, ödemekte olduğu savaş tazminatının altında ezilmiş, yoksul bir ülke! Tüm sıkıntılarına rağmen başı dik ve onurlu! Bu ülkeye minnet duyuyordu, bu ülkeyi seviyordu, İstanbul'a âşıktı, ama yürümeyen işler yüzünden, iyice bunalmaya başlıyordu.

Sabahın erken saatlerinde gelen test sonucu, Peter'in tifo olmadığına işaret ediyordu. Gerhard, sonuca sevinmesi gerekirken, sevinemedi. Eğer tifo olsaydı, çocuğun kusma nedenini ve tedavinin yöntemini bilecekti. Şimdi oğlunun niye kustuğunu bilemiyordu. Bir şey dokunsa midesi ağrırdı, birkaç macunu üst üste yese, evet bulanırdı ama ani kramplarla ve böyle tuvalete yetişemeden... Off! Peter, çarşafların arasında, sonbahar dalı gibi kuru ve kırılgan, uyuyordu. Onu uyandırmaya kıyamadı, usulca çıktı, başhekimin odasına yürüdü.

Elsa'yı aramadan önce, Ankara'da görev yapan Çocuk Doktoru Eckstein'la konuşup, onun fikrini de almak istiyordu.

Eckstein'ın adını, yıllar önce Ankara'ya ilk toplantı için geldiğinde, yeni kurulmakta olan Numune Hastanesi için Gerhard vermişti, Sağlık Bakanı'na. Daveti hemen kabul eden Eckstein, şimdi Ankara'da bir efsaneye dönüşmüş durumdaydı. Başta Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi von Papen'in çocukları ve torunları olmak üzere, Türkiye'de yaşamakta olan Almanların ve Ankaralı tüm devlet memuru çocuklarının doktoru olmuştu. Yetmezmiş gibi, taşra zenginlerinin çocukları da ona getiriliyordu. Bu kadar sevilmesinde ve itibar görmesinde, kendi gibi doktor olan karısıyla birlikte, Anadolu'yu karış karış gezerek adeta bir çocuk hastalıkları haritası çıkarmış olmasının da rolü vardı.

Gerhard, Başhekim'in odasındaki telefondan Ankara'yı aradı. Birkaç saate yayılacak bir bekleme süresine hazırken, telefon mucizevi bir şekilde on dakika içinde bağlanınca, santraldeki kadının çocuklarına da mı acaba Eckstein bakıyor diye düşünmeden edemedi. Peter için randevusunu aldıktan sonra, Başhekim'in sekreterine, ailesi için, hafta sonu Ankara'ya giden yataklı trende yer ayırttı.

Elsa ve çocuklara güzel bir değişiklik olacaktı Ankara ziyareti.

TÜRK ÖVÜN, ÇALIŞ, GÜVEN VE FESAT ÜRET

Ankara'ya tren sabah sekizde vardı. Schlimannlar trenden iner inmez randevularına koştular. Eckstein'ın Peter'i iyice muayene ettikten ve sıkıntılarını dinledikten sonraki teşhisi, belli bir gıdaya karşı alerji oldu. Alerjiyi saptamak için yurtdışında bir uzman doktora gitmeleri, savaş rüzgârları sert eserken mümkün değildi. O halde yapılması gereken, değişik gıdaları deneyerek alerjiyi bulma yoluydu. Eckstein, Peter'in doğuştan glüten alerjisi olduğunu düşünüyordu, Gerhard ise, okul kapılarında satılan macunların boyasında kullanılan maddeye karşı alerjisi olduğunu. Çocuğun bünyesinin kaldıramadığı her ne ise, sabırla deneyerek, ona dokunan maddeyi sonunda bulacaklardı!

Karı koca Schlimannlar, oğullarının ameliyat gerektiren ciddi bir rahatsızlığı olmadığı için rahatlamışlardı. Gerhard, keyfi yerine gelen ailesine Ankara turu yaptırmak istedi. Gençlik Parkı'nın büyük havuzunda sandala bindiler, sonra da Kızılay'a doğru yürü-

meye başladılar. Bu şehre, her sokağın bir şantiyeyi andırdığı ilk gelişini hatırlıyordu da, aradaki farka inanamıyordu. Birer küçük fidan olan ağaçlar, şimdi boy atmış, hatta bazıları bulvarı gölgeleyen çınarlara dönüşmüşlerdi. Tek bir boş arsa kalmamıştı bulvarın üzerinde. Ankara geniş caddeli modern bir şehir olmuştu. Kızılay Parkı'ndaki fıskiyeli havuzun etrafına yerleştirilmiş bankolarda oturdular, sonra oraya mahsus ürünlü maden suyu büfesinde maden suyu içtiler ve caddenin karşısındaki Güven Park'a geçtiler. Çocuklar üzerinde TÜRK ÖVÜN ÇALIŞ GÜVEN yazılı dev heykellere tırmanıp, fotoğraf çektirdiler. Üzerine sefaretlerin dizildiği bulvar Kavaklıdere'ye doğru uzanıyordu.

Rus sefaretinin önünden geçerlerken, "Biliyor musunuz çocuklar," dedi Gerhard, "Ankara yeni kurulduğunda, Rusların dışında hiçbir ülke, eski başkent İstanbul'daki sefaretini buraya taşımak istememiş."

"Niye?" diye sordu Susy.

"Çünkü kimse Ankara'nın kalıcı olacağına inanmıyormuş. Nasılsa güzel İstanbul'a dönerler bir gün diye düşünmüşler. Ama baksanıza, her taraf sıra sıra elçilik binalarıyla dolu. Demek, Atatürk bu konuda da haklı çıkmış."

Akşam sekiz buçukta kalkacak tren saatine kadar bol vakitleri vardı. Bir taksi tutup, önce Atatürk Orman Çiftliği'ni ziyaret ettiler, öğle yemeğini oranın ünlü lokantasında yediler ve dünyanın pek çok yerinden getirilmiş ağaçların dikili olduğu geniş alanı gezdiler. Patates, soğan dışında hiçbir şeyin yetişmediği çorak topraklı Ankara'nın makus talihini yenmek üzere Atatürk çeşitli tohumlar getirterek, bu çiftlikte uygulamalı tarım başlatmıştı.

Tarım Elsa ile çocukların ilgisini çekemeyince, Gerhard ailesini o yıl kurulan bira fabrikasını gezmeye götürdü. Onlara Cumhurbaşkanı konutunun bulunduğu Çankaya'yı da göstermek

istiyordu ama vakit kalmamıştı. Erken bir akşam yemeği yemek üzere, artık Taşhan'dan ayrılarak, ana cadde üzerindeki yeni mekânına taşınmış olan, Karpiç lokantasına gittiler. Gerhard, yıllar önce burada yediği tavuk kievskinin tadını unutamamış oluğu için, yine aynı yemeği ısmarladı. Elsa, ününü ta İstanbul'dan duyduğu borş çorbasını denemek istedi. Peter şnitzel, Susy köfte siparişi verdi. Yemeklerin gelmesini beklerlerken, söz Eckstein'dan açılınca, Gerhard,

"Doktorumuzun başına çok komik bir olay gelmiş," dedi gülerek.

"Anlatsana baba."

"Eckstein Türkiye'ye gelirken bir fotoğraf makinesi edinmiş, gezdiği her yeni yerin fotoğrafını çekiyormuş. Anadolu'yu dolaşırken çektiği fotoğrafları, sonradan Ankara'da sergilemiş. Sergilenen fotoğrafların arasında, Ankara bağlarında üzüm toplayan bir köylü kızın salkımlar arasındaki resmi çok beğenilmiş. Bu resmi Eckstein'dan izin alarak yeni basılacak olan kâğıt paraların bir yüzünde kullanmışlar. Ama kızın ailesinden izin almayı akıl edemedikleri için, Eckstein'ın başına büyük dert açılmış. Kızın abisi, kardeşimin resmini ne hakla çekersin, ele güne rezil olduk diye Doktor'un karşısına dikilmiş."

"Telif hakkı ödeseydi o da."

"Elsa,Türk'ün telif hakkı filan istediği yokmuş ki, o namus derdindeymiş. Kızkardeşinin resmi elden ele geziyor diye, adam perişan olmuş. Basılmış ve tedavüle girmiş onca banknotu da toparlayamamışlar... Neyse araya bürokratlar girip işi tatlıya bağlamasalar, bizim Eckstein'ın masum hobisinin sonu, fena bitebilirdi. Gerçi Türkler, Eckstein'ın gezdiği yerleri fotoğraflamasını, Türkleri ve memleketi çok sevmesine bağlıyorlardı... malum, '*hobi*' nedir, henüz bilmiyorlardı."

"Sanki şimdi biliyorlar da..." diye lafını böldü, Elsa.

"Onu da öğrenirler zamanı gelince," dedi Gerhard, "şimdilik hobiye vakitleri yok, Türkler için çalışma zamanı. Ne yazıyordu heykellerin üzerinde: Türk çalış! Çok çalış ve çağı yakala!"

Ertesi sabah, trenden inince, hep birlikte vapurla Karaköy'e geçtiler sonra Gerhard, karısını ve çocuklarını bir taksi ile evlerine yollayıp, kendisi ters istikamete, üniversiteye yöneldi.

Madam, Elsa'yla çocukların taksiden inişini, penceresinden görmüştü. Kapısının önüne çıktı, önce Peter'in sağlık durumunu sordu, sonra da haberini verdi; Bayan von Hippel diye biri aramıştı Elsa'yı. Ankara'ya gittiklerini öğrenince üzülmüştü. Döner dönmez mutlaka onu aramasını rica ediyordu. Elsa, şaşırdı. Madam'ın numarasını ancak acil durumlarda aranmak üzere, sadece yurtdışındaki ailelerine, Peter'in okuluna ve çok yakın bir iki dosta vermişlerdi. Dagmar ilk kez arıyordu bu telefonu, önemli bir şey olmalıydı. Evine çıkmadan önce, hemen Dagmar'a telefon etti.

Telefon ilk çalışında açıldı.

"Dagmar, ben Elsa. Beni aramışsın, çocuklara mı bir şey oldu?" diye sordu.

"Çocuklar iyi. Arthur çok sıkıntılı. Mutlaka Gerhard'la görüşmek istiyor, akşam bize gelsenize..."

"Biz şu anda döndük, akşama çocukları bırakacak birini ayarlamam zor. Siz gelin... artık ne buldunuzsa, onu yemek üzere..."

"Yemek hiç önemli değil," dedi Dagmar, "bizi anlayacak dostlara ihtiyacımız var."

Gerhard, akşam evine vardığında sofra çoktan kurulmuştu. Mutfaktan iştah kabartan kokular geliyordu. Elsa, ona von Hippellerin yemeğe geleceğini söyleyince, içinden, kadın milletinin

hayli garip olduğunu düşündü. Daha o sabah dönmüşlerdi yolculuktan, Elsa valizlerini açacaktı, Peter'e özel diyet hazırlayacaktı, Susy ile baş edecekti ve üstelik Fatma'nın izin günüydü. Ne gerek vardı bir de akşama misafir çağırmaya.

Mutfağa gidip baktı, bir tencerede tarhana çorbası pişiyordu, diğer tencerede ise haşlanmış patates. Koku da fırına dizilmiş sosislerden geliyordu. Evet, işin kolayına kaçmıştı ama akşam yemeğini kotarmıştı karısı.

"Keşke bir başka akşam çağıraydın. Fatma'yı kalması için ayarlayıp, onları Rejans lokantasına götürürdük, sana da zahmet olmazdı," dedi.

"Arthur seni bir an evvel görmek istemiş. Hoş olmayan bir durum varmış da..."

"Ne olmuş?"

"Bilmiyorum, telefonda söylemedi. Sen kızına söz geçir de, yatağına zamanında girsin."

Çocuklar mutfak masasında akşam yemeklerini yiyorlardı. Elsa, duvara çivilediği Peter'in gıda listesinde, o akşam yediği patatesle sosisleri işaretlemişti bile.

Az sonra von Hippeller geldiklerinde, Gerhard, arkadaşını hemen çalışma odasına yönlendirdi.

"Ne oldu Arthur, nedir mesele?" diye sordu

"Sana anlatmıştım ya, birbirini çekemeyen asistanlarımı... Aslında işin özü basit bir kıskançlık... ama olay, başka boyutlara doğru gelişmekte. Çok can sıkıcı bir boyuta..." Arthur'un ne diyeceğini bilemeyen bir hali vardı. Kelime bulmakta zorlanıyor gibiydi.

"Anlatsana."

"Cuma günü "Elektrik Uygulamaları" dersine girdim. Yirmi civarında öğrenci vardı sınıfta. Derste büyük boy elektrik jeneratörlerinin nasıl çalıştıklarını Fransızca olarak anlattım. Tercüma-

nım fizikçi değil, ekonomist olduğu için mühendislik terimlerini çevirirken zorlanıyordu. Biraz da bu nedenle, jeneratörün fonksiyonunu, ayrıntıya girmeden, genelleyerek anlattım. Benim zengin asistan, hani şu diğerini kıskanan tip, biz bunu memlekette niye üretmiyoruz diye sordu. Türkiye'nin ihraç ettiği gıdalar karşılığında, bir iki adetini yurtdışından kolayca satın alabileceğini söyledim. Bir, en fazla iki adet jeneratör için, zamanı ve emeği harcamanın gereği yoktu kanımca. Ders bitti. Evime döndüm. Ertesi gün, fakülteme gittim ki, kıyamet kopuyor. Öğrenciler sınıfın önünde toplanmış, bağırıp çağırıyorlar, derslerime girmiyorlar. Dekan ateş püskürüyor. Ben, ne olduğunu anlayamıyorum. Meğer gazeteler benim Türklere hakaret ettiğimi yazmışlar. Ben asla böyle demedim diye ısrar ettim ama ne söyledimse, inandıramadım. Düşünebiliyor musun Gerhard, o gün fakültede ders yapamadık. Bana tercümanlık yapman için seni aradım, Ankara'ya gitmişsin."

Gerhard'ın midesine bir ağrı saplanmıştı.

"Neden böyle olmuş, öğrenebildin mi?"

"O gün konuşmamı Türkçeye çeviren kişi, 'Profesör ayrıntılara girmeye gerek görmedi çünkü sizlerin bunu anlayamayacak kadar aptal olduğunuzu düşünüyor,' diye çevirmiş. En iyisi Türkiye bu jeneratörleri, patates portakal karşılığı, yurtdışından getirtsin, demişim. Hakaret etmişim Türklere, haysiyetleriyle oynamışım. Ben bunu bana kimin ve neden yaptığını biliyorum ama artık ne söylesem boş!"

Arthur'un elleri de sesi de titriyordu. Gerhard, Türkiye'de yaşıyor olduğu için her gün şükrettiğini bildiği arkadaşını, çaresizlik içinde dinledi.

"Ben kıskançlıklar, çekememezlikler sadece doktorlar arasında yaşanır zannetmekle hata etmişim," diyebildi ancak.

Arkadaşının mutsuzluktan kararmış yüzüne bakarken, ona bu kürsüyü kendi teklif etmiş olduğu için, suçluluk duyuyordu.

"Yarın Dekan'la konuşmaya gideceğim Arthur," dedi, "Böyle şey olmaz, bir Dekan, birkaç sersem öğrencinin lafına, profesörünü yedirmez."

"Benim asistanın bir haltlar karıştıracağından emindim ama işi bu noktaya getireceğini hiç düşünmemiştim dostum. Bence hiç bulaşma, şimşekleri sen de üzerine çekme."

"Olur mu! Seni bu kürsüyü kabul etmen için ikna eden benim. Yanlışlığın düzeltilmesi için elimden geleni yapacağım."

Arthur ve Gerhard, oturma odasında konuşurlarken, kadınlar da mutfakta dertleşiyorlardı. Elsa, Dagmar'a yürüme mesafesinde bir Alman arkadaşı olmadığından yakınıyordu. Hirschler karşı yakada, diğerleri Boğaz kıyılarında oturuyorlardı. Annesinin ona yoldaş olsun diye yanına kattığı Hanna'nın gidişinden beri, ailesi dışında biriyle kendi dilini konuşabilmek için en az bir saatlik yolu göze alması gerekiyordu.

"Sen Hanna'nın yakınlarda oturduğunu söylemiştin ama..."

"Çok dostane ayrılmadık. Nişanlanmaya kalkışınca, teyzene yazıp, onayını alalım demiştim. O beni ertesi gün, yüzüstü bıraktı, çekti gitti. Birkaç kere Beyoğlu'nda karşılaştık, ilkinde ben, ikincisinde o, kaldırım değiştirdik.Geçen gün Frau Leipman, düğme almak için tesadüfen kocasının dükkânına girmiş, Hanna kasada oturuyormuş. Bizden öyle aniden ayrılmakla hata yaptığını söylemiş ve bana selam göndermiş. Bir gün bize uğrayıp özür dilemek istiyormuş güya..."

"Gelirse ne yaparsın?"

"Kapıma gelirse kovmam elbette. Bazen Susy'i bırakacak birini bulmakta zorlanıyorum. Fatma'yı kocası akşamları illa evinde istiyor. Her seferinde de Madam'ı yardıma çağırmak doğru değil."

"Aptal kız," dedi Dagmar, "dostça ayrılabilirdi."

"Çok genç. Gençliğine verdik. Umarım mutsuz değildir."

"Elsa, bak ne diyeceğim... bizim apartmandaki Belçikalılar yaz başında memleketlerine dönüyorlar. Onların boşaltacağı daireye taşınmak ister misin? Peter'i, Robert Koleje yazdırırsınız. Harika olur hepimiz için."

Elsa, haşladığı patatesleri salata tabağına doğrarken, bunu duyunca, az daha elini kesiyordu.

"Hemen konuşacağım Gerhard'la," dedi.

Mutfakta yemeklerini bitiren Peter ile Susy'yi yataklarına yolladıktan sonra, kendileri de sofraya oturdular ama, yemek masasında özellikle erkekler çok neşesizdiler. Daha önce birlikte yedikleri akşam yemeklerine hiç benzemeyen, durgun, kederli havada, çorbalarını içtiler. Biraz Peter'in rahatsızlığı üzerine, biraz da Ankara'nın nasıl bu kadar çabuk değiştiğine dair, zorlama bir sohbetten sonra, von Hippeller izin isteyip kalktılar.

Gerhard, Elsa'nın merakını tatmin etmek için, arkadaşının başına geleni ona kısaca özetledi ama uzun uzadıya konuşacak sabrı kalmamıştı. Elsa da, kocasının canı bu kadar sıkkınken, Bebek'e taşınma konusunu açmak istemedi. Yataklarına girip, ışığı söndürdüler. Gerhard karanlığın içinde vicdanıyla baş başa kalınca, ilk kez, bu ülkeye gelmekle hata etmiş olabileceğini düşündü. Von Hippel'in hali ona çok dokunmuştu.

Ertesi sabah, Gerhard üniversiteye gelir gelmez, Dekan'la görüşmek için, sekreterinden bir randevu rica etti.

Öğleden sonra saat tam üçte, Dekanlık sekreterinin karşısındaydı. Dekan, on dakikalık bir bekletmeden sonra, odasında kabul ettiği Gerhard'ı, lafını hiç kesmeden dinleme nezaketini gösterdi. Gerhard, Arthur von Hippel'in Türk dostu olduğunu ve Türklere duyduğu sevgiyi anlatmaya girişti. Bu sevgi ve saygıya kendisi bizzat şahitti. En büyük hayali, Atatürk ile ata binmek

olan biri, Türklüğe nasıl hakaret edebilirdi ki! Kaldı ki, von Hippel, Almanya'dan on sekiz adet sandık dolusu laboratuvar araç gerecini, yol masrafını cebinden ödeyerek, Türk gençlerinin hizmetine sunmak üzere yanında getirmişti.

Gerhard, boğazı kuruyana kadar konuştu ve sustu.

Dekan'ın yüzünde kıl kıpırdamamıştı. Heykel gibi hareketsiz dinlemişti anlattıklarını. Yüz ifadesinde yine hiç açık vermeden, monoton bir sesle konuştu.

"Prof. Schlimann, sizi dikkatli dinledim, söylediklerinizi anladım. Ben de von Hippel'in Türkleri aşağılayıcı bir konuşma yapmış olduğuna inanmıyorum. Ama ok yaydan çıktı ve konu gazetelere düştü. Öğrencilerimizin milliyetçi damarları kabardı bir kere. Von Hippel'in anlaşmasını iptal etmezsem, fakültede isyan çıkar. Olay çıkarmak için fırsat bekleyenler var. Ben, fakültemde gürültü patırtı, kavga dövüş istemiyorum. Beni lütfen anlamaya çalışın."

"Bir küstah öğrenci için, değerli bir mühendisi, bir profesörü feda ediyorsunuz. Doğru mu anladım?"

"Bir küstah öğrenci için değil, fakültemin huzuru için feda etmek zorundayım."

Gerhard, Dekan'ın yüzüne nasıl bir ifadeyle baktıysa,

"Çok ters bir zamana geldi bu hadise," dedi Dekan. "Biliyorsunuz, Dersim olayları sürüyor, milli duyguların sivrildiği, çok hassas olduğu bir dönemdeyiz, bu yüzden ellerim bağlı... beni anlamaya çalışın lütfen."

"Nedir bu Dersim olayı? Benim hiç haberim yok."

Dekan'ın yüzünde, bir şeyi ağzından kaçırmış olmanın huzursuzluğu belirdi. Yüzüne nihayet insanca bir ifade geldi, diye düşündü Gerhard.

"Bu bir iç mesele. Halkı endişeye sevk etmemek için yayın yasağı kondu. Basında ve radyoda yer almadı bu yüzden. Doğuda

bazı aşiret ayaklanmaları var... ama elbette her şey kontrol altına alınmış durumda."

"Yani taa doğuda bir yerde, birkaç Kürdün ayaklanmasının vebalini ödemek von Hippel'e mi nasip oldu?"

"Herr Schlimann, ciddi bir meseleden söz ediyorum burada. Kürtler gece askeriyeyi basmışlar, bütün askerleri öldürmüşler, binayı ateşe vermişler. Telefon hatlarını kesmişler... aylardır süren bir mesele var... milletin hassasiyeti hat safhada..."

"Neden ama? Ne olmuş?"

"Osmanlılar Kürt isyanlarıyla başa çıkamadıkları için, zamanında iç işlerinde serbest bırakmışlar onları. Şimdi de yine aynı şeyi talep ediyorlar. Bu yüzden yol yapımı için yollanan inşaat araçlarını yakıyorlar, okulları yıkıyorlar. Modern bir devlet buna izin verebilir mi, söyleyin Allah aşkına!"

Gerhard, modern devlet daha neler yapabiliyor, baksanıza Almanya örneğine demek istedi ama tuttu kendini. Nihayet anlıyordu bir bardak suda kopan fırtınanın sebebini. Tanrılara bir kurban vermek gerekiyordu ki gazapları yatışsın. Ne yazık ki kabak, en dürüst, en değerli ve en sevgili dostlarından birinin başında patlamıştı! Yapabileceği hiçbir şey kalmamıştı. Arkadaşına yardımcı olamadığı için, o kadar üzgündü ki, nefes almakta zorlanıyordu. Dizlerinde kendini taşıyacak dermanı bulamayacağını düşündüğü için, hemen kalkmadı yerinden. Tarih tekerrür ediyordu. Almanya'daki zihniyetin bir benzeri... sürekli kaşınan milli duygular, uydurulan ya da abartılan hikâyelerin sonucunda basına, ifade özgürlüğüne getirilen yasaklar... feda edilen insanlar... tüm bunlar bu ülkede de mi yakalamıştı onları! Von Hippel'e teklif götürdüğü güne lanet etti Gerhard.

Von Hippel'in sözleşmeyi imzalamak için Zürih'e geldiğinde gözlerinde gördüğü ışığa, kendi Susy'si ile yaşıt iki çocuğunu

güneşli bir ülkede büyüteceği için duyduğu sevince, hatta amcalarının Türklerle Balkan ve Dünya Savaşlarında kader birliği yapmış olmasından dolayı gururlanmasına ve Türklere olan sempatisine lanet olsun! Kendine de lanet olsun, onun bu duruma düşmesindeki payı için! Lanet olsun! Lanet olsun!

Dekan, "Prof. Schlimann, iyi misiniz?" diye sorunca, adamın karşısında, öylece hiç konuşmadan oturup durmakta olduğunu fark etti. Ayağa kalktı,

"Bana ayırdığınız zamana teşekkür ederim," dedi.

"Olay keşke gazeteye düşmeseydi belki elimden bir şey gelirdi. Hangi zevzek verdi basına hiç bilmiyorum ama..."

Gerhard artık dinlemiyordu hâlâ konuşmakta olan Dekan'ı. Odadan çıktı, duvara dayandı. Ne söyleyecekti şimdi ondan haber bekleyen arkadaşına? Ne?

Merdivenleri sarhoş gibi sendeleyerek inerken sadece tek bir şeye seviniyordu... O zengin piçin, o haberi gazeteye verdiğine emin olduğu, davranış bozukluğundan mustarip herifin, adını ve yüzünü bilmediğine. Yoksa onu gördüğü anda, şımarık suratını dağıtmak için kendini tutamayabilirdi!

Kendi bölümüne giderken, önünden geçtiği fizik laboratuvarının kapısını araladı. Von Hippel, içerde tek başınaydı, tezgâhın önünde bir şeyler yapıyordu.

Gerhard, "Öğle yemeğini birlikte yiyelim mi, Arthur?" diye sordu.

"Girsene Gerhard, sana söyleyeceklerim var."

Yüzü bembeyaz, gözlerinin altı çöküktü arkadaşının.

"Bu sabah bir yazı yollamışlar bana. Beş yıllık kontratım bir yıla indirilmiş. Ne yapabilirim ki... buraya kadarmış! Bir an önce oturup, değişik üniversitelere başvuru mektupları yazmam gerekiyor. Yemeğe gelmezsem gücenmezsin değil mi?"

Von Hippel'in yanına gitti Gerhard.

"Arthur, tavsiye mektubuna ihtiyacın olursa, elimden geleni yaparım," dedi biraz utanarak, zira az önce elinden hiçbir şey gelmemişti. Dekan'ın yüzüne bakakalmıştı, hepsi bu!

Von Hippellerin gitmesiyle, herkes kaybediyordu. Onun kuyusunu kazan alçak öğrenci bile kazanmıyordu. Elsa'yla birlikte onlar çok sevdikleri bir çifti, çocukları oyun arkadaşlarını, İstanbul Üniversitesi Fizik Bölümü ise çok değerli bir bilim insanını kaybediyordu.

Gerhard, ilk kez bu millete duyduğu minnet duygusunu yenerek, "Ah aptal Türkler!" dedi içinden, "Ah aptal Türkler!"

Akşamüstü evine döndüğünde, o gün yaşadıklarını Elsa'yla paylaştı. Karısı da Dagmar'dan ayrılacağı için çok üzülmüştü.

"Ne olacak şimdi?" diye sordu Elsa.

"Dünyanın dört bir yanında iş arıyor. Mutlaka bir şey bulacak."

"Gerhard, bak aklıma ne geldi! Sen şimdi bana gülersin ama... Madam bana bir fal bakmıştı... bir adam çok üzülecek demişti. Bilmiş! Tanrım, bilmiş! Ben ona bir fal daha baktırtayım, belki nerede ne zaman iş bulacağını da bilir."

"Siz kadınlar nelere inanabiliyorsunuz, böyle!"

Elsa, aşağı kata inmek için kapıya doğru giderken, "Saçmalamasana!" diye boşuna seslendi, arkasından.

Yirmi dakika kadar sonra geri geldi Elsa. Memnun görünüyordu.

"Hiç merak etmesin, dedi Madam, Arthur için her şey çok daha iyi olacakmış!"

ATA'YA VEDA

Elsa, Kumbaracı Yokuşu'ndan aşağı yürüyerek, Tophane'de yakaladığı tramvayda, kucağında kızıyla sağ ön koltukta oturmuş, Bebek'e Alman dostlarını ziyarete gidiyordu. Asıl maksadı ise Susy'e, akranı çocuklarla Almanca konuşması için fırsat yaratmaktı.

Susy'nin Fatma'dan öğrendiği Türkçeyi, Karadeniz aksanıyla da olsa, Almancadan çok daha iyi konuşuyor olmasına canı sıkılıyordu. Çocuk, sokakta, parkta, gittiği bale okulunda herkesle; evde de Fatma'yla ve hatta Peter'le Türkçe konuşuyordu, Almancayı ise, sadece annesi ve babasıyla. Son zamanlarda, onlara da yanıtlarını Türkçe vermeye başlamıştı, üstelik!

Bebek'te bir apartmanın katlarına yerleşen beş Alman profesör ailesi, von Hippellerin boşalttığı zemin kattaki daireyi bir araya gelerek, müştereken kiralamış, arka tarafta kalan yatak odalarının birini ziyarete gelecek akrabaları için ayırmış, diğer ikisini yardımcılarına tahsis etmişler, ön tarafı ise çocuklarının oyun oynayabileceği bir kreşe dönüştürmüşlerdi.

Elsa, haftada en az iki kere kızını Almanca konuşulan bu ortama getirmeye karar vermişti. Şimdi ana kız, denizi seyrederek Bebek'e giderlerken, Elsa içinden Susy'nin Alman çocuklarla iyi geçinmesi için dua ediyordu çünkü küçük kız, İstanbul'da yaşarlarken sık görüştükleri von Hippellerin çocuklarıyla yakın arkadaş olmuştu ama diğerlerini çok az tanıyordu. Ve Hippeller artık yoktu!

Bindikleri tramvay, Dolmabahçe Sarayı'nın önüne geldiğinde, orada durak bulunmamasına rağmen, durdu. Pencereden dışarıya bakan Elsa, biletçinin tramvaydan indiğini, koşarak Saray'ın önündeki kulübeye girdiğini gördü. Adam biraz sonra aynı hızla geri geldi, tramvaya atladı, içeri girdi ve yüksek sesle yolcuları bilgilendirdi:

"Atatürk'ümüzün ateşi yok. Tansiyonu normal seyrediyor. Bilinci kapalı."

O konuşurken nefeslerini tutan yolcular, tramvay hareket edince aralarında endişeli ifadelerle konuşmaya başladılar.

"Bu da neydi, böyle?" diye mırıldandı Elsa.

"Muti, Atatürk çok hasta," dedi Susy.

"Sen nereden biliyorsun, ufaklık? Yoksa büyükleri mi dinliyorsun sen?"

"Herkes biliyor. Hepimizin babası o ve hasta!"

"O, Türklerin babası. Sen Almansın."

"Ben Türk'üm Muti."

Aralarında Almanca konuşmalarına rağmen, Elsa bu konuyu tramvayda tartışmak istemediği için, sustu. İlk fırsatta kızına kimliği hakkında bilgi vermeliydi.

"Hem namaz da kılıyorum. Fatma öğretti."

Yok artık, dedi Elsa içinden. Bu konuya ciddiyetle eğilmenin zamanı gelmiş de geçiyordu. Akşam Gerhard'la görüşüp bir karar almalıydılar. Acaba Fatma'ya yol mu verselerdi?

Alman çocukları ziyaret, Elsa'nın tahmininden iyi geçti. Susy hiç itiraz etmeden çocuklara ayrılan zemin kattaki dairede annesi onu almaya gelene kadar, kendi yaşlarında iki oğlan ve üç kız çocuğuyla, bütün sabah oynadı. Elsa onu almak üzere kapıda gözüktüğünde, Susy'nin orada kalmak istediğini söylemesini o kadar çok arzu ediyordu ki (bu, Bebek'e taşınmalarına vesile bile olabilirdi çünkü her baba gibi Gerhard'ın kızına zaafı vardı) çocuk hiç itiraz etmeden yanına gelince biraz bozuldu.

Dönüş yolunda, "Bugün iyi vakit geçirdin mi?" diye sordu kızına.

"Evet ama o çocukların Türkçeleri çok kötü," dedi Susy, "Yanlışlarını düzeltmeye çalıştım. Bana kızdılar."

"Onlar Alman, Türkçe konuşmak zorunda değiller. Sen de öylesin!"

"Olur mu! Ben Türk'üm."

"İstanbul'da yaşamakla Türk olunmaz Susy."

"Anne, Atatürk'ün kızıyım ben." Bu cümleyi Türkçe söyledi Susy.

"Sana Atatürk soyadını alalım, o halde."

"Alamayız. Bir tane Atatürk var, sadece. Başka yok!"

"Doğru," dedi Elsa ve içinden mırıldandı, "Ne yazık ki, yakında o da olmayacak, galiba."

Atatürk'ün dönülmez yolun yolcusu olduğunu, Türk halkı artık seziyor, Ata'ları için her gün dua ediyorlardı. Elsa ise, o anda kızının yaşadığı kimlik kargaşasını çözmek için can atıyordu ama beş yaşında bir çocukla ciddi bir konuyu nasıl konuşacağını bilemiyordu. En doğrusu önce çocuğun kafasını kimin karıştırdığını saptamaktı. Fatma mıydı acaba? Namazı ondan öğrendiğine emindi de... Atatürk'ün kızı olmak filan, Fatma'yı aşan şeylerdi.

Bu çocuk böyle her tanıştığı insandan etkilenecek, her gittiği yerin kimliğine bürünecekse, işi zordu.

Akşam tramvaydaki konuşmayı Gerhard'a anlattığında, kocası endişelerini onun gibi ciddiye almadı, hepsine küçük bir kızın hezeyanları olarak baktı. Namaz kılması geçici bir hevesti. Kendini Atatürk'ün kızı sanması çok sevimliydi. Tramvayın Atatürk'ün hasta yattığı Saray'ın önünde durup, biletçinin yolcuları bilgilendirmesi ise, milletin Ata'sına olan büyük sevgisini gösteriyordu. Büyütülecek şey miydi bunlar, Tanrı aşkına!

Bir hafta sonra, Elsa, Atatürk'ün o sabah vefat ettiğini, haberi radyodan duyup, yukarı fırlayan Madam'dan öğrendi. Birazdan apartmanda bir hareketlenme başladı. Kapılar açılıp kapanıyor, kimileri yukarı katlara, çıkıyor kimileri aşağıya iniyordu. Dinleri, milliyetleri ne olursa olsun, herkes inanılmaz derecede üzgündü. Aralarında hıçkıran kadınlar, erkekler vardı. Hepsi Atalayların evinde toplanıp hep birlikte radyoyu dinlediler. Son nefesini sabah dokuzu beş geçe veren Atatürk'ün aziz naaşı geçici olarak Ankara'da Etnografya Müzesine gönderilecek, ebedi istirahatgâhı hazır olana kadar orada istirahat buyuracaktı. İstanbullular, Ankara'ya gideceği tarihe kadar, Ata'larıyla Dolmabahçe Sarayı'nda vedalaşabileceklerdi.

Elsa, kendini Atatürk'ün kızı zanneden Susy'ye en güzel kıyafetini giydirip, elinde bir demet çiçekle babasının refakatinde Saray'a, vedaya yolladı. Çiçeği, Ata'sının göğsünün üzerine bırakmayı hayal eden Susy, eve hayal kırıklığı içinde döndü. Çok uzun bir kuyrukta bir saate yakın bekledikten sonra, bırakın Atatürk'ü yanaklarından öpmeyi, onun yüzünü bile görememiş, çiçeğini ancak tabutun üzerine koyabilmişti.

Atatürk, 19 Kasım sabahı, Dolmabahçe Sarayı'nda kılınan cenaze namazı sonrasında, Sarayburnu'ndan Yavuz zırhlısına

alındı, yüz pare top atışıyla selamlanarak, İzmit'e doğru yola çıktı ve İzmit'ten trenle Ankara'ya nakledildi.

Gerisini Susy, Atalayların evindeki radyoda, diğer apartman çocuklarıyla birlikte dinledi.

Ankara'ya her gelişinde, alkışlarla karşılanan Atatürk'ün bu kez gözyaşları ve matem marşlarıyla karşılandığını, bayrağa sarılı tabutunun, Millet Meclisinin önündeki katafalka yerleştirildiğini, tabutun dört bir tarafında heykel gibi hiç kımıldamayan kılıçlı subaylar nöbet tutarken, hıçkırıklarla ağlayan halkın gece gündüz demeden sel gibi önünde aktığını öğrendi.

Ertesi gün, Türklerin Ata'sı bir top arabasının üzerinde, geçici kabrine doğru yola çıktığında, bu kez tüm çocuklar ve birkaç anne, Madam'ın evindeydiler. Yine kulak kesilmiş radyoyu dinliyorlardı. Şimdi, top arabasının ardında, Türk devlet adamlarının ve generallerin yanı sıra tören kıyafetlerini giymiş yabancı birliklerin askerleri ve yabancı devletlerin temsilcileri vardı. Yabancı subaylar, on dokuz yıl önce düşmanları olan Türk subaylarının yanında, bayraklarını ve silahlarının namlularını yere eğmiş, saygıyla yürüyorlardı. Arkalarından, öğrencileri, öğretmenleri, işçileriyle, köylüleriyle, okulları, kurumlarıyla, esnafıyla, bütün Türkiye, hıçkırıklar içinde yürüyordu. Etnografya Müzesinin önüne gelindiğinde, Çanakkale'de savaşırken bir bacağını kaybetmiş İngiliz mareşali Birdwood, Atatürk'ün tabutu önünden geçerken, elindeki Mareşallik asasını yukarı kaldırdı, saygıyla selamladı eski düşmanını. Ata'nın naa'şı top atışları arasında, geçici kabrine indirildi. Tam da o ânı anlatırken, spiker kendini zor da olsa tuttu ama Susy, başını Demir'in omzuna dayayıp hıçkırmaya başladı.

"Buna ne oluyor böyle?" diye sordu, Madam.

"O kendini hem Türk hem de Atatürk'ün kızı sanıyor," dedi Elsa.

GECE GELEN TELGRAF

Kapı çalınıyordu. Gerhard, yatağında sağından soluna doğru döndü, uyumaya devam etti. Bütün günü Büyükada'da plajda geçirmiş, sonra da spor niyetine, ellerinde torbalarıyla vapur iskelesine kadar yürümüşlerdi. Bol oksijen, bol güneş... Yorgundu, çok uykuluydu. Derin uykusunu bölen zili, rüya zannetti. Fakat zil sesi ısrarcıydı. Gözlerini açtı, uzandı başucu lambasını yaktı, Elsa da yatakta doğrulmuş gözlerini ovuşturuyordu.

"Kapı çalıyor! Bu saatte! Tanrım!"

Her ikisi de aynı anda yataktan fırlayıp kapıya koşarlarken, Gerhard geri döndü, iskemlenin üzerinden kaptığı robdöşambrını, merdivenlerden paldır küldür aşağı inerken giydi, kuşağını bağladı. Apartman kapısını açtığında karşısında postacıyı buldu. Adamın eline tutuşturduğu telgrafı, holün solgun ışığında, okudu:

Baban kalp krizi geçerdi stop hastanedeyiz stop acele gel stop annen stop.

Elinde telgrafla eve vardığında, karısı kapıda onu bekliyordu. Yüzü bembeyazdı, sol gözü seğiriyordu.

"Kim ölmüş?" diye sordu.

"Kimse ölmemiş... baban... hasta... şey... hastanedeymiş de..." O gevelerken, Elsa kocasının elindeki telgrafı kaptı, okurken dizlerinin üzerine çöktü. Gerhard yanına çömeldi, sarıldı karısına. Böyle bir durumda ne yapılırdı, ne söylenirdi bilemiyordu. Elsa ağlarken, öyle sarmaş dolaş kaldılar.

"Babama gitmeliyim. Hemen Zürih'e gitmeliyim," dedi karısı.

"Sabah olunca Zürih'e en çabuk ulaşımı öğrenip hemen yer ayırtacağım. Ama şimdi yatağına dön ve uyumaya çalış, haydi sevgilim," diye ayağa kaldırmaya çalıştı onu.

"Uyuyamam!" dedi Elsa.

"Öyleyse mutfağa gel, birer ıhlamur içelim."

"Yok, ben valizimi hazırlayacağım."

"Bu saatte mi?"

"Şimdiden hazır olsun."

Karısının üzerine gitmedi Gerhard. Elsa panik içindeydi, tarifsiz müteessirdi. Gerhard da onunla birlikte gitmeyi çok arzu ediyordu ama İstanbul'dan ayrılmasına imkân olmadığını da biliyordu. Yatak odasına giden karısının peşinden yürüdü. Dolabın üstünde duran valizini indirip içine eşyalarını yerleştirmeye başladı Elsa. Bir taraftan da sürekli söyleniyordu. Kocasıyla mı yoksa kendi kendine mi konuşuyordu, anlayamıyordu Gerhard ama dinliyordu dediklerini.

Susy'nin yaşı küçük olduğundan, onun eğitiminin sekteye uğraması önemli değildi fakat Peter özellikle bu yıl, yaz boyu almakta olduğu matematik derslerini aksatmamalıydı. Geceleri kalması için Fatma'yı ikna etmeliydiler, bir misli maaşa hayır demezdi her herhalde. Kendisi dönene kadar, yemek yapar, Peter'in glütensiz özel ekmeğini pişirir, ona bakar, çamaşırları ütülerdi. Madam da vardı, Peter'e göz kulak olması için.

"Ben de varım," dedi Gerhard, nihayet, "oğluma bakarım."

"Haklısın ama," dedi karısı, "eve iş getiriyorsun, sınav kâğıtların var, ders notlarını hazırlaman lazım, vaktin olmaz senin. Fatma mutlaka yatıya kalmalı. Akşam yemeği ve bulaşık faslının altından kalkamazsın, Gerhard."

"Yatağa gel Elsa, biraz dinlen. Hepsi hallolur, haydi sevgilim."

Elsa, kocasının sözünü dinledi. Ağlamaktan şişmiş gözlerini ovalayarak yatağa giderken Susy girdi odalarına. Yerde duran valize baktı ve bir açıklama bekledi.

"Sen niye ayaktasın bu saate?" diye sordu babası.

"Çişe gidiyordum..."

"Ben sana yatmadan önce koca bir bardak su içme, uykun bölünüyor demedim mi, kızım!" Omuzlarını silkti Susy.

"Susyciğim, yarın sen ve ben Zürih'e gidiyoruz. Büyükbabayı görmeye..." Lafını bitiremedi Elsa,

"Ben hiçbir yere gidemem," diye sözünü kesti annesinin Susy, "hafta sonu gösterim var ya, ben gidemem... Asla gidemem! Sen Peter'i götür."

"Şimdi git yat. Yarın konuşuruz," dedi babası. Çocuk ağlamaya başladı.

Elsa yorgunluktan ve üzüntüden tükenmişti. "Git odanda ağla," diye bağırdı kızına. Yatağına girdi ve yorganı tepesine çekti. Kocasının Susy'yi kucağına alıp odadan çıktığını görmedi bile, uyuyakaldı.

Ertesi sabah, karı koca erkenden kalktılar. Okula gitmek için hazırlanan Peter'e durumu anlattılar. Baba, Peter'le kalacak, anne Susy ile birlikte hastalanan büyükbabayı görmeye gidecekti bir haftalığına.

"Susy'siz bir hafta! Harika!" diye bağırdı Peter.

"Duymamış olayım," dedi annesi.

Susy henüz uyanmamıştı. Uyanacağı da yoktu çünkü bir gece önce, annesiyle birlikte Zürih'e gideceğini öğrendiği andan itibaren, yapmadığını koymamıştı. Devam ettiği bale okulunda, o hafta sonu yılın büyük gösterileri vardı ve baş balerinlerden biri de Susy'ydi. Pembenin türlü tonlarını yansıtan tüllerden yapılmış tütüsü, günler öncesinden hazırdı. Aylardır gösteriye hazırlanıyordu çocuk. Üstelik bale hocası, Rus ihtilali sonrasında, Boğaz'dan geçen Rus yolcu gemisinden kaçarak, Türkiye'ye iltica eden, Bolşoy'un Baş Balerinası Lydia Arzumanova, sert bir hocaydı, hiç bağışlamazdı böyle laubalilikleri. Kesin atılacaktı bale gurubundan. Çocuk, onu yatırmaya çalışan babasına bağırmış, çağırmış, itiraz ve isyan etmiş, gözleri şişene kadar ağlamış ve nihayet bitap düşüp uyumuştu.

Elsa'nın, hâlâ uyuyan kızının valizini hazır ederken içi burkulmuştu ama Susy'yi geride bırakamazdı. Uyandığında kim bilir neler yapacaktı yine. Mutfakta kahvaltı eden Peter'e durumu anlatırken, oğlunun olgunluğuna ve anlayışına şükrediyordu. Gerhard, kahvaltı masasına oturmamış, ayakta bir şeyler atıştırmıştı; Zürih'e ulaşacak ilk trende, karısına ve kızına bilet almak için evden ayrılmak üzereydi. Kapı çalındı.

"Fatma'nın anahtarı vardır. Bu da kim şimdi sabahın bu saatinde?" dedi, Elsa. Gerhard içinden, kötü haberli bir ikinci bir telgraf mı geldi acaba diye geçirirken, Peter yerinden fırlayıp kapıya koştu.

Az sonra, Gerhard'la Elsa oğullarının heyecanlı sesini duydular;

"Aaaa! Aaaaa! Mutiii, bak kim geldi!"

Karı koca, merakla ve aceleyle ön tarafa yürüdüler ve sokak kapısının önünde, elinde bir valizle süklüm püklüm duran Hanna'ya bakakaldılar.

"Beni içeri almayacak mısınız?" diye sordu Hanna.

II
AYRILIK ZAMANI

SUSANNE SCHLIMANN'DAN SUZAN ŞİLİMAN'A

Susanne Ester Miriam Schlimann, Türk uyruğuna geçtiğinde, henüz altı yaşındaydı. Adı, kimliğinin isim hanesine Türk harfleriyle Suzan Şiliman olarak yazıldı. Susy'nin Türk uyruğuna geçtiğinden filan haberi yoktu. Ağabeyi Peter'in Alman olduklarını sık hatırlatmasına rağmen, Türkiye'de yaşadığı için, o kendini zaten Türk sanmaktaydı. Babasının ısrarıyla çocukların din hanesi boş bırakılmıştı ama Peter defalarca ve ısrarla Yahudi olduklarını söylemişti kardeşine.

Susy, Yahudi dinine dair ne öğrendiyse, azını ailesinden, çoğunu Kumbaracı Yokuşu'ndaki evlerinin bir üst katında oturan Elimanlardan öğrenmişti. Hamursuz Bayramı'yla, Hanu-

ka'yı çoğu zaman onların sofrasında kutlamış, Yom Kipur'da onlarla oruç tutmuş, Bar Mitzvalar ve nikâh törenleri için, Elimanların çocuklarıyla defalarca sinagoğa gitmişti. Hayatının ilk Bar Mitzva'sı Peter'inkiydi fakat unutamadığı, Simon için yapılandı. Simon'un Bar Mitzvası'na giderken, on bir yaşındaydı. Annesi bir demir maşayla saçlarına lüleler yapmış, gündelikçi terzi Eleni'ye dizlerinin altına inen mavi organze bir elbise diktirmişti. Apartmanın kapısında karşılaştığı komşusu Demir'in hayran bakışlarını, yüz yaşına gelse hatırlardı. "Meğer sen ne güzel bir kızmışsın," demişti Demir, "Elbisen çok yakışmış!"

O elbiseyi hâlâ saklıyordu, Susy.

Susanne, kiliseyle de Madam Saryan sayesinde tanışmıştı. Yaşlı kadının peşine takılıp gittiği kilisede, buhardanlıklardan yayılan tütsünün kokusu genzini gıdıklarken, çarmıha gerilmiş İsa'nın tasviri önünde defalarca dua etmiş, hatta bazı isteklerde bulunup mum yakmıştı. Noellerde, Madam'ın evindeki çam ağacını onunla birlikte süslemişti. Çamın altında bırakılan Noel hediyelerini açmaya, Paskalyalarda ise, apartmandaki diğer çocuklarla, Madam'ın, evinin gizli köşelerine sakladığı, parlak kâğıtlara sarılı yumurta şekilli çikolataları bulmaya bayılırdı.

Kendini bildi bileli, evlerine hizmete gelen Fatma'nın dininin, nedense böyle eğlenceli yanları yoktu. Fatma'nın Allah'ı, kullarından ciddiyet ve fedakârlıklar bekleyen bir Tanrı'ydı. Ramazan ayı boyunca, bir ay yemek yenmeyecekti. Neden? Çünkü toklar, aç insanların acısını ancak öyle idrak edebilirlerdi. Günde beş kez namaz kılacaklardı. Yine neden? Çünkü iyi bir kul olup cennete gitmek için, Allah'ı günde beş kere hatırlamak

gerekiyordu. Cennet neresiydi? Cennet, ölüm sonrasında sadece Müslümanların kabul edileceği, şırıl şırıl derelerin çağladığı, meyve ağaçlarının her mevsim en güzel meyveleri sunduğu sonsuz bir bahçeydi. Kış günü kiraz ve karpuz bulunur muydu acaba cennette? Elbette! Cennette bir çocuğun hayal edebileceği her şey mevcuttu.

"İyi, o halde bana namaz kılmayı göster," demişti Susy.

Fatma, namaz kılmayı ona göstermişti göstermesine de, "Ama sen günde beş kere kılmıyorsun ki," demişti Susy. İşte o zaman yine Fatma'dan öğrenmişti, çalışmanın da ibadet sayılabileceğini. Ramazanlarda iftarı heyecanla bekleyerek, "çocuk oruçları" tutmuştu. Belki de bu yüzden, çalışmaktan hiç kaçınmadı, açın halinden hep anladı. Bazı dualar ezberlemişti, geceleri uyumadan söylemek için. Onu kendine çeken gizemli bir yönü vardı Fatma'nın dininin. Kişi arasına kimseyi sokmadan konuşabiliyordu yaratıcısıyla. Müslümanların Allah'ı, iyi insan olmanın, gönül kırmamanın, kendine çok hayırlı geleceğini fısıldamıştı Susanne'nın kulağına. Rüyasında mı görmüştü, hayalini mi kurmuştu emin değildi... ama duymuştu işte, o ilahi sesi. Biraz daha büyüdüğünde âşık olduğu kişi onu sevsin diye, Musa'ya, İsa'ya değil, Allah'ın onu duyacağından emin, hep Allah'a yalvardı, derdi oldu muydu, Allah'a sığındı... Sevdiğinin Allah'ına!

Atatürk'ü ise, en üst katta oturan Atalayların oğlu Demir öğretmişti ona. Üstelik Türk uyruğuna geçmesinden çok önce! Bu ülkede yaşayan tüm çocukların babası olarak bellemişti Atatürk'ü. Almanya'da doğup Türkiye'de büyüyen, çok kültürlü olmanın tadını komşu evlerinde tatmış, rengârenk bir mozaik olarak yaşayıp giderken, gerçek kökenini öğrenmesini de Demir'e borçluydu, Susy.

Annesi Zürih'e gittiğinden beri, okul dönüşlerinde sokakta mahallenin çocuklarıyla takılıyordu. Bir keresinde oğlanlar apartmanın yüksek duvarına tırmanıp, yan bahçeye atlarlarken, Demir, Susy'nin de atlaması için ısrar etmişti.

"Atlayamam, korkuyorum," demişti kız.

"Sen Atatürk'ün kızısın, korkma! Cesur ol!"

Susy, köşeye sıkıştırılan her insan gibi şirretleşmiş;

"Bıktım senden be! Tutturdun Atatürk'ün kızısın diye. Değilim işte! Benim kendi babam var... üstelik Alman'ım ben, Peter öyle söylüyor," diye bağırmıştı.

"Niye Almanya'da yaşamıyorsunuz o halde?"

"Çünkü babam buradaki üniversitede ders veriyor."

"Neden kendi ülkesinde ders vermiyor?"

"Ne bileyim ben!"

"Ben sana şimdi söyleyivereyim. Almanya sizi kovunca, Atatürk sizi buraya davet etti de ondan."

"Niye kovdular ki bizi?"

"Yahudi olduğunuz için. Hitler diye biri var Almanya'da, Yahudileri sevmiyor."

"Uyduruyorsun. Sen hep böyle saçma sapan şeyler uydurursun," dese de, akşamı dar etmişti Susy. Babasını pencere önünde beklemiş, yolun başında gözüktüğünde koşmuş, günahı kadar sevmediği Hanna'yı itip önüne geçmiş, kapıyı açıp, hemen sormuştu.

"Baba, sen niye Almanya'da değil, burada ders veriyorsun? Almanlar bizi kovdular mı? Hitler kim? Yahudileri niye sevmiyor?"

"Susy! Babanı rahat bırak, bak yorgun geldi. Haydi odana git," demişti o sinir Hanna!

"Kızım, gel benim çalışma odama geçelim," demişti babası "sorularının hepsini yanıtlayacağım."

Hanna'ya dilini çıkarıp, babasının peşinden gitmişti, Susy.

Gerhard Schlimann, savuşturmayacaktı kızını. Her şeyi anlatacaktı. Yaşı küçük olabilirdi ama sezgileri de zekâsı da, yaşını fersah fersah aşan çocuğunun gerçeği öğrenme zamanı gelmişti, demek ki. Bu konuşmayı yaparken, karısının da yanında olmasını arzu ederdi ama, gidişinden en fazla iki hafta sonra dönmesi beklenen zavallı Elsa, Zürih'e vardığının haftasında savaş patladığı için kapanan sınırlar yüzünden, evine dönemiyordu. Tren seferleri aksamıştı, yer bulunamaz olmuştu ve trenlere güvenemeyen Gerhard, karısını vapurla getirmenin yollarını araştırıyordu. Elsa'yı Zürih'e yolladığı için, bin pişmandı. Küçük kızı evdeki yardımcıyı sevmediği bahanesiyle vaktinin çoğunu komşuların evlerinde geçirirken, ergenlik çağındaki oğlu, tam tersine, Hanna'nın peşinden ayrılmıyordu. Emektar gündelikçileri Fatma ise, evin sorumluluğu tamamen ona bırakılmadığı için, tavır koymuş, boşlamıştı işleri. Peter'in ekmeğini pişirip, erkenden çekip gidiyordu. Hanna'ya itimat edemeyen Gerhard'ın aklı çocuklarında kalıyordu.

Oysa, Elsa'nın Zürih'e gideceği günün sabahında, nerdeyse ilahi bir zamanlamayla onlara geri dönen Hanna'yı görünce, ne kadar çok sevinmişlerdi ailecek! Tam da o sabah kahvaltı ederlerken, kapı çalınmış, birkaç yıl önce, bir Yahudi gencine âşık olduğu için çekip giden yardımcıları Hanna, bunca zaman sonra kapılarında bitmişti... hem de kocasını terk etmiş olarak! Onlara sığınmak istiyordu.

Ne müthiş bir tesadüftü bu!

Bunca zamandır, yolda karşılaştıklarında kaldırım değiştiren Elsa, bu sefer kızı içeriye buyur etmiş, hikâyesini dinlemişti. Hanna, aşırı dindar bir kayınvalideyle yaşamaktan sıkılmış, ayrı eve çıkmak istemiş, isteği kabul edilmemiş, baş kaldırınca da kocasının tokadı suratının ortasına inmişti.

"Seni şu an terk ediyorum," demişti Hanna.

"Bir dakika dahi bekleme, hemen git!" demişti kocası.

Kalabalık aile hep birlikte, zaten kaç yıldır bir çocuk doğuramamış olan Hanna'yı kapı dışarı etmişlerdi. Onlara günlerini elbette gösterecekti ama önce yol parasını biriktirene kadar çalışmak ve sonra da Zürih'e dönmek istiyordu. Acaba tanıdıkları Alman ailelerin çocuklarına baktırmak için birine ihtiyaçları var mı diye sormaya gelmişti.

"Babam hastaneye kaldırılmış, Hanna. Ben de bugün Zürih'e gideceğim. Ben dönene kadar bizde kal, eve ve çocuklara göz kulak ol, dönüşümde bir şeyler ayarlarız," demiş ve hemen ilave etmişti Elsa, "Zorlanmazsın çünkü ortalığın temizliğinden, hatta hafta içinde yemeklerden Fatma sorumlu. Senin işin, Herr Schliman'ın gömleklerini ütülemek, çocuklara göz kulak olmak, akşam bulaşıklarını kaldırmaktan ibaret."

Az sonra Susy, mahmur gözlerini ovuşturarak ve "Gitmek istemiyorum işte," diye söylenerek mutfağa geldiğinde, annesi, "Bir müjdem var sana Susy," demişti, "Hanna geri döndü. Ben gelene kadar bizde kalacak. Onun sözünden çıkmamaya söz verirsen, seni Zürih'e götürmeyeceğim. Gösterine katılabilirsin, böylece."

"Yaşasın! Yaşasın! Yaşasın!" Susy, önce annesinin kollarına atılıp onu öpücüklere boğmuştu, sonra da Hanna'yı.

"Senden yine kurtulamadım," diye hayıflanan Peter'e her zamanki gibi nanik yapmış ve annesine verdiği söze rağmen,

Hanna'yı sadece tek bir gün, onu Zürih'e gitmekten kurtardığı için, geldiği sabah sevebilmişti.

Ertesi gün, kendine annelik taslamaya yeltenen kızdan nefret etmeye hazırdı. Peter'in Hanna'yı sürekli süzen hayran bakışlarını yakaladıkça, Hanna'ya nefreti daha da artıyordu ve solucan adını taktığı kızdan uzak kalmak için, Demirlerin evinde her zamankinden fazla vakit geçiriyordu.

Gerhard, peşinde Susy'yle çalışma odasındaki yazı masasının başına geçti, kızına karşısındaki koltuğa oturmasını işaret etti. Çocuk oturdu, babasının konuşmasını bekledi.

"Bazı soruların var madem, sor bakalım," dedi babası.

"Biz neyiz?"

"İnsanız... Yoo, gülmen için söylemedim. Ciddiyim. Çünkü insan olmak ciddi bir iştir, Susy'm. Kimliklerimiz de insan olduğumuz için var. Bizim bir zamanlar Alman kimliklerimiz vardı çünkü Almanya'da doğmuştuk. O kimlikler elimizden alındığı için, şimdi yaşadığımız ülkenin kimliklerine sahibiz."

"Türk'üz, yani! Bunu Peter'e söyle baba, o bizi Alman sanıyor."

"Susy... kızım... kimliklerimiz elimizden alındı ama köklerimiz değişmedi. Biz yine Alman'ız. Alman sayılırız."

"Hitler mi aldı kimliklerimizi?"

"Sen nerden biliyorsun bunu?"

"Biz Yahudi miyiz? O yüzden mi aldı kimliklerimizi?"

"Evet... öyle de... sen bunları..."

"E hani biz Alman'dık, baba?"

Gerhard, altı yaşını süren bir çocuğa din ile milletin farkını nasıl açıklayacağını düşünürken, Susy bir başka soruyla geldi üstüne.

"Acaba Yom Kipur'da oruç tutmadık diye mi kızdı bize Hitler."

Gerhard, masasından kalktı, kızının yanına gidip onu kaldırdı, kendi koltuğa yerleşti, kızını dizlerine oturttu ve "Senin yaşında bir çocuğun kavrayamayacağı şeyler bunlar Susy," dedi, "ama sen herhangi bir çocuk değilsin. Çok zekisin, çok meraklısın. Sana anlatmaya çalışacağım Alman, Türk, Yahudi, Hıristiyan, Müslüman nedir? Hitler kimdir, ne yapar? Hepsini... ama sıkılırsan söyle bana, susayım."

Susy dizlerinden indiğinde, nerdeyse akşam oluyordu. Çocuk sıkılmamış, her anlattığını mantıklı bir başka soruyla karşılamıştı. Şimdi artık atalarının hangi milletten ve dinden olduklarını biliyordu. Odadan çıkmadan önce, kapının önünde son bir soru daha sordu babasına:

"Ben kendi milliyetimi ve dinimi seçebilir miyim baba?"

"Evet ama sakın acele etme."

"On sekiz yaşımı mı bekleyeyim?"

"Bence yirmilerini bekle. Bir tercihin var mı?"

"Var ama daha düşüneceğim."

"İyi edersin. Başka?"

"Hanna'yı gönder! Annem gelene kadar ben sana bakarım."

"Bunun için biraz daha büyümen gerek," dedi Gerhard. Kızı odadan çıkınca, çocuğun Hanna'yı niye istemediğini düşündü. Acaba dövüyor muydu Susy'yi? Yok artık! Öyle bir şey olsa, canına okurdu Susy, Hanna'nın.

Gerhard, kızının zeki olduğunu biliyordu da mutsuz olduğunun farkında değildi!

Çok özlediği annesi bir türlü dönmek bilmiyordu, babasının suratı hep asıktı. Peter'in ise, Hanna'ya âşık olduğunu sanıyor ve bundan endişeleniyordu. Peter artık ne oyun oynuyordu kardeşiyle ne derslerine yardım ediyordu. Madam da ameliyat olan kuzininin yanına, Kınalıada'ya gitmişti bir süre için. Onu Bebek'te oturan Alman arkadaşlarına götürecek tek bir kişi kalmamıştı apartmanda. Fatma'yla dertleşmek istiyordu ama Fatma da Hanna'dan pek hoşlanmadığı için, işini bitirir bitirmez, çekip gidiyordu. Bir Demir kalmıştı ona yüz veren. Okul dönüşlerinde yolunu gözler olmuştu arkadaşının. Babasının evde olmadığı zamanlarda, akşam yemeklerini de Demirlerin evinde yemeğe başlamıştı. Dertlerini, dedikodularını hatta hınzırlıklarını dahi onunla paylaşıyordu. Mesela, tam da o günlerde, Demir'in okulunda bit salgını baş göstermişti. Kızların saçları kısacık kesilirken, oğlanlarınki sıfıra vurulmuştu. Demir'i dazlak kafası ve kepçe kulaklarıyla gördüğünde, gözlerinden yaş akana kadar gülmüştü Susy. Fakat Demir, Hanna'nın uzun saçlarına koyması için, bir kibrit kutusunda okuldaki bitli çocukların saçlarından topladığı bit yumurtalarını getirdiğinde, gözüne dünyanın en yakışıklısı olarak göründü.

Susy, "Babam bitlenen birini evde tutmaz, eminsin, değil mi?" diye sormuştu.

"Tutsa bile saçlarını kökünden kestirir."

"İşte o zaman çok çirkinleşir. Bunları saçına uyurken mi koysam?"

"Uyanıverirse zor durumda kalırsın. Sofrada otururken arkasına geç, saçlarını okşarmış gibi yap."

"Asla!"

"Çeker gibi yap o halde."

"Bak, o olur işte. Ayrıca bir iki tane de, saç fırçasına koyacağım."

Demir onun en sevgili, en yakın arkadaşı, can yoldaşı, sırdaşıyken suç ortağı da olmuştu böylece. Annesi, nihayet dönebildiğinde, komşunun oğluyla görüşmelerini kısıtlamak isteyince, Susy en yakındaki kilisede, annesinin bir süreliğine yine yurtdışına gitmesi için mum yakmıştı. Kötü niyetli dilekler tutmuyor olmalıydı ki, hiçbir yere kıpırdamadı annesi.

HANNA

Hanna, Schlimannların evine ilk gelişine kıyasla, ikinci gelişinde daha şanslı sayılırdı. Evde artık telefon vardı ve Hanna, evin beyi işine, çocuklar da okullarına gittikten sonra, oturuyordu telefonun başına, saatlerce konuşuyordu. En çok da, terk ettiği kocasının dükkânında satış elemanı olarak çalışan Siranuş'la. Düşman cepheden en doğru haberleri veren casus, Siranuş'tu fakat kaynanasından nefret eden eltisi Rebeka'yı da yabana atmamak gerekirdi.

Günün ilk telefonunda, Moiz'in hayatına henüz kimsenin girmemiş olduğunu öğrendi, Hanna. Siranuş öyle bir şey olsa, mutlaka duyacağına, en azından sezeceğine yemin ediyordu. Tuhaf, Moiz gibi yakışıklı ve tutkulu bir adam, manifatura dükkânı arı kovanı gibi kadın kaynarken, nasıl bulamamıştı henüz kimseyi! İnanası gelmedi.

İkinci telefon Rebeka'ya edildi. Ondan, Benhayim ailesinin, Hanna'nın çocuk doğurmamış olmasını, mahkemede boşanma

nedeni olarak kullanacaklarını öğrendi. Kızgınlığından neredeyse tutuşacaktı. Eğer çocukları olmuyorsa, kabahat illa Hanna'da mıydı? Kaç doktora gitmişlerdi birlikte. Kaç ebeye, kaç kocakarıya... hep aynı sözleri duymak için.

"Hanna Hanım, siz fevkalade sağlıklısınız. Bir kere de eşinize bakılsa. Tedavi edilebilir bir durumsa, boşuna vakit kaybetmezsiniz!"

Ama hayır, Moiz'de asla bir kusur olamazdı! Özgüveni tavan yapmış koca budala! Onun yedi ceddi, Üreme Tanrılarıydı! Her birinin en az beş çocuğu olmuştu. Gel gör ki, Moiz Bey'in olmuyordu işte. Kusurlu olabileceğini düşünmek bir yana, kendisine yapılacak olan tıbbi işlemi da asla kabul etmiyordu, muhtemelen gerçekle yüzleşmenin korkusuyla... küçük bir ihtimal de olsa, yedi cedden sonraki sekizincisinde kusur bulunması, mümkündü, çünkü!

Rebeka'yı uzun konuşturmuştu, Hanna. Tuzak sorular sormuş ve nihayet aile içinde ona kısır gelin dendiğini öğrenmişti. Kapattıktan sonra, hırsından telefonun üzerinde durduğu büfeyi tekmelerken, ayak bileğini incitmişti.

Kızgınlığını yatıştırmak için kendine kahve yaparken çalan telefona zor yetişti.

"Alo!" dedi tükürür gibi.

"Alo, Ben Hirsch... Hanna sen misin?"

"Herr Hirsch, buyurun."

"Gerhard'la bu akşam Moda'da her zamanki meyhanede buluşacaktık ama kayınvalidem bu sabah bir spazm geçirdi, onu hastaneye kaldırdık... Yok, merak etme, tehlikeyi atlattık, iyidir şimdilik. Fakat ben bu akşam programı iptal etmek zorundayım. Üniversiteyi aradım, hep meşgul. Hastane telefonunu uzun süre meşgul edemiyorum. Sen arar söyler misin, boşuna karşıya geçmesin Gerhard. Sana çok zahmet olacak. Çok teşekkürler, Hanna."

Hanna, bir bu eksikti, diye söylendi, üniversiteyi ararken. Keşke, şu anda acil bir işim var gibisinden bir bahane uyduraydı. Hattın düşmesi için beklemek zorunda kalmak bir yana, hep meşguldü telefon. Meşgul... meşgul... meşgul. Kahrolası telefon! Yine hat bekledi ve çevirdi... meşgul. İçeriye Susy girdi o sırada. Ters ters baktı Hanna'ya. Çocuk değil, şeytanın ta kendisiydi. Ne yapsa yaranamıyordu, hınzır kıza. Ne zaman eline telefonu alsa, hemen yanında biter, ters ters bakar, tıpkı şimdi yaptığı gibi. Dün akşam boğazı ağrıyor diye kandırdı babasını, bugün okula gitmedi. Maksadı evde kalıp Hanna'yı tedirgin etmek!

"Babanı arıyordum. Üniversite meşgul veriyor," dedi.

"Peter'e söyle, o arar senin için."

"O bugün yok. Bebek'teki arkadaşında kalacakmış... neydi adı... Walter miydi?"

"Babamdan izin aldı mı?"

Hanna'nın, "Ben izin verdim," demesini bekledi ama "Elbette," dedi Hanna.

"Yemeğimi ver, ben acıktım," dedi Susy.

"Git ellerini yıka, önce."

Hanna arkasını dönünce dilini çenesine kadar sarkıttı Susy.

"Böyle yaparsan bir gün o dilin kopacak."

Nereden gördü dilimi çıkardığımı, arkasında gözleri mi var acaba, diye düşündü küçük kız. Fatma'nın anlattığı cinlerden olmasın sakın bu!

Banyoya girip ellerini yıkar gibi yaptı.

"Yüzünü de yıka. Yine boyalarla oynamışsın, leş gibi olmuş her tarafın," diye seslendi arkasından, "sana kız demeye dilim varmıyor."

Fatma'dan duyduğunu tekrarladı.

"Sana da kadın demeye..." Gerisini getirmedi. Ama Hanna nefretle baktı yüzüne.

"Haydi Hanna, çok açım, bana yiyecek bir şeyler ver," dedi Susy, mutfak masasındaki yerine yerleşirken.

Hanna günün çoğunu çalışarak değil telefonda lak lak ederek geçirdiği için, Susy'ye yemek hazırlığına ancak o an girişti ve Gerhard'a telefon etmeyi tamamen unuttu.

Gerhard, akşam üstü üniversiteden biraz geç çıkıp evine uğramadan, Koço'nun Meyhanesi'ne vardığında, gözleriyle etrafı taradı, Hirsch'ü göremedi. Onlara her zaman servis yapan garsona sordu.

"Henüz gelmediler," dedi her ikisini de iyi tanıyan garson. Manzaraya karşı, ön masalardan birine oturttu Gerhard'ı.

"Her zamankinden mi?" diye sordu.

"Evet."

Garson biraz sonra rakı, su ve buzla geri geldi. Rakıya altlık yapması içinde biraz beyaz peynirle kızarmış ekmek bıraktı masaya. Gerhard, dostları gelmeden meze servisi istememişti.

İlk dublesini bitirdiğinde, bir terslik olduğunu anladı. Patronun odasına geçerek, Hirsch'ün telefonunu çevirdi. Cevap vermiyordu evi. Rezervasyon defterini kontrol ettirtti. Hirsch bu gece için, önceden üç kişilik masa ayırtmış, sonra rezervasyonu ikiye indirmiş, bugün öğlen saatlerinde ise, tamamen iptal etmişti. Tuhaf! Saat dokuza geliyordu ve bunca yıldır, hiçbir randevusuna beş dakika dahi gecikmemiş Hirsch, ortalıkta yoktu.

Gerhard, evini defalarca aradı. Sonra çaresiz masasına geri dönüp oturdu ve yiyecek bir şeyler ısmarladı. Yemeğini beklerken bir duble daha içti, can sıkıntısıyla. Bu kadar hızlı içmeye ve akşam yemeğini böyle geç yemeğe alışık olmadığı için, başı hafifçe dönüyordu. İçkinin de tesiriyle, kötü şeyler vehmetmeye başladı. Şu Chopin'i çağrıştıran tuhaf isimli adam... hani Hitler tarafından Türkiye'de çalışan Yahudi asıllı hocaları araştırmak ve

gammazlamakla görevlendirilmiş olan kişi... sadece Yahudileri değil, dindar Hıristiyanları, Marksistleri, hatta liberallerle sosyal demokratları dahi, kısacası Hitler karşıtı diye bilinenleri, görevlerinden kovdurmak üzere Türkiye'ye yollanmış olan Cso... yok, Schorla'ydı galiba adı, bir oyun mu tezgâhlamıştı arkadaşına?

Türk hükümetine, kıskacına aldığı kişilerin işten çıkarılması için, haklarında iftira dolu dosyalar hazırladığını ve devlet büyükleriyle görüşmeler ayarlayıp, bu dosyaları sunarak, bu kişilerin hem bilimsel hem de karakter bakımından yetersiz ya da komünist olduklarını iddia ettiğini, Türkler alaya alarak anlatıp duruyorlardı, hem de örnekler vererek; hayatında hiç Marx okumamış bir botanikçinin Marksist olduğunu söylemişti mesela. Ekonomist ve sosyolog Rüstow'a da aynı iftirayı atmıştı ama, Türk Başbakanı, Rüstow'un köklü bir general ailesinden geldiğini, komünist olmadığını çok iyi biliyordu.

Türkleri hiç mi hiç tanımıyordu, bu aptal! Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüz yılında hızla kaybettikleri siyasi bağımsızlıkları yüzünden, Türklerin gururu öylesine yaralanmıştı ki, düşman işgalinden kurtarabildikleri Anadolu topraklarında Cumhuriyetlerini kurarken, düşmanlarıyla daha fazla toprak için değil, tam bağımsızlıkları için pazarlık yapmışlardı. Hedefleri *her alanda bağımsızlık* olmuştu! Böyle bir milletin yöneticileri, yüksek eğitim kurumlarını yeniden şekillendirirken, Hitler'in adamından mı akıl alacaklardı? Pöh! Kültürel bağımsızlıklarını asla pazarlık konusu yapmazdı Türkler!

Gerhard, aklından bunları geçirirken, azıcık peynir yedi, çok rakı içti ve her içtiği yudumda, arkadaşı için endişesi biraz daha arttı.

Bu herif, bir kötülük yapmış olmasın sakın Hirsch'e. Ya onlar da tıpkı Elsa'yla kendi gibi, yarım saat içinde toparlanıp terk

etmek zorunda kaldılarsa evlerini, ay yıldızlı ülkelerini... Yine bir yudum rakı...

Bir şey daha geliyordu aklına Gerhard'ın. Hirsch karısıyla mutlu değildi. Özel hayatından bahsetmezdi ama birkaç kere karı koca önlerinde münakaşa etmişlerdi. Her seferinde münakaşayı Holde başlatmıştı. Kocası alttan aldıkça, üstüne gitmişti. Herkesin keyfi kaçmış, yemekleri zehir olmuştu. Son buluşmalarında, ertesi sabah Hirsch telefonda, mahvettikleri gece için özür dilerken, dert yanmıştı biraz. Anlaşamıyorlardı, bu kesindi fakat Holde Hiller Almanya'ya dönemediği için, idare etmeye çalışıyorlardı.

Kim bilir belki yine kavga etmişlerdi... ah elbette, rezervasyonu iki kişiye indirdiğine göre... fakat kendi niye gelmemişti? Fevkalade asabi Holde, bir şey mi yaptı acaba arkadaşına? Bir yudum rakı daha... Ah Elsa, şimdi burada olaydın, birlikte üzülürdük Hirsch'e, sevgili karım benim, bir, iki haftalığına gittin, nerdeyse üç ay oldu, dönemiyorsun... bir yudum rakı daha... Elsa'nın uzun bir bekleyişten sonra, nihayet binebildiği tren yolda durdurulmuş, yolcular boşaltılmış, bilmem nereye gidecek askerler bindirilmiş... zavallı karısı, haydi gerisin geriye Zürih'e... Trenlere hiç güven olmuyordu artık. Bu yüzden bir tanıdığının araya girmesiyle, bir şilepte yer bulunmuştu. Onun da kalkış tarihi, Avrupa'da hüküm süren kargaşa yüzünden, ertelenmiş, o günlerde hastaneden evine çıkartılan kayınpederi de, Noel'e birkaç gün kala vefat etmişti. Haydi bakalım, cenaze töreni ve kayınvalidenin Noel'de yalnız kalmaması için uzunca bir erteleme daha! Elsa bir türlü dönemiyordu! Hirsch'e mi üzülsün, Elsa'ya mı tasalansın!

İçti Gerhard.

Nihayet ısmarladığı balık ve salata geldi. Bardağını yeniden doldurdu garson. Gerhard'ın aklından itiraz etmek geçse de, mani olmadı. Yalnızlığa en iyi çareydi, rakı. Kim icat ettiyse, ruhu şad olsun!

Hitler delisi, Polonya'yı işgal ederek savaş başlatmışken, Avrupa'yı karanlık günler beklerken, Gerhard, karısını özler ve onu sağ salim nasıl geri getirebileceğini bilemezken, büyükbabalarını kaybeden çocuklarına bu acı haberi onları sarsmadan vermeye, kızının ölüm üzerine bitmez tükenmez sorularına cevap yetiştirmeye çabalarken, Hirsch gizemli bir şekilde kaybolmuşken... kısacası durum bombokken, içmesin de ne yapsındı! Biraz daha içti. Böyle bir gece daha hatırlıyordu, çok içtiği için vapurda uyuyakaldığı. Elsa'yla bu yüzden küsmüşlerdi...

"Elsa'm, burada olsan da yine küssen bana, razıyım. Dön artık karıcığım. Ben yalnızlıktan çıldırmadan, sensizlikten duvarlara tırmanmadan, dön."

Gerhard, nihayet evine vardığında saat ikiye geliyordu. Merdivenleri zar zor tırmandı. Anahtarı bir türlü deliğine sokamadı. Uğraştı... ışık söndü, bastı düğmeye yine uğraştı... ışık söndü... Küfretti, yine bastı düğmeye, anahtarı tam yerine hizalamıştı ki, başı döndü, kapıya yaslandı ve... aaa... açıldı kapı kendiliğinden... paldır küldür içeri yuvarlandı. Yerdeydi. Yer ve tavan birbirine geçiyordu. Bir kız üzerine eğiliyordu... uzun sarı saçları yüzüne, burnuna değiyordu. Elsa mıydı, bu kız? Elsa döndü mü yoksa? Yüzüne değen saçları mis gibi kokuyordu... kollarını başının altına sokmuş, çekiyordu onu kendine doğru... kim bu kız? Karısının üniversitedeki hali, yirmili yaşları geri gelmiş gibi... Ne yapıyor kız üstünde? Haydi, diyor, haydi haydi... Göğsü tam ağzının hizasında... Kız onu yukarı çekmeye çalışırken, o kızı kendine çekti. Dudakları ağzındaydı şimdi... Tanrım... Ah... Oh... Elsa...

Gerhard, yatağında öte tarafa dönerken, göğsünün üzerinde duran kolu usulca yana koydu. BU NE? BU DA NESİ? KİM BU? Dimdik oturdu yatakta! Bir kadın vardı yanında, yüzüko-

yun yattığı için yüzünü göremiyordu ama saman sarısı saçları dağılmış... TANRIM! HANNA BU! Yok değil, kâbus görüyor. Gözlerini açtı kapadı, açtı kapadı. Korkunç bir böcekten kaçar gibi usulca yana kaydı ve çıktı yataktan. Çıplaktı. Ne zaman soyunmuş, hatırlamıyordu... Yere atılmış gömleğiyle önünü kapayarak odadan dışarı fırladı, banyoya girdi. Aynadaki aksine, sen ne yaptın herif, diye sordu yılan gibi tıslayarak. Aslında avaz avaz bağırmak isterdi ama çocukları uyanırsa... Çocukları! Tanrım, çocukları! Banyo kapısının arkasında asılı bornozunu giydi, geri döndü odaya, yatakta uyuyan kızı dürterek uyandırdı.

"Günaydın," dedi Hanna mahmur sesiyle.

"Hanna, sen ne arıyorsun bu yatakta? Çabuk kalk ve odana git. Haydi, çabuk ol!"

Hanna önce gerindi. Sonra esnedi. Tek kolunun üzerinde doğruldu,

"Sahi hatırlamıyor musun Gerhard?"

"Hanna, çık yatağımdan odana git, haydi."

"Ama Gerhard dün gece hiç böyle kaba değildin."

Kolundan tutup sertçe çekti kızı. "Dün gece neler olduğunu sonra konuşacağız. Şimdi doğru odana. Çocuklar kalkmadan... Haydi!"

Kız, yüzündeki ifadeden ürkmüş olmalı, toparlanıp çıktı yataktan. O da çıplaktı. Yerde duran geceliğini aldı, üzerine geçirdi ve gücenik bir ifadeyle kapıya yürüdü. Tam çıkmadan önce, döndü, "Peter dün gece arkadaşında kaldı, evde değildi," dedi.

Oh neyse... babasının rezaletine tanık olmamış! Hanna çıkınca, yatağa çöktü Gerhard. Sen ne yaptın, budala herif! Ne halt ettin sen, diye sordu yine kendine. Kafası çatlıyordu. Midesi ağzına gelmek üzereydi. Yatağa sırtüstü bıraktı kendini. Başı dönmeye başladı... hatırlar gibiydi, yerde yatıyordu, galiba kapının önünde ve aynı böyle dönüyordu başı. Yerle tavan birbirinin

içinde eriyordu... sonra, ya sonra? Ellerini kasıklarına götürüp bastırdı... o dayanılmaz arzuyu hatırlayınca... Yok hayır! Hayır! Dik oturdu yatakta. Bir daha asla... Asla!

Kalkıp banyoya gitti yine. Kapı kilitliydi, içerden su sesleri geliyordu. Hanna yıkanıyor olmalıydı. Mutfağa yürürken, kızının odasının önünde bir an durdu, içeri girecekken vazgeçti. Önce duş alsın, yıkansın, temizlenip paklansın, nasıl paklanacaksa, artık! Keşke Katolik olsaydım, diye geçirdi içinden, tek başına taşıyamayacağı ayıbını, papaza anlatır, hafiflerdi. Hangi dualarla ödeyecekse kefaretini, öderdi. Şimdi ömür boyu vicdan azabı çek bakalım, sersem Gerhard! Mutfağa girip, çaydanlığa su doldurdu, havagazını yakıp, ateşe koydu.

"Ben çıktım, banyo senin," dedi, mutfağa gelen Hanna.

Kıza yüzünü dönmeden, "Bana siz diye hitap edin Hanna," dedi, "ve Gerhard değil, Herr Schlimann, lütfen!"

"Jawohl mein Herr!" Hanna, bir Hitler selamı çakıp, gitti.

Gerhard banyoya yürüdü. Kızın sabununun kokusunun sindiği küvete girdi, soğuk suyun altında, kendine ceza verircesine, dakikalarca yıkandı. Küvetten çıkarken, yerde musluğun yanında Hanna'nın pembe donunu gördü. Orada unutulmuş muydu, mahsus mu bırakılmıştı, bilemiyordu. Eline almaya cesaret edemediği için, ayağının ucuyla kirli sepetinin arkasına itti. Banyodan çıkınca ilk iş, Hirsch'ü aramalıydı. Dün niye randevusuna gelmediğinin hesabını sormalıydı. Bütün bunlar Hirsch'ün yüzünden gelmişti başına. Onun için endişelenmiş, içtikçe içmiş, sarhoş olmuş, Elsa'yı arzulamış sonra da... Allah cezanı versin Hirsch, dedi, eğer Hitler'in adamı... adı neydi herifin... her neyse, eğer o herif yüzünden defterin dürülmediyse, dün gece gelmemek için, dilerim iyi bir mazeretin vardır, Holde ile kavga etmiş olmakla kurtaramazsın!

HANNA'NIN OYUNU

Elsa trendeydi nihayet!

Beklemekten usandığını tahmin ettiği kocasına, kavuşmak üzereydi ama ne zaman? Kimbilir kaç kere durdurulacaklar, aranacaklar, bekletilecekler ve belki de bir başka trene nakledileceklerdi. Önce babasının başında hastanede geçirdiği yorucu günler, sonra hiçbir yere varamayan trenlerde harcadığı zaman ve en sonunda büyük acı! Birkaç kişiyle paylaştığı kompartmanda, diğer yolcular gözyaşlarını görmesinler diye, hep pencereden dışarı bakıyordu.

Elsa bunca eziyeti çekerken, kocası ve çocukları da ona kavuşmak için gün sayıyorlardı.

Başka biri daha vardı, gün sayan!

Evine gelir gelmez çalışma odasına kapanan, sofrada artık çok az konuşan ve yemeklerini nerdeyse gözlerini tabağından ayırmadan yiyen Gerhard'la, gözlerini Hanna'dan ayırmakta zorlanan Peter, akşam yemeklerini yeni bitirmişlerdi.

Susy, onlarla değildi çünkü Demirlere yemeğe davetliydi yine. Hanna tabakları topluyordu sofradan.

"Sen niye davetli değilsin Demir'e?" diye sordu Gerhard oğluna.

"O benim değil, Susy'nin arkadaşı."

"Benim de merak ettiğim bu, işte. Neden senin arkadaşın değil?"

"Onlar sokakta oynuyorlar. Ben sokakta oynamaktan hoşlanmıyorum."

"Eskiden seni eve zor sokardık Peter. Sen soruma yanıt ver, seni Demir mi çağırmadı, sen mi gitmek istemedin?"

"Ben istemedim baba. Keman çalışmam gerekiyor, yarın keman dersim var, çocuklarla takılamam."

Gerhard içinden, sen Hanna geldiğinden beri evde takılmayı tercih ediyorsun, diye geçirdi ama seslendirmedi düşüncesini, "Komşularını gücendirmemeye dikkat et," demekle yetindi.

"Peki baba." Yerinden kalkan Peter, "Sana yardım edeyim Hanna," diyerek, eline sürahiyi ve bardağını aldı, mutfağa yöneldi.

"Onları mutfağa bırakınca doğru odana Peter, sen kemana başla, ben de birazdan gelir, dinlerim seni."

Mutfaktan gelip masanın başında dikilen Hanna'ya da, "Sen de bir saat sonra Susy'yi çağırmayı unutma, emi. Dokuzda yatması gerekiyor, yarın onun da okulu var," dedi Gerhard. Konuşurken, kızla göz göze gelmemeye dikkat ediyordu.

Yemek odasında dolanan Hanna, Peter'in oda kapısının kapandığını duyduktan sonra, gelip Gerhard'ın önünde durdu. Boğazını temizledi ve "Herr Schlimann, size bir şey söylemem lazım," dedi.

"Dinliyorum. Kısa olsun çünkü benim de yarınki sınav sorularını hazırlamam lazım."

Lafını kısa tuttu Hanna.

"Ben hamileyim."

Gerhard, eve geldiğinden beri ilk kez başını kaldırıp, karşısında duran kızın soluk mavi gözlerine baktı. Ne söyleyeceğini

bilemediği için, sessizlik uzadı. Sonra Gerhard, kendine bile yabancı gelen tuhaf bir sesle,

"Bundan bana ne?" dedi.

"Bebek sizin!"

"Kim demiş?"

"Ben hesabımı yaptım. Öyle!"

"Bu kadar çabuk... belli olmaz bu işler..."

"Ama öyle! Başkası yok zaten."

"Kocandandır."

"Onun çocuğu olmuyor."

"Hanna, benden ne istiyorsun sen? Eve bulut gibi döndüğüm bir akşam, koynuma girdin. Karımı boşayıp seni alacağımı sanıyorsan, sakın bu hayali besleme. Evin beyinin sarhoşluğundan istifade eden birinin mutlaka bir sevgilisi de vardır, bir yerde. Benden para sızdırmak isteyen bir adam, mesela."

"Katiyen öyle biri yok. Bebek sizin."

"Madem öyle, ben bir doktor ayarlayacağım, gider aldırırsın. Ücretini ben öderim. Sonra bir bahane bulur bu evden gidersin. Sana Zürih'e yol masrafını da ben öderim. Yeter ki bir daha karşıma çıkma."

"Bu bebeği doğuracağım, Herr Schlimann."

Bir an içinde binlerce düşünce geçti Gerhard'ın kafasından. Bu kızı, bu ahlaksız, hain kızı zehirlese, merdivenlerden itse, camdan aşağı fırlatsa... bir sihir bulsa ve yok etse onu. Bir sihir bulsa, zamanı geriye sarsa, Elsa'nın yola çıkacağı gün Hanna evlerinin kapısında hiç belirmemiş olsa! Ama bunların hiçbiri mümkün değildi. Gerhard çaresizdi! Suçluydu! Ezikti!

Başını yavaşça çevirip, pencereden gözüken şehrin ışıklarına baktı. Uzaktan bakıldığında, denizden yükseliyormuş gibi duran minareleri her gördüğünde, kendini bir masalın içinde sanan Gerhard, bir cehennem gördü bu sefer. Karısını, çocuklarını,

mesleğini, itibarını bir anlık bir zevke heba etmişti! Onurlu bir Japon savaşçısı gibi intihar edecekti... başka çaresi yoktu.

"Çocuk benim veya değil, hiç fark etmez. Gerçekten gebeysen Hanna, sen bu çocuğu büyütürken, ben yanında olmayacağım. Bu dünyada dahi olmayacağım. Tek başınasın, kızım."

"Siz beni yanlış anladınız. Ben karınızı boşayıp beni almanızı istemiyorum. Çocuğuma babalık etmenizi de istemiyorum."

Kızın yüzüne bakmaya gerek görmeden sordu Gerhard,

"Ne istiyorsun, o halde?"

"Kocamın çocuğu olmuyordu ve bunun için sürekli beni suçluyordu. Ben kusurun bende olmadığına emindim. İspat ettim işte! Şimdi ben bu çocuğu ondanmış gibi..."

"Sen kocana mı dönmek istiyorsun?"

"Ona dönmek için sizden yardım istiyorum. Bana tam hesaplarını yapın... ya da bir doktor bulun, o yapsın. Bu çocuk senden diyebilir miyim Moiz'e? Kan testi filan yapacak olursa, yalanımı anlar mı?"

Gerhard, ayağa kalkıp oturma odasındaki içki dolabına yürüdü. En sert konyağı bulup çıkardı dolaptan. Üzerinden bir yük kalkmış gibiydi ama hayatı boyunca prensiplerinden ödün vermemiş biri için, bir ahlaksızlığa ortak olmak, bir zavallı kocanın aldatılmasında başrolü oynamak, daha da kötüsü kendine ait bir çocuğun, bir başka adamın çocuğu olarak nefes aldığını, yaşadığını bilmek, kendi çocuğuna dokunamamak, ölene kadar bu yalanla yaşamak, karısını, çocuklarını ve kendini aldatmak... Tanrım, böylesi bir ceza için yeterli miydi bilinçsizce işlediği bir anlık suçu? Milyonlarca kişinin hiç cezalanmadan, bilerek, isteyerek yapageldiğinin bedeli, niye ona ödetiliyordu? Bu ne adaletsizlikti! İsyan ediyordu. Kaderine, Tanrı'ya, bir anlık zaafına ve tabii en başta gözüne artık bir sırtlan hatta bir sürüngen, bir solucan gibi gözüken genç kadına.

"Hanna yalvarırım aldır bu çocuğu," dedi, "Ne istersen veririm. Seni kocana elimle götürürüm barışman için. Sen evlenirken, kocana drahoma vermedin. Ailesi sana bu yüzden kızgın olabilir. Ben, senin hamin olarak, onu da veririm kocana. Ya da, tercih edersen, drahomayı sana veririm. Yeter ki aldır bu bebeği. Dört kişilik bir ailenin felaketine sebep olma. Daha çok başındasın... ilaçla bile düşer."

"Olmaz, yapamam! Moiz beni ancak hamileysem geri alır."

Planlamış bunu, diye düşündü Gerhard, onu gebe bırakacak birini aramış. Tanrım, bu Peter bile olabilirdi. Zavallı çocuk, ne olduğunu anlamadan, ergenliğini dahi yaşayamadan mahvolurdu. Ucuz kurtuldu, oğlum! Bu yılandan ailecek mümkün olduğu kadar uzağa kaçmalıyız, ama nasıl? Yumruğunu masaya indirirken, aynı anda, Peter'in duyabileceğini bir an için unutarak, böğürdü. Sesi, tuzağa düşmüş, can çekişen bir av hayvanını andırıyordu. Nitekim, Peter koşarak yanlarına geldi.

"Ne oldu baba?" diye sordu telaşla.

"Baban elini sıkıştırdı," dedi Hanna.

"Nereye sıkıştırdı?"

Gerhard, sağ eli sol avucunda koşa koşa banyoya gitti, kapıyı kilitledi. Hanna, yalan üretmekte ondan çok daha mahirdi, atardı Peter'e bir şey. İçerde, başını musluğun altında soğuk suya tuttu. Sonra, sular sızan yüzüne baktı aynada.

"Başıma ne geldiyse, sarhoşken geldi," dedi, "Bir daha elimi içkiye sürmemek için, koyu bir Müslüman mı olsam acaba?"

SÜRPRİZLER

Gerhard, Sirkeci Tren İstasyonu'nda, trenin penceresinden ona el sallayan Elsa'nın ineceği kapıyı hesaplayıp koşmuş, karısını daha basamakların tepesindeyken kucaklayıp, aşağı almıştı. Sonra, sımsıkı sarılmıştı ona... çok uzun süre sarılmıştı.

Sirkeci İstasyonu'nun önünden bindikleri taksiyle evlerine dönüyorlardı.

Elsa, Zürih'e gittiği günden itibaren yapageldiklerini, hastane fasıllarını, babasını eve çıkarttıktan sonra annesiyle çektikleri zorlukları, sınırların kapanması karşısında duyduğu çaresizliği ve yorucu, eziyetli yolculuğunu ve gözyaşları içinde babasının vefatını, neredeyse nefes almadan özetleyerek anlattıktan sonra, şimdi sıra sende, demişti kocasına, anlat bakalım ben yokken, burada neler oldu, neler yaşandı?

"Elsa'm, benim sana bazı sürprizlerim var," dedi, "sana bazılarını yazmıştım ama anlıyorum ki, mektuplarım eline ulaşmamış."

"Sürprizler! Nasıl sürprizler?"

"Hangisinden başlasam? Hanna ile başlayayım. Hanna artık bizimle değil."

"Aaa! Kim kaçırdı kızı, Susy mi? Fatma mı?"

"Hiçbiri. Hanna, kocasıyla barıştı, evine döndü. Tam da zamanında gitti çünkü oğlumuz ona fena tutulmuştu."

"O daha çocuk, Gerhard."

"On beş yaşındakilere ergen deniyor, bilirsin."

"Eee, şimdi kim bakıyor çocuklara? Akşam yemeklerini kim veriyor, üstlerini başlarını kim yıkayıp ütülüyor? Fatma gece kalmayı kabul mü etti?"

"Şöyle söyleyeyim, Peter akşam yemeklerini okulunda yiyor, üstünü başını da..."

"Ne demek okulunda yiyor?"

"İşte şimdi sıra geldi büyük sürprize! Yeni yılda Peter'i Robert Koleje yazdırdım. O artık Kolejli oldu, yatılı okuyor."

"Ne yaptın sen Gerhard?"

"Sevgili karıcığım, senin yıllardır hep istediğin gibi, Bebek'te bir ev tuttum. Ay sonunda taşınıyoruz. Ulaşım sorunu olmasın diye oğlumuzu da yatılı verdim yeni okuluna. Biz evimize yerleşene kadar, böyle devam eder, sonra, isterse gündüzlü olur."

"Peter'in alerjisi var, her şeyi yiyemez ki! Yatılı okulda... olacak şey değil!"

"O işi hallettik. Hafta başında evde yapılan özel ekmeğini yanında götürüyor, buzdolabında saklıyor, kızartıp veriyorlar. Başkaları da varmış onun gibi, unlu yemekler çıktığında, sebzeyi bol tutuyorlar onlar için. Sorun yok yani..."

"Peter nasıl kabul etti arkadaşlarından, öğretmenlerinden ayılmayı?"

"Robert Koleji görünce aklı gitti. Muhteşem bir manzara, nefis bir bahçe, açık havada ve kapalı alanda spor imkânları, müzik dersleri, hareketli bir sosyal hayat. Haa, bir de Arnavutköy'deki kız bölümüyle müşterek etkinlikler. Daha ne ister bir öğrenci?"

"Nasıl böyle birdenbire... anlamıyorum..."

"Bak, Bebek'teki evin boşalacağını tesadüfen duydum. Gittim gördüm, çok beğendim ve hemen imzaladım kontratı. Evi tuttuğum gün, Robert Koleje gidip, müdürüyle görüştüm. Tanışıyorduk zaten, pek çok kez birlikte bulunmuştuk, eğitim kongrelerinde. Hiç sorun çıkarmadı, dersler ağır gelirse, yaşı müsait nasılsa, ilk yılı tekrar eder diye konuştuk. Peter'in kaydını yaptırınca, eve dönüp Hanna'ya yol verdim, çünkü sayın kontes Pera'dan başka semtte yaşayamazmış. Kocasıyla barışmıştı, zaten gidecekti sen gelince."

"Ya Susy? Onu ne yaptın?"

"Onu Fatma, Madam ve diğer komşular aramızda idare ediyoruz. Sabah her zamanki gibi evden birlikte çıkıyoruz, o okuluna gidiyor, ben işime. Fatma ben eve dönmeden gitmiyor. Ama, Susy zaten apartmanın kedisi gibi, her evin sofrasında yeri var. Bir gün Madam'da, başka bir gün Elimanlarda, çoğu zaman da Atalaylar'da miyavlarken buluyorum onu. Ara tatile kadar böyle idare ederiz, Bebek'teki okula başlayınca, düzenli bir hayatı olur, onun da."

"Susy üzülmedi mi Peter'in yatılı gitmesine?"

"Didişip duruyorlardı zaten, bence daha iyi oldu, birbirlerinin kıymetini anlarlar."

"Ne diyeceğimi bilemiyorum, Gerhard. Bebek'e taşınmayı istiyordum ama her şey o kadar ani oldu ki! Şaşkınım."

"Elsa'm, Peter için çok iyi oldu. Çocuk liseyi bitirince, doğrudan okulun mühendislik bölümüne devam edebilecek. Zaten mühendis olmak istemiyor muydu?"

Kocasının verdiği haberlere sevinsin mi, kızsın mı bilemiyordu. Peter açısından haklıydı ama karı kocaların birlikte alması gereken kararları, tek başına almıştı Gerhard. Frankfurt'tan apar topar kaçmalarının dışında, hayatlarını ilgilendiren kararları hep önce aralarında tartışarak, birlikte alagelmişlerdi. Evlerini,

muhitlerini ve çocukların okullarını değiştirmek... çok önemli değişikliklerdi bunlar! Dönüşünü bir hafta daha bekleyemez miydi kocası? Taşınacakları evi görmesine fırsat tanıyamaz mıydı? Haydi, evi kaçırmak istemedi diyelim, Peter'i St. George Lisesinden almadan, mektupla ona danışamaz mıydı? Önemli kararları aralarında tartıştıklarında dahi, son kararı hep ona bırakan Gerhard gitmiş, yerine başka biri gelmiş gibiydi.

İçini çekti Elsa, yoksa haksızlık mı ediyordu, onu sımsıcak karşılayan, sevgiyle, özlemle sarılan kocasına! Nasıl haber verseydi Elsa'ya? Üstelik Bebek'e taşınmak istediğini gayet iyi biliyordu, Pera'da kalmalarının tek nedeni, çocukların evlerine çok yakın okullarıydı. Okul işini de hallettiğine göre... Kocacığı ona sürpriz yapmak istemişti, ne vardı bunda! Üstelik kutsal kitaplarında, karıların kocalarının isteklerine boyun eğmeleri vaaz edilirdi de... her ikisi de pek dindar sayılmazlardı. Hele de Gerhard! İlmin, bilimin girdiği yerde, dogmaya yer kalmazmış! Kendi babası da böyle düşündüğü için, çok yadırgamazdı kocasını.

Ama bunca yorgunluktan sonra, tam güzel bir istirahate ihtiyacı varken, taşınmak! Yine gözünde büyüdü, taşınma telaşı... Hanna'ya da yol vermiş, taşınma öncesinde.

"Bari Hanna'yı kovmak için, evin toplanmasını bekleseydin Gerhard," dedi, "bir tek Fatma ile, her şeyin altından nasıl kalkacağım ben? Eşyaların teker teker paketlenmesi lazım."

Gerhard, Elsa'ya, tam sırası gelmişken, söylesin mi, söylemesin mi, diye düşünüyordu. Nihayet, "Hanna'nın sana yardımı dokunamazdı zaten, çünkü hamileymiş... Onun sözüne güven olmaz ama, öyle olduğunu iddia ediyor," dedi.

"Aaa! Harika bir haber bu! Niye bana yazmadınız! Onun adına çok sevindim. Demek bu yüzden bağışladı, o kaba kocasını. Eve gider gitmez arayayım onu, tebrik edeyim."

"Sakın bulaşma, Elsa! Bana, çocukları yüzüstü bırakıp gidebilmek için yalan attı gibi geldi. Ayrıca, Susy'den Fatma'ya kadar, evde kimseyle geçinemedi... Peter hariç. Ona da kuyruk salladığını gördüm. Biz bu yalancı kadından uzak duralım, lütfen."

"İyi de... bu yorgunlukla, ben nasıl taşıyacağım koca evi tek başıma?"

"Ben sana yardımcı bulurum. Hafta sonu taşınırsak, üniversiteden birkaç hademe ayarlarım." Sessiz kalan karısının elini tuttu sımsıkı, "Çocuklar büyüyor Elsa, Beyoğlu'ndan daha sakin bir muhite taşınmak hepimiz için iyi olacak," dedi, en ikna edici sesiyle.

Pera sokaklarında, Hanna'yla karşılaşmamak Gerhard'a kesinlikle iyi gelecekti de, hiçbir şeyin artık eskisi gibi olamayacağını hissediyordu. Bir anlık zaafın, sırtında ömrü boyunca taşıyacağı yükü, gerçekten çok ağırdı. Sırrını paylaşabileceği tek bir insan yoktu bu dünyada. Belki, yıllar sonra Elsa'ya itiraf ederdi, kendisini bağışlayabileceğine, anlayabileceğine emin olabilirse eğer. Ama daha değil, içi yangın yeri gibi tüterken değil. Çünkü çeker giderse karısı, bunu kaldıramayacağını biliyordu.

SUZAN'IN YENİ EVİNDEKİ HAYATI

Schlimann ailesi, Bebek'teki yeni evlerine Elsa'nın İstanbul'a dönüşünün onuncu gününde taşındılar. Ön odaları deniz gören, yatak odaları ormana bakan ferah, güzel bir apartman katıydı. Susy'nin ve Peter'in kendilerine ait birer odaları vardı, Bebekli Alman arkadaşlarına da çok yakındılar ama, Susy'nin aklı, o güne dek ömrünü geçirdiği Pera'daki evinde kalmıştı. Taşınma sırasında, son parça eşyaları da kamyona yüklenip, yola çıktığında, uzaklaşan kamyonun arkasından asılan yüzü, akşama kadar hiç gülmemişti.

Babası onu Bebek'teki ilkokula yazdırmak istediğinde, Susy, kendi okulumdan ayrılmak istemiyorum, diye tutturdu. Annesiyle babası, hayatı boyunca yaşadığı evinden ve arkadaşlarından ayrılmanın travmasına bir de yeni okulun stresini yüklemek istemediler. Kızlarını dönem sonuna kadar eski okulunda bırakmaya karar verdiler. Her sabah Bebek'teki evlerinden babasıyla çıkacak, tramvay değiştirerek Tünel'e kadar birlikte gideceklerdi. Okul

çıkışlarında ise, Bebek'e dönmek için, Madam'ın evinde babasını bekleyecekti.

Evet, Susy için okula gidiş-dönüşler zahmetli olacaktı ama Demir'i her gün başka türlü nasıl görebilirdi ki!

* * *

Susy ertesi yıl, tüm itirazlarına karşın, St. George İlkokuluna devam edemeyeceğini kabullenmek zorunda kaldı. Babası, iki seçenek sunmuştu ona. İlkokulu ya Bebek'teki Türk okulunda bitirecekti, ya da Arnavutköy'deki Kız Kolejinin Amerikalı öğretmen çocukları için açtığı, özel Amerikan okulunda.

Elsa, kızının İngilizce öğrenip, ortaokula geçerken hazırlık sınıfını atlaması için, Amerikan okuluna gitmesini istiyordu. "Ama ben Türk'üm," demişti Susy, annesine Türk kimliğini göstererek.

"Dilerim şu Türk kimliğin bir gün işine yarar," demişti, pes eden annesi.

Susy, Demir'in seçimini onaylayacağından emin, Türk okulunu seçti, babasının ısrarıyla, bir aşağı sınıftan başladı ve o yıl sınıfının yıldızı oldu. Gerhard, başarıyı bir kere tadarsa, başarısız olmak istemez, demişti. Hiç mi yanılmaz benim kocam diye düşündü Elsa, kızının adı, iftihar listesine yazıldığında!

O yılın haziran ayında, Türkiye ve Almanya arasında Saldırmazlık Paktı imzalandı. Türkiye'nin, Sovyetler Birliği ve Almanya arasındaki savaşta, taraf tutmayacağını ilan etmesi de, Türkiye'de yaşayan yerli, yabancı herkese rahat bir nefes aldırmıştı.

Ne var ki, Türkiye'deki rehavet uzun sürmedi. Avrupa ülkeleri, Hitler'in 1939 yılında Polonya'yı işgalinden beri, hızla yayılmak-

ta olan bir ateşin içindeydiler. Almanlar önce kuzeye yönelerek, Danimarka'yı ve Norveç'i işgal etmiş, sonra Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve Fransa'nın kuzeyi ile tüm Adriyatik kıyısına yayılmışlardı. 1941 yılında Bulgaristan'ın Almanya'ya katılmasıyla ateş yan komşuya da sıçramış oldu.

Türkler, "bize de sıçrar" telaşına girdiler.

Nitekim, askerliğini çoktan yapmışlardan kırk yaş altında olanlar yeniden askere çağrıldı, koca bir ordu Bulgar sınırına gönderildi, o orduyu beslemek ve silahlandırmak niyetiyle, ülkede ticaretin köşe başlarını elinde tutan zenginlerden, ki çoğunu azınlıklar oluşturuyordu, ağır vergiler alındı. Baş gösteren kıtlık nedeniyle ve karaborsayı önlemek için, halkın unu, ekmeği, şekeri karneye bağlandı. Hükümet olası bir savaşı, nefesini tutmuş, tetikte bekliyordu.

Hitler yüzünden bu ülkeye sığınmış Almanların ise, değil nefeslerini tutacak mecali, nefes alacak halleri kalmamıştı. Hitler ordusunun Türkiye'ye girmesi bir başka bela, Sovyet ordusunun Türklerin yardımına koşmaya kalkışması bir başka katmerli belaydı. Sadece mülteci Almanlar değil, tüm Musevi dini mensupları, Rusya'dan dinleri yüzünden yüzyıllardır çektikleri cefayı çok iyi bilirdi.

Türkiye'de aryan olsun olmasın tüm Almanlar da Türk halkı gibi, çok zor günler yaşıyorlardı. İnsanlar çektikleri sıkıntıları çocuklarına yansıtmamaya gayret ediyorlardı ama çocuklar, ekmeklerin renginin kararmasının, sofralarından meyvelerin eksilmesinin, büyük kardeşlerin giysilerinin ters yüz edilerek küçük kardeşlere dikilmesinin nedenini bilmeseler de, bir şeylerin iyi gitmediğinin farkındaydılar. 1942 yılında, ekmek, şeker, un gibi gıda maddeleriyle pazen ve patiska karneye bağlanınca, artık

herkes savaşın her an bulaşabileceği, ateş denizinin ortasında kalmış, çaresiz ve yoksul bir ülkede yaşadığını kabul etmişti!

Yeni adlarıyla Şilimanlar ailece, kimlikleri ellerinde un kuyruğuna girdikleri günlerde, Susy annesine, "Anne, bak, Türk kimliğim işe yaradı işte!" demişti, "Bir sürü unumuz olacak, o sevdiğim kekten yaparsın artık!"

Çocuklar o günlerde, karnelerindeki damgaları karşılaştırma oyunu oynarlardı. Bir metre pazen mi alındı, çat bir damga. Bir kilo şekere, bir paket kömüre çat, çat iki damga. Bu damgalama işi, karaborsayı önlemek içindi, kimsenin hakkı yenmesin, kimse evde kıt olan gıdayı depolamaya, satmaya kalkışmasın diye... Karaborsa önlenebilmiş miydi? Hayır! İyilik kötülüğe pek ender baskın çıkıyordu ama hayat çocuklar için, savaşı beklerken dahi bir oyundu!

Susy, Bebek'teki okula başladıktan sonra, Pera çocuklarıyla (eski apartmanında oturan arkadaşlarına taktığı isimdi bu) ancak hafta sonları buluşabiliyordu. Arkadaşlarını kendi evine davet ettiği de oluyordu ama eski komşuları, başta Madam olmak üzere, ellerinde büyüyen küçük kızı özledikleri için, onu kendi evlerinde ağırlamaktan çok keyif alıyorlardı. Susy de, onlara olan vefası ve artık tamamen mükemmelleşmiş Türkçesiyle çok sevgi ve takdir topluyordu apartmandaki teyzelerinden ve amcalarından. O günlerde, her evde olduğu gibi Kumbaracı Yokuşu'ndaki apartmanın dairelerinde de, Pasifik Denizi'nde kapışan ABD ve Japonya yüzünden artık tüm dünyaya yayılmış savaştan ve Türkiye'deki kıtlıktan başka laf konuşulmaz olmuştu.

Olsun, varsın... çocukluğunun geçtiği binaya girdiği anda, ana rahmine sığınmış gibi, tuhaf bir huzura kavuşuyordu, Susy.

Elsa, "Kızımızın aklı da yüreği de eski mahallesinde kaldı," diye şikâyet ettiğinde, Gerhard, "Bebek'te çocuklarla gençlere hitap edecek hiçbir şey yok. Ne mahalle hayatı, ne eğlence, ne de arkadaş. Bebek'te sadece sükunet var ki, o da çocukların işine yaramıyor," diye savunuyordu kızını.

Gerçekten de, o yılların Bebek semtinde, yalnızlığı göze almış birkaç eksantrik Türk'le, birkaç yabancı aile dışında yaşayan pek kimse yoktu. Bebek'te yegâne hareketliliği, Peter'in okuduğu Robert Kolej sağlıyordu.

1944 yılının bir haziran günü, eski apartmanın sakinleri, Susy'nin ilkokulu bitirmesi şerefine, Şilimanların evinde kutlama yemeğine çağrılmışlardı.

Büyükler yemek odasında, her zaman olduğu gibi radyoyu açmış, akşam haberlerini dinliyorlardı. Sofraya sığmayan çocuklar, mutfaktaki masada yiyorlardı yemeklerini. Birden, yemek odasından büyüklerin çığlıkları, bağrışmaları ve alkışları yükseldi. Çocuklar yerlerinden fırlayıp, içeri koştular.

"Ne olmuş? Niye bağırdınız öyle?" diye sordu Demir.

"Amerika ve İngiltere, Normandiya kıyılarına çıkartma yapmış, Almanlara karşı bir cephe daha açmışlar! Yakında Hitler'in işi biter!" dedi Demir'in babası, "Savaş sona yaklaştı!"

"O şeytanı alt etmek kolay değil," dedi Madam, "bir yolunu bulur, yine su üstünde kalmayı başarır."

Yine mi savaş geyiği! Ay ne sıkıcı laflardı bunlar!

Kaç senedir, "Hitler oraya saldırdı, buraya saldırdı"dan başka laf duymuyorlardı. Ya da kimileri ülkedeki yoksulluk, karaborsa ve karne uygulaması yüzünden iktidardaki İnönü hükümetini yerden yere vururken, kimileri de, İnönü kâh İngilizlerden yanaymış gibi davranıp, kâh Almanlarla flört ederek, ülkeyi savaş dışında tuttuğu için, Cumhurbaşkanı'na övgüler yağdırıyordu.

Yetti be! Çocuklar aralarında çok eğlendikleri kendi masalarına döndüler. Sadece Peter kaldı büyüklerin yanında, o ne de olsa hepsinden yaşlı ve biraz ukalaydı, o yıl Robert Kolej'in lisesini bitirmişti. Kendini adamdan sayıyor, savaşın gidişatı hakkında bilgi almak, konuşulanları takip etmek istiyordu ki, diğerlerine bilgisiyle caka satsın!

İki ay kadar sonra, 1944 yılının 2 Ağustos sabahına uyanan Türk halkı, gazetelerden ve radyo haberlerinden, Türkiye Cumhuriyeti'nin, Almanya ile her türlü siyasi ve ticari ilişkisinin kesildiğini öğrendiler. Türkiye sınırları içinde yaşayan 600 Alman uyruklu kişi, savaş tedbirleri gereği, Kırşehir, Yozgat ve Çorum illerinde enterne edileceklerdi.

Susy ertesi sabah hava çok sıcak olduğu için evden erken ayrıldı, her zamanki gibi, sahildeki sandalcının önünde, yaz için kiraladıkları sandala oturup, arkadaşlarını bekledi. Fredy ve kız kardeşi Gerta meydanda yoktular. Hans ve kardeşi de henüz gelmemişlerdi. Hayret, hiçbir zaman geç kalmazlardı! Merak etti, bir koşu Gertaların evine kadar gitti. Kapıyı hizmetçileri açtı. Birtakım karton kutulara, kâğıtlara sardığı eşyaları kaldırıyordu. Hayrola! Bir yere mi gidiyorlardı?

Hizmetçinin ağlamaklı sesiyle söylediklerinden hiçbir şey anlamayan kız, bu kez kendi evine koştu. Annesinden, Gertaların da Hansların da ailecek Anadolu'daki bir kasabaya bir süre için tatile gittiklerini öğrendi ama açıklamayı yutmadı. Bakkala kadar gidip, Demir'e telefon etti. Onu adam yerine koyan tek kişiydi Demir!

Öğleden sonra, Demir, Simon ve ablası Selin'le Bebek Parkı'nda buluştular. Demir'in anlattıklarından şaşkına döndü, Susy. Ne demekti, arkadaşlarını enterne etmek? Onlar düşman değildi ki...

"Ama Türk de değiller," dedi Demir.

"Benim gibiler, işte. Almanya doğumlular. Ne olmuş yani?"

"Senin Türk kimliğin var, onların yok!"

"Neden?"

"Onlar istememişler Türk olmak! Hitler bir gün gidecek, kendi memleketimize döneceğiz nasılsa, diye düşündüler herhalde."

"Bir insan niye Türk olmak istemez ki?"

"İstemeyebilir, Susy!" dedi Simon, "Sen de biraz büyü, Türk olmanın, öyle okulda söylediğimiz şarkılardaki gibi, harika bir şey olmadığını öğreneceksin."

"Aaa! Baksana Demir, ne diyor bu!"

"Gertaların mecburi bir tatile gittiklerini söylemeye çalışıyor. Zorla. İstemeden."

"Kim zorlamış onları?"

"Türkiye... Yani Türk hükümeti," dedi Simon

"Niye Türk hükümeti onları zorla tatile yollasın ki?" diye sordu Susy.

Her soruya yanıtı olan Demir dahi, bu sefer onu tatmin edici bir açıklama yapamıyordu. Eve gidince bir de babasına anlattıracaktı, entegre mi her neyse... bu işi! Savaşın şaka olmadığını, arkadaşlarından öğrenmiş olarak, evine o akşamüstü çok mahzun döndü Susy...

Babasından öğrenebildiği ise, pek anlamsız bir şeydi.

"Türkiye Almanya'ya savaş ilan etti, onları da Alman oldukları için... korumaya aldılar, diyelim... işte... savaş zamanları olur böyle şeyler. Amerika'da da yapıldı. Kusursuz kul da olmaz, millet de kızım!" dedi babası.

Tatmin olmadı ama on bir yaşındaydı, ilk kez kendini aşan konular üzerinde düşünüyordu ve kafasında ha bire yanıtlayamadığı sorular birikiyordu.

Gertalar iki ay sonra evlerine döndüklerinde, anlatacakları çok şey vardı. Birçok Alman aile, Çorum'da hep birlikte boş duran bir okula yerleştirilmişlerdi. Susy, Anadolu'ya ait gerçekleri de ilk kez enterne edilen Alman arkadaşlarından dinledi. Anadolu, yaşadığı şehirden çok değişikti. Duydukları karşısında şaşırdı kaldı kız.

Susy, bir süreden beri hafta sonları Hirsch amcasının karısı Holde'nin onlarla birlikte oturan annesinden piyano dersi almaya gidiyordu. O hafta sonu, Gerta'dan duyduklarını Anadolu'yu iyi bilen Hirsch amcasına sormaya karar verdi. Hirsch amcası, hem tedavi olmak maksadıyla birkaç ayını Anadolu'da bir kasabada dinlenerek geçirmişti hem de yurdun pek çok yerini gezmişti. Ona anlatırdı işin doğrusunu.

Susy'nin, o hafta sonu Hirsch'ten öğrendikleri hem iyi hem kötüydü. Hâlâ evin içinde tuvaleti olmayan, taşıma su kullanan evler, ışığı yetersiz ampuller, hatta idare lambaları ya da mumla aydınlanan evleriyle köyler, kasabalar... Ay düşünmesi bile akla zarar! Okuma yazma bilmeyen insanlar, okula yollanmayan çocuklar... Yok artık! Kara çarşaflara bürünerek dolaşan kızlar, kadınlar... niye ama?

Sonra Hirsch amca onlara başka şeyler anlattı.

Türk köylüsünün, Türk olsun olmasın, konuklarına ve köylerini ziyaret eden insanlara gösterdikleri saygı ve sevgi, dünyanın başka bir yerinde yoktu. Tanrı misafiri sözcüğü, sadece Türklere aitti. Susy, bu son duyduğuna pek memnun oldu ve piyano dersine yüreğinde Türk olmanın gururuyla oturdu.

Piyano dersi bittikten sonra, tuvalete giderken koridora dizilmiş içi kitap ve ayakkabı dolu kutuları görünce şaşırdı. Acaba

Hirschler de onlar gibi ev mi değiştirmek üzereydiler. Tanti diye hitap ettiği Holde'nin annesine sordu.

"Holde ve ben burada kalıyoruz. Sadece Hirsch amca gidiyor," dedi Tanti, "Ankara'da Hukuk Fakültesinde çalışacak artık."

Susy şaşırdı. Bir koşu yemek masasına yayılmış, sınav kâğıtlarını düzelten Hirsch'ün yanına koştu.

"Ankara'ya gidiyormuşsun Hirsch amca, doğru mu bu?" diye sordu.

"Evet Susycik."

"Ama orada yapayalnız ne yapacaksın? Çok sıkılırsın Hirsch amca."

"Orada yalnız kalmayacağım ki. Çok sevdiğim bir çift arkadaşım var orada. Dr. Praetorius ve eşi, konservatuvarda ders veriyor, Ankaralı gençlere müzik öğretiyorlar. Onların evinde bir fazla oda varmış. Ben işte o odada kalacağım ve her hafta sonu birlikte oda müziği icra edeceğiz. Müzik içinde yüzeceğiz, yani... bundan büyük mutluluk olur mu, Susy?"

"Ama karın burada!" dedi Susy. Hirsch çocuğun karşısında gerçek duygularını bir an için gemleyemediğine pişman oldu, "Elbette Holde'yi ve evimi çok özleyeceğim ama görev beni Ankara'ya çağırdı, elden ne gelir," diye beyaz bir yalan attı. Susy'e aslında karısıyla hiç geçinemediğini ve aralarına bir mesafe koymak için bu göreve kendi talip olduğunu elbette söyleyemezdi.

Susy, o gün evine döndüğünde bahçede tam o sırada içeri girmekte olan Peter ile karşılaştı. İki kardeş, her zamanki gibi atışacak bir konu bulup, bir süre laf sokuşturdular birbirlerine, sonra Peter'in anahtarıyla kapıyı açıp eve girdiler, odalarına giden koridorda yürürken, çocuklar evde değil sanarak yatak odalarında yüksek sesle münakaşa eden anneleriyle babalarının sesini duyunca, odanın kapısında durup, konuşulanları dinlediler.

"Ben sana bu kızı evimize sokma demedim mi?" diye bağırıyordu, babası.

"Abartma Gerhard! Yanında kızıyla gelmiş kapıma. Kovsa mıydım? Kız da pek şeker..."

Babaları, konuşturtmadı karısını, "Niye bunca zaman sonra kapımıza geliyor! Ne istiyormuş, para mı?"

"Şey... aslında ilk defa gelmiyor. Birkaç kere daha gelmişti, sen kızarsın diye söyleyemedim. Bunca yıl geçti Gerhard, artık her neye kızdınsa, unut gitsin!"

"Elsa! Sen bana yalan mı söyledin?"

"Hayır, sadece söylemedim. Bu yalan sayılmaz!"

"Kaç kere geldi daha önce?"

"Önce çocuk doğduğunda, çocukla birlikte ziyaretime geldi. İşte birkaç kere daha belki... Geldiyse ne çıkar! Zaten o da senin evde olmadığın zamanları seçiyor Burada kendi soyundan akrabası yok, kimsesi yok..."

"Nasıl yok! Kocası Yahudi değil mi?"

"Aynı şey mi? Hanna Alman, bizim gibi ve..."

"Ben sana Peter'e kuyruk salladı, ahlaksız bir kadın o, demedim mi, Elsa?"

Peter, Susy'nin kulağına eğildi, "Amma abartıyor babam," dedi.

"Ne abartması! Yemek servisi yaparken eğiliyordu, kızın yakasından içeri düşüyordun. Babam haklı sana kuyruk salladı," diye fısıldadı Suy.

"Sallamadı! Güzel bir kızdı, ben de ara sıra bakıyordum, hepsi bu!"

"Babama bile kuyruk salladı. Ben gördüm. Banyodan yarı çıplak çıkmıştı... Sen uyu daha!"

"Sen çocuktun, ne bilirsin o yaşta kuyruk sallamayı filan?"

"Dur... Sus! Sus!"

Tekrar kulak kesildiler.

"Olabilir ama üzerinden bak kaç yıl geçti. Amma inatçı ve kindarsın sen de, Gerhard!"

"Elsa, bu kadını evimde istemiyorum! Sana son sözüm bu!"

Babaları birden odasının kapısını açınca, çil yavrusu gibi kaçıştılar.

"Siz nereden çıktınız... kapı mı dinliyordunuz, çocuklar?"

"Eve yeni döndük, odamıza gidiyorduk, baba!" dedi Peter.

Gerhard, hızlı adımlarla evin ön tarafına yürüdü, çocuklar sokak kapısının biraz gürültülü kapandığını duydular. Odasından fırlayan anneleri, onları karşısında bulunca, "Babanız dışarı mı çıktı?" diye sordu.

"Evet. Ne oldu Muti, babam kime kızdı?"

"Babanız yaşlandıkça tuhaflaşıyor," dedi Elsa.

"Susy babasına çekmiş olmalı çünkü o da bir tuhaf," dedi Peter, "O kadar izah ediyorum, sen Almansın diyorum, o Türk olduğunda ısrar ediyor."

"Sen bana karışma Peter Bey!" dedi Susy, "Almanya'dan kovulduğun halde, hâlâ Alman sanıyorsun ya kendini, daha ne diyeyim sana!"

Bu kimlik karışıklıklarına nokta koyacak olan barış nihayet 1945 yılında tecelli etti. 1939 yılının 1 Eylül'ünde Hitler'in Polonyayı işgali ile başlayan yangın tüm dünyayı alevler içinde bıraktıktan ve altmış küsur milyon insanın canına kıydıktan sonra, "Dünya Lideri" olmak üzere savaşı başlatan çılgın diktatörün ağır yenilgisiyle, bir mayıs günü sona erdi.

Peter ve Suzan, yurtlarından edilen, kimlikleri ve akılları karışmış binlerce çocuktan sadece ikisiydi. Dünya çocukları, bundan böyle, yarım yüzyıla yakın bir süre, "Batı Ülkeleri" ve "Komünist Ülkeler" diye ikiye bölünmüş olarak dönen bir dünyada yaşamaya devam ettiler.

YILLAR AKARKEN

1945 yılının Ağustos ayında, Gerhard, tam da annesiyle ablasının bir toplama kampında yok edilmelerinin yasını tutarken, Türk mü, Alman mı, karar veremedikleri bir çocuk daha doğdu İstanbul'da.

O sabah, erken çalan telefonu yanıtlayan Elsa, alelacele giyinerek, evden çıkarken, mutfakta kahvaltı eden çocuklarına ve kocasına,

"Holde'nin sancıları tutmuş. Ben fırlıyorum," diye seslendi.

"Hirsch amcanın çocuğu doğuyor" diye bağırdı Peter, "dilerim erkek olur."

"Niye?" diye sordu Susy.

"Çünkü kızlar çekilmez oluyor."

"Bebek kız doğacak, adını Suzan koyacaklar ve ilerde seninle evlenecek!" dedi Susy.

"Aramızdaki yaş farkı evlenmemize müsait değil."

"Seni bu ukalalıkla kimse almayacağı için, sonunda ona kalacaksın. O da annesine çektiyse evde kalmış olacak, tıpkı senin gibi..."

"Geveze!" dedi Peter, mutfaktan çıkmadan önce.

Susy'nin kehaneti tutmadı. Hirschlerin bebeği erkekti.

Üniversite kapandığından beri birkaç aydır İstanbul'da olan ve heyecanla çocuğunun doğumunu bekleyen Hirsch, oğluna Enver Tandoğan adını verdi. Türkçeyi artık sokaktaki herhangi bir Türk'ten çok daha iyi konuşabildiği gibi, Osmanlıcaya da vakıf olan Profesör, oğlunun adını titizlikle seçmişti.

Enver, Osmanlıca anlamıyla aydınlanmış yani münevver demekti. Tandoğan da öz Türkçe bir isimdi ve "şafak vakti doğan" anlamına geliyordu. Osmanlı artığı "Cumhuriyet Türkü"nün bir sentezi gibiydi, çocuğuna seçtiği isim.

Enver Tandoğan, Kadıköy Nüfus Dairesine, bir Türk vatandaşı olarak kaydoldu.

Doğumunu takip eden iki ay boyunca, babası İstanbul'daki evlerinde onun ve annesinin yanındaydı fakat Ekim ayında, bir süredir hocalık yaptığı Ankara Hukuk Fakültesine ve birlikte müzik yaparak uyum içinde yaşadığı sevgili dostlarının evine, geri döndü. Anlaşılmıştı ki, ne Hirsch işine çok fazla, eşine az vakit ayırmaktan, ne de Holde devamlı şikâyetten vazgeçemiyorlardı.

Enver Tandoğan, aralarını bulmak umuduyla dünyaya getirildiği halde, anne babasının evlendikleri günden beri iyi gitmeyen ilişkilerini düzeltmekte başarılı olamamıştı.

Gerhard ve Elsa, Holde'yi ve annesini yalnız bırakmamak için çok gayret sarfettiler. Her hafta sonu piyano dersi için Kadıköy yakasına geçen Susy ile birlikte Elsa da, Holde ve küçük oğlunu ziyarete gidiyordu. Ara sıra da Holde'yi akşam yemeklerine evlerine davet ediyorlardı.

Enver Tandoğan ise Türkiye'yi mesken edinmiş diğer Almanyalı çocuklar gibi, evlerine en yakın Türk ilkokulunda okuyarak, mükemmel Türkçe öğrenerek büyüyordu.

* * *

Hayat akıp giderken, bir sabah postacı Şilimanların evine iki mektup getirdi. Mektuplardan biri Peter'e gelmişti. Oğlan zarfı kapıp, odasına koştu. Diğer mektup, Elsa ve Gerhard Şiliman'a müştereken yazılmıştı. Elsa, Hirsch'ün zarfın üzerindeki el yazısını hemen tanıdı, zarfı yırttı ve kahvaltı masasındaki kocasına yüksek sesle okudu.

"Sevgili Dostlarım Elsa ve Gerhard,

Türkiye'ye geldiğimizden beri, hayatımın en zor mektubunu yazıyorum. Değerli dostumu, adaşımı, yurttaşımı, müzik, briç ve ruh arkadaşımı dün sabah kaybettim. Mektubum postadan size ulaşana kadar, belki haberi duymuş olursunuz. Duymadınız ise, benden duyun. Ernst Praetorius, dört gün süren dayanılmaz ağrılar sonucu, bir batın ameliyatı geçirdi ve ertesi sabah vefat etti. Onu hastanede yatağından düşmüş olarak yerde bulmuşlar."

Elsa mektubun gerisini hıçkırıklara boğulduğu için okuyamadı. Gerhard, uzanıp karısının elinden aldı mektubu ve sesli okumaya devam etti.

"... Sevgili dostumu, Cebeci Mezarlığı'nda toprağa verdik. Şiddetli bir tipi vardı. Toprak, sanki bu çalışkan, yetenekli, güzel adamı henüz bağrına basmak istemiyordu... Eşi Kate, perişan vaziyette. Geçen ay annesi ölmüştü. Şimdi de hayat arkadaşını kaybedince, ne yapacağını bilemez hale geldi. Onu tesellide zorlanıyorum. Hayata nasıl tutunacağını bilemiyorum Holde ile aram iyi olsa, Kate'i İstanbul'a yollardım bir süreliğine. Fakat, karımın huylarını biliyorsunuz.

Zavallı Kate'in büyük acısı karşısında çaresiz kaldım..."

Gerhard da sesi titrediği için sustu ve gözü kızına takılınca, devamını okumak istemedi. Susy'nin beti benzi solmuştu.

"Biz tanımadık değil mi Praetorius'u baba?" diye sordu kız.

"Siz çocuklar tanımadınız. O doğrudan Ankara'ya gidenlerdendir. Ama Almanya'dan iyi tanırım kendisini. Muhteşem bir insandı," dedi, "sizin de tanımanızı çok isterdim."

"Zavallı adam, ne çok acı çekti..." dedi Elsa.

"Hepiniz acı çekmişsiniz," dedi Susy.

"Bizim çektiklerimize onunkinin yanında acı mı denir? Çoğumuz Yahudi olduğumuz için başımıza gelecekleri sezip, kaçtık. O Hıristiyandı, on yıldır Weimar'daki Alman Ulusal Tiyatrosunun Müzik Direktörlüğünü yapıyordu. 1933'de, bir gün pat diye, eşi Kate Yahudi olduğu için Naziler işine son verdiler. Koca ülkede hiçbir operada iş bulamadı. Oysa birinci sınıf bir müzik adamıydı. Çaresizliğinden Berlin'de geçimini taksi şoförü olarak sağlamaya çalıştı..."

"Aaa, taksi şoförlüğü mü?" Gözleri dolu dolu olmuştu Suzan'ın.

"Birkaç yıl sonra, anlaşmalı olarak boşadı karısını ama hiçbir faydası olmadı. Nazilerin korkusundan kimse iş vermiyordu ona. Çocuklarıyla birlikte aç biilaç kaldılar. İntiharın eşiğindeyken, Türkleri tanıyan besteci Hindemith akıl etmiş de... onun tavsiyesiyle, Türkiye'ye davet edildiler ve işte..."

Gerhard, anlatmayı bırakıp mektubu içinden okumaya başlayınca, Elsa lafa girdi:

"Düşünsene Suzan, Ankara'ya Cumhuriyet kutlamalarından iki gün önce geldiği için, tören günü Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası'nı hiç prova yapmadan yönetmek zorunda kalmıştı. O kadar başarılı olmuş ki, Başbakan İnönü'nün takdirini kazanmış. Kontratı uzatılmış, sonra da aynı yıl içinde, anlaşmalı

boşandığı eşini de Ankara'ya getirtmiş. Tam rahat etmişlerdi... şu kadere bak!"

"Ben Hirsch'e de çok üzüldüm," dedi Gerhard. "Onların evinde pansiyoner kalıyordu ya, Kate viola çalıyordu, biri kemanda, diğeri de nefesli sazlarda, bir oda müziği grubu kurmuşlardı arala..."Gerhard lafını bitiremedi, fırtına gibi mutfağa dalan Peter,

"Amerika'dan haber gelmiş," diye bağırdı, "Yaşasın! Yaşasın! Dönem sonunda notlarım yüksekse, Berkeley beni kabul edecek!"

"E zaten notların yüksek, senin," dedi Susy, "Kendini Berkeley'e girdin bil!"

"Benim sevgili oğlum," diyerek Peter'e sarılmak için ayağa kalktı Elsa. Bir anda zavallı Praetorius ve acılı karısı unutulmuş, odaya Peter'in güzel haberinin neşesi dolmuştu. Elsa, Peter'in Berkeley'e kabul edilmesine glüten alerjisi yüzünden de ayrıca çok memnun olmuştu. Burada elleriyle yaptığı özel ekmeğe kıyasla, Amerika'da o kadar çok alternatif gıda çeşidi vardı ki oğlunun yiyebileceği... bir anne olarak, sadece bu yüzden kocasına kıyasla iki, üç misli sevindi.

Hayat bazen de eş zamanlamayla, ölüm kederini, doğum sevinci ve başarı müjdesiyle harmanlayarak akıp gidiyordu!

Şilimanlar, kızlarını ilkokulu bitirdikten sonra, Peter'in gittiği Robert Kolejin kız kısmı olan Arnavutköy Amerikan Kız Kolejine gönderdiler. Susy'nin yeni okulunda tek sıkıntısı, Saint Benoit'da okuyan Demir'i, kendi okulunun sınıf partilerine, konserler, tiyatro gibi etkinliklere davet edememesiydi. Ancak kardeş okulun öğrencilerine izin veriliyordu. Bu yüzden Demir'le Susy ancak hafta sonları görüşebiliyorlardı. Etkinlikler çeşitliydi... Pera çocuklarının sinema fasılları, çocuklardan birinin evinde zamanın moda şarkılarının da dinlendiği çay saatleri, ve artık çok yaşlanmış olan Madam'da ara sıra akşam yemekleri... gece uzar-

sa, evden izin koparıp, Madam'm evinde geceleme ve apartman çocuklarıyla hep bir arada sabah kahvaltıları...

Ne var ki, pastaları ve kekleri yüzünden çocukların en popüler buluşma mekânı olarak seçtikleri Madam'ın evi, ellili yıllarda birinciliği Elimanlara kaptırmıştı, çünkü artık çocuklar dans etmeyi, pasta, kek yemeğe tercih ediyorlardı ve plakları ancak kol gücüyle kurulduktan sonra çalabilen gramofon ise yerini o yıllarda pikap denen, birçok plağı ara vermeden kolayca çalan elektrikli bir müzik aletine bırakmıştı. İşte bu pikaptan, sadece Elimanların evinde vardı!

Susy, 1950 yılında, Türkiye'de Cumhuriyet Halk Partisi'nin, seçimleri kaybedip, yerine Demokrat Parti'nin kazanmasına da, tesadüfen Madam'ın evinde şahit oldu. O hafta sonu, Madam'ın doğum gününü kutlamak için, çoluk çocuk onun evindeydiler ve seçim sandıklarının neticesinin bildirimi, o güne isabet etmişti.

Gençler salonda aralarında eğlenirken, Madam odasında başından ayrılmadığı radyosunu dinliyordu. Sonuçlar aşağı yukarı belli olunca, sevinç gözyaşları içinde Elimanların katına fırlamıştı, peşinde gençlerle.

Cumhuriyetin kurulmasından beri 27 yıldır süren bir iktidar ilk kez değişime uğramak üzereydi. Haber yayılınca, apartmanın tüm sakinleri kapılarının önlerine çıkmış, birbirleriyle kucaklaşmışlardı. Herkes birbirini tebrik ediyordu. Öpüşüyordu. Kimi göbek atıyor, kimi sevinç gözyaşları döküyordu. Aralarında memnun olmayan yoktu.

Demokrasi geliyordu nihayet! Ohh, nihayet!!

Susy ve apartmanın tüm diğer çocukları Avrupa'da faşizmin yayıldığı döneme doğmuş ve Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı yıllarında büyümüş oldukları için, demokrasinin ne ifade ettiğini bilmiyorlardı, büyüklerin coşkusu karşısında şaşkındılar. Yine de katıldılar bu heyecana, onlar da aralarında büyüklerini taklit edip, öpüştüler, tebrikleştiler, tepindiler.

"Bir kutlama yapmalıyız," dedi Demir'in babası.

"Bana gelin, bir bol hazırlayacağım," dedi Madam, "Likörü olan getirsin."

"Haydi çocuklar, yardım edin, içkileri Madam'a taşıyalım," dedi Simon'un annesi.

Çocuklar merdivenlere koştular.

"Dikkat edin, şişeleri kırmayın," diye bağırdı arkalarından biri.

"Memleket için çok iyi bir şey oldu, değil mi?" diye sordu Susy, Madam'a.

Seçim sonuçları henüz açıklanmamıştı, sayım birkaç gün sürecekti ama iki parti arasındaki ara öylesine açıktı ki, kristal bol kâsesini büfeden çıkarmakta olan Madam,

"Susyciğim, ne kadar hayırlı bir şey olduğunu sana kelimelerle anlatamam," dedi, "Harika bir şey oldu, harika!!!"

Madam fikrini, beş yıl sonra, bir eylül günü değiştirecekti. Türkiye'ydi burası; harika şeylerin ömrünün uzun süremediği ülke!

SUZAN'IN SEÇİMİ

Suzan, on sekiz yaşına bastığı yıl, Alman ve Türk uyrukları arasında seçim yapmak zorunda kaldı. Almanlar, savaşın sonunda, Hitler'in vahşetinden yurtdışına kaçan vatandaşlarına kimliklerini ve tüm vatandaşlık haklarını geri vermişlerdi. Savaş sırasında başka ülkelerin uyruklarına geçenler, bir tercih yapmak zorundaydılar.

Elsa, çocuklarının Alman uyruğuna geçmesini istiyordu. En yakınlarını toplama kampında kaybeden Gerhard'ın içinden, Alman uyruğunu seçmek gelmedi ama çocuklarının seçimine karışmama kararı aldı. Peter, önce Alman olmayı seçmişti. Berkeley'i bitirdiği yıl, Amerikan vatandaşlığına başvurdu. Annesi zaten oğlu için o bir *"dünya insanı,"* diyordu. Susy, babası gibi, *duygu insanıydı*, o yüzden Türk uyruğunda kaldı. Neden Türk uyruğunu seçtiğini soranlara, "Diğer kimlikteki adım çok uzundu. Susanna Ester Miriam Schlimann... Yaz yaz bitmiyor. Kolaylık olsun diye, kısa olanı seçtim," demiş ve önüne gelene ilan etmişti:

"Bundan böyle benim adımı ya Suzi ya Suzan Şiliman diye yazacaksın!"

Annesi, kızının Türk uyruğunu neden tercih ettiğine dair açıklamasını yutmadı ama yüzüne de vurmadı. Elsa, çok şeyi sezen fakat ilişkilerini seviyeli şekilde sürdürebilmek için, gerçekleri yüze vurmayan, ender kadınlardandı.

Suzi, ertesi yıl, Amerikan Kız Kolejinden mezun oldu. Mezuniyet töreninde yerler kısıtlı olduğu için, komşularını davet edememişti. Bu nedenle Şilimanlar, kızlarının mezuniyetini tüm eski komşularını davet ettikleri bir çay partisiyle, evlerinde kutlamak istediler. Bebek'teki apartmanın arka bahçesine masalar kuruldu, ağaçlara balonlar asıldı. Suzi'yi seven herkes geldi, iki kişi hariç!

Peter ve Demir! O yıl Peter, Berkeley'de yüksek lisans yapıyor, Demir de üniversiteyi misafir öğrenci olarak Fransa'da okuyordu.

Suzi, herkes evine döndükten sonra, kendini sırtüstü yatağına atmış tavana bakarken, ne kadar mutsuz olduğunu düşünüyordu.

İtişip kakıştığı ama yine de çok sevdiği ağabeyi ile Demir, o mezuniyetini kutlarken yanında değildiler.

Yok, doğru değil bu, dürüst ol Suzan, dedi kendi kendine, içini burkan, onların yanında olmaması değil, senin Demir'le bir geleceğinin olmadığını anlaman!

Ah budala Suzan, sen ona âşıksın diye, onu da sana âşık sandın değil mi? Oysa Demir, sana sadece ağabeylik taslıyordu, hepsi bu! Gölge gibi, peşinden ayrılmayan, küçük, sevimli, sarı kafa Alman kız, egosunu besliyordu Demir'in. Bunca yıl, (parmaklarıyla sayarken, iki elinin parmakları bitti, on sekiz yıl bitmedi) sen takıl Demir'in peşine, fino köpeği gibi koştur arkasından! Şimdi de... ne şimdisi be, ta o günden beri... her gece, sırtüstü yat, dik gözlerini tavana ve kendine acı! (Gözünden süzülen yaş tanesi dudağına düştü.) Tuzlu gözyaşları dök böyle!

Koskocaman bir silgiyle her anını silmeyi, hiç yaşanmamış olmasını istediği bir gün vardı, hayatında... O günü unutmak istiyor fakat beceremiyordu.

Dünmüş gibi, gözünün önündeydi, o yaz günü!

Demir'in, misafir öğrenci olarak Grenoble'da okuma talebine, olumlu yanıtın geldiği gündü, Pera çocukları, Bebek'teki tek pastanenin üst katında, iki masayı birleştirmiş, kızlı erkekli etrafında oturuyorlardı. Yaz tatili için İstanbul'da olan Peter de, nasıl olduysa o gün lütfetmiş, katılmıştı onlara. Konu, okulları bittiğinde, kimlerin yurtdışına çıkacağı, kimlerin burada kalacağıydı. Şiliman ailesinin gücü ancak bir çocuğu yurtdışında okutmaya yettiği için, tercihi iyi bir üniversiteye zaten kapağı atmış mühendislik okuyan oğullarından yana kullanmışlardı. Suzan üniversiteye İstanbul'da gidecekti. Kıskanmamıştı ama azıcık gönlü kırılmıştı Suzan'ın, o günlerde biraz hırçındı o yüzden. Aslında, gönlü o yüzden değil, Demir Fransa'ya gidecek diye kırgındı ama kendine bile itiraf etmiyordu bunu. Masada surat asmış otururken, şeytan dürttü, Demir'e döndü ve dedi ki;

"Demir Paşa, artık bize Paris'ten dönüşünde güzel bir Matmazel getirirsin değil mi?"

Demir, hayretle yüzüne baktı Suzan'ın.

"İstediğin bu mu?" diye sordu ve tekrar etti, "Gerçekten istediğin bu mu?"

"Neden olmasın?" diye kıkırdadı Suzi, "Yakışıklısın, akıllısın, Fransız kızları kurban olsun sana."

"Tamam! Seni kıracak değilim, Suzicik!"

Suzan'ın duymak istediği yanıt, bu değildi ama hiç renk vermedi. Çay bardağını "şerefe" der gibilerinden kaldırdı, "Demir'imizin *Fransız* aşkına!" diye bağırdı.

Gürültücü arkadaşları her kafadan bir ses çıkararak, bağırıp çağrışarak çay ve gazoz bardaklarını kaldırdılar. İçlerinden biri,

"Üç yıl sonra, yine burada, bu masada buluşalım," dedi, "bakalım aramızda kimler evlenmiş, kimler nişanlanmış, kimler sevgili edinmiş."

"Ben kesin evli olmam," dedi Suzan.

"Nedenmiş o?"

"Annem bana hep, seni kimse almaz, der. Nedenini ona sor."

"Ben alırım," dedi Simon. Suzan, Demir'den yana baktı, vereceği tepkiyi görmek için, ama o başını çevirmiş, dışarıya bakıyordu.

"İyi de, sen benim arkadaşımsın. Bize nikâh düşmez." Demir'in hâlâ penceredeydi gözü, o yüzden söylediğini duyup duymadığını bilemedi.

"Canın isterse, hani evde kalmayasın diye söylemiştim ben de..."

"Bu iyiliğini unutmayacağım, Simon."

Gülüştüler hep birlikte. Başka şeylerden konuştular. Ama Suzan, Demir'le arasına tuhaf bir soğukluk çöktüğünün farkındaydı. Kendi attığı kahkahalar da ruhsuzdu artık, ilgilenir gibi yaptığı konuşmalara da çok uzaktı.

Evlerine dönerlerken, yaz tatili için İstanbul'da olan Peter kardeşine, "Niye Demir'e öyle söyledin?" diye sordu, "İnsan sevdiği adama sevgili sipariş eder mi?"

"Ne diyorsun be! Kimmiş benim sevdiğim adam?"

"Demir işte. Çocukluğundan beri âşıksın ona."

"Saçmalama! Biz sadece arkadaşız. Sen bana abilik yapmadığın için, abim gibi de, ayrıca."

"Sen onu pabucuma anlat."

"Dilediğini düşün, kötü niyetli kişi!"

"Kötü niyetli olsam, bunları konuşmam seninle. Gördün işte, sen Demir'in umurunda değilsin, Suzicik. Gözünü aç artık ve seni sevecek birini bul. Seneye mezun olacaksın, koca kız oldun."

"Bence sen de öyle yap. Çünkü sen de kartlaşıyorsun,"

Evlerine girip, odalarına çekilene kadar, uzayıp gitmişti saçma sapan münakaşaları. Kendilerini yaşlanmış hatta kartlaşmış saymaları çok komikti, düşündükçe gülesi geliyordu ama şu anda, Peter'in onca sözü arasında, tek bir cümle yankılanıyordu kulaklarında: *Demir'in umurunda değilsin, seni sevecek birini bul!* Bu söz, çakılıp kalmıştı aklında, kalbinde, ruhunda.

Suzan kalktı yatağından, pencereyi açtı ve korunun ağaçlarına doğru bağırdı;

"Alooo! Beni sevecek kimse yok mu, şu dünyada? Varsa ortaya çıksın! Hemen!"

O anda ağaçların arasından kimse ortaya çıkmadı ama zamanla çıkanlar oldu. İngiliz edebiyatı okumak üzere üniversiteye başladığı yıl, peşinde çok kişi dolandı. Üniversitede tanıştığı öğrenciler, önce onu Türkiye'yi keşfe gelmiş bir yabancı sanıyor, Türkçesini duyunca şaşırıyor, Türk olduğunu öğrenince asılmaktan vazgeçiyorlardı ama kısa sürüyordu bu saygı. Neticede, şeffaf tenine dokunma arzusu uyandıran, açık kumral, mavi gözlü, uzun boylu bir kızdı Suzan. Ona asılan herkesi savuşturmak için mutlaka bir yol buluyordu.

Üniversitenin ilk yılını tamamladığında, ondan başka herkesin bir sevgilisi vardı. Nitekim, bir gün Selin ona, "Demek Peter'in söylediği doğruymuş," demişti "sen Demir'e gizli aşk besliyorsun."

"Nerden çıkarttın bunu?"

"Kimseleri beğenememenden."

Suzi nihayet, edebiyat konusunda diğerlerinden çok daha fazla bilgili olan Hakan adındaki sınıf arkadaşının, sinemada elini tutmasına izin verdi. Film boyunca, el ele oturdular. Işıklar

yanınca elini çekti oğlan, Suzan da ter içinde kalmış kendi elini eteğine sürttü.

"Elin mi terledi?" diye sordu çocuk.

"Şey... yoo... yani... evet, terledi biraz."

Oğlan güldü, "Benimki de öyle," dedi. Bu kez Suzan da güldü,

"Elimi tuttun diye kalbin hızlı mı çarptı?" diye sordu.

"Bilmem... sanmıyorum."

"Benimki de çarpmadı. Yani ikinci yarıda, el ele tutuşmayabiliriz."

"Tamam da, senden hoşlanmadığımı sanma sakın," dedi oğlan, "akıllı ve eğlencelisin."

"Sen de dürüst ve matraksın."

Bir süre konuşmadan oturdular, sonra Suzan,

"Bak ne diyeceğim Hakan," dedi, "flört eder gibi yapalım, bizi rahat bıraksınlar."

"Tamam..."

Biletleri son dakika aldıkları için, arkadaşlarının hepsi salonda yan yana yer bulamamışlardı. Arada dışarı çıkan Pelin ve Tahir, yanlarından geçerken, "Siz de dışarı gelsenize," diye işaret ettiler.

"Yok, biz iyiyiz burada," dedi Suzan, "çok eğleniyoruz aramızda."

Dedikodu çabuk yayıldı ve yurt sınırlarını aşıp, Demir'in kulağına kadar gitti, Suzi'nin bir flörtü olduğu. O yaz, Demir yanında bir Fransız kızla döndü. Bir aile çocuğu, aile evine nikâhlı olmadığı bir kızı yatıya getiremeyeceği için, Marie, Madam'ın evindeki boş yatak odalarından birinde buldu kendini.

Madam ve Selin ısrarla, Marie'nin iki haftalık tatil sırasında, Demir'den göremediği ilgiyi Simon'dan gördüğünü iddia ediyorlardı ama, Suzi tüm yorumlara kulaklarını tıkamıştı. Demir'le Fransız kıza dair dedikodulara girmedi, tek bir laf da etmedi.

Pera çocukları hep birlikte, Marie'ye İstanbul'un dört bir köşesini gezdirirlerken, Suzi, Marie'ye hep mesafeli fakat terbiyeli davrandı. Hakan ise, yaz tatilini geçirmek üzere, İzmir'e ailesinin yanına gitmişti. Bu yüzden Demir, onunla tanışma fırsatı yakalayamadı.

Marie'nin İstanbul'dan ayrılmasının haftasında, Suzanlar ailece Almanya gezisine çıktılar. Gerhard, Elsa ve Suzi, İstanbul'dan uçarlarken, Peter de Amerika'dan Frankfurt'a, onlarla buluşmaya geldi.

Hitler'in intiharının üzerinden on yıl geçmiş, Gerhard, katil diktatörün ülkesindeki izlerinin tamamen silindiğine emin olabilmek için, az değil, tam on yıl beklemişti. Çocuklarına, doğup büyüdüğü toprakların batıda kalan kısmını tanıtabilirdi artık. Ama ne yazık ki, 2. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar ülkenin başkenti olan, en sevdiği şehir Berlin ikiye bölünmüş, yarısı girenin çıkmak için ölümü göze alması gereken yerde, Sovyetlerin hakimiyetindeki Doğu Bölgesi'nde kalmıştı!

Suzan, Alman şehirlerinin temizliğinden, gelişmişliğinden, düzeninden çok etkilendiyse de, herhangi bir şehrine yerleşmeyi aklından dahi geçirmedi. Peter, Amerika'yı gördükten sonra, hiçbir yeri beğenmez olmuştu. Annelerinin ise, vatan hasretiyle tutuştuğunu hepsi biliyordu zaten.

Almanya'daki son akşamlarında hep birlikte yemek yerlerken, Gerhard ailesine, "Herkes istediği yerde yaşamakta serbest," dedi. "Peter, sen madem Amerika'yı seviyorsun, hayatını orada kazanabilecek imkâna da sahipsin, orada kal, oğlum. Suzicik, anlıyorum ki sen de büyüdüğün ülkede yaşamak istiyorsun. Biz annenle, senin bir yuva kurmanı bekler, sonra kış aylarımızı Frankfurt'ta, yazlarımızı İstanbul'da geçirebileceğimiz bir düzen kurarız."

"Ama baba, ayrılamayız ki birbirimizden! Biz bir aileyiz," dedi Suzi.

"Sizin de kendi aileleriniz olacak yakında bir gün. Ben de annemle babamın eteği dibinde geçirmedim hayatımı, kocamla birlikte uzaklara gittim. Hayat, aileleri değişik yönlere savurabiliyor kızım, yeter ki insanlar gittikleri yerde mutlu olsunlar," dedi Elsa, kocasını Almanya'ya döndürüyor olmaktan memnun.

Suzan, İstanbul'a döndükten sonra Demir'le karşılaşmamaya gayret etti. Eski apartmanda yapılan arkadaş toplantılarından çok azına katıldı. Çoğu zaman bir bahane uydurup gitmedi. Demir de ne gelmesi için ısrar etti, ne de neden gelmediğini sordu. Üniversiteler açıldığında ise, nerdeyse hiç karşılaşmaz oldular. Araları daha da soğudu. Hakan ise, ertesi yıl üniversiteye hiç gelmedi.

Suzan'a Demir'siz bir yol çizmek şart olmuştu. O, Peter'e göre, Türk kimliğini Demir'e olan aşkı yüzünden seçmiş olsa da, artık bir Türk'tü ve "*zorla güzellik olmaz,*" bir Türk atasözüydü, sonuçta.

BİR EYLÜL KASIRGASI

Hayatta umduğunu bulamayan, sadece Suzan değildi.

Türk halkı da, siyasi hayatta, Demokrat Parti'ye duyduğu güveni yitirmeye, giderek huzursuzlanmaya başlamıştı. İlk birkaç yılın coşkusu yerini giderek büyüyen bir hayal kırıklığına bırakıyordu. Özellikle de 1954 yılının Temmuz'unda, hükümet uygun gördüğü taktirde, memurları işten el çektirecek ya da onları emekliye sevk edecek kanunu çıkarttığında, Demokratlara güle oynaya oy verenler, bu partiye duydukları güveni iyiden iyiye yitirmişlerdi.

Halkın onca özlemle beklediği demokrasi demek ki, hâlâ bekleme odasındaydı ve Türkiye vahim bir hataya gebeydi!

Hayatlarımızın akışını değiştiren olaylar, her nerede tasarlanıyorsa, çok çeşitli sonuçlar yaratıyor olmalı ki, 1955 yılının 6 Eylül'ü, Demokrat Parti'nin ve Türkiye'nin alnına kara bir leke gibi yapışırken, Suzan Şiliman'ın hayatını, tam istediği istikamete yönlendirdi.

Güneşli bir eylül günüydü, evlerinde çalan telefonun sesini, pencereler açık olduğu için, bahçedeyken duydu Suzi. Komşu gençlerle birlikte iki ağacın arasına hamak asıyorlardı. Nasılsa yetişemem diye hiç oralı olmadı. Telefon sustuktan az sonra tekrar çalmaya başladı. Arayan her kimse, belli ki illa ulaşmak istiyordu o evde yaşayanlardan birine. Suzan, apartmanın arka kapısından girip, merdivenleri tırmanmaya başladı. Eve vardığında telefon susmuştu. Bahçeye geri dönerken bir daha çaldı. Bu kez tökezlenerek koştu, üçüncü çalışında kaldırdı ahizeyi. Nefes nefese, "Alo, Alo," dedi.

"Niye açmıyorsun telefonu?" diye azarladı Demir.

"Bahçedeydim. Ne var?"

"Madam'ı hastaneye kaldırdık. Haber veriyorum işte sana."

"Dur... dur Demir, sakın kapatma... Ne oldu Madam'a?" sesi titriyordu Suzan'ın.

"Düşmüş. Ameliyata hazırlıyorlar. Çok yaşlı ya... doktorlar... yani çok umutlu değiller. Bir an evvel gelsen iyi olur. Ambulansa binerken söyledi seni de görmek istediğini."

"Hangi hastanedesiniz?"

"Balıklı."

"Neredeydi bu hastane? Taksim'de miydi?"

"Yedikule'de.

"Hemen geliyorum. Sen neredesin, beraber gidelim mi?"

"Taksim'de buluşalım."

"Tamam. Dolmuş, otobüs, ne geçerse atlayacağım. Beni Anıt'ın orada bekle."

Suzan, odasına koştu, şortunu çıkarıp, bir etek giydi. Çantasını kaptı, fırladı. Dolmuş durağına koşarak gitti, kalkmak üzere olan arabada, son kalan yere oturdu ve ancak o zaman, evden terlikleriyle çıkmış olduğunu fark etti. Boş verdi. Bir an önce, son

aylarda çok ihmal ettiği Madam'a kavuşmak istiyordu... Hasretini çektiği tarçınlı vanilya tadına, kiliselerin tütsülü loşluğuna, her kış Noel Baba'nın arabasını çeken geyikleri bacasına sığdıramadığı için hep balkondan, en istediği armağanlarla geldiği çocukluğuna dönmek... Madam, onun çocukluğu, ilk gençliğiydi, yuvası, sığınağıydı!

Dolmuşta, arka koltukta sıkışmış otururken, gözyaşı olmuş akıyordu yanaklarına, çok özlediği çocukluğu. Diğer yolcular ona niye ağladığını sormadılar. Belki soran oldu da, o duymadı. Gözleri kapalıydı Suzi'nin. Algıları da kapalıydı. İç dünyasına dönük, anılarıyla haşır neşir, Madam'a onu sevdiğini son kez söylemeye gecikmemek için dudakları kıpır kıpır, dua ederek gidiyordu, arabada. Bunaltıcı sıcak... nefes almayı zorlaştıran havasızlık... bu kadar mı yansır insanın içi, bulunduğu ortama! Camları açsa biri... ruhuna bir pencere açsa... Serinlese.

Madam, ne kadar önemliymişsin benim hayatımda meğer... Adını bile bilmiyorum doğru dürüst... Takuhi miydi? Neden hep "Madam" dedik biz sana, sanki bir adın yokmuş gibi...

"Korkma kızım, kapılar kilitli, dışardan açamazlar," dedi bir ses, "Ağlama!"

Ona mı söyledi? Yoksa biri daha mı ağlıyordu bu dolmuşta? Araladı gözlerini, pencereye çevirdi, Tanrım! Bir tuhaf kalabalık vardı dışarda. Kızgın ifadeli adamlar, kiminin elinde sopalar... bağırıyorlardı. Önde, şoförün yanında oturan yaşlı kadın, pencereyi azıcık aralamıştı, tekbir getirmeye başladı avaz, avaz.

"Neler oluyor?" diye sordu Suzi.

"Bir tuhaflık var... ayaklanma gibi sanki..." dedi, önde, yaşlı kadınla şoförün arasına sıkışmış, gri takım elbiseli adam.

Bir başkası, "Tam emin değilim ama galiba Gazi'nin evini şey etmişler Selanik'te... halk galeyana mı geldi ne..." diye mırıldandı.

"Ne etmişler, ne?"

Şoför, "Bombalamışlar galiba?" dedi.

"E, bize niye kızıyorlar, anlayamadım?" dedi Suzi.

"Kızım bize değil, Rumlara kızıyorlar."

"İstanbul'daki Rumlar, Selanik'teki evi nasıl bombalar, Allah aşkına! Başka bir şey olmalı."

"Evet, başka bir şey olmalı," dedi, yanındaki adam, Suzi'ye hak vererek. Konuşunca, sesinden ona ağlama kızım diyenin o adam olduğunu anladı Suzi.

"Sen dua bilir misin, çocuğum?" dedi önde oturan yaşlı kadın, tam o sırada eli sopalı adamlar dolmuşun etrafını çeviriyorlardı, "Camı bir parmak arala da, bildiğin duaları oku!"

Suzi kadının dediğini yaptı, camı azıcık indirdi ve bağırarak tekbir getirdi. Sonra da, Fatma'nın ona gece uyumadan önce okuması için öğrettiği, "Rabbim beni sen kayır" diye biten dörtlüğünü söyledi. Yanındaki adam, kulağına eğilip, "Bence sen başka dua okuma kızım," diye fısıldadı, "fakat sorarlarsa, rahatlıkla Türk olduğunu söyleyebilirsin, Türkçen mükemmel."

"Çünkü ben Türk'üm... zaten Türk'üm ben!" Sesi o gürültüde kaynadı, gitti.

Şoför de kendi camını aralamış, bir yandan tekbir getiriyor, diğer yandan "Bu arabada hepimiz Türk'üz" diye bağırıyordu. Araçları çevreleyen güruh, hep birlikte aracı yerden ancak bir iki santim yukarı kaldırıp sonra birden bıraktılar... Arabanın içindekiler, yere çarpmanın çıkardığı gürültü ve sarsıntıyla, damdan düşmüş gibi hissettiler.

"Allahım, beni çoluğuma, çocuğuma kavuştur. Âmin" dedi öndeki kadın.

Beşiktaş'a ulaştıklarında kalabalık fazlalaştı. Ellerinde taşlar ve sopalarla, insanların bir kısmı Akaretler'e yönelirken, bir kısmı da Taksim istikametine doğru yürüdü. Dolmuş, stadın yanından

yukarı tırmanmaya başladığında aşağı doğru akan insan selini görünce büsbütün şaşırdı yolcular. Bu insanlar mantar gibi yerden bitiyorlardı sanki. Şoför, kalabalık yüzünden, meydana ulaşamadan indirdi yolcularını.

Dolmuştan inince Suzan kalabalığın arasına karışıp, meydandaki heykele doğru yürümeye çalıştı. Demir'i göremiyordu. Bu kargaşada, onu görmesine, bulmasına imkân yoktu. Kalabalık Taksim'den Beyoğlu'na doğru, o yöne gitmek istemeyenleri de önüne katarak sel gibi sürüklüyordu. O da mecburen sürüklendi diğerleriyle. O sırada terliğinin teki ayağından fırladı... geri dönemedi almak için. Ötekini alıp, çantasına attı. Ağa Camii'nin önündeydi galiba, biri kolundan sertçe çektiğinde. Kolunu kurtarmaya çalıştı ama pençe gibi yapışmıştı, her kimse. Küfrederek döndü, Aaa! Demir! Hiç düşünmeden boynuna atladı Demir'in. Sımsıkı sarıldılar bir an. Sonra çözüldüler, el ele tutuşup, kalabalığın ittirdiği yönde ilerlediler.

Her an, her dakika daha da çoğalan kalabalık tekbir getirerek, KIBRIS TÜRKTÜR TÜRK KALACAKTIR, diye bağırarak... ("Aaa, baksana Demir, vitrinleri kırıyor, bunlar! Yapmasanıza be!") ... önlerine gelen her vitrine sopalarla vurarak... ("Sus! Kapat çeneni Suzi!") ... Taksim'den Galatasaray'a uzanan caddenin her iki tarafındaki dükkânların camlarını kırıyorlardı. Yağmur gibi cam kırığı yağıyordu üstlerine. Suzan'ın tabanları kan içinde kalmıştı. Zıp zıp sıçrıyordu, sırçalara bastıkça.

"A ah, çıplak ayaksın sen! Ne oldu pabuçlarına?"

"Boş ver, sonra anlatırım," dedi Suzan.

Birkaç dükkânın can havliyle kepenklerini indirdiğini gördüler. Sopalar bu kez kepenklere vurmaya başladı.

Artık çığlıklara ve tekbirlere karılan camların şangırtısı da karışmıştı. Gökten kırık cam parçaları yağıyor gibiydi ve o kargaşada dükkânlar resmen yağmalanıyordu. Kimse mâni olmu-

yordu yağmacılara. Polis yoktu... asker yoktu... Çılgına dönmüş yağmacılar ordusu başıboş bırakılmış, talan ediyordu ortalığı! Bir mücevherci dükkânının vitrininde duran mücevherleri cebine doldurmaya çalışan birilerine "Heyy! Ne yapıyorsunuz be! Resmen hırsızlık denir sizin yaptığınıza!" diye bağırdı Suzan.

Bir başkasının sopasını ona vurmak üzere kaldırdığı anda, arkasından beline sarılan Demir, onu geriye çekti ve hiç bırakmadan sürükledi. Suzan çırpındı ama kurtulamadı, Demir'den. "Ne yapıyorsun yahu! Bıraksana beni," diye bağırdı. Bir ara yerden havalandı sanki, ayakları bir basamağa takıldı, hâlâ sürükleniyordu... sonra bir binanın karanlığında, taş zemine sertçe bırakıldı. Serin taşın üzerinde bir an hareketsiz kaldı. Gücünü yeniden toplayıp, doğrulurken, kapının sürgüsünü kapatmaya çalışan Demir'i gördü. Zorlukla kalktı, sol kalçası acıyordu, sekerek Demir'in yanına gitti. Kapıyı nihayet sürgülemeyi beceren Demir, Suzan'ı, "Allah'ın cezası, öldürteceksin kendini! Kahramanlık taslamanın sırası mı?" diye azarladı.

Kapı kapanınca bulundukları hol iyice karanlık olmuştu. Kapının dışında birileri sopalarla kapıya vurdular, vurdular, sonra çekip gittiler. Gözleri karanlığa alışan Suzan, iş hanı gibi bir binanın antresinde olduklarını anladı.

Sırtını duvara dayadı, tir tir titriyordu, gözleri kapalıydı ve yavaşça kayıyordu yere doğru. Demir onu koltukaltlarından yakalayıp yukarı çekti.

"Bayılma sakın Suzi," dedi, "sakın ha! Bu mahşerde sana doktor da bulamam, ilaç da. Ayakta kal, emi!" Yukarı çektiği kızı, tekrar duvara dayadı, onu kollarının çemberine aldı. Suzan'ın gözleri kapalıydı, saçları terden sırsıklamdı. Gözlerini araladı ve çok yakınında Demir'in yüzünü gördü. Büyüteçle bakar gibi, sadece gözlerini... hep rüyasında ya da hayalinde zaten görüp durduğu, o derin bakışlı siyah gözlerini. Dudaklarını gördü. Kokusunu duydu. Bir an sonra, dudakları, ağzındaydı Demir'in.

Kalbi, kalbinin üzerinde çarpıyordu. Elleri saçlarını kavramıştı. Gövdesiyle onu duvara yapıştırmıştı Demir. Ayaklarının acısını unutmuştu. Orada, loş, rutubetli holde, ömrünün sonuna kadar kalmak istiyordu. Sadece Demir'i sevmek, sadece onun olmak istiyordu. Onunla kalamayacaksa, onu sevemeyecekse, onun olamayacaksa, ölmek istiyordu.

Merdivenlerde ayak sesleri duyuldu. Ayrıldılar. Merdivenin arkasındaki boşluğa saklandılar. Birkaç kişi hızla indi, kapıyı zorladılar, açamayınca bir küfür salladı içlerinden biri, diğeri sürgüyü fark etti, açıp çıktılar. Demir arkalarından gidip yeniden sürgüledi kapıyı.

Yan yana yere oturup, sırtlarını duvara dayadılar. Gözleri karanlığa iyice alıştığı için, etraflarını görebiliyorlardı artık ama dakikada bir sönen holün yetersiz ışığı, Suzan'ın tabanlarına batmış sırçaları temizlemeye yetmiyordu.

"Neden yaptın bunu?" diye sordu Suzan.

"Neyi?"

"Niye öptün beni?"

"Çünkü seni seviyorum."

"Beni sevdiğin için mi getirdin o Fransız kızını İstanbul'a?"

"Sen istemedin mi bunu? Senin dediğini yaptım."

"Ben sadece seni istedim Demir. Çocukken, büyürken, ilk gençliğimde ve her zaman."

"O halde niye bana, yakamdan düş anlamına bir işaret verdin?"

"Senden bambaşka bir yanıt beklemiştim ben. Nasıl düşünebilirsin böyle bir şeyi, demeliydin bana."

"Ben halbuki, benden sana hayır yok, kendine bir sevgili bul demek istediğini düşündüm."

"Neden?"

"Çünkü sen bir Alman profesörün kızıydın, ben ise, Pera'nın arka sokaklarında, bir kumaş satıcısının oğlu."

"Kendini acındırmaya çalışma, babanın memleketinde tarlaları filan varmış. Annen söylemiş anneme."

"Ben sana entelektüel kıyaslama yapmıştım."

"Ne gereksiz bir kıyaslama! Anlaşılan bahane aramışsın, benden kurtulmak için."

"Bak ne diyeceğim... başka yanlış anlaşmalara fırsat vermeden, biz hemen nişanlanalım Suzan."

"İşte ben o gün senden, bana bunu söylemeni beklemiştim, Demir."

"Onca insanın içinde!"

"Hepsiyle birlikte büyümüştük."

"Yine de bazı şeyler özeldir."

Demir eğilip tekrar öptü Suzan'ı.

"Suzi'm, gel biz önce, buradan çıkıp eve kadar nasıl gidebileceğimize kafa yoralım," dedi. Sonra kalktı yerinden, sürgüyü açarak kapıyı araladı, dışarının uğultusu doldu içeri.

"Çıkamayız, ne yazık ki. Kıyamet kopuyor dışarda." Kapattı kapıyı.

"Madam'a gitmek istiyorum, Demir."

"Taksi bulamayız. Hiçbir vasıta gitmez. Ne olduğunu tam bilmiyorum ama dışarda sanki bir isyan var."

"Burada daha ne kadar bekleyeceğiz?"

"Etraf sakinleşene kadar."

"Biz arka sokakların piçi değil miyiz? Arka sokakları kullanarak hiç olmazsa size kadar gidelim."

"Bak, o olabilir." Demir, bir daha araladı kapıyı,"Sen bekle burada sana bir çift ayakkabı bulup getireceğim," dedi ve fırladı. Uzun beklemedi Suzan. Az sonra Demir elinde bir çift kadın sandaletiyle geri döndü.

"Önümüz kış ya, bunlara kimse rağbet etmemiş." dedi. Demir.

Sandaletleri acıyan ayaklarına geçirirken sordu Suzan, "Numaramı nasıl bildin?"

"Ben sana dair her şeyi bilirim, Suzi. Haydi, gel." Çıktılar.

Kaldırımda nehir gibi akan kumaş toplarına, ayakkabılar, şapkalar, iç çamaşırları, karışmıştı. İki kadın, uzunca bir sopaya astıkları giysileri, birer ucundan tutmuş götürüyorlardı. Bazıları dizlerinin üzerinde yere kapaklanmış, yere saçılan bilezikleri, küpeleri, kolyeleri toplayıp ceplerine doldururken, kimi vatandaşlar da, yapmayın, etmeyin, ayıptır, günahtır diye yırtınıyorlardı.

"Arka sokakları kullanalım. Elimi bırakma sakın," dedi Demir, "ayrı düşecek olursak bizim apartmanda buluşuruz."

El ele, pencerelerinden Türk bayrağı sarkıtmış binaların önünden geçerek, cam kırıklarına basarak, ayaklarına dolanan kumaşlardan kurtulmaya çalışarak, yerlerde sürünen yazar kasaların üstünden atlayarak, kazma ve sopa darbelerinden başlarını kollayarak, önlerine çıkan ilk arka sokağa daldılar. Suzan, ayakları acıdığı için, balerinler gibi parmak uçlarına basarak yürüyordu. Yine de pes etmediler, ezbere bildikleri dar sokaklarda, zikzaklar çizerek, bir sokaktan diğerine geçerek, apartmana ulaştılar. Ana kapı kilitliydi ve üzerinde büyük bir Türk bayrağı asılıydı. Madam'ın giriş katındaki salon penceresinin kırılmış olduğunu Demir, cebinde anahtarını ararken gördü.

"Baksana Suzi, Madam'ın camını kırmışlar," dedi.

"Aaaa! Pencerenin ferforje korkulukları vardı ama..."

"Uzun bir sopayı demirlerin arasından sokarak kırmış olmalılar."

"İyi ki evde değilmiş! Korkudan ölürdü, zavallıcık."

Suzan, bayrağı yana itip, Demir'in açtığı kapıdan içeri süzüldü ve hemen merdivenlere çöktü.

"Yürüyemiyorum, ayaklarım acıyor."

"Ben seni taşırım." Demir, Suzan'ı kucakladığı gibi merdivenleri tırmanmaya başladı. Elimanların katına geldiklerinde, Suzan,

"Simon'la Selin'e bakalım," dedi. Kızı yere bırakıp, zili çaldı Demir. Kapı açılmayınca, ısrarla bastı zile.

"Simoon, Seliin," diye seslendi Suzan.

Titrek ve ürkek bir ses, "Suzi, sen misin yavrum?" diye sordu.

"Biziz, Sevim teyze, açsana kapıyı."

Anında kilidin döndüğünü duydular. Kapının eşiğinde, hayalet gibi bembeyaz, çukura kaçmış gözleriyle dikilen Sevim Eliman'ın elleri titriyordu.

"Çocuklar Tenis Kulübüne gitmişlerdi. Kulübün telefonları cevap vermiyor," dedi ve ağlamaya başladı.

Ayaklarının halini unutup, "Biz gider bakarız onlara, merak etmeyin Sevim teyze," diyen Suzan'ı azarladı Demir.

"Saçmalama Suzi! Nasıl gideriz?"

"Yine arka sokaklardan."

"Olmaz! Sokaklar çok tehlikeli. Bırakmam sizi, çocuklar. Rafael aradı az evvel, sakın sokağa çıkmayın diye tembih etti. Onun dükkânını da talan etmişler. Neyse ki, çalışanlarıyla birlikte, Londra Oteli'ne sığınmışlar. Benim derdim, dükkân filan değil, Simon'la Selin... Başlarına bir şey gelmesin de..."

"Tenis Kulübüne bir şey yapamazlar. Kapısını kapatmış, tedbir almışlardır. Telefonları da çok arayan olunca, kitlenmiş olmalı," dedi Demir.

"Nedir bu oğlum? Kime karşı bu vahşet?"

"Şey... Atatürk'ün evi bombalanmış da Selanik'te... valla ben de anlamadın Sevim Teyze."

"Rafael'in ne ilgisi var, Selanik'le? Rum bile değiliz üstelik, hani olsak ne fark ederdi de... hepimiz Türk değil miyiz? Bizim kapıcı ne yaptı biliyor musunuz? Nereden bulduysa, bu çarşaf gibi bayrağı astı kapıya, ellerinde sopalarla gelen ve Madam'ın

camlarını indirmeye başlayan güruha, bu apartmanda sadece Müslüman ve Türk aileler yaşıyor, diye yeminler etti, dualar okudu. Gittiler neyse ki."

"Aferin Raif Efendi'ye!"

"Dur, acele etme! Sonra, o heriflerden birinin düşürdüğü sopayı eline aldı, yolun başında bir büfe var ya, gazete filan satar, pencereden baktım ki, ne göreyim, onun camlarını indiriyor."

"Bizim Raif Efendi?"

"Ta kendisi! Dönünce sordum tabii, niye öyle yaptın, dedim. İnandırıcı olmak için yapmış güya... bizleri korumak için."

"İnsanlar çıldırmış!" dedi Demir, "Radyoyu açsanıza, Sevim Teyze."

Sevim Eliman, zaten açık duran radyonun kısık sesini yükseltti. Kulak kesilip dinlediler: Selanik'teki olaydan dolayı, milli duyguları rencide olan bir grup öğrencinin gösteri yürüyüşüne, kötü niyetli mihraklar karışmıştı, iş çığırından çıkmıştı. Herkese evlerinde kalmaları tavsiye ediliyordu.

Demir uzanıp radyonun sesini kıstı.

"Kötü niyetli mihrak nedir oğlum?"

"Komünistler kast ediliyor olmalı, Sevim teyze. Şimdilerde onlara kızmak moda ya... çünkü bu Amerika..."

"Aaa, ne oldu senin ayaklarına?" dedi gözü Suzan'ın sandalet-lerine takılan Sevim Eliman, "Bu havada sandal mı giyiyorsun sen?" diye sordu.

"Ben Madam'ı duyunca, terlikle fırlamışım evden... teki ayağımdan çıkıp..."

"Ah Madam! Madam'ı nasıl da unuttum, bu hengâmede! Nasıl oldu acaba, ameliyattan çıkmış mıdır?"

"Bilmiyorum."

"Kalk haydi, biz hemen gidelim Demir," dedi Suzan.

"Nereye gidiyorsunuz kızım? Yarın gidersiniz artık... banyoya gel de şu ayaklarını..."

"Yok, yarına bırakmayalım," dedi Suzan, "bir an önce gidelim, ben hastanede pansuman yaptırırım artık."

Demir itiraz etmeyince, Sevim Eliman'a veda edip çıktılar.

"Hiçbir yere gidemeyiz, Suzi. Gel bizim eve girip..."Suzan konuşturmadı Demir'i.

"Deneyelim en azından," dedi.

Aşağı indiler. Sokak kapısının önüne çıkmalarıyla içeri kaçmaları bir oldu. Dışarının hali yarım saat öncesine göre çok daha fenaydı. Suzan sandallarını çıkarıp eline aldı, parmak uçlarına basarak, Demir'in peşinde yukarı tırmandı.

Demirlerin evinde, salonun panjurları kapalı, perdeleri inikti.

"Babam her yıl olduğu gibi, yine annemi kür için Kaplıcalara götürdü," dedi Demir, "bilirsin, romatizmalarını... Evde kimse yok."

Demir antredeki telefondan hastaneyi ararken, Suzan arka tarafta, minarelerin ve Marmara Denizi'nin güzelliğine nazır odasına yürüdü Demir'in. Çocukluğundan bu yana, defalarca girip çıktığı odaya, ilk kez onun sevgilisi olarak giriyordu. Marie'nin fotoğrafı gibi mesela, görmekten hoşlanmayacağı herhangi bir şeyle karşılaşma ihtimalinin tedirginliği ile, etrafa göz attı. Demir'in kitaplarının bulunduğu raf, duvara asılı gitarı, beyaz pikeli yatağı, dağınık çalışma masası, masanın üzerindeki büyük çerçevede, Pera çocuklarının çeşitli fotoğraflarının kolajı... ve her resimde, Demir'in yanında, yamacında Suzan!

Güldü haline, "Efendisine hayran köle kız," dedi.

"Esclave de l'esclave" diye karşılık verdi, odaya giren Demir, "Kölenin kölesi, bendeniz! Baudelaire'in şiirindeki mısra gibiyim!

Ve şimdi ulaştığım bilgiyi sunuyorum, Efendime; Madam'ın ameliyatını ertelemişler. Kan değerleri yetersiz, tansiyonu fazla yüksekmiş. Bacağını atele almışlar, ağrı kesici vermişler, durumunun düzelmesini bekliyorlarmış."

"Yarın erkenden gidip görelim."

"Emrin olur!"

"Köle, oturt beni haydi. Ayaklarım acıyor."

"Bu odada oturabileceğin tek yer, bu yatak!" dedi Demir. Yatağın ucuna ilişti Suzan. Demir banyoya gidip, oksijenli su, tentürdiyot ve pamukla döndü. Yere bağdaş kurdu, kızın ayaklarını ellerine alıp, tabanlarına batmış sırçaları tek tek temizledi. Sonra oksijenli suyla tabanlarını yıkadı ve sıyrıklara tentürdiyotlu pamuğu bastırdı. Avaz avaz bağırınca da, üflemeye başladı yanan yerleri. Suzan, sekiz dokuz yaşlarındayken çok aşina olduğu bu manzaraya gülümsedi. Defalarca düşüp dizini parçalamış, defalarca Demir ve Peter, yaralarına tentürdiyot sürüp, üflemişlerdi böyle.

"Beni hallettin madem, sırada Madam'ın evi var," dedi Suzan, "İçeri girip camını taktırmak ve kırıkları temizlemek lazım. Evini bu halde görmesin. Anahtarı var mıydı sende?"

"Raif Efendi'den alır, hallederim," dedi Demir.

"Demir, ben evime nasıl ulaşacağım?"

"Bilmiyorum canım. Akşam ortalık sakinleşirse ben seni götürürüm. Ya da, annene haber veririz, burada kalırsın."

"Ben çıkarken annem evde değildi. Çok merak etmiştir beni."

Pansuman yapılmış ayaklarıyla topallayarak antreye yürüdü Suzan, telefonu kaldırdı, uzunca bir süre hat bekledi ve çevirdi numarayı.

Annesinin soru bombardımanına, "İyiyim anne, iyiyim," diye Almanca yanıt verdi önce. Sonra, Madam'ın hastanede olduğunu,

Demir'le birlikte ona giderlerken bu kargaşanın içine düştüklerini, eve dönmenin zorluğunu anlattı.

"Şu anda Demirlerdeyim, anne," dedi, "Madam'a gidemedik ama bizim apartmana ulaşabildik... Niye telaşlanıyorsun ki? Sevim Teyze'den şanslısın, o henüz Simon'la Selin'den haber alamadı. Ağlayıp duruyor... Sen beni merak etme, anneciğim..."

Elsa, kızına katiyen sokağa çıkmamasını, gerekirse Demirlerde veya Elimanlarda kalmasını binlerce kez tembihledikten sonra, Demir'le konuşmak istedi. Suzan içeriye seslendi, "Demiir, gelsene annem seni istiyor."

Demir koşarak geldi, telefonu aldı, "Frau Teyze, sakın endişelenmeyin... yok yok, bırakmam onu. Etraf sakinleşmediyse apartmanda kalır, yarın Madam'ı ziyaret ettikten sonra... tabii, sizi de alırız... Hayır hiç bilmiyorum neler olduğunu. Radyodan ne duyduksa, onu biliyoruz biz de," dedi.

Schlimannlar apartmana taşındıklarında, Demir dört yaşına yeni basmış bir oğlancıktı. Elsa kendini Frau Schlimann diye tanıttığında, Frau kelimesini Elsa'nın adı zannederek, ona Frau teyze demeye başlamış, herkesi çok güldüren bu sempatik hitap şekli, apartman çocuklarının ağzında, öylece kalmıştı.

"Tamam, Frau Teyze, rahat olun siz, Suzi çok iyi. Kızınız bana emanet!"

Kapattı telefonu.

"Nerem iyiymiş! Beni taşlara savurduğun için, sağ kalçam sızlıyor," dedi Suzan, "ayaklarımın acısı da cabası!"

Demir, emanetini kucakladı, odasına götürdü ve yatağa bırakırken, onu yanına çeken ve başını boynuna gömen kıza, "Annene sana göz kulak olacağıma söz verdim, uslu duracağız," dedi.

"Ama biz evlenmeyecek miyiz zaten?"

"Olsun. Emanete hıyanet olmaz!"

"Tamam. Gel, uslu durmak üzere uzan yanıma."

Hava iyice kararana kadar, tek kişilik yatakta, başları tek yastıkta, yan yana uzanıp saatlerce konuştular. Sonra, yaşadıkları günün duygusal ve fiziksel yorgunluğundan uyuyakaldılar.

Suzan gözlerini açtığında, sokak lambaları çoktan yanmıştı. Yanında hâlâ uyuyan Demir'in yüzüne sevgiyle baktı ve usulca öptü, dudağının kenarından. Bir kere daha öptü... Sonra Demir onu, uykusunda öptü, sımsıkı sarıldı ona. Sıcacıktılar, terliydiler, senelere yayılmış sevgileri her hücrelerinden fışkırıyor, iradelerini aşıyordu. Kurallara, adetlere, tembihlere boş verdiler.

Gerçekleşmesini yıllarca bekledikleri bir rüyadaydılar, artık.

Demir uzanıp başucu lambasını yakınca, bağırdı Suzan, "Kapat! Çabuk kapat!!"

"Niye utanıyorsun ki, ben seni defalarca çıplak gördüm."

"Yalancı!"

"Biz sana bebekken, Peter'le birlikte kaç kere banyo yaptırdık. Denize de mayo filan giydirmeden, öyle cıbıldak sokardı annen seni, ta üç dört yaşına kadar."

Pikenin altına kayan Suzan, "Ya çık git bu odadan ya da ışığı kapat," dedi, "yoksa sonsuza kadar burada kalırım."

"Çıkıyorum. Haydi çabuk giyin de aşağıya inelim, çok acıktım. Simon'la Selin de dönmüşlerdir herhalde."

"Ya bize bunca zaman yukarda ne yaptınız diye sorarlarsa?"

"Uyumuşuz deriz... Ne bakıyorsun öyle, yalan mı? Onlara hayatımızın en güzel rüyasını gördüğümüzü söyleriz," dedi Demir.

Simon, Selin ve babaları, evlerine sağ salim dönebildikleri için, yaşanan faciaya rağmen, akşam sofrasını donatmıştı Sevim

Eliman. Ama kocasının anlattıkları o kadar korkunçtu ki, kimse hazırladığı yemeklerin hakkını veremedi. Şuursuz kalabalık, Bankalar Caddesi üzerindeki mağazasının önce camlarını indirmiş, sonra içerdeki traktörleri parçalamıştı. Çalışanlarıyla birlikte, kasadaki paraları ceplerine sığdığı kadar doldurup, koşar adım en yakındaki otele atmışlardı canlarını.

Suzan bu evde defalarca yemek yemişti. Nice Pesah Bayramları kutlamış, Seder gecelerine katılmıştı. Çoğu zaman çok eğlenmiş, Simon ve Selin'le kıkırdayıp durmuş, Pesah Bayramı'nın ilk gecelerinde ise, Haggada'nın okunması sırasında içine sıkıntıdan baygınlıklar basmıştı ama bu yemeğin ağırlığı, bambaşkaydı. Sanki bir cenaze yemeğindeydiler. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Hepsi şaşkındı ve başlarına gelen bu felaketi anlamakta zorlanıyorlardı. Radyoyu sonuna kadar açmışlardı ama bildiklerinin dışında fazla bir şey öğrenemediler.

Yemekten sonra, Suzan tekrar evini aradı, babası da nihayet varmıştı evine. Sonra Demir, Yalova Kaplıcalarındaki annesiyle babasını aramak için evine gitti. Az sonra döndü.

"Ne çabuk bağlandın?" dedi Rafael Eliman.

"Sizin numaranızı verdim santrala, buraya bağlayacaklar. Arada birkaç arkadaşımla konuştum da..."

"Ne diyorlar? Neymiş?"

"Çok erken ve çok fazla sevindiniz, Rafael Amca," dedi Demir, "Seçimi Demokratlar kazandı diye, her şey güllük gülistanlık olacak zannettiniz. Oysa bugün yaşadıklarımız, tamamen onların beceriksizliği. Hükümet, krizi yönetemedi."

"Nerden biliyorsun, oğlum?"

"Benim Talebe Birliğine üye arkadaşlarım var, onlar da işin içindeymiş. Biraz gözdağı verelim diye düşünmüş hükümet, güya sadece Rumları ürkütmek istemişler. Sonra iş çığırından çıkmış.

Kısacası, cahil halkı galeyana getirdiler, milliyetçilik damarını azdırdılar ve kontrol edemediler. Sonuç yağmayla bitti."

"Olan yine azınlıklara oldu," dedi Rafael Eliman, "Hep öyle olur. Hangi parti gelirse gelsin fark etmez. İnönü de bizim yakamıza yapışmadı mı, Varlık Vergisi için? Hepsi aynı, bunların."

"Sistemin yüzünden. Adil bir sistem değil bu. Adil sistemde herkes eşittir."

"Oğlum, bak bir elin beş parmağı aynı mı?" Eliman, elini parmaklarını açmış, uzatıyordu Demir'e.

"Rafael Amca, insan parmak değil ama..."

Her birinin bu konuda söyleyeceği bir şey vardı. Yemek boyunca hep aynı şey konuşuldu. Yemekten sonra, Sevim Eliman, Elsa'yı bizzat arayarak, Suzan'ı o gece evinde misafir edeceğini söylerken, Demir ve Suzan kulak kesildiler.

"Ne zahmeti Elsa, zaten bizim kızlar birbirlerinde kalmaya alışıklar! Yarın sabah telefonlaşırız şekerim," diyordu annesine, Sevim Eliman.

Suzan Demir'e, ne yapabilirim ki der gibisinden bir bakış attı.

"Madem sen de yalnızsın Demir, sabah kahvaltıya gel, sonra hep beraber Madam'ı ziyarete gideriz," dedi Sevim Eliman, kös kös evine gitmeye hazırlanan Demir'e.

Suzan'la Demir, Madam'ı ziyarete ancak, olayın dördüncü gününde gidebildiler çünkü İstanbul sokakları, ertesi gün de kalabalıkların akınına ve yağmasına maruz kalmış, takip eden gün sokak temizliği yapılmış, halk sokağa gönül rahathğı ile ancak dördüncü gün çıkabilmişti.

Madam hastanede üç kişilik bir odada yatıyordu. Burnuna oksijen maskesi, sağ koluna serum takılıydı. Sondasının boşaldığı şişe, yatağın altında duruyordu.

Yüzü bembeyazdı, gözleri kapalıydı. Suzan'ın sesini duyunca araladı gözlerini.

"Canım benim, nasılsın?"

Gözleriyle iyiyim işareti yaparken, gülümsedi Madam.

"Demir de burada... Sevim teyze, Selin'le Simon, annem... Hepsi dışarda koridordalar, iyileşmen için dua ediyorlar. Ben de senin kilisene gidip en kocaman mumu yaktım. Mum tükenene kadar, iyileşesin diye dua ettim."

Suzan, pikenin üzerindeki damarlı elini tuttu yaşlı kadının.

"Ben yanına tek başıma girmek istedim çünkü sana müthiş bir müjdem var, Madamikom. Çok sevineceksin... Demir'le ben... şey ettik... barıştık... yani dargın değildik ama biliyorsun işte, açılamıyorduk ya birbirimize ve sen hep derdin bana, zaman çok değerlidir, kıymetini bil diye... biz beraberiz artık... sevgiliyiz yani."

Suzan'ın elini hafifçe sıktı, Madam. Suzan iyice eğildi, hastanın yüzüne doğru.

"Sen benim her şeyimi bilirsin ya, artık çok mutlu olduğumu da bil. Aşkta gurur olmaz da derdin, haklıymışsın canım. Sen ameliyatını ol, iyileş, beni istemeye geleceksiniz babamdan. Ama önce, Demir senden isteyecek beni... çünkü biz birbirimizi daha çocukken, senin evinde sevdik. Sakladığın Paskalya yumurtalarını hep o bulur, bana verirdi, hatırlıyor musun? İşte o günlerden beri seviyorum ben onu. Annemin dahi bilmediğini, sen biliyorsun Madamikom, çünkü sen büyükannemsin benim!"

Madam'ın yanağından çenesine doğru akan bir damla yaş, onun gözyaşı mıydı yoksa kendi gözünden mi damladı, bilemedi Suzan. Parmağıyla usulca sildi yaşı.

"Siz mutlu olun, yeter... beni beklemeyin... benden artık hayır yok," diye fısıldadı Madam.

"Beni hayatımın en mutlu döneminde sakın sensiz koyma. Gayret et canım, hayata tutun, evine dön. Yalvarırım." Sesi titriyordu Suzan'ın.

"Haydi ama çok uzattın, sıra bende," diyerek, odaya girdi, Demir.

Hastabakıcı herkesi bir arada sokmuyordu içeriye. Suzan dışarı çıkınca annesiyle Elimanların beklediği köşeye yürüdü ve içerde zor tuttuğu hıçkırıkları boşalıverdi.

"Durumu çok mu kötü?" diye sordu, kızına sarılan Elsa.

"Bilmiyorum anne, ben onu daha önce hiç hasta görmedim ki... Tek tesellim, evine yapılandan haberi yok. Camlarının kırıldığını hiç bilmeyecek."

"Aman sakın! Zaten Rafael hemen taktırdı pencerenin camını. Eve dönebilirse, kırıldığını fark etmeyecek," dedi Sevim Eliman.

"Evine dönmesine daha çok var," dedi yanlarına gelen Demir.

"Buyurun şimdi siz girin Sevim teyze, sonra ben annemle bir kere daha gireceğim yanına," dedi Suzan, Elimanlara.

Simon ve Selin anneleriyle Madam'ın odasına ilerleyip gözden kaybolunca, Suzan,

"Ona söyledin mi?" diye sordu, Demir'e.

"Evet."

"Ne söyledin?" diye sordu Elsa.

"Hoşuna gideceğini bildiğim bir şey söyledim."

"Neymiş o Demiğr? Bana da söylesene."

Demir Suzan'ın yüzüne ne yapayım gibisinden bakınca, annesini Suzan yanıtladı,

"Muti, biz dün Demir'le aramızda nişanlandık."

Elsa, önce yanlış duyduğunu sandı. Ama hayır, yanlış duymamıştı. Bir şeyler söylemek için ağzını açtı, yutkunup sustu. Demir'in önünde sarsıldığını belli etmemek için zorlanıyordu çünkü biricik kızı, babasına ve ona hiç danışmadan nişanlanma

kararı almış! Kendisi sormasa, kim bilir ne zaman öğrenecekti. Oysa insan gelir önce annesiyle babasını bilgilendirir, haber mi verir, müjde mi, artık her neyse ama önce aile öğrenirdi böyle bir haberi. Yetmemiş bunu ilk kez, annesiyle değil, komşusu Madam'la paylaşmıştı. Ben neciyim, diye düşündü, annesi değil miyim bu kızın? Hayatım boyunca sadece üç ay ayrıldım ondan, o da keyfimden değil, mecburiyet tahtında. Ben emzirdim, ben baktım, ben büyüttüm, yedirdim, içirdim, kolladım ama kızım önce komşusuna verdi, hayatının en önemli haberini! Bir yerde yanlış yaptım ben! İyi de ne yaptım? Nerede yaptım bu yanlışı?

Kızı, bir bıçak saplamıştı kalbine.

Kendine bile yabancı gelen donuk bir sesle, "Hayırlı olsun," diyebildi, sadece.

BEKLENMEYEN MİSAFİR

Elsa, bakkal çırağının siparişlerini getirdiğini umarak açtığı kapıda, Hanna ile kızı Rozi'yi görünce şaşırdı. Kız, son gördüğünden bu yana daha da boy atmıştı, saçlarını atkuyruğu yapmıştı ve üzerinde Elsa'nın, Hanna'ya gizlice verdiği, Suzan'ın o yaşlardayken giydiği ekose etek vardı. Aksi gibi Suzan da evdeydi, o sırada. Acaba salona gelecek olursa hatırlar mıydı ekose eteğini?

"Günaydıın!" dedi Hanna, "Habersiz geldik ama bu saatte Herr Schlimann mutlaka işinde, sizler de evdesinizdir diye hesapladım da..."

Elsa, sözünü kesti misafirinin,

"Hanna, bana söz vermiştin, habersiz gelmeyecektin!"

"Mecbur kaldım. 6 Eylül'den beri çok zor günler geçiriyoruz. Dükkânımız perişan halde. Bir görseniz yerler düğme, kurdele, iplik tarlası gibiydi. Üç gün yerde iki büklüm düğme topladık. Hepsi kırılmış. Güzelim kurdele toplarının çoğunu aşırmışlar. Kalanlar da öbek öbek yerdeydi."

"Çok üzüldüm Hanna. Ben de Rozi'ye yine bir şeyler hazırlamıştım ama lütfen bir daha telefon etmeden gelme. Bak, Gerhard'la karşılaşırsan, kalbini kırar, haberin olsun."

"Elsa, ben sizden biraz şey istemeye..." kapı çalınınca sustu Hanna. İçerden koşarak gelen Suzan, salona bakmadan, doğru kapıya gidip açtı. Beyaz patiskaya sarılı kadife elbiseyi taşıyan Terzi Eleni'yi, odasına götürürken, her ikisi de Hanna'ya yakalandılar.

"Aaa, ne güzel bir elbise, Suzi'nin mi?" diye sordu Hanna.

"Suzi'nin nişan elbisesi," dedi Eleni, gururla, "Ben diktim."

"Suzi, nişanlanıyor musun sen?"

"Hıı."

"Koş ablanı öp ve tebrik et," dedi Hanna kızına.

"Abla mı? Abla da nereden çıktı? Suzi demesi yeterli," dedi Suzan.

"Eee, nişan ne zaman ve damat kim?"

"Damat tanıdık... Suzi'nin çocukluk aşkı Demir. Nişan da aile arasında bir yemek sadece," dedi Elsa.

"Ben aileden sayılmıyorum, elbette. Benim Türkiye'ye gelmeme vesile olan sizler beni aileden saymıyorsunuz, kocamın ailesi de buralı olmadığım için beni aileden saymıyor. Ben kendim için değil, Rozi için üzülüyorum. Rozi bunu hak etmiyor."

"Bence Rozi bunu hiç takmıyor Hanna," dedi Suzan, "Çocuklar böyle şeylere kafa yormaz!"

"Ben çocuk değilim," dedi Rozi.

"On sekizine basana kadar çocuksun!" diye yanıtladı Suzan.

"Üç senecik ne ki..." dedi Rozi.

Eleni ve Suzan, elbiseyi birlikte taşıyarak yatak odası tarafına geçerlerken,

"Git ablana nişan elbisesini giyerken yardımcı ol, Rozi," dedi Hanna kızına.

"Rozi, bana sakın abla deme, Suzi de! Abla denmesinden hoşlanmam ben!"diye seslendi koridordan Suzan.

Kız, hiçbir şey söylemeden peşlerinden gitti.

"Bak Hanna, Gerhard ve Suzi senden bu yüzden kaçıyorlar," dedi Elsa. "Çok üstlerine varıyorsun insanların."

Hanna cevap vermeye hazırlanıyordu ki, Rozi geri geldi, ayaklarına Suzan'ın pek ender giydiği topuklu pabuçlarını geçirmişti.

"Çıkart onları Rozi, düşüp bir yerini kıracaksın," dedi annesi.

"Niye düşeyim ki, ayağıma tam oldular."

"Olur mu hiç! Suzan kaç yaş büyük senden!"

"Ama ayaklarımız aynı, 38 numara."

"Doğum gününde alacağım sana da. Söz, Rozi!" dedi annesi.

"Ben Suzan'a ilk topuklusunu on yedisinde almıştım," dedi Elsa.

"Bu kuşak daha aceleci," dedi Hanna.

Elsa, "Hanna, Rozi için ayırdığım birkaç kazak ve etek vardı, onları getireyim içerden," diyerek kalktı yerinden, odadan çıkmadan döndü, "Ha... sen ne isteyecektin benden?" diye sordu.

"Biraz yardım isteyecektim. Okullar açılıyor ya haftaya, kızın bir sürü masrafı var, bizim durum da o günden beri malum..."

"Yanımda yok. Haftaya dükkâna uğrar bırakırım bir şeyler."

"Dükkân mı? Enkaz demek istediniz herhalde. Herr Schliman'a durumu anlatırsanız, eminim o da yardımcı olur."

"Sanmıyorum. Ben yokken her ne yaptınsa Hanna, Bay Şiliman adını duymak istemiyor. Sana ben yardım edeceğim, çünkü hakikaten kötü bir şey yaşadınız."

"Sağ olun," dedi Hanna. Biraz daha oturdu, Suzi'nin nişanı hakkında sorular sormak istedi, yüz bulamayınca kalktı. "Nişana çağrılmıyoruz ama bakın düğünde mutlaka Rozi ile bulunmak isteriz," dedi. Elsa ters bir şey söylememek için zor tuttu kendini. Kapıdan çıkarlarken, kız Suzi'nin topuklu ayakkabılarını gönülsüzce çıkartıp, kendininkileri giydi. Kapıyı arkalarından kapattı Elsa,

"Arsız şey!" dedi, alçak sesle.

Hanna gittikten sonra, Suzi, üstünde kloş etekli gece mavisi elbisesiyle girdi salona. "Bir hayal kadar güzelsin," dedi Elsa, kızına, rızasını almadan nişanlandığı için kırgın olduğunu unutarak, "Keşke hep böyle giyinsen."

"Kadife elbiseyle mi dolaşsam hep?"

"Biraz özensen demek istedim. Hep etek ve kazak giyersin de..."

Ana kız arasında çıkacak olası münakaşayı önlemek için,

"Ben kumaşın astarından bir çift ayakkabıya yetecek kadar ayırdım. Hemen ısmarlayın da, nişan gecesine yetişsin," dedi Eleni.

"Daha neler!"

"Kızım, bu elbisenin altına mokasen giymeyeceksin herhalde!"

"Siyah topuklu ayakkabım var ya, anne... Rozi giymişti demin, giderken çıkarttı değil mi?" Gözleriyle aradığı ayakkabıları bulunca, terliklerini çıkarıp, geçirdi ayaklarına.

"Onlar olmaz," diye atıldı Eleni, "Elbisenin renginde ayakkabı çok moda, bu yıl. Saçlarını da karavel taratacaksın kuaföre, Suzikimu."

"Eleni, saçım böyle düz kalacak."

"Olmaz Suzikimu, helal etmem emeğimi. İnsan böyle pırasa gibi saçla nişanlanamaz!"

Akşam yemeğinde, Suzan, Demir'le babasına, annesiyle Eleni'yi şikâyet etti. "Bunlar beni rüküş hanım yapmak istiyorlar baba, Demir nişanda beni görünce, evlenmekten vazgeçersen hiç şaşmam," dedi.

"Ben de, Demir seni evlendikten bir ay sonra geri getirirse hiç şaşmam," dedi babası gülerek, "Peter dayanamadı bunun çenesine, Amerika'ya kaçtı, bakalım sen ne yapacaksın, damat?"

Neşe içinde yenen yemeğin sonunda, Elsa tatlıyı servis etmek için mutfağa gitmişken, Suzi, "Bir büyük tehlike atlattık bugün, beyler," dedi babasıyla nişanlısına "Hanna uğradı ve nişanıma

çağrılmayı talep etti. Neyse ki annem onu başarılı bir manevra ile geri püskürttü."

"Hanna'dan yemekte bahsetmeyelim çünkü iştahımı kaçırıyor," dedi Gerhard ve Demir'e açıklama yapma ihtiyacını hissetmiş olacak ki, "Bu Hanna bizi iki kere yüzüstü bıraktı. Yalanı dolanı pek boldur," diye ekledi.

Yemek odasına girmiş olan Elsa, elinden az daha tatlı tabağını düşürüyordu.

Çeneni tutamadın be kızım, diye geçirdi içinden, ne vardı Hanna geldi diyecek! Demir gider gitmez, Gerhard, *"bu kadını eve alıyorsun?"* diye başlayacak. Ama korktuğu olmadı, yalnız kaldıklarında, hiçbir imada bulunmadı bu sefer Gerhard.

Prensiplerine sıkı sıkıya bağlı kocası yaşlandıkça, yumuşuyordu herhalde. Kızının evlenecek olmasının da rolü vardı yumuşamasında. Gerhard, hoşnuttu damadından, gözlerinin önünde büyümüştü Demir, sağlam karakterli çocuktu, çalışkandı, inşaat mühendisi olmuştu, meslek sahibiydi. Elsa ise, kendi hesabına kızının bir Müslüman Türk'le evlenmemesini tercih ederdi ama, kısmet işte... Kader onları Frankfurt'tan Türkiye'ye savurmasa, kızı İstanbul'da büyümese, üst katlarında oturan oğlana, daha ilkokuldayken âşık olmazdı. Türklerle düşe kalka, kaderci mi olmuştu acaba? Yok, o kadar da değil. Kocası ve kızı kendilerini yaşadıkları ülkenin havasına kaptırmış olabilirlerdi ama oğlu ve o, esas kimliklerine hep sadık kalmışlardı. Bir gün gelecek, mutlaka ait oldukları topraklara döneceklerdi.

Kızının çocukluk aşkına, büyüyünce nasılsa geçer gözüyle bakmıştı Elsa. Hangi kız çocukluk aşkı çekmemişti ki... Kendi çocukluğunda, birkaç yaş büyük oğlanlara duyulan hayranlıklar aşk sanılır ve sevda gizli çekilirdi, ayıptı çünkü aşktan bahsetmek.

Sonra, biter giderdi. Elsa da kızının Demir'e olan hayranlığının son bulmasını sabırla beklemişti. Kız orta okulda karma lisedeyken umutla, Koleje geçtikten sonra umudu daha da artarak, üniversite yıllarında umudunu büsbütün yeşerterek beklemiş... ve nihayet Demir Fransa'dan bir kızla döndüğünde, bitti bu iş, demişti!

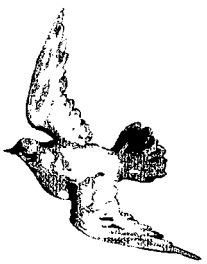
Nasıl da yanılmış! Meğer yüreğinde gizlice hep tütmüş Susy'sinin aşk ateşi. Olmaz ki tek bir kişiye takılmak bunca yıl! Fakat itiraz etse, sözünü kim dinler? Boş yere antipatik olacak... Kabullenmişti çaresiz. Hani Demir kötü bir çocuk olduğu için değil de... Tanıdığı diğer Türk ailelere göre, hepsinden daha alaturkaydı Atalaylar. Bari biraz Almanca veya İngilizce bileydi Bedia Hanım, anlaşması daha kolay olurdu. Ama dünüründe Türkçeden başka dil yoktu! Gülümsedi, o da kendisi için, Alman kokonası, kaç yıldır burada yaşıyor doğru dürüst Türkçe öğrenemedi diyordur, diye geçirdi içinden. Evet, kocası ve çocukları gibi öğrenememişti Türkçeyi. Çünkü hep eğreti yaşıyordu burada, er geç bir gün kendi yurduna dönmek üzere. O, misafirdi. Oysa Gerhard, eğer bir gün gidecekse buradan, Elsa'nın hatırı için gidecekti. Kampta öldürülenler Gerhard'ın ailesiydi, neticede.

"Hitler'le Nazilere kızmak varken, niye tüm Almanlara düşman kesildin?" demişti bir keresinde.

"Sustukları ve kabullendikleri için," diye yanıtlamıştı. İtiraz etselerdi, onları da öldürürdü Hitler. Kocasının bu konuda neden mantıklı düşünmediğini anlıyordu da, kızı da babasından yana çıkmaz mı! Bir tuhaftı bu baba kız, pek sevdikleri ay yıldızlı vatanları, bunların huyunu etkilemişti. Neyse ki onun da Peter'i vardı, annesini anlayan, sayan ve seven. Ama Peter, çok uzaklardaydı!

Elsa'nın üstesinden gelemediği yalnızlık duygusu zaman içinde adeta kronikleşmeye başlamıştı.

DEĞİŞEN HAYATLAR

6-7 Eylül Olayları ülkenin siyasi tarihinde kapkara bir sayfaydı, bir rezaletti. Fakat özürler dilenmiş, tazminatlar ödenmiş, hayat normale çabuk dönmüştü de, tufandan geriye kalan ölü dalgaların tahribatı ne yazık ki sürüyordu.

Nefis bir pastırma yazı yaşıyorlardı o sene. Elimanlarla Atalaylar, temiz hava almak için Karaköy'den Ada vapuruna binmiş, çoluk çocuk Büyükada'ya gidiyorlardı hafta sonunu geçirmeye. Şilimanlar zaten Bebek'te denize yakın oturuyorlardı, o yüzden Elsa sırf kızının hatırı için, biraz ayak sürüyerek katılmıştı aralarına. Splendid Oteli'nde oda tutmuşlardı. Cesareti olan gençler, hava müsaitse, Nizam Plajı'nda denize girecek, sonra hep birlikte Aya Yorgi'ye tırmanıp mum yakacaklar, adak adayacaklar ve Ada turu yapacaklardı. Ertesi gün, rıhtımda mükellef bir balık ziyafeti ve vapurla İstanbul'a dönüş!

Ada vapurunun lüks mevkiinde oturmuş, çay ısmarlamışlardı. Vapur kalabalıktı. Bir sürü insan birbirleriyle aynı anda konuştuğu için, bir uğultu vardı. Birden cırlak bir ses duydu Suzan:

"Türkçe konuşun! Burası Türkiye!"

Arkasını döndü, şişmanca, süslü bir kadındı konuşan.

"Bana mı söylediniz?" diye sordu.

"Hayır, size söylemedim."

"Ben annemle Almanca konuşuyordum da..."

"Size söylemedim, kızım."

"Kime söylediniz?"

"Şu yanımdaki Rumlara söyledim. Türkçe konuşsunlar."

"Nedenmiş o?"

"Çünkü burası Türkiye."

"Ben Almanca konuşabilir miyim."

"Elbette."

"Yani bu ülkede Almanca serbest, Rumca yasak öyle mi?"

"Siz ne karışıyorsunuz ki, benim ne dediğime?"

"Siz niye karışıyorsunuz onların ne konuştuğuna?"

"Türkiye'de Türkçe konuşulur!"

"Diyelim ki Almanya'ya gezmeye gittiniz, kocanızla aranızda Türkçe konuşma hakkınız yok mu, orası Almanya olduğu için?"

"Sen kim oluyorsun da bana kafa tutuyorsun?"

"Hop! Hop! Hanımefendi, nişanlıma nazik davranmazsanız, ben sizi Türkçe dahi konuşturtmam sonra," dedi Demir, ayağa kalkarak.

"Hanım, sus artık," dedi kadına, yanında oturan bıyıklı adam, "Delikanlı, sen de lafını bil! Otur yerine. Size bulaşan yok. Ne oluyor size böyle!"

Rumca konuşan iki kadın ve bir çocuk yerlerinden kalkıp merdivenlerden aşağı indiler.

"Ben de sizin gibi Türküm ama kimsenin diline karışma hakkını kendimde bulmuyorum," dedi Demir, "Bakın sizin yüzünüzden gittiler."

"Onlar da Türk. Türkler Türkçe konuşur," dedi adam.

"Ama ana dilleri Rumca!"

"Türkleşsinler efendim."

"Siz de insanlaşın," derken, Elsa eliyle ağını kapattı Suzan'ın. Kızın sesi boğuldu gitti. Plaj çantasını omzuna takıp ayağa kalkarken, "Bu faşistlerden hiç mi kurtuluş yok bize, çocukluğumda Almanya'da, şimdi de burada..." diye söylenen Suzan'a "Asıl faşist sizsiniz, Alman dölleri," diye bağırdı adam.

Demir'in suratındaki ifadeyi gören Elsa, "Uzatma, haydi başka yere oturalım," diye kolundan çekiştirdi Demir'i.

Elimanlar, Atalaylar, Elsa ve Suzan, oturdukları yerden kalkıp başka yer bakındılar. Lüks mevkide her yer doluydu, onlar da kalabalıktılar. Aşağı katta hep birlikte oturamadıkları için bölündüler, buldukları yerlere sıkıştılar. Bedia Hanım, oğlunun kulağına eğildi, "Sen bu deliyle evlenmeye kesin kararlı mısın?" diye sordu, "Valla benden sana söylemesi, başına çok iş açacak bu kız senin!"

Vapurda yaşadıkları hadisenin hafta sonlarını gölgelememesi için gayret sarf etseler de, tatları kaçmıştı ve biliyorlardı ki, kaçacak olan, sadece onların keyfi değildi. 6-7 Eylül hadisesinin peşinden pek çok Rum aile, ilk fırsatta terk etmeye hazırlanıyordu, ülkeyi. Nasıl ki Osmanlının çöküşünü yönetici sınıfın dar görüşü, talanı, hırsı ve en çok da yaptıkları idari hatalar hazırlamıştı, Cumhuriyet'in o rengârenk mozaiği de, yine bir idari hata yüzünden çözülmeye başlamıştı!

Rumlar gidiyorlardı.

Ne adaların eski tadı kalmıştı bu yüzden ne de Beyoğlu'nun. En ağır darbeyi de işinin ehli, güler yüzlü Rum garsonların çalıştığı lokantalar, meyhaneler almıştı. Çünkü başlı başına bir sanattı meyhanelerde garsonun müşterisiyle kurduğu gönül dostluğu. İçki, biraz da garsonun sayesinde efkâr dağıtır ya da büsbütün

kederlendirirdi. Bar-barmen geleneğinin yaygın olmadığı şehirde, müşterinin keyifli öykülerinden tut, içini dökmesine uzanan yelpaze, garsonun elindeydi; bu garson da illaki Rum olmalıydı.

İstanbul meyhaneleri, tadını o yıl kaybetmeye başladı.

Aynı yıl, Kasım ayı Kumbaracı Yokuşu'ndaki apartmana, yağmur ve soğuğun yanı sıra herkesin canını çok yakan bir acıyla geldi.

Madam, ameliyat olabilecek duruma gelemediği için, Eylül ortasında onu evine taşımışlar ve bir hemşire tutmuşlardı. Evinde bakılıyordu, artık. Kendine sevgi ve ihtimam gösteren komşularına minnettardı ama ölmek istiyordu. Yatağa mahkûm, ihtiyacını kendi göremeyen birinin yaşaması, hele de bu yaşta, abesti. Sabah akşam, onu yanına alması için dua edip duruyordu Tanrı'ya. Ekim sonuna doğru durumu ağırlaşınca, avukatını çağırtıp, vasiyetini de hazırlatmış, komşularıyla tek tek vedalaşmıştı. Hazırdı, hak ettiği cennetine gitmeye. Suzan'ın, düğününde mutlaka bulunması için yalvarmalarını kulak ardı etti. Yaza kadar bekleyemedi...

Suzan'la Demir'in düğünü de yazı bekleyemedi zaten.

Madam'ın vefatının onuncu veya on birinci günü olmalıydı çünkü Suzan, onun gül kurusu saten örtü serili yatağının başucuna, her gün bir kasımpatı bıraktırıyordu Demir'e. Bunu kırk gün boyunca yapmaya ahdetmişti. Kırkıncı gününde de helva kavuracaklardı Demirlerin evinde. Bu da yine ibadeti, üç semavi dinin adetlerini birbirine harmanlayarak yapan Suzan'ın fikriydi. Kasımpatı bırakılmasını saçma bulanlar, helva kavrulmasına itiraz etmemişlerdi. Fatma o gün gelecek, eliyle kavuracaktı Madam'ın helvasını, her sevenine helvayı karıştırma hakkı tanıyarak, elbette. Sevim Eliman da kilisedeki cenaze

töreninden sonra, apartmana döndüklerinde, komşularını evine davet edip, yumurta ikram etmişti. Madam'ı seven herkes kendi dininin örf ve adetini en iyi şekilde yapmaya gayret ediyordu ki, cennetin kapıları ardına kadar açılsın, apartmanlarının meleğine.

"Her şeyi anladım da, yatağa kırk gün çiçek bırakmak da neyin nesi?" diye sızlanmıştı Demir'e, annesi.

"Madam çiçeği çok severdi. Suzan da Madam'ın ruhunu hoş etmek için, kendince bir şeyler yapıyor işte... Sakın laf sokmaya kalkma lütfen, anne," demişti Demir.

"Saçmalık ama!"

"Olabilir. Anneannesinin acısını, bırak istediği gibi yaşasın."

"Nereden anneannesi oluyormuş? Komşusuydu!"

"Kendi anneannesiyle o kadar az beraber olmuş ki! Madam'la anneanne eksikliğini kapatıyordu. Madam da onu torunuymuş gibi sevdi. İkisinin arasında bir şey bu, sakın kalbini kırayım deme, bu yüzden..."

Suzan söz konusu olduğunda, bir ömür boyu böyle davranacaktı, Demir; sevdiğine karşı olanlara ödünsüz, ondan yana olanlara sevecen!

Demir annesiyle cebelleşirken, Suzanların evinde de bir bomba patlamak üzereydi. O sabah, kahvaltıda huzursuzdu Suzan. Çayı bardağa koyarken taşırdı, kızartırken ekmeği yaktı, masaya şeker yerine tuzu getirdi.

"Çok dalgınsın bugün," dedi babası, "gece iyi uyumadın mı?"

"Sınavları var... çok çalışıyor, normal," dedi Elsa.

Suzan babasını kapıya kadar geçirdi, paltosunu tuttu, sonra mutfağa gelip, annesinin karşısına oturdu.

"Söyle bakalım derdin nedir Suzicik?" diye sordu Elsa, "Belli ki ağzında bir şey var!"

"Evet," dedi Suzan, "sana bir şey söylemek istiyorum, anne." Yüzünde, annesinin itiraz edeceğini beklediğinde beliren, o mahcup ifade vardı.

"Düğünden vazgeçtim deme emi, kızım! Kayınvaliden çok üzülür. Türkler düğüne bizden daha fazla önem veriyorlar," dedi Elsa.

Düğün için bir sürü yer bakmışlar, Moda Kulübünde karar kılmışlar ve araya Kulübe üye olan Hirsch'ü sokmuşlardı. Haziran ayının son haftasına gün alınmıştı, çoktan. "Tarihi değiştiremeyiz, haberin olsun! Peter gelişini ona göre ayarladı. Düğün 27 Haziran'da! Kesin!"

Suzan annesinin masanın üzerinde duran ellerini güç almak ister gibi sımsıkı tuttu ve, "Anne ben hamileyim," dedi, "27 Haziran'da bebeğim çoktan doğmuş olacak!"

"Bunu da mı yaptın bana, Suzan! Ben de Demir'in güvenilebilir biri olduğunu sanmıştım!"

"Onun suçu değil!"

"O zaman ikinize de yazıklar osun!" dedi Elsa, "Bana güvenme, babana müjdeni kendin verirsin!"

YÜZLEŞMELER

Hanna'nın telefondaki sesi çok ciddiydi. Profesör Schlimann'dan o hafta içinde mutlaka bir randevu talep ediyordu. Sekreter, numarasını bırakmasını, kendine döneceğini söyleyince, "Bana dönmeyin, şimdi bir tarih verin ve ona sadık kalın lütfen," dedi, "Beni arayabileceğiniz bir numaram yok."

"Konu nedir?"

"Özeldir."

"Profesöre sormadan veremem."

"Siz verin de, kabul etmezse, kapısını kıracak halim yok."

Bezdi sekreter, "Çarşamba günü tam yarımda burada olun. Profesör saat birde öğle yemeğini yer. Saat ikide derse girecek," dedi sonunda.

Hanna, çarşamba günü saat tam on ikide fakültede, Gerhard'ın bölümüne geldiğinde, odasına alınacağını pek tahmin etmiyor, şansını deniyordu. Fakat sekreter, onu hiç bekletmeyip, "Buyurun oturun, haber vereyim geldiğinizi. Sizi bekliyordu," deyince şaşırdı.

Sekreterin açtığı kapıdan süzüldü, masasının arkasına oturan Gerhard'a doğru yürüdü, onun ayağa kalkmadığını görünce hafifçe bozuldu ama belli etmedi. Elini oturduğu yerden uzatarak tokalaştı Gerhard, her zamanki centilmenliğine hiç yakışmayan bir şekilde.

"Otur, Hanna," dedi, masanın önünde duran koltukları işaret ederek.

Karşılıklı duran maroken koltuklardan sağdakine oturdu.

"Seni dinliyorum."

"Suzan'ın düğünü öne alınmış."

"Evet, öyle oldu."

"Hamile mi?"

"Bundan sana ne?"

"Öne alınması için başka neden düşünemedim... Yani Demir iş bile bulamadan."

"Demir'in işe ihtiyacı yok. Askere gidecek."

"Suzi ne olacak?"

"O da kocasını beklerken yüksek lisans yapacak."

"Eh, hayırlı olsun."

"Ne için geldin? Fazla vaktim yok."

"Suzan'ın düğününe Rozi ile katılmak istiyoruz. Bu konuyu Elsa'yla halledebileydim, sana gelmeyecektim."

"Düğün yok. Nikâh var sadece ve o nikâha da sadece damadın akrabalarıyla benim çok yakın birkaç dostum ve meslektaşım davetli. Yaz düğünü yapsaydık, daha kalabalık tutacaktık. Üzgünüm Hanna."

"Ben bunu kendim için değil, müşterek çocuğumuz için istiyorum. Bu dünyada, benim tarafımdan da bir iki yakını olsun, kaynaşsınlar, birlikte vakit geçirsinler, diye. Bana bir şey olursa, ablası ve abisi, onun elinden tutarlar. Kötü bir niyetim yok, inan ki."

"Hanna, Rozi, bizim müşterek çocuğumuz değil, onun babası senin kocan! Peter ve Suzan, senin kızının akrabaları değil! Bu saçma idefiksten vazgeç."

"Beni bu şekilde savuşturursan, Elsa'ya bazı şeyleri açıklamak zorunda kalacağım."

"Hani kötü niyetin yoktu? Sen kötülüğün ta kendisisin Hanna! Evimden, karımdan, çocuklarımdan uzak dur! Buraya ya da evime bir kere daha gelmeye kalkıştığını duyacak olursam, ben de kocana bir açıklama yapacağım. Dut gibi sarhoşken koynuma girip, gebe kalıp, çocuğu kocana yutturduğunu anlatırsam, hapse girersin! Bunları sana bir kere daha söylemiştim. Bu sonuncu söyleyişim. Üçüncüde, hedeften vururum. Seçim senin!"

Gerhard yerinden kalktı, Hanna'nın yanına gitti. Elinde bir zarf vardı,

"Elsa çok zor durumda olduğunuzu söyledi. Karımın ısrarıyla, sana bir yardım yapıyoruz. Zarfı al, kocana, Schlimann ailesinden küçük bir katkı, dersin. Haydi bakalım kızım... Geht mit Gott."

Zarfı Hanna'nın kucağına bıraktı ve koltuğun başında, Hanna ayağa kalkana kadar bekledi. Kapıya birlikte yürüdüler. Gerhard kapıyı açınca, sekreter yerinden fırladı,

"Profesör Şiliman, ben de şimdi kahveleriniz nasıl olsun diye soracaktım..."

"Görüşmemiz bitti, hanımefendi gidiyor, kahveye gerek yok," dedi Gerhard.

Hanna, sarsıldığını belli etmemek için, uzun topuklarını yere vurarak dimdik yürüdü, gözden kaybolana kadar. Gerhard, odasına girince doğru telefona gitti, evini aradı. Elsa'nın şen şakrak sesini duyduğunda bir an tereddüt etti ama bu kez kesin kararlıydı.

"Evde misin öğleden sonra?" diye sordu.

Şaşırdı Elsa. "Ne var, ne oldu?"

"Benim dersim iptal edildi de... eve dönüyorum. Senin de bir işin yoksa, bekle beni."

"Sen gelme, Taksim'de buluşup sinemaya gidelim," dedi Elsa, "Lana Turnerin bir filmi oynuyor Yeni Melek'te."

Hayatının en zor kararını verdi Gerhard.

"Beni evde bekle Elsa," dedi, "Belki akşam yemeğine bir balıkçıya gideriz."

Çantasını, yağmurluğunu aldı, çıktı odasından. Sekretere,

"Asistanlarımdan hangisi müsaitse, dersime bugün o girsin," dedi, "biraz rahatsızlandım, eve gidiyorum."

Gerhard kapıyı anahtarla açıp eve girdiğinde burnuna tarçın kokusu geldi. Elsa herhalde elmalı kekini pişiriyordu yine. Yağmurluğunu portmantoya astı, çantasını holdeki rafa bıraktı, tipik bir Türk erkeği gibi çamurlu ayakkabılarını çıkartıp çoraplarıyla evin arka tarafına yürüdü.

Yanılmamıştı, karısı fırından yeni çıkardığı keki tabağa almakla meşguldü ve mis gibi kokuyordu mutfak. Sessizce gidip, arkasında durdu ve sarıldı karısına.

"Aaaa! Korkuttun beni Gerhard. Hiç duymadım geldiğini. Eve geleceğini söyleyince, sana hemen en sevdiğin keki yaptım. Çay da demlendi. Yani, senin işinle evinin arası tam bir kek pişimi mesafesinde."

Kocası, başını saçlarına gömmüştü. Sımsıkı göğsüne bastırıyordu onu. Bir şey olmuş! Kötü bir şey olmuş!

"Gerhard, ne oldu? Nedir bu halin? Üzgünsün sen! Fakültede mi bir aksilik çıktı?"

"Yok sorun fakülteyle ilgili değil," dedi.

Elsa, bize bu yıl hiç rahat yüzü yok mu diye düşündü. Önce o meşum 6-7 Eylül Olayları, sonra Madam'ın vefatı, derken

Suzan'ın evlilik dışı hamilelik haberi! Daha yeni toparlıyorlardı kendilerini, kızlarının pek de gurur verici olmayan müjdesinden.

"Elsa, gel otur şöyle. Konuşmamız lazım."

"İkimize de birer dilim kek keseyim, birer bardak da çay koyayım... Hemen geldim."

"Suzan eve dönmeden önce konuşmak istiyorum, seninle."

Elsa da, her ne tatsızlık olduysa fakültede, o olayı dinlemeden önce keyifle çayını içip, kekini yemek istiyordu.

"Suzan akşam yediden önce gelmez. Sen ye hele kekini... sonra anlatırsın." Kekleri tabaklara, çayı bardaklara koydu, iki dilim de limon kesip, tepsiyi kocasının meyus bir ifadeyle oturduğu mutfak masasına taşıdı. Kocasının karşısına geçti.

"Elsa, sana şimdi anlatacaklarımı yaşamamış olmak için neler vermezdim. Ama kaderin gücü, bizim arzularımızı aşıyor. Önce şunu bilmeni istiyorum. Ben seni çok sevdim, hep sevdim ve hâlâ seviyorum. Seni kaybetmeyi göze alarak anlatıyorsam başıma geleni, sana daha fazla yalan söylememek için. Sana olan saygımdan."

"Gerhard!" Elsa, kek tabağını kocasının önüne doğru uzatırken, geri çekti.

"Sen Zürih'teyken ve ben bir gece çok sarhoşken bir şey oldu... olmaması gereken bir şey..."

"Hanna'yla mı yattın?" dedi Elsa. Sesi buz gibiydi. Gerhard uzandı karısının titreyen elini tuttu. Eli de buz gibiydi.

"Ben yatmadım. O benimle yattı."

"Komik olma!"

"Ben yere düşmüştüm, o beni yerden kaldırmaya çalışıyordu... şimdi bana büsbütün kızacaksın ama, ben seni sayıklıyordum, hatta onu sen zannediyordum... sokak kapısının önündeydik. Oysa uyandığımda, yatağımdaydım, Hanna da..."

"SUS! Anlatma! Duymak istemiyorum!" Sol gözü seğirmeye başladı Elsa'nın.

Ah, ben ne yaptım, diye düşündü Gerhard, hem karımı hem kendimi mahvettim.

"Onu hemen kovdum Elsa ve bir daha da yüzüne bakmadım. Bu yüzden... sırf ondan uzakta olayım diye... Peter'i de ondan uzaklaştırmak için, Bebek'e taşındım, Elsa. Sana çocuklarımın üzerine yemin ederim ki, onunla yattığımı asla hatırlamıyorum."

"Bunu bana söylemek için niye yıllarca bekledin? Döndüğümde anlatabilirdin!"

"Seni üzmemek, daha da doğrusu seni kaybetmemek için."

"Beni kaybetmeyi göze aldığına göre, ne değişti? Yaşlandım mı Gerhard? Yoksa kendine genç bir sevgili mi buldun?"

"Elsa!"

"Evet, soruyorum, ne değişti?"

"Beni sonuna kadar dinle, sevgilim. Hanna'nın çocuğu olmuyor diye, kocası onu boşamaya kalkmış. Oysa, kusur kocanınmış ama kabul etmiyormuş. Anlaşılan beni damızlık olarak kullanmış, Hanna, ben o akşam eve zil zurna sarhoş gelmesem, Peter'i kullanacaktı herhalde. Üç haftaya kalmadı, ben hamileyim diye dikildi karşıma. Onu hemen kovdum. Sonra anlaşıldı ki, eğer sahiden hamileyse, bebeği bana değil, çocuğu olmayan kocasına yutturmak istiyor. Benden kocasının gerçeği öğrenme olasılığını ve tıbbi gebelik hesaplarını öğrenmek istedi. Kocasına yutturmuş olmalı ki, hayatına devam etti. Büyük bir ihtimalle çocuk benden değil ama itiraf ediyorum, o geceye dair hiçbir şey hatırlamıyorum, Elsa. Tek hatırladığım, kapıyı anahtarla açmaya çalışırken, kapı birden açılınca, içeriye düştüğüm ve üstümde bu yılanı bulduğum. Gerisi kayıp."

"Ne dememi istiyorsun Gerhard?" diye sordu Elsa. Sesi bezgindi.

"Beni anlamanı ve bağışlamanı."

"Seni anlıyorum, sarhoş herif! İçti mi, duramayan herif! Zom olduğun gecelerin biri daha işte..." Elsa, elini seğiren gözüne bastırdı.

"Haksızlık etme Elsa, üç veya dört böyle gecem var, hayatım boyunca," diye mırıldanan kocasını duymazlığa geldi.

"Seni bağışlamıyorum Gerhard ve tekrar soruyorum, niye bugüne kadar bekledin bu rezaleti bana anlatmak için?"

"Çünkü Hanna kızını bahane ederek çocuklarıma bulaşmak istiyor. Benden olduğu çok şüpheli kızını, kendi çocuklarımdan uzak tutmak için, yardımına ihtiyacım var."

Elsa, kalktı masadan, dışarı çıktı. Gerhard, sigara üstüne sigara içerek, bir saate yakın, oturdu yerinde. Neden sonra salona geçtiğinde, Elsa'yı da pencerenin önündeki koltukta, sigara içerken buldu. Önündeki sehpada duran kül tablası, tepeleme dolmuştu. Ne diyeceğini bilemeden, kapıya yaslanıp dikildi bir süre. Tam yatak odasına dönüyordu ki, Elsa,

"Bundan böyle, aynı çatı altında yaşayamayız," dedi "Senden evi terk etmeni istiyorum."

"Elsa, anladım, beni bağışlamayacaksın. Haklısın. Senden tek ricam, Suzan'ın nikâhına kadar beklemen. O günü kızımıza zehir etmeyelim. Nikâhın ertesinde giderim."

"Pekala. Gidene kadar Peter'in odasına taşın!"

"Çocuklara ne söyleyeceğimize..." Lafını kesti karısı,

"Sen onlara da münasip bir yalan bulursun artık!"

"Çok ama çok üzgünüm," dedi Gerhard.

"Ben de öyle," dedi Elsa.

ADI NE OLSUN?

Demir'le Suzan, doktordan çıkınca, İnci Pastanesi'ne profiterol yemeğe gitmişlerdi. Keyifleri yerindeydi, gözleri pırıl pırıldı. O kadar genç ve o kadar âşıktılar ki, biri kim bilir yurdun neresine savrulacaktı, diğeri kucağında yeni doğmuş bir bebekle, nikâh öncesi gebeliğini bir türlü sindiremeyen annesinin dizinin dibinde sürdürecekti hayatını ama zerre kadar endişelenmiyorlardı. Birlikte olduklarını bildikleri sürece her şeyin üstesinden geleceklerine inanıyorlardı.

"Bak ne diyeceğim, erkek olursa, Demir'in D'sini düşelim, Emir olsun. Demir'den doğma Emir! Ne güzel!"

"O halde kız olursa, Suzan'dan zan'ı düşelim, Su olsun. Ne dersin?"

"Benim daha iyi bir fikrim var, kız olursa hem senden hem benden alsın adını; Sude!"

"Aklınla bin yaşa!" dedi Demir, "Çok beğendim."

Böylece Sude'nin adı doğumundan çok önce konmuş oldu ve anne babasının dilinde o andan itibaren dünyaya gelmişçesine yaşamaya başladı.

Suzan, o gün eve döndüğünde, evin havasındaki değişimi hemen fark etmedi. Mutfağa o bayıldığı tarçınlı kek kokusu sinmişti. Hemen koştu, kendine bir dilim kek kesti ve tabağa bile koymayı beklemeden, anında yaladı yuttu.

Annesi ortalıkta gözükmüyordu. Babasının yağmurluğu portmantoda asılı olduğuna göre, demek erken gelmiş, çalışma odasına kapanmıştı. Kapıyı tıklatıp kafasını içeri uzattı,

"Erken dönülmüş bugün! Kek kokusu mu alındı, ta Beyazıt'tan?"

Babası sadece baktı, konuşmadı.

"Bir dilim kek?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Çok taze ama... Frau teyze döktürmüş yine."

"Hayır dedim Suzan!"

"Hayır dedim Suzan! Babacık asabi. Ne oldu acaba?"

"Bir yazı yazıyorum... rahat verirsen."

"Pardon." Kapattı kapıyı usulca. Tuhaf! Böyle yapmazdı hiç. Aldırmadı. Annesinin yatak odasına gitti. Kapıyı vurmadan girdi bu sefer.

"Ne var?" dedi annesi.

"Kek çok güzel olmuş." Cevap gelmeyince, "Sana da kesip getireyim mi bir dilim?" diye sordu.

"Ben yedim. Mersi."

"İyi, afiyet olsun o halde... Anne, bizim kıza bir isim bulduk."

"Sizin kız kim?"

"Bizim bebek... doğacak olan."

"Kız olduğunu nerden biliyorsunuz?"

"İçime doğuyor. Eğer kız olursa..."

"Susy, yapacaklarınızı, zamanından önce değil, zamanı geldiğinde yapsanız, daha iyi olmaz mı? Çocuğu nikâhtan önce yaptınız, baban fakültede kimsenin yüzüne bakamaz hale gelecek

doğduğunda. Olan olmuş, susayım, gebeyken üzülmeyesin dedim ama bakıyorum bizi düşürdüğünüz durum hiç umurunuzda değil. Üstelik burada, babanın değimiyle ay yıldızlı vatanınızda, böyle işlere hiç müsamaha yoktur. Kapıcıya bile rezil olacaksınız. Ama siz ne yapıyorsunuz, mahcup olacağınıza, marifet yapmış gibi üstüne üstüne gidi..."

"Anne, söylenme ne olur. Bak, nikâhı öne aldık ya, kimseye rezil olmayacağız, böylece!"

"Niye tarih değiştirdiğimizi anlamayacaklar mı sanıyorsun?"

Suzan annesini yanıtlamadan çıktı odasından, kendi odasına geçti. Babasını da o sinir etmişti herhalde, böyle namus bekçisi tiratlar atarak. Ah anne, ne dik kafa bir Almansın, sen! Şimdi Madamikom sağ olaydı, üşenmez, ta oraya kadar gidip onunla dertleşirdim... Demir'e de gidemem, bir Frau teyze de o evde var çünkü. Tek farkları biri sarışın diğeri kumral, biri uzun diğeri kısa... Sude Hanım kızım, bakalım sen kime çekeceksin? Bücür babaannene mi, kazık anneannene mi? Haydi gel, sen yakışıklı babana çek!

Babasının çalışma odasının önünden geçerken duraladı. Usulca araladı kapıyı. Kızını duymadı Gerhard. Çalıştığı filan yoktu, Pencerenin önünde, ayakta durmuş, sigara içiyordu. Son zamanlarda artırmıştı sigarayı nedense... Yine usulca kapattı kapıyı odasına geçti ve şiddetle Peter'i özledi. Şimdi burada olsaydı, hiç olmazsa onun yanına giderdi, bir güzel kavga ederlerdi.

MADAM'IN DÜĞÜN HEDİYESİ

Telefondaki adamı tanımıyordu, Elsa. Avukatmış! Suzan Şiliman'ı sorup duruyordu, özel bir iş için. Ne işi? Yine nasıl bir musibete bulaştı huysuz Suzan, diye düşünürken, "Bir miras işi," dedi adam.

"Ne mirası? Miras ne? Hani ölünce kalan mı?" Bir anda aklından binlerce soru geçti, Elsa'nın. Annesi bir bakımevindeydi babasının vefatından beri. Tanrım, yoksa!..

"Madam Virgine Takuhi Saryan'ın mirası, efendim."

"Haa! Şey, bizim akraba değil ki..."

"Suzan Şiliman kızınız değil mi, ona bıraktığı mirası bildiriyorum..."

Eyvah, dedi Elsa içinden, akortsuz piyanoyu bıraktıysa nereye koyarız, evde yer yok! Suzan da şimdi Madam'dan kaldı diye sattırmaz onu. Başıma gelenler...

"Çarşamba günü sabah on birde size vereceğim adreste bulunmasını rica ediyorum, Suzan Hanım'ın."

"Söylerim," dedi Elsa.

Çarşamba günü, saat on birde, avukatın yazıhanesinde Suzan, Madam'ın dairesini müştereken Demir'e ve kendisine bıraktığını öğrendi.

Kızı evden çıkarken, Elsa ona yalvarmıştı, Madam'ın pek kıymetlisi, o tozlu, tamir görmez hale gelmiş kurtlu mobilyalarından herhangi birini alıp eve getirmemesini. Bir mücevher bırakmışsa, elmas broşu pek zarifti mesela, tamam, teşekkür edip alsın. Ama salondaki hiçbir mobilyaya yer yoktu evlerinde. Satar, parasıyla Madam'ı ömür boyu hatırlatacak bir takı alır, boynunda ya da bileğinde taşırdı...

Şimdi karşısında duran kızı ona, "Biraz tozlu, eski ve oldukça geniş ama kusura bakma Muti, hayır diyemedim," diyordu.

Oh, piyano değilmiş. Piyano geniş olmaz!

"O bordo divanı mı yoksa?.."

"Aslında ne varsa, hepsi birden... çünkü evini bize bırakmış."

"Ne! Ne diyorsun sen?"

"İşlemler tamamlanınca... bir miktar vergi ödenecek tabii... bir evimiz olacak Demir'le. Madamikom bize evlenme hediyesi yapmış."

"Aşk olsun Madam'a!" dedi Elsa. Aslında çok şey söylemek istiyordu da, ne diyeceğini bilemiyordu.

Suzan'la Demir, haftaya evleniyorlardı. Demir'in askere gitmeye iki ayı daha vardı. Önündeki iki ayı düşündüğünde, hafakanlar basıyordu Elsa'ya. Suzan, Demirlerin evinde kalmak istemediği için, Demir onlarda kalacaktı. Mutlu aile yalanını iki ay boyunca sürdürmesi gerekiyordu, şimdi sadece ele güne karşı değil bir de evin içindeki kızıyla damadına karşı. İnsanın içi kan ağlarken, her şey günlük güneşlikmiş gibi davranmak o kadar zordu ki...

Birkaç akşam sonra, Şilimanlar, Demir'in annesinin, hamurunu elleriyle açtığı ünlü mantısını yemek üzere Atalayların sofrasında toplanmışlarken, Gerhard,

"Sizlere bir haberim var," dedi.

"Benim de bir haberim var," dedi Demir.

"Aniden haber yağmuru mevsimine girdik galiba," diye atıldı Suzan, "Önce babamın haberini duyalım."

"Ankara'daki Numune Hastanesinden bir teklif aldım. Enine boyuna düşündüm. Kariyerim açısından çok iyi olacak. Ocak ayından itibaren bir sene için, Ankara'da ders vereceğim."

"Annem Ankara'ya gelmek ister mi, bakalım?" diye sordu Suzan, tabağından başını kaldırmayan Elsa'nın yerine.

"Annenin düzeni bozulmayacak. Hafta sonları ben yataklıyla gelir giderim. İstanbul'a"

Annesi tabağına bakmaya devam ettiği için,

"O halde, tamam," dedi Suzan, yine annesinin yerine, "Şimdi de, Demir'in haberini duyalım."

"Ben de, Madam'ın bana lütfettiği mirasın bana düşen kısmını, sevgili karıma nikâh armağanı olarak veriyorum. Henüz hayatımı kazanamadığım için, ona layık bir hediye alamadığıma üzülüyordum ki, Madam ta oralardan Hızır gibi imdadıma yetişti... "

"Ama biz gelinimize takısını takacağız, oğlum," dedi Bedia Hanım, "Ne demek hediye verememek... sana da gösterdik ya!"

Elsa ile Suzan bakıştılar.

"O, babamla senin hediyen, bu benimki anneciğim."

"Bu hediyeni kabul etmiyorum, Demir!" dedi Suzan, "O ev ikimizin."

"Gereken imzaları attım bile, mülk üstümüze geçerken, hepsi senin olacak."

"Kabul etmem. Ama biraz beklersen, hakkını Sude'ye verebilirsin."

"Sude de kim?" diye sordu Bedia Hanım.

"İlerde bir kızımız olursa, adını Sude koyacağız," dedi Suzan.

"Siz bir oğlan adı bulun bence, belki de ilk çocuğunuz erkek olur?"

"Yok, içime doğdu, bence ilk çocuk kız olacak!"

"Ay baksanıza, bunlar doğmamış çocuğa ismini bile koymuşlar. Ayol insan büyüklerine danışmaz mı? Göbek adını bari şey etseydiniz..."dedi Bedia Hanım.

"Göbek adını annelere bırakabiliriz, değil mi, Demir?"

"Bırakırsak her ikisi de kendi annelerinin adını takar. O zaman kızımızın şöyle bir adı olur... Frau Teyze, annenizin adı?"

"Gertrude."

"Vasfiye Gertrude Sude Atalay. Nasıl?"

"İlk isimler iyi de Sude neyin nesi?" dedi Bedia Hanım.

"Suzan ile Demir'in ilk heceleri... Ben şahsen çok beğendim," dedi Demir.

"Deli bu çocuklar! Daha evlenilecek, hamile kalınacak ve bebek de kız olacak ta... konuştuğunuz şeye bakın," dedi Nazmi Bey.

Doğruları saklamaktan ve yalan söylemekten hiç hoşlanmayan Gerhard, bu fırsatı kullanmak istedi. Nasılsa, Atalaylar da sonunda öğrenecekler ve zamanında bilgilendirilmedikleri için belki de güceneceklerdi.

"Dünür, bizim çocuklar o sıralamayı değiştirmişler... yani, önce hamile kalınmış, nikâh sonradan gelecek. Ama iyi tarafı, nikâh zoraki değil. Birbirlerini çok sevdiklerinden değişmiş zaten sıralama."

Sofraya derin bir sessizlik çöktü. Demir ve Suzan kıpkırmızı olmuşlar, önlerine bakıyorlardı. İlk konuşan Nazmi Bey oldu. Boğazını temizleyerek, alçak sesle sadece oğluna bakarak, "Doğum ne zaman?" diye sordu.

"Haziranda, baba."

"Tevekkeli değil nikâhı öne aldınız," dedi Bedia Hanım.

Gerhard, kendi açıkladığı haberden rahatsızlık duymaya başlamıştı, konuyu değiştirmek istedi,

"Demir, yarın sabah benimle birlikte fakülteye gel, kan grubunu öğrenmek istiyorum," dedi.

"Neden?"

"Suzan'ın kan grubunu biliyorum ama seninkini de öğrenmemiz lazım. Son günlerin hayhuyu içinde aklımdan çıktı... Suzan AB negatiftir. Senin kanın eğer pozitif ise... şey... doğumda bebeğin kan uyuşmazlığı çıkabilir."

"A ah! Hiç duymadım böyle bir şey," dedi Bedia Hanım.

"Sizlerin zamanında henüz bilinmiyordu. Şimdi bildiğimize göre, tedbir almalıyız."

"Ne gibi bir tedbir? "diye sordu Elsa. Bu akşam ilk kez konuşmuştu.

"Aaa, annem de buradaymış!" dedi Suzan.

"Bebeğin kanı değişecekse, aynı kan grubundan kan hazır etmemiz lazım," dedi Gerhard.

"Allah korusun! Çocuğumuza niye yabancı kanı verelim," dedi Bedia Hanım.

"Hanım, sen hele bir sus..." dedi Nazmi Bey, "Demir'in kan grubu belli. Askere yazılırken öğrenmiş. Oğlum, fırla odana da bir bak evraklarına."

Demir kımıldamadı. Bembeyaz olmuştu yüzü. Nasıl bir sorundan bahsediyordu acaba Profesör?

"Babanın dediğini yap da yarın benimle gelmekten kurtul," dedi Gerhard.

Demir isteksizce kalkıp odasına giderken, Suzan, "Baba, şu işi iyice bir anlatsana?" diyordu, "Hepimiz anlayalım neymiş bu uyuşmazlık?"

"Kan uyuşmazlığı şöyle oluyor: Anne babanın kanları aynı rh faktöründe değilse ve eğer bebek pozitif, anne negatif rh taşıyorsa, annenin bünyesi antikor üretiyor ve bebeğini zehirleyebiliyor."

Suzan "Baba niye bugüne kadar hiç duymadık... abartıyor olma?"

"Çünkü bilinmiyordu. Bir felaket değil bu, sen de abartma sakın! Böyle bir ihtimal varsa, tedbir alınacak. Tedbir de, bebeğin kanını zamanında temin etmek ve değiştirmek... Hepsi bu! Demir'in de kanı negatifse eğer, hiç mesele kalmaz."

"O benim gibi negatif değil! Demir pozitif bir kişidir," dedi Suzan.

Demir telaşla içeri girince herkesin dikkati ona yöneldi.

"Ben A grubu rh pozitifmişim. Ne olacak şimdi?"

"Telaşa gerek yok! İlk çocukta tehlike çok az bir ihtimal. Ama biz yine de yakın akrabaların kanını bir öğrenelim... yani, ihtiyaç olursa diye."

"Kan mı vereceğiz şimdi hepimiz?" diye sordu Bedia Hanım.

"Tek bir damla, parmaktan alacağım, merak etmeyin. Bir toplu iğne batar gibi... hepsi bu."

Gerhard, art arda gelen soruları yanıtlamaya başlayınca, masada sadece bu konu konuşuldu ve kimse mantının tadını çıkaramadı. Yemek sonrası içilen kahve sırasında bile, konu aynıydı. Dünürler ayrılırken keyifsiz bir halde vedalaştılar.

Kendi evlerine döner dönmez, Suzan odasına kapanınca, Elsa gözlerinde şimşekler çakarak, Gerhard'a çıkıştı,

"Ne gerek vardı kızı masada mahcup etmeye! Doğru söylemeye meraklıydın madem, bana da zamanında söyleseydin yediğin haltı..."

"Ben bir halt yemedim... ben bilinçli..."

"Sus! Ya patolojik ukalalığına ne demeli? Anneyle bebeğe, hangisi daha zararlı acaba? Uyuşmayan kan mı, stres içinde geçecek hamilelik mi?"

Asabi bir eda ile mutfağa yürüyen Elsa'nın peşinden gitti Gerhard.

"Ben bilim adamı sorumluluğu taşıyan biri olarak..." Atıldı Elsa,

"Sen önce kocalık sorumluluğu taşımayı öğren! Ankara'da kürsü kabul ettiğini herkesin içinde mi öğrenmeliydim? Biz resmen boşanana kadar, hayatımızı etkileyecek kararları birlikte alıyor olmalıydık ama sen anlaşılan çoktan ilan etmişsin özgürlüğünü!"

"Ne diyorsun Elsa! Ankara'ya gideceğim bugün kesinleşti. Üstelik bu işi, varlığımdan ne kadar rahatsız olduğunun farkında olduğum için, seni mutlu etmek için ayarladım. Beni evde istemiyordun, memnun olursun sandım ama, seni memnun etmek giderek zorlaşıyor."

"Söyleme yerin ve zamanın yanlıştı."

"Söyleme zamanlamam hep hatalı zaten. Kışı Ankara'da geçirme seçimimi, sen kendime verdiğim bir ceza olarak düşün."

"Bu cezayı sana ben kesmediğime göre," dedi Elsa, "vicdanın kesmiş olmalı."

Gerhard yanıtlamadı karısını, son derece mutsuz ve huzursuz, Peter'in odasına gitti, soyundu, pijamalarını giydi, yatağına henüz uzanmıştı ki, odaya Suzan daldı.

"Aaa, baba! Sen ne yapıyorsun Peter'in odasında?" diye sordu.

"Yatıyorum. Sen ne arıyorsun burada?"

"Ben bir kitaba bakacaktım şu rafta... Sen niye burada yatıyorsun ki?"

"Horluyorum ya ben, annen rahatsız olmasın diye..."

"Saçma! Bunca yıl sonra mı aklına gelmiş rahat... olmak?"

"Annenin suçu yok. Ben gecenin ortasında uyanıp kitap okumak da isteyebiliyorum..."

"Tıpkı benim gibi. Baba, şimdi benim gözlerimin içine bak ve bana doğruyu söyle. Bebeğimin ölme şansı yüzde kaç?"

Gerhard, kızının ellerini tuttu, gözlerinin içine baktı, "Sıfır!"

"O halde neden?.."

"Beni tedbirli davrandığıma pişman etme Suzi, ben bir patolog olarak abarttım herhalde. İlk çocukta risk minimal. Varsa da kanı değişiyor, olay bitiyor. Endişeleri kafandan çıkar, at!"

"Tamam baba."

Suzan raftaki kitapların arasından gözüne kestirdiği kitabı çekti, babasına eliyle bir öpücük yollayıp çıktı. Kendi yatağına girerken düşündü de, hiç fark etmemişti annesiyle babasının odalarını ayırdıklarını. O asla böyle yapmayacaktı, Demir'le yüz yaşına da gelseler, ayrı odalarda yatmayacaklardı, kocası orangutanlar gibi horlasa dahi!

ARANAN KAN BULUNDU

Demir'le Suzan'ın nikâhları, Beyoğlu Evlendirme Dairesinde kıyıldı. Aynı akşam, Atalayların Pera Palas'ta verdikleri düğün yemeğine, sadece yakın dostları ve aile büyükleri katıldılar. Yemekte Şiliman ve Atalay ailelerinin yanı sıra, ailece Elimanlar, Ankara'dan düğün için gelmiş olan Hirsch, İstanbul'da yaşayan karısı Holde ve on yaşına yeni basmış olan oğulları Enver Tandoğan, Atalay ailesinin birkaç akrabası ve damatla gelinin en yakın okul arkadaşları vardı. Suzan'ın hamileliği henüz belli değildi. Kabarık etekli beyaz elbisesinin yakasına annesinin düğün armağanı yakut broşunu takmıştı.

Gerhard, Alman geleneğine uyarak, bir konuşma yaptı. Kızını gelin etmenin heyecanıyla sesi titriyordu. Onu Hirsch'ün konuşması takip etti. Beyaz bir kuğuyu andıran geline sevgi dolu sözcüklerle başlayan konuşmanın sonunda, Hirsch'ün Suzan'a, Bayan Atalay diye hitap etmesi üzerine, herkes genç çiftin şerefine kadehlerini kaldırırken, Suzan ayağa kalktı,

"Mutluluğumu benimle paylaştığınız için hepinize teşekkür ediyorum, keşke Madamımız da aramızda olsaydı" dedi, gözlerinde yaşlar titreşerek, "Ve elbette sevgili abim Peter. Peter, nikâh tarihimiz değiştiği için aramızda olamadı ama ben her ikisinin de sevgisini bugün hep üzerimde hissettim."

Bıçağıyla bardağına vurdu Elsa, dönüp baktılar,

"Keşke büyükbabanla anneannen de bizimle olsaydı bugün, ama babacığım hayatta değil, anneciğim de uzun bir yolculuğu göze alacak kadar güçlü değil, maalesef," dedi, kızının anneannesini anmamış olduğuna gücendiğini azıcık belli ederek.

"Demir'le ilk fırsatta anneannemin ziyaretine gideriz, anneciğim," dedi Suzan, "bizimle geçirdiği yaz tatillerinde Demir'le tanışmıştı, çocukluğunu biliyor. Bakalım damadının büyümüş halini, o da benim kadar yakışıklı bulacak mı?"

Yemeğin sonunda, damatla gelin konuklarına veda ederek, geceyi Pera Palas'taki odalarında geçirmek üzere asansöre bindiler. Dünürler de hep birlikte çıkıp, köşe başına kadar birlikte yürüdüler. İnce bir yağmur sepeliyordu.

Bedia Hanım, "Yağmur berekettir," dedi, "İyi rast geldi."

Gerhard, tam o sırada, Hanna düğün yemeğini berbat etmemiş olduğu için, bir oh çekmekteydi, karısına belli etmeden. Dünürleriyle vedalaşıp, Taksim'e doğru yöneldiklerinde, Elsa kocasının düşüncesini okumuş gibi,

"Hanna düğün yemeğine baskın yapmadığı için memnun musun?" diye sordu kocasına.

"Ne baskını?"

"Kızıyla birlikte bu yemeğe katılmak istediğini bilmiyorum mu sanıyordun?"

"Seni taciz mi etti?"

"Beni taciz, seni tehdit etti. Nikâha davetliydi zaten, kocasıyla birlikte. Ama eve kadar geldi ve yemeğe de katılmak istediğini söyledi. Senin davetli listemizi kısa tutmak için çok titizlendiğini anlatıp, kabul etmemiştim."

"İyi yapmışsın."

"Lafım bitmedi ki Gerhard! Bana ne dedi biliyor musun? O halde benden ona bir mesaj götürün, eminim kabul edecektir, dedi. Ne mesajı diye sordum. Ben *mesaj* dersem, sen anlarmışsın. İşte o zaman ben ona dedim ki, kocam bana o mesajın içeriğini anlattı. Yüz göz olmamak için, seni hiç yüzlemedim. Ama sabrımı taşırırsan, o mesajı ben bizzat senin kocana ileteceğim, dedim."

Gerhard, kıpkırmızı oldu.

"Yani, bugün o kadının nikâha gelmemesini bana borçlusun, Gerhard Bey."

"Bunu benden niye sakladın, Elsa?"

"Şu konuşana bak," dedi Elsa, "sanki kendisi bana söylenmesi gerekenleri, zamanında söylemiş gibi!"

Gelin ve damat ertesi günü Atalayların evinde geçirip, gece yatmaya Şilimanlara gittiler. Her iki annenin de gönlü olsun diye, bir süre iki ev arasında dolaşıp duracaklardı. Oysa, büyüdükleri apartmanda, artık kendilerine ait olması gereken bir daireleri vardı ama veraset ve tapu işleri bir türlü tamamlanmadığı için, evi üzerlerine geçiremiyorlardı. Bir Rus romanının, 19. yüzyıldaki karakterleriydiler sanki, "bugün git, yarın gel"ler, durmadan çıkan pürüzler, ödemeleri gereken harçlar, biri bittiğinde yenisi çıkan yığınla sorun! Oysa Demir'in askerliği bitene kadar, daireyi kiraya vermek, doğacak bebeğin masrafları için bir birikim yapmak istiyorlardı. Madam'ın mobilyalarını, yağlıboya portresini saklayarak, bir açık artırmada satmışlar, ellerine geçen parayla evi tertemiz boyatıp, badana yaptırmışlar, ufak tefek tamiratlar yap-

mışlardı. Fakat uzayan formaliteler ellerini bağlıyor, ev üzerlerine geçmedikçe, kiraya da verilemiyordu.

Elsa ve Bedia Hanım'ı ise, o günlerde torunlarının çeyiz telaşı sarmıştı. Bebek beşiği, zıbın, bez, battaniye... bunların hazırlığı keyifliydi ama dillendirmeseler bile, akıllarının bir köşesinde şu kan uyuşmazlığı vardı, keyiflerini kaçıran.

Gerhard, yakın akrabaların kan gruplarını öğrenmiş, torununun muhtemel kan gruplarını saptamış, aile arasında o gruba uygun kan aramıştı. A, B, O grubu kanları tespit etmişti de, ya çocuk annesi gibi AB grubunda ve pozitif rh ile doğarsa!

Kocasıyla mümkün olduğunca az konuşan ama sık sık "Aradığın kanı buldun mu?" diye soran karısını, "Her gruptan buldum ama AB grubu kan çok azdır, yakın akrabalarda çıkmadı, fakat sakın telaşlanma Elsa, sorun çıkması yüzde bir ihtimal," diye yanıtlıyordu Gerhard.

Zaten doğumda kızın başında olacak, ne gerekiyorsa yapacaktı.

Zor geçen o günlerin birinde, bir sabah Elsa özenerek giyindi, rujunu ve allığını sürdü, kolunda çantası, dolmuşla Taksim'e indi ve her zaman yaptığı gibi, Beyoğlu'ndaki vitrinlere göz atmaksızın, hızlı hızlı yürüyerek, doğru Hannaların dükkânının bulunduğu pasaja girdi.

Manifaturacı dükkânına adımını atmadan önce, bir an tereddüt geçirdi. Ya Gerhard duyacak olursa! Canı cehenneme Gerhard'ın! Girdi! Hanna yoktu. Esmerden sarışına dönme, genç bir kadın vardı tezgâhın arkasında.

"Madam Benhayim'i aramıştım..."

"Büyükhanımı mı, Hanna'yı mı?"

"Hanna'yı."

"O öğleden sonra gelir."

Elsa çıktı pasajdan, koşar adımlarla, ana cadde üzerindeki postaneye gitti, jeton alıp Hanna'nın telefonunu çevirdi.

Hanna, telefonda Elsa'nın sesini duyunca çok şaşırdı.

"Hanna, Rozi'nin benim çocuklarımla yakınlaşmasını istiyordun öyle değil mi?" diye sordu, "Düşündüm de belki de haklısın. Seninle bu sabah Markiz'de buluşalım, bir şeyler içelim ve bu konuyu konuşalım mı, ne dersin?"

Hanna hiç ummadığı anda yakaladığı bu fırsatı kaçırmak istemedi.

"Yarım saat sonra Markiz'deyim," dedi.

Elsa'nın Markiz'e kadar gidip ücra bir masaya oturması on dakikayı bulmadı. Kendine bir çay ısmarladı, beklemeye başladı. Hanna, en şık tayyörüyle belirdi kapıda, Elsa'yı ön masalarda göremeyince yüzü düşer gibi oldu. Elsa, görsün diye elini sallamak zorunda kaldı.

"Neden böyle arkalara oturdunuz?"

"Kimse konuştuklarımızı duysun istemedim."

"Ama biz Almanca konuşuyoruz," dedi Hanna.

"Bu şehirde herkes her dili biraz anlıyor. Ne içersin?"

"Bir sıcak şokola lütfen, bir de milföy alayım."

Obur, dedi içinden Elsa, tıkınmasa olmaz! Yanlarına gelen garsona Hanna'nın siparişini verdi. Garson uzaklaşınca hemen sadede gelmek istedi.

"Hanna, hayat beklenmedik olaylarla dolu. Eğer söylediğin doğruysa, yani Rozi sahiden Gerhard'ın çocuğu ise, bu sırrı senin ve kocanın onurunu korumak için, ölünceye kadar titizlikle saklayalım aramızda ama hayatta ölüm, kalım ve hastalıklar var. Akraba olmalarını göz ardı edemeyiz değil mi?" diye sordu ve

basit bir dille doğacak bebeğin kan sorununu özetledi. Eğer kanı Rozi'ninkiyle uyuşuyorsa ve elbette Hanna ve Rozi kabul ederlerse, ihtiyaç halinde Rozi kan vermeye razı olur muydu?

"İşte benim hep söylemek istediğim de buydu Frau Schlimann. Kendileri bilmese bile, kardeşlerin birbirleriyle dost olmalarının sonsuz faydaları var," dedi Hanna.

"Frau'yu kaldıralım, bana Elsa de Hanna, gerçekten kardeş iseler, haklı olabilirsin."

"Bunu nasıl ispat edebilirim?

"Kan testi ile."

"Herr Schlimann bu konuyu konuşmak istemiyor ama..."

"Onun bilmesi gerekmiyor. Rozi'nin kan grubunu öğrensem, yani ben ikna olsam... başka türlü davranırdım."

"Sahi mi? Çocuklara kan testi mi yaptıralım istiyorsun?"

"Ben kızımın kan grubunu biliyorum. Senin kıza yaptıralım."

"Ben de Rozi'ninkini biliyorum. Doğumda söylediler, hatta hastane kaydında vardı... zor bulunan bir grupmuş."

Elsa bir an nefesini tuttu, "Neymiş," diye sorarken elini kalbine bastırdı.

"AB rh pozitif."

"Emin misin?"

"Elbette."

"Sorun olursa Rozi kan vermeyi kabul ederse, onları kaynaştırmak için elimden geleni yaparım Hanna. Hiçbir zaman gerçeği öğrenmezler ama hayat boyu, birbirlerine destek olurlar."

"E, ben de bunu anlatmaya çalışmadım mı hep?" dedi Hanna.

"Bir şokola daha içer miydin?" diye sordu Elsa, kendini zorlayarak.

"Neden olmasın!"

Elsa, ikinci fincanını bitirene kadar, o yılın modasından, çuvala benzeyen yeni çizginin kadınlara hiç yakışmadığından söz

eden Hanna'nın gevezeliklerini sabırla dinledi ve sonra hesabı istedi.

Evine girerken kızının sokakta olmasını diliyordu. Evi boş bulunca, telefonun başına çöküp kocasını aradı.

"Aranan kan bulundu," dedi Gerhard'a.

"Kimin kanı?" diye sordu Gerhard.

"Zamanı gelince öğrenirsin."

"Önceden bilmeliyim, hepatit mikrobu kontrolü yapacağım."

"Gerekmez Gerhard, çünkü bulduğum kişi temiz... Susy'nin kız kardeşi."

Bir an hiç ses gelmedi, sonra "Sen aklını mı kaçırdın, Elsa?" dedi Gerhard.

"Torununun sağlığı tehlikedeyse ve sen onu kurtarmayı bir gurur meselesine feda edebiliyorsan, aklını kaçırmış olan sensin!" Kapattı telefonu kocasının yüzüne, Gerhard'ın "Hanna'nın bana kakalamaya çalıştığı kızın kanına muhtaç etme beni," dediğini duymadı.

ÇÖZÜLMELER

Bir süreden beri Elsa kocasına laf sokmayı bırakmıştı. Şimdi en büyük meselesi, doğacak torununun sağlığıydı. Hâlâ ayrı odalarda yatıyorlar, gerekmedikçe birbirleriyle konuşmuyorlardı. Suzan ve Demir onlarda kaldığı ve çoğu akşamlar yemeklerini de dünürleriyle hep birlikte yedikleri için, baş başa kalmanın sıkıntısını yaşamıyorlardı neyse ki!

Gerhard belli etmese de, yabancısı olduğu Ankara'da yeni bir düzen kurmanın, yeni öğrenciler edinmenin, yeni meslektaşlarla tanışacak olmanın stresi içindeydi. Ev açmayacak, fakültenin lojmanında idare edecekti, ocak ayından itibaren, yaz tatiline kadar. Hayatının akışını baştan sona değiştiren, tam da torun keyfi sürecekken, onu evinden eden tek bir gecenin sarhoşluğuna lanet ediyordu! Tek tesellisi, sevgili dostu Hirsch'ün de Ankara'da çalışıyor olmasıydı. Zaten onun başkentteki hocalığının ayarlanmasında, Hirsch'ün payı büyüktü.

Günler hepsi için telaş ve endişeyle akıp giderken, Demir'in askerliği Ankara'ya çıktı. Buna en çok Suzan ve Demir sevindiler. Kocasını çok özlediğinde, bir hafta sonu mesela, trene atlayıp Ankara'ya gidecek olursa, kalacağı bir yer vardı artık Suzan'ın. Gerhard kızına ve karısına okulun lojmanında tek bir odada ikamet edeceğini söylememişti. Onlar mobilyalı bir ev tutacağını sanıyorlardı.

Şilimanlar yeni yıla, kendi evlerinde yakın dostlarıyla girdiler. Her yıl sırayla arkadaşlardan birinin evinde toplanmayı adet edinmişlerdi ve bu yıl sıra onlardaydı. Aksi gibi Elsa'nın yılbaşı yemeğiyle uğraşacak ne hali ne morali vardı ama misafir kabul etmemek için bir bahane bulamayınca, mecburen hindisini kendi pişirdi, iç pilav için Fatma'dan yardım istedi. Suzi, bu özel akşamı ilk kez onlarla birlikte değil de nişanlısı ve arkadaşlarıyla geçirecek olmanın suçluluk duygusuyla, annesine İnci Pastanesinden aldığı profiterolü getirdi, yılbaşı gecesi ikram etmesi için.

Yılbaşı yemeği, tahminlerinden iyi geçti. Karı koca aralarındaki kopukluğu belli etmemek için ellerinden geleni yaptılar ama Hirsch çiftinin birbirleriyle hiç anlaşamadıkları her hallerinden belliydi. Holde'nin kocasına hırçın davranışları kimsenin gözünden kaçmamıştı. O kadar ki, gecenin sonunda, Hirsch usulca Elsa'nm yanına geldi, "Yılbaşı gecenizi mahvettiğimiz için özür dilerim Elsa," diye fısıldadı,"bir daha olmayacak, söz veriyorum. Kesin çözümün şart olduğuna artık Holde de ikna oldu."

"Hiç dert etme bunu," dedi Elsa, "hepimiz çok içkiliydik. Ayrıca sorunsuz aile yok bu dünyada. Kapalı kapıların ardında her evde fırtınalar kopuyor, emin ol."

Çiftler birbirlerine veda ederken, hüzünlüydüler.

Ertesi sabah, Şilimanların evinde hazin bir vedalaşma daha vardı.

Gerhard, bir başka şehirde, yaz tatiline dek sürecek görevi için evinden ayrılırken Elsa'ya sarıldığında, karısından karşılık bulamadı. Elsa kocasını itmedi ama dimdik ve hareketsiz durdu, kollarının arasında.

Kapıdan çıkarken, "Yolun açık olsun," dedi, o kadar.

Haydarpaşa İstasyonu'ndan gündüz treniyle Ankara'ya hareket ederken, Gerhard'ı sadece Suzan ve Demir geçirdiler.

Gerhard'ın ayrılmasıyla eve kederli bir hava çökmüştü.

Birkaç gün sonra, "Babamı çok arıyorum anne," dedi Suzan, "Oysa sabah erkenden çıkar, yediden önce dönmezdi. Ne tuhaf değil mi?"

"Peter gittiğinde de böyle hissetmiştin. Kavgalarınızı bile özlemiştin, hatırlasana. Geçer kızım, alışırsın," dedi annesi bezgin bir sesle.

Annesi uzun zamandır neşesiz ve durgundu. Babasının Ankara'ya gitmesine bozulduğuna verip, fazla durmadı üstünde, Suzan. Ara sıra Ankara'ya giderim, monoton hayatımda bir değişiklik olur diye düşüneceğine, bunu dert ediniyorsa, keyfi bilir, dedi içinden. Kadınların en ufak şeyleri dert edinme huyları vardı ama o asla öyle davranmayacaktı. Kaçırtmayacaktı kocasını bir başka şehre.

Suzan, babasının yokluğuna alışamadan, Demir'in birliğine teslim emri geldi.

Onun uğurlanması, Gerhard'ınki gibi sessiz sedasız olmadı. Haydarpaşa'dan kalkan yataklı ile Demir'i yolcu etme kervanına, Demir'in teyzeleri, amcaları, yeğenleri, kuzenleri dahil tüm ailesi

ve artık karnı iyice belli olan karısıyla, kayınvalidesi ve arkadaşları katıldı. Oğlunu sarılıp sarılıp öpen, gözleri yaşlı dünürüne çok şaşırmıştı Elsa. Neden askere giden oğullarına, sanki savaşa gidiyorlarmış gibi, bu kadar çok duygulanırdı aileler, anlaşılır gibi değildi. Nüfus cüzdanı, pasaportu ve adının yazılışıyla Türk olmuştu ama mantığı, duyguları mıh gibi Alman kimliğini hâlâ muhafaza ediyordu zahir!

Ankara, değişik nedenlerle, kocalarını kapınca, Elsa ve Suzan evlerinde baş başa kaldılar. Belki de hayatlarında ilk kez, bu kadar yakın oldular birbirlerine ana kız. Yine de ara sıra atışacak bir şey buluyorlardı. Doğacak bebeğin çeyizi hazırlanırken, başka manifaturacı yokmuş gibi beşiğin fistosunu ve dikilecek, örülecek bebek giysilerinin iplikleriyle yünlerini Hanna'nın dükkânından alan annesinin, bu sevimsiz kadınla dostluğunu perçinlemesini tasvip etmeyen Suzan'a, Bedia Hanım, "Bunu anlamayacak ne var, insan gurbette kendi ana dilini konuşan birini bulursa, ona haliyle yakınlık hisseder. Anlayış gösteriver kızım annene," diye nasihat etti.

Sanki ben Almanca konuşmuyorum, dedi Suzan ama elbette içinden. Demir'i üzmemek ve Bedia Hanım'ın gözüne girmek için, kayınvalidesine sinir olduğu hallerde bile, hürmette kusur etmemeye gayret ediyordu.

BEBEK HAYATIN DARBELERİNE KARŞI GARDINI ŞİMDİDEN ALMIŞ GİBİYDİ

Sude, güllerin pıtrak pıtrak açtığı bir haziran günü doğdu. Demir'e komutanı doğum izni vermemişti, o kızını ancak hafta sonu tatilinde gelip görebildi ama Gerhard torununun doğumunu, Tıp Fakültesinin Hastanesinde, kızının başında bekledi. Elsa ise, doğum sancıları çeken Suzan Rozi'nin varlığından rahatsız olmasın diye, odadan koridora taşıdığı sandalyelerde kapının dışında oturuyordu Rozi'yle birlikte.

Suzan'ın sancıları başladığında, birkaç günden beri doğum için İstanbul'da olan Gerhard kızını hastaneye götürürken, Elsa da Rozi'yi almak üzere Hanna'nın evine gitmişti. Hanna'nın tuhaf davranışlarından, fikrini değiştirebileceğini sezdiği için çok endişeliydi. Hanna, özellikle son günlerde, bebeğin ve annenin sağlığını merak ettiği bahanesiyle günde birkaç kez aramaya başlamıştı. Ne istediğini tam olarak anlayamıyordu Elsa ama biliyordu ki, fikrini değiştirecek olursa, acilen doğru kan grubunu taşıyan başka birini bulmak çok zor olacaktı... Ya

bulunamazsa! Bu ihtimali düşünmek dahi istemiyordu. Kızı ve kocası, onun hayatının en zor günlerini geçirdiğinin farkında değillerdi.

Neyse ki, korktuğu olmadı, o sabah Hanna gayet makul davrandı, Rozi'nin Elsa'yla birlikte gitmesine izin verdiği gibi, Elsa'nın ricası üzerine, hastaneye gelmemeyi de kabul etti.

Rozi ile birlikte hastaneye geldiklerinde, Elsa, Rozi'yi bahçede bırakıp kızının odasına çıktı. Gerhard'a, kan grubu tutan kızın bahçede beklediğini, gidip onunla konuşmasını, kan vermesi gerektiği takdirde neler yapılacağını anlatmasını söyledi. Babası gidince,

"Kim bu kız?" diye sordu Suzan.

"Aradığımız kan Rozi'de bulundu," dedi Elsa. Suzan yüzünü buruşturdu.

"Susyciğim, bebeğimizin hayatını kurtaracaksa, Rozi'ye iyi davranmak zorundayız. Kan vermeyi kabul etmeyebilirdi. Gelsin de bir teşekkür ediver."

Kızı itiraz etmeyince, Elsa odanın bahçeye bakan penceresine yürüdü, Gerhard, aşağıda, bir ağacın altında dikilen Rozi'yle konuşuyordu. Kocasının itirafından beri, her ikisinde de benzerlikler bulmaya çalışmıştı ama böyle yan yana dururlarken, hiçbir benzerlikleri yoktu, doğrusu. Camı açtı, "Yukarı gelin, Suzan ikinizi de çağırıyor," diye seslendi aşağıya.

Gerhard ve Rozi odaya geldiklerinde, hastabakıcılar da Suzan'ı doğumhaneye götürmek üzere içeri giriyorlardı. Doğumda kızının yanında bulunmak isteyen Gerhard'a, "Olmaz baba! Sakın! Bak içeri girersen doğuramam sonra," diye itiraz etti Suzan.

"Pekala, kapının önünde beklerim. Ama bebek doğar doğmaz kan kontrolünü ben yapacağım."

"Elbette babacığım, bunu konuştuk zaten doktorumla. Rozi, sana da çok teşekkür ederim," dedi Suzan, "dilerim gerekmez ama kan verecek olursan, bebeğim senin sayende sağlıklı olacak."

Rozi kızararak başını önüne eğdi. Elsa, her iki kız da birer melek kesildiler, bakalım ne kadar sürecek bu durum, diye geçirdi içinden. Sonra kızına,

"Benim yanında olmamı ister misin?" diye sordu.

"Hayır anneciğim," dedi Suzan, "Demir burada olsaydı onu da katiyen yanımda istemeyecektim."

Hastabakıcılar, Suzan'ın tekerlekli yatağını iterek götürürken, Gerhard, "Haydi Rozi, biz de gidip işimizi bitirelim," dedi, usulca. Rozi ve Gerhard, birlikte laboratuvarın olduğu kata inerlerken, "Çocuğun doğmasını beklesek," dedi Rozi, "belki de gerek kalmaz... Lütfen Gerhard amca."

Gerhard kızı tedirgin etmek istemedi, nasılsa doğuma daha zaman vardı ve kan grubu çok çabuk tesbit edilebiliyordu. "Zamanı geldiğinde vazgeçmek yok ama," dedi. Hiç ses çıkmadı Rozi'den. Kaçar belki, diye geçirdi içinden Gerhard, yanından hiç ayrılmayayım.

Elsa ise odada yapayalnız kalınca, pencerenin kenarındaki sandalyeye oturmuş, düşünüyordu... eğer doğacak çocuğun hayatını Rozi'nin kanı kurtaracaksa, onu kocasından soğutan olay, belki de Allah'ın bir lütfuydu onlara! Tam yolculuğa çıkarken kapıda biten Hanna... evine döneceği gün patlayan savaş, kapanan yollar... senede en fazla bir, bilemedin iki kere çok içen kocasının onun yokluğunda zom olması! Az sonra doğacak çocuğu hayatta tutmak için, özel olarak tasarlanmış gibiydi her şey!

Bağışlasa mıydı acaba Gerhard'ı?

Odaya, ona doğumun başladığını geç haber verdiği için sitem ederek giren dünürlerinin sesiyle, bölündü düşünceleri.

"İnsan daha önce haber vermez mi, ilahi Elsa Hanım," diye söylenen kadına,

"Gecikmiş değilsiniz ki," dedi Elsa, "buradasınız işte ve bebek henüz doğmadı!"

"Gerhard Bey doğuma mı girdi?"

"Doğumu Naşit Erez yaptırıyor. Gerhard buralardaydı, gelir birazdan."

Rozi ve Gerhard, odaya dönmeyince, Elsa, dışarı çıkıp baktı, koridorda da yoktular. Merak etti nereye kaybolduklarını. Acaba doğumhanenin önüne mi inmişlerdi? Sakın doğmuş olmasın bebek! Koşturarak koridorda hemşirelerin beklediği danışma masasına gitti. Kocasını sordu.

"Laboratuvara indiler," dedi bir hemşire, "küçük hanım kan verecekmiş de, son bir tetkik için dediydi, Profesör."

"Laboratuvar nerede?"

Tarif ettiler. Asansörü beklemeden merdivenlerden koşarak indi giriş katına. Koridorun sonundaki camlı kapıyı açtı, içerde bir hemşire ince bir kan tüpüne isim yapıştırıyordu. Kimin kanıydı acaba? Sonra, ilerde Rozi'yle konuşan kocasını gördü.

"Bedia Hanım'la Nazmi Bey geldiler," diye haber verdi.

"Şimdi geliyorduk biz de. İşimiz bitti," dedi Gerhard.

"Kanını mı aldın Rozi'nin?"

"Yok... damarına iğne filan batırmadık... bir oyun gibi yani, parmağına tık ettik... değil mi Rozi... kanı vermesi için doğumu bekliyoruz... gerekirse verecek."

Elsa hiçbir şey anlamadı. Kocasının kulağına eğildi,

"Neler oluyor?" diye sordu, "Vaz mı geçti yoksa?"

"Önce torunumuz doğsun, sonra sana her şeyi anlatacağım, Elsa," dedi Gerhard.

Odaya çıkıp, hep birlikte beklediler. Bir saate yakın bir zaman geçti. İçeriye bir hemşire girip, rahim ağzının iyice açıldığı haberini verdi, doğum yakındı, anne iyiydi.

"Ben doğumhaneye kadar gidip bir bakayım," dedi Gerhard.

"Rozi de gelsin seninle," dedi Elsa.

"O kalsın burada. Gerekirse çağırtırım," dedi Gerhard.

Gerhard odadan çıktıktan az sonra, Rozi de tuvalete gitmek üzere çıktı ve geri gelmedi. Elsa, Gerhard'ın onu aşağı çağırttığını düşündü.

Gerhard, doğumhaneye giderken yolda Profesör Erez'le karşılaştı.

"Tebrikler, azizim," dedi Erez, "Torun annesini de beni de hiç yormadı. Az sonra görüşürüz." Önlüğünü, eldivenlerini çıkartmak üzere doktorların özel banyosuna yürüdü. Gerhard mutluluktan sarhoş, doğumhaneye girerken içerden yükselen bebek sesini duydu. "Sağlıklı bir kız çocuğu! Yıkanırken seyretmek ister misiniz, Profesör?" diye sordu hemşire.

"Kan grubu?"

"Hemen baktık. Anneyle aynı."

Gerhard, şükrederek önce kızını öptü, sonra bebeğin yanına yürüdü. Dünya güzeli bir kızdı. Bildiği tüm dillerde bir kez daha şükretti.

Koridorda tekerlek seslerini duyunca, odadakiler kapının önüne çıktılar. Suzan, götürüldüğü tekerlekli karyolanın içinde, odasına geri getiriliyordu. Yorgun ama çok mutlu gözüküyordu. Kızının yatağı yerine yerleştirildikten sonra, bir küçük beşik sürdü içeriye Gerhard, "Sude Hanım da geldiler," dedi.

Elsa, Bedia Hanım ve Nazmi Bey, beşiğin başına üşüştüler. Bebeğin bir elma büyüklüğündeki yüzünde sımsıkı kapalı gözleri, iki ince çizgi gibiydi. Islak saçları kıvırcık ve koyu kumraldı. Beyaz eldivenli minik ellerini bir boksör gibi yüzünün iki yanına kaldırmış, sanki hayatın vuracağı darbelere karşı gardını şimdiden almıştı.

"Aramıza hoş geldin Sude'm," dedi, yanına getirilen beşiğe eğilen Suzan,

"A baksanıza, gülüyor!" Bebeğin yüzünde eğlenceli bir rüya görüyormuş gibi bir ifade vardı.

"O henüz gülemez," dedi Bedia Hanım, bilgiç tavrıyla.

Atalaylar ve Suzan, bebekle meşgulken, Gerhard karısını usulca koridora çıkarttı.

"Sana bir haberim var, daha münasip bir zamanı bekleyecektim ama hemen duymak istersin diye düşündüm," dedi, "Rozi'nin kanı bambaşka bir grup, dolayısı ile benim kızım olması imkânsız."

"Aman Tanrım! Niye böyle bir yalan attı bana Hanna? Susy'nin kanını nereden bilebilir ki, zaten? Ah, elbette... Türkiye'ye ilk gelişimizde birlikte seyahat ettik ya, tüm sağlık dökümanları orta yerdeydi... şimdi hatırlıyorum AB diye bir kan grubu olduğuna şaşırmıştı... konuşmuştuk bunu... nasıl tutmuş aklında, hayret! Ya kan değişimi gerekseydi..."

"Hanna, ilk doğumda sorun çıkma ihtimalinin çok düşük olduğunu öğrendiyse, bir kumar oynadı demek ki. Aksi halde, herhalde kıza son anda mani olacaktı. Eminim buralarda bir yerdedir."

"Rozi sen doğumhaneye inince kaçtı, Gerhard. Ben senin yanına gitti sanmıştım... Yılan bu kadın, gerçek bir yılan! Ya da deli."

"Deli olma ihtimali giderek yükseliyor."

"Haydi o deli diyelim, gencecik kız nasıl böyle bir şeye tevessül eder?"

"Kız masum, Elsa. O sadece annesinin tembih ettiğini yapıyor. Masum olmasa, kan vermeye ikna edemezdim onu."

"Nasıl ettin?"

"Kanın iğneyle damardan çekileceğini sanıyordu. Ben elimdeki küçük aletle parmağından aldım, tık diye... ve hemen oracıkta kan grubu testi uygulayıp anladım tabii."

"Oturmalıyım, iyi değilim," dedi Elsa, yüzü bembeyaz olmuştu... Kocasına tutunarak yürüyüp koridora geçti, oradaki sandalyeye oturdu. Başı dönüyor midesi bulanıyordu. Tam da kızının ona en çok ihtiyacı olduğu anda, bayılmamalıydı! Bu akşam hastanede o kalacaktı Suzan'la. Toparlamalıydı kendini. Hanna'yı ve tüm olumsuz düşünceleri atmalıydı kafasından.

"Suzan sizi içeriye çağırıyor, Elsa Teyze," dedi yanına gelen Sibel.

"Ah Sibelciğim, annen de mi burada? Hemen geliyorum."

Odaya yürürken karar verdi, yarın bir ziyaret yapacaktı Hanna'ya, Rozi'nin kan grubunun raporunu da beraberinde götürecekti ki, bir daha Hanna'nın suratını görmesin, sesini duymasın.

Elsa kızının odasına girdiğinde, Elimanların yanı sıra, Naşit Erez de içerdeydi, bebeğin boyuna, kilosuna dair bilgiler veriyordu aileye. Sude bebek bugün sadece su ile beslenecek, anne sütü emmeye yarın sabah başlayacaktı. Odadan çıkmak için kapıya yönelirken,

"Güle güle büyütün güzel kızınızı, ben hiçbir sorun olmayacağına dair her garantiyi vermiştim ama sizi anlıyorum Prof. Şiliman, büyükbaba olarak tedbiri elden bırakmak istemediniz," dedi ve sonra Elsa'ya dönerek ilave etti,

"Kız kardeşinizin de içi rahat etsin artık. O da çok endişeleniyordu."

"Kız kardeşim mi?"

"Beni görmeye gelmişti ya, bu kan uyuşmazlığı meselesini konuşmak için... ona da söylemiştim, binde bir ihtimaldir ilk çocukta diye..."

"Hanna mı geldi size?"

"Adını hatırlamıyorum. Uzun boylu, sarışın hanım."

"Anladım. Selamınızı söylerim Hanna'ya," dedi, Elsa, Doktor'a kapıdan çıkması için kenara çekilip yol verirken.

Elsa o akşamı hastanede kızı ve torunuyla geçirdi. Ertesi sabah, Gerhard bir taksi tutup, üçünü de evlerine götürdü. Kendisi aynı akşam yataklıyla Ankara'ya hareket edecekti. Akşamüstü, kızından Elsa'yı erken yenecek bir akşam yemeğine çıkartmak için izin istediğinde,

"Ben Suzan'ı yalnız bırakamam," dedi Elsa.

"Anne lütfen ama! Ben bebek değil, bebek sahibiyim baksana," dedi Suzan, "Demir de yarım saate kadar dönecek zaten, muhtemelen peşinde annesiyle. Yalnız kalmayacağım."

"Tren garındaki lokantada bana eşlik edip, hemen dönersin, haydi Elsa, konuşmamız gereken şeyler var," diye ısrar etti Gerhard.

"Benden gizli mi, burada konuşsanıza."

"Karı koca baş başa konuşamaz mıyız?"

"Bana da söylemek şartıyla, elbette," kıkırdadı Suzan.

Elsa, fazla direnmeyip, giyinmek için odasına gidince,

"Yoksa siz yeniden flört etmeye mi başladınız baba," diye sordu Suzan, babasına göz kırparak, "böyle naz etmeler, baş başa yemek yemeler, gizli konuşmalar filan..."

"Neden olmasın," dedi Gerhard, "büyükbaba, büyükanne olduk diye ıskartaya çıkmadık ya!"

Gerhard ve Elsa, Haydarpaşa Garı'nın içindeki lokantada bir masaya karşılıklı oturup, yemeklerini çabuk gelsin diye hazır yemekler listesinden seçtiler. Garson yanlarından uzaklaşınca,

"Hanna'nın beni nasıl tuzağa düşürdüğüne dair, umarım artık hiçbir kuşkun kalmamıştır Elsa," dedi Gerhard, karısının gözle-

rinin içine bakarak, "Ders yılı sona erene kadar Ankara'da olmaya mecburum, sonra evime dönmeme izin ver lütfen."

"Ben hâlâ Hanna'nın bize niye böyle bir kötülük yaptığını anlayamıyorum."

"Konuyu hiç şahsileştirmeden birkaç psikolog arkadaşla görüştüm. Kişilik bozukluğu teşhisinde kararlılar. Kocasının kısır olduğu dahi yalan olabilirmiş. Tamamen bir hayal aleminde yaşıyor, galiba. Tedaviye ihtiyacı var."

"Beni asıl üzen, Hanna değil, senin kendini kaybedecek kadar içmen ve sonrasında hiçbir şey hatırlamaman..."

"Her şerde bir hayır var, der ya Türkler, inan bana o geceden sonra iki kadeh içkiden fazlasını ağzıma koymadım. Elsa, lütfen Hanna ve Rozi konusunu bir daha hiç açmamak üzere kapatalım, çünkü..."

Garson yemeklerle gözükünce sustular. Sonra da, yemek boyunca sadece Sude'den ve başka şeylerden konuştular. Yemekten sonra Elsa kocasıyla birlikte trene kadar yürüdü ve Gerhard tam trene binmeden önce,

"Bana sorduğun soruyu yanıtlamadan evvel düşünmek istiyorum," dedi, "daha önümüzde hayli zaman var."

Veda etmek için ona sarılan kocasının kollarında, yine kıpırdamadan, ona sarılmadan dimdik durdu. Tren nihayet hareket ettiğinde, pencerede durup elini sallayan Gerhard'a karşılık da vermedi fakat tren viraja girip gözden kaybolana kadar peronda bekledi.

Belli ki, Elsa'nın kırılan kalbi henüz tamir olmamıştı.

İki gün sonra Elsa, bebeğin bazı ihtiyaçlarını almak üzere Beyoğlu'na inmeden önce, Hanna'yı aradı. Onu, yalnız gelmesini tembihleyerek yine Markiz Pastanesi'ne davet etti. Saat on bir sularında buluştular. Hanna elinde hediye paketiyle, Elsa'nın

geçen sefer de seçtiği, kuytudaki masaya yürüdü, oturdu. Elsa, ise, geçen sefer yaptığı gibi, garsonu çağırıp, Hanna'ya herhangi bir şey ısmarlamadı.

"Tebrikler! Ne güzel, hiç sorunsuz doğmuş bebeğimiz," dedi Hanna, "kana filan ihtiyacı olmamış. Ama hayat bu, bakarsın bir gün..."

"Eğer kana ihtiyacı olsaydı, ölmüştü. Yalanlarınla bebeğimizi öldürebilirdin, Hanna! Bak, Gerhard ve ben senin akıl hastası olduğuna karar verdiğimiz için, hakkında şikâyette bulunmayacağız. Bunu aslında senin için değil, Rozi için yapıyoruz. Şimdi beni iyi dinle, bizi veya ailemizden herhangi birini rahatsız ettiğini, ziyaret ettiğini, hatta telefonla görüştüğünü öğrenecek olursak, dosdoğru polise gideceğiz. Yaptıklarını öğrendiklerinde, kocan seni boşar, polis de seni ya hastaneye ya da hapishaneye koyar..."

"Ben kan gerekmeyeceğine emin olmasaydım, ebette yapmazdım ama ben..."

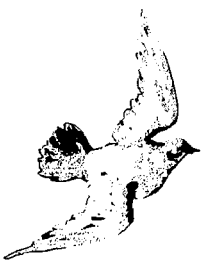
"Sus Hanna, konuşma!" Çantasından kan raporunun bulunduğu zarfı çıkarıp masaya bırakan Elsa ayağa kalktı ve işaret parmağını Hanna'ya doğru salladı,

"Zarftaki rapor, bizdeki aslının kopyasıdır. Bizden uzak dur!"

Kapıya doğru yürümeye başlayan Elsa'nın, Hanna arkasından seslendi, "Elsaaa, bebeğin hediyesini unuttun."

Elsa dönüp baktı, "Sen çok geç olmadan bir doktora görün de Hanna" dedi, "Rozi'ye yazık olmasın!"

SUDE'NİN YAŞAMINDAN KESİTLER

Sude'nin doğduğu yıl, Türkiye'de Türklerin gurur duyabileceği hiçbir şey gerçekleşmediği gibi, doğumundan üç ay önce Eskişehir'de şiddetli bir deprem olmuştu.

Oysa annesi, kendi doğum yılı olan 1932 ile pek övünürdü. O yıl, Balkan Şampiyonalarında, Güreş Milli Takımı ilk kez birincilik elde etmiş, Belçika'da yapılan Güzellik Yarışmasında ise, Türk Güzeli Keriman Halis, Dünya Güzeli seçilmişti. Ayrıca o yıl, Türkiye, Cemiyet-i Akvam'a üye olmuş, Türk Dil Kurultayı ilk kez toplanmış, resmi yelken yarışmaları ilk kez düzenlenmiş ve hükümet doktorluğuna ilk kez bir kadın, Müfide Hanım getirilmişti.

Sokaktaki adamın bilemeyeceği başka şeyler de vardı ki, mesela Darülfünun'daki reform çalışmalarına İsviçreli Profesör Malche'nin o yıl başladığını, ya da margarin üretiminin hidrojen sıkıştırma yoluyla ilk kez o yıl yapıldığını, Gerhard Şiliman'ın kızı olduğu için bilirdi, Suzan.

Annesi, Türkiye'de doğmamış olsa da, Türkiye için işte böylesine bereketli bir yılın ürünüydü! Babası, karısına bu çok önemli ve gerekli bilgilerin sahibi olduğu için, "Ayaklı Şiliman Ansiklopedisi" anlamına, AŞA adını takmıştı ve onunla dalga geçerdi hep.

Sude'ye gelince, annesine kıyasla pek renksiz bir yılda doğmuş olmasının ezikliğini taşıyabilirdi yüreğinde, eğer babasının sevgisini iliklerinde hissetmeseydi.

Demir, doğumunun üçüncü gününde Ankara'dan gelmiş, kızını bağrına basarak, "Şu andan itibaren hayatımın ilk defa ciddi bir gayesi oldu. Biricik kızım, bana çok çalışıp, başarılı olmam için güçlü bir rüzgâr verdin," demişti.

Yeni doğan bebeklerin duyma ve görme yetileri henüz gelişmemiş olabilirdi ama sezgileri vahşi hayvanlarınki kadar keskindi.

Sude'nin çocukluğu ve gençliği, annesininki gibi, huzurlu bir zaman dilimi içinde geçmedi. Fırtınalı bir döneme doğmuştu. Annesiyle babasının öğretim üyeleri oldukları bir üniversite kampüsünde, öğrencilerin, doçentlerin, profesörlerin arasında büyüdü ve 2016 yılına gelene kadar, üçü teşebbüs aşamasında kalmış, ikisi gerçekleşmiş darbeye, birkaç adet de darbe muhtırasına şahit oldu. Baş döndürücü bir hızla geçen, hareketli, heyecanlı fakat endişeli bir hayattı onunki!

Sude, 1960 yılının 27 Mayıs'ında, hayatının ilk siyasi darbesiyle tanıştığında, annesiyle babası sekiz aydan beri Ankara'daydılar ve dört yaşına daha yeni basmıştı. Darbenin ne olduğunu anlayacak yaşta değildi ama evlerindeki telaştan olağanüstü bir hâl olduğunu elbette fark etmişti. Çünkü özellikle de Vatan Cephesi'ne katılanların adlarının okunduğu haber kuşağında, kazara açık kalmışsa, radyoyu iktidara saydırarak kapattıran babası, radyonun başından kalkmaz olmuştu.

Demir Atalay, yeni kurulan Orta Doğu Teknik Üniversitesinin inşaatını yapan mühendislerden biriydi, o sırada. Üniversite kampüsünün içinde, iki odalı bir lojmanda kalıyorlardı. Annesi de hazırlık sınıfında okuyan öğrencilere özel İngilizce dersler vererek aile bütçesine katkıda bulunuyordu. Bir yıl sonra, üniversiteye resmen başvuracak, önce kadrolu İngilizce öğretmenliğine, sonra da İngiliz edebiyatı hocalığına terfi edecekti.

Sude, darbeyi dört yaşında olduğu için değerlendirememişti ama o darbede tutuklanan Başbakan, Dış İşleri ve Maliye Bakanları, 1962 yılının Eylül ayında idam edildiklerinde altı yaşına basmıştı, ilkokula gidiyordu ve Zuckmayer'den keman dersleri alıyordu. Siyasetin sık tartışıldığı bir ortamda yaşadığı için, çocuk ortada kamu vicdanını rahatsız eden bir durum olduğunun farkındaydı. Ölümün anlamını da biliyordu artık. Etkilenmiş, üzülmüş, huzursuz uykulara yatmıştı günlerce.

Bir yıl kadar sonraydı, babası bir gün evlerine, "Darbe olmuş! Darbe olmuş!" diye bağırarak girdi. Annesi yemek masasına yayılmış, sınav kâğıtlarını düzeltiyordu.

"Yine mi? Kim yapmış?"

"Darbeyi kim yapar?"

"Askerleer!"

"Bildin! Sude, annene tam not verelim! On üstünden on alsın bizden."

"Ay söylesene kim... dur ya, radyoyu açar öğrenirim."

"Açma! Zırvalık dinlemek istemiyorum! Talat Aydemir adında bir albayla arkadaşları yapmışlar ama İnönü, aslanım benim, geçit vermemiş!"

"Yani?"

"Yani, Albay ve arkadaşları hemen emekli edilmişler."

"Demir, biz de mi bir darbe yapsak," dedi Suzan, "çalışmaktan bıktım. Emekli olmak istiyorum."

"Daha otuz yılın var."

"Ey Suzan, üç kuruş para için otuz yıl daha çalış-çalış-çalış! Karınca mıyız biz insan mı?"

"Şu anneyi susturalım da içimiz kapanmasın," dedi babası ve masaya eğilip karısının dudaklarına uzun bir öpücük kondurduktan sonra, kızına döndü, "Evimizin çalgıcısı, haydi getir kemanını da neşeli bir şeyler çal!"

Sude, kemanı almaya giderken, babasının annesini aşka gelip, dudaklarından öptüğü bir başka akşamı daha hatırladı. Bir eylül günü olmalıydı çünkü Sude'yi evlerinin yakınındaki anaokuluna kaydettirmeye götürmüştü annesi o sabah.

Akşam da babası elinde bir şişe rakıyla gelmişti eve. Çok neşeliydi.

"Nihayet oldu!" demişti, "Meclis, CHP'nin önerdiği kanunu, bugün kabul etti! Ağaların 5000 dönümden fazla arazisi, kamulaştırılacak. O topraklar da topraksız köylülere bölüştürülürse, bizler vicdanımız rahat uyuruz geceleri, hayatım."

"Bizler kimiz, baba?" diye sormuştu Sude.

"Solcular. Sosyal adalete, paylaşmaya inananlar, aç gözlü olmayanlar!"

Çocuk hiçbir şey anlamamıştı fakat annesi, kızına "Baban hayalcidir, inanma sen," dese de, mutlu görünüyordu.

Ve zaman, güzel günlere inanan bu çekirdek ailenin babasını değil annesini haklı çıkaracaktı. Toprak reformu hiçbir dönemde gerçekleşmedi, sosyal adalet hep bir hayal olarak kaldı, Türkiye'de.

Bir yıl sonra, yine mayıs ayındaydılar, çocuklar yakında karne alacaklardı ki, Talat Aydemir arkadaşlarıyla, ikinci kez darbeye

teşebbüs edip, Zırhlı Eğitim Tank Taburundan destek alarak, Radyoevini ele geçirdi.

İnönü bu kez affetmedi Aydemir'i. Darbeciler dört ay sonra, kesinleşen idam hükmüyle, asıldılar.

Sude, o günlerde Türkiye'nin Ortak Pazar'a üye olarak katılmasını sağlayan anlaşmanın, evlerinde bu idamlardan daha çok ses getirdiğine emindi çünkü babası, Ortak Pazar'a girilmesine kesinlikle karşıyken, annesi girilmesinin ülkeye refah ve uygarlık getireceğine inanıyordu ve anlaşmanın imzalandığı gün, birbirlerine kendi görüşlerini kabul ettirtmek için bağıra çağıra münakaşa etmişlerdi.

Ne tesadüf, Coca Cola da Türkiye'de satışa, aynı yıl başlamıştı. Anadolu gazozcularının Ankara'ya bir protesto heyeti yollamaları ve Demir Atalay'ın bu meşrubatı evlerine sokmama gayreti fayda vermedi, Coca Cola'nın fendi tüm gazoz cinslerini yendi ve Sude'nin kuşağından itibaren, Türkiye'deki buzdolaplarına hükümran oldu.

Coca Cola içen gençlerin, dozu giderek artan Amerika karşıtı gösterileri de yine aynı yıl başlayacaktı.

Seçim propagandasını komünizmle mücadeleye dayandıran Adalet Partisi, seçimi %52 çoğunlukla kazandığında, Sude dokuz yaşındaydı.

Seçim sonuçları onların evinde üzüntüyle karşılanmıştı çünkü annesi ve babası sol görüşlü insanlardı. Muhalefet partisi de o günlerde, irticanın komünizm kadar tehlikeli olduğuna vurgu yapıyordu ama bir arı vızıltısından daha etkili olamıyordu sesi.

Siyasetin değişik sesleri, 1966 yılının Ağustos ayında Varto'da meydana gelen depremle önemini kaybetti. Depremde 3162 kişi hayatını kaybetmişti. Sude'nin okulunda bağış toplama yarışında, Sude rekoru göğüsleyemediği için çok mahcup düşmüş, babasına birinci olmasını sağlayacak parayı veremediği için çok gücenmişti.

Depremin travması geçince, ülke karmaşa ortamına geri döndü.

Zaten altmışlı yılların ikinci yarısı, devrimci gençlerin Amerika aleyhtarı gösterileriyle, İstanbul ve İzmir limanlarına ziyarete gelen 6. Filo'ya protestolarıyla, bitmeyen grevlerle... karşı cephenin de sinemaları, eğlence, dinlence yerlerini ateşe vermeleri, öğretmen evlerini basmaları ve anti-komünist gösterileri arasında savrularak geçiyordu. Depremler de hiç eksik olmuyordu.

Ülke huzursuzdu. Halk yoksuldu. İnsanlar kızgındı.

Sude, işte bu dertli ülkede büyüyordu ama o yıllarda, onu sadece, yüzünde beliren ergenlik sivilceleriyle baş etmekten, sesi yeni çatlamış oğlanların ilgisini çekmekten, kız arkadaşlarıyla kıkırdayacak konu bulmaktan ibaret olan kişisel dertleri alakadar ediyordu.

On üç yaşının huysuzluğunu yaşarken, bir arkadaş evindeki yılbaşı partisinden söz verdiği saatte dönmediği için annesinden azar işittiğinde, ağlamış, isyan etmiş, ertesi sabah ev halkıyla, yani annesi, babası ve hatta yardımcıları Meral'le konuşmayı reddetmişti. Niyeti, küslüğünü sürdürerek, sonunda annesini pes ettirip, kızlardan birinin bir hafta sonraki doğum gününe katılma izni almaktı. İzin alamazsa, hayatı kayacaktı, yaşamasın daha iyiydi!

İşte o hafta içinde, evine yaklaşırken özellikle takındığı bir karış suratla kampüsün girişine vardı ki... O da nesi! Polis arabaları... kordonlar... kesilmiş yollar... Evine gitmesine izin verilmiyordu. Ödü patladı. Ne oluyordu yine?

Öğrendi. Öğrenciler ODTÜ'yü ziyaret eden Amerikan Büyükelçisi Komer'in arabasını yakmışlar!

İşte o zaman Sude'nin hayatı gerçekten kaydı çünkü derdini anlatıp nihayet evine ulaştığında, evde her köşeyi didikleyen

birtakım adamlar buldu. Kimi üniformalı, kimi sivil bu kişiler raflardaki kitapları, dosyaları savurup saçıyorlar, bazılarını götürmek üzere bir torbaya dolduruyorlardı. Meral, almaya tenezzül etmediklerini toparlamaya çalışıyordu.

Polislerden biri, Sude'nin kütüphaneye dayalı kemanını alıp, elinde evirip çevirmeye ve içinde bir şey saklı mı acaba diye, kulağına yaklaştırıp sallamaya başladı. Sude polisin üzerine atladı, "Bırak kemanımı amca... öyle hoyratlığa gelmez o... Aaa, bak telini gevşettin ama!"

"Kim çalıyor bunu, sen mi?"

"Evet."

"Yapacak daha iyi bir şey bulamadın mı?"

"Mesela?"

"Ne bileyim, dikiş öğren, yemek pişirmesini öğren..."

"Ben makarna pişirmeyi biliyorum," dedi Sude.

Adamlar gittikten sonra, arkalarından havaya bir tekme savurdu. Sonra pencereye yapışıp korku ve çaresizlik içinde annesiyle babasını bekledi. Gelmediler. Meral ortalığı toparladı, Sude'ye bir çay ve bir dilim kek verdi ve evine dönmek için vızıldanmaya başladı:

"Şimdi evdekiler de beni merak ederler... Geç kaldım zaten... Ne yapsak acaba, sen de mi benimle gelsen?"

"Sen git," dedi Sude, "Ben annemle babamı bekleyeceğim. Hiçbir yere gitmem!"

Meral gitti. Sude pencereden ayrılmadı. Yılbaşı gecesi annesine yaptığı şirretlik için son derece pişmandı. Akşama doğru, babasının asistanı Vecdi, annesinden el yazısıyla yazılmış bir not getirdi eve.

"*Sude'm,*

Sakın korkma, baban ve ben iyiyiz. Bir soruşturmaya yardımcı oluyoruz. Yakında döneceğiz. Bu akşamı Hülyalarda geçir ve bu

notu alınca hemen babaanneni ara, biz dönene kadar gelip seninle kalsınlar. Meral de babaannenler gelene kadar seninle kalsın akşamları. Yakında görüşmek üzere, babanla seni sevgiyle kucaklıyoruz.

Annen."

Telefona koştu Sude. Anneannesini aramayı tercih ederdi ama onlar büyükbabasıyla kış aylarını Frankfurt'ta geçirir, yazları bir hafta kadar İstanbul'da kalır sonra Side'deki yazlıklarına giderlerdi. Geri gelmelerine aylar vardı. Telefonu, babaannesinin değil de, dedesinin açmasını temenni ederek çevirdi santralı, İstanbul'daki numarayı verdi. Sonra birkaç kapı ötede oturan sınıf arkadaşı Hülya'yı aradı, başına gelenleri anlattı. Hülya'nın annesi onu götürmeye geldiğinde telefonu İstanbul'a henüz bağlanmamıştı. Vicdan Hanım, anlayış gösterip biraz oturdu. Sude'nin yediği kekten bir dilim de o yedi. Sonra,

"Haydi Sude, telefonun bağlanacağı yok, git toparla diş fırçanı, geceliğini, okul çantanı filan... gidelim biz," dedi.

"Ama İstanbul bağlanır da ben yanıtlamazsam, babaannem çok merak eder."

"Bize gidince arar, bize bağlatırsın."

Çaresiz toparlandı Sude. Tam kapıdan çıkarlarken İstanbul telefonu çaldı. Babaannesinin onlarca sorusuna yanıtı yoktu Sude'nin. O sadece annesinin yazdığı not kadarını biliyordu. Evet, Amerikan Büyükelçisi'nin arabası yakılmıştı, etraf polis kaynıyordu ve annesiyle babası birkaç gün evde olmayacaklardı... hayır... hayır... bilmiyorum... ama babaanne...

Babaannenin elinden dede kapmış olmalıydı telefonu. "Biz bu akşam yola çıkıyoruz, yarın yanında oluruz, o zaman anlatırsın ne olduğunu," dedi dedesi.

Ertesi akşam, Nazmi Dede ve babaanne Ankara'daydılar. Babaannenin çenesi durmuyor, sürekli söyleniyor, siyasete angaje oğluyla gelinine giydiriyordu ama pişirdiği yemekler, annesinin yaptıklarından da Meral'inkilerden de çok daha lezzetliydi. Uzun zamandır yiyemediği sarmaları, dolmaları, kıymalı börekleri afiyetle yutuyordu Sude. Meral ise, mutfağa başka birinin hâkim olmasından çok rahatsız olmuştu, o da durmadan söyleniyordu. Neyse ki bu durum uzamadı, dördüncü günün akşam saatlerinde annesiyle babası, yorgun argın evlerine döndüler. Bir sorgunun niye bu kadar uzun sürdüğünü soranlara, sıranın onlara ancak geldiğini söylediler. İlk önce, öğrencileri sorgulamışlardı.

Sude, o günden itibaren annesiyle babası ya yine sorguya alınırlarsa diye, hep bir güvercin tedirginliği içinde yaşadı. Memleketin halini, ilgilendiği için değil, yine onlara dokunacak bir durum acaba olur mu endişesiyle takip etti. Yaklaşık bir ay sonra, İstanbul'da Taksim Meydanı'nda "Kanlı Pazar" olayı yaşandığı zaman da çok tedirgin oldu. Sağcıların solcuların dalaştığı, iki kişinin ölümüyle sonuçlanan kanlı hadise, İstanbul'da yaşanmıştı ama, oradaki fırtınanın ölü dalgaları, haftalarca Sude'nin uykusunu kaçırdı, midesini bulandırdı. Çünkü onun evi herhangi bir ev değildi, annesi ve babası sol görüşlü, öğretim üyeleriydi ve Türkiye solcuların sık sorgulandığı, tutuklandığı ya da kurşunlandığı bir dönemden geçiyordu.

1971 yılında, üniversitelerde boykot ve işgal eylemlerini önlemeye ilişkin tasarının Başbakanlığa sunulması sonucu, ODTÜ süresiz kapatıldı.

İşte o zaman, Suzan ve Demir, kızlarını içinde yaşadıkları ortamdan çıkarma kararı aldılar. Bir yıl kaybedecek de olsa, Sude artık annesinin de okulu olan Arnavutköy Amerikan Kolejinde okuyacak, hafta sonları babaannesine çıkacaktı.

On beş yaşındayken, Sude baba evinden ayrılıp, İstanbul'a, yatılı okula gitti.

Sude'nin şansına o sene Arnavutköy Kız Koleji, Bebek'teki erkek kısmıyla birleşerek, Robert Kolej adını almış ve karma okula dönüşmüştü. Belki biraz da bu yüzden, Sude yeni okuluna bayıldı. Siyaset kazanının sürekli kaynadığı ortamdan kurtulmak ona çok iyi gelmişti. Akşam yemeklerinde sürekli istifa edip, yeniden kurulan hükümetlerle ilgili konuşmaları duymaktan kurtulmuştu. Yatılı okulda gazete okunmadığı, radyo dinlenmediği için de, 12 Mart 1971 tarihinde, Silahlı Kuvvetlerin muhtırasıyla istifa eden Demirel'den ve yerine kurulan asker güdümlü hükümetten haberi bile olmadı.

Gittiği okulda sürüyle sanatsal etkinlik vardı. Tiyatro, alaturkadan, klasik Batı müziğinden tutun, caza kadar değişik müzik yapan gruplar, edebiyat kulüpleri, tartışma grupları... Sude, tiyatro grubunda dekor yapımında çalıştı. Caz kulübünde caz dinledi. Klasik müzik topluluğunda keman çaldı. Tartışma grubunda ise, kendinden büyük sınıfta bir gence gönül düşürdü ve karşılık buldu. Ne iyi etmişlerdi onu bu okula yollamakla!

O yaz, tüm aile Gerhard Dede'nin Side'deki yazlığında buluştuklarında Sude, tatlı ve mutlu bir genç kıza dönüşmüştü. Ergenlik sivilcelerinden de eser kalmamıştı.

Dedesi gibi artık emekliye ayrılmış olan bazı Alman hocalar da, sahilini, denizini ve arkeolojik kalıntılarını keşfettikleri bir yeryüzü cenneti olan Side'yi, birkaç yıldan beri mesken tutmuşlardı. Bazısı kışı da orada geçirirken, Şilimanlar haziran başında gelip, ekim sonuna kadar kalıyorlar, Ankara'dan ve Amerika'dan tatile gelen çocuklarını, torunlarını ağırlıyorlardı. Hep birlikte

akşam yemekleri yeniyor, gün batımlarında, bahçesi en geniş olan evde, maestroluğunu Hirsch'ün yaptığı, adeta küçük bir oda orkestrası oluşturulup, müzik yapılıyordu. Sideliler onlara "Çalgıcılar" adını takmışlardı. Ender de olsa, zaman zaman toplaşır, çaldıkları müziği dinlemeye gelirlerdi. İşte o zaman Çalgıcılar, çalmakta oldukları eseri yarıda keser, Sidelilere neşeli, oynak parçalar çalarlardı.

1972 yılının Temmuz ayıydı, Çalgıcılar, bir hafta sonra aralarına katılmasını bekledikleri Prof. Zuckmayer'in, hiç beklenmedik vefat haberiyle sarsıldılar.

Sude, keman hocasının öldüğünü duyunca, hıçkırıklara boğuldu.

Türk dostu Profesörün Cebeci Asri Mezarlığı'ndaki cenaze törenine katılmak üzere, Hirsch ve Gerhard o gece arabayla Ankara'ya doğru yola çıkmaya ve cenaze törenine yetişmeye karar verdiler. Hocasının acı haberini duyduğundan beri ağlayıp duran Sude de onlara katılmak istedi.

Hirsch ve Gerhard, Hirsch'ün Murat marka arabasında, Sude'yi arka koltuğa oturtup yola düzülürlerken, Suzan bir elinde bir yastık, diğerinde bir kap suyla koşturdu. Yastığı başının altına koyması için kızına uzattı, suyu arabanın arkasından savurmak üzere hazırlandı.

"Annem şunu yapmasa olmaz," dedi Sude.

"Bu çok güzel bir Türk adetidir," dedi arabayı kullanan Hirsch, "Su gibi git, su gibi dön, demek."

"Anlamını biliyorum, Hirsch Amca ama faydası var mı?"

"Sağ salim dönersek yeniden konuşuruz."

"O hâlâ bir ergen," dedi Gerhard, "dolayısıyla her şeye itiraz etme hakkı var."

Sude "Ben bir genç kızım," dedi ve bir daha da konuşmadı.

İki arkadaş bir süre gittikten sonra aralarında sohbete başladılar. Ne konuşurlarsa konuşsunlar konu dönüp dolaşıp Zuckmayer'e geliyordu.

"Çekmediği kalmadı zavallının," dedi Gerhard, "Biz Türk uyruğuna geçtiğimiz için paçayı kurtardık seninle ama o, başvurduğu halde nedense bir türlü TC kimliği alamamıştı. Bu yüzden, 1944'de Alman uyruklular entegre edilirken, Kırşehir'e gönderildi ve tam on sekiz ay gözaltında kaldı."

"Sen orada yaptıklarını biliyor musun?" diye sordu Hirsch, "Gözaltındaki diğer Almanlar arasında müziğe yatkın olanları seçip bir koro kurmuş! Müzik aşkı işte buna derim, ben! Onları Kırşehir imkânlarında çalıştır, konser verecek kıvama getir, her hafta sonu bir konser hazırla... ha, bu arada, Kırşehirlileri de davet ediyorlarmış konserlerine... gelecek olurlarsa, bizim Sideliler için yaptığımız gibi, neşeli, hızlı tempolu ve folklorik şarkılara geçiyorduk, diye anlatmıştı."

"Ya sen Kırşehir'de kaldığı sürece Kızılay Yardım Fonundan ayda yirmi lira yardım parası aldığını biliyor muydun?"

"Sahi mi?"

"Yemin ederim. Artık bozdurup kim bilir nerelere harcamıştır, birazını da tasarruf etmiştir!" Gülüştüler. Sude'nin uyuduğunu zannettikleri için, aralarında rahatça konuşuyorlardı.

"Diyeceksin ki, Kırşehir'de parayı nereye harcayacak? En müthiş, en güzel '*dirne*'nin* fiyatı haydi olsun üç beş lira."

"Benim bildiğim Zuckmayer, pazarlık da eder..." Kahkahalar attılar.

"Sude uyanacak, yavaş olalım," dedi Gerhard.

"Ben uyanığım zaten," dedi Sude.

"Aa, sen bizi mi dinledin?"

---

* *Alm.* "Fahişe."

"Niye dinlesin! O uyuyordu değil mi kızım? Biz gülünce uyandı," dedi Hirsch.

"Uyumuyordum. *Dirne* nedir, büyükbaba?"

"Şimdi kızım, madem uyanıksın, öğren bari... bu keman hocan senin, çok önemli bir müzisyendi. Osmanlılar döneminde Batı müziğinin önünü nasıl Donizetti Paşa açtıysa, Cumhuriyet döneminde de, Klasik Batı Müziğini yaygınlaştıran, bence kesin Zuckmayer'dir. Ankara'ya bizden birkaç yıl sonra geldi ve Gazi Eğitim Enstitüsünün Müzik Bölümünü kurdu. Sen de çok şanslısıydın öğrencisi olduğun için..."

"*Dirne* nedir büyükbaba?"

Hirsch girdi araya,

"Sudecik, biliyor muydun, Kırşehirliler, Zuckmayer şehirlerinden ayrılırken ona büyük sevgi gösterilerinde bulunmuşlar, armağanlar, hatıralar vermişler. O da Türkleri çok severdi. Hatta 1950 yılıydı galiba, karısı ve kızı Almanya'ya döndüler, fakat o öğrencilerini bırakamayıp kaldı ve enstitüde kendisine ayrılan bir odada yatıp kalkmaya başladı. Sen gitmiş miydin odasına hiç? Gittinse Kırşehir hatıralarını görmüşsündür..."

Hiç ses gelmedi arkadan. Gerhard dönüp baktı:

"Kız, bu kadar yüksek dozda Zuckmayer'e dayanamadı, uyumuş," dedi, "dilerim uyandığında *dirne*'yi unutmuş olur."

"Bence sen makul bir açıklamaya hazırlan dostum. Bakarsın hatırlar."

Arabada uyuyakalan kızı, kalacakları otelin önüne geldiklerinde zor uyandırdılar. Sude büyükbabasıyla girdiği otel odasında, cam kenarındaki yatağına zor yürüdü, küçük çantasındaki geceliği üzerine geçirdiği gibi, sızdı kaldı.

Sabah, Gerhard torununu yine zorlukla uyandırdı. Suzan bu kadar uyku düşkünü müydü, hatırlayamıyordu. Gazi Eğitim

Enstitüsündeki törene gitmek üzere taksiye binerlerken, Sude hâlâ uyukluyordu. Fakat törende birkaç yıldan beri hiç karşılaşmadığı Kurt Lütfü Heilbornn'a rastlayınca, gözleri fal taşı gibi açıldı. Kurt, Botanikçi Profesör Heilbronn ile asistanı Mehpare Başman'ın oğluydu. Çift, 1948'de evlenmiş, Kurt üç yıl sonra doğmuştu. Sude, çocukken Kurt'a çok hayrandı ama oğlan kendinden beş yaş küçük kıza hiç yüz vermezdi. Sude, kendini tanıtınca Kurt Lütfü şaşırdı. Uludağ'a çıktıkları bazı hafta sonlarında, peşinden koşturup duran asalak çocuk, çok güzel bir genç kız olmuştu.

Tören salonundaki koltuklara yan yana oturmaları Hirsch'ün gözünden kaçmadı.

Gerhard'ın yanına gidip, "Paçayı kurtardın, azizim," dedi, "Sude kendine yeni ilgi alanı buldu."

Gerhard, pek oralı olmadı, o anda çok duygusal bir an yaşamaktaydı. Yıllar önce bu ülkeye aynı kaderi paylaştıkları için, birlikte gelmiş olanlar, emekli olduktan sonra, Türkiye'nin ve dünyanın değişik yörelerine dağılmışlardı. Şimdi, bu cenazede hayatta kalanların bazıları, kimi fazlasıyla çökmüş, kimi dinç kalmayı başarmış, kırlaşmış saçları, hafifçe kamburlaşmış sırtlarıyla, bir aradaydılar. Uzaktan Matematikçi Prager'i ve Diş Hekimi Prof. Kantorowicz'i görür gibi oldu. Hayret, onun Bonn'a yerleştiğini duymuştu. Demek ara sıra geliyormuş buraya da. Suzan'la Peter'e yaptığı diş telleriyle, dişlek olmalarını önleyen Kantorowicz'in bir de komik hikayesi vardı. İran Şahı Pehlevi, 1934 yılında Türkiye'yi ziyaret ederken, Atatürk'e dişlerinin çok güzel olduğunu söylemiş, o da dişlerimi çok marifetli bir Alman Profesöre borçluyum, diye cevap vermiş. Sonuçta, apar topar evinden alınan Kantorowicz, Dolmabahçe'ye getirilmiş, güvenlik açısından dişçi koltuğu ve takımları da muayenehaneden sökülüp, Saray'a taşınmış ve Kantorowicz, Şah'a mükemmel bir protez yapmış.

Gerhard, bu hikâyeyi duyduğu günü hatırlayınca, gülümsedi kendi kendine. Sonra da Hirsch'le 1933 yılında, Dolmabahçe Sarayı'nda yan yana Boğaz'a baktıkları anı düşündü ve şükretti. Hayatta kalmışlar, yüzlerce öğrenci yetiştirmişler, çoluk çocuğa kavuşmuşlardı, bu ülkeye gelenler. Arada ne sıkıntılar yaşamış olurlarsa olsunlar, kader onlar cömert davranmıştı gerçekten.

"Dalgınsın," dedi Hirsch, "sana, senin torun arkadaş edinmiş dedim, az evvel."

Hirsch'ün işaret ettiği yöne baktı ve Sude'nin yanına oturmuş, onunla konuşan Kurt'u gördü. Yanlarına gitmek üzereyken biri omuzuna dokundu. Döndü... Aaa Kosswig! Hâlâ ne kadar yakışıklıydı ve yaşlanmış haliyle şu anda Atatürk'e daha da çok benziyordu üstelik. Kosswig'i, Frankfurt'a yerleştiğinden beri görmemişti Gerhard. Kucaklaştılar.

"Kucaklaşmamız bizim iyice Türkleştiğimizin delilidir," dedi Kosswig, "Alman kalsaydık sadece el sıkışırdık." O da kendisi ve Hirsch gibi Türkçeyi mükemmel öğrenmeyi başarmış, gerçek bir Türk dostuydu.

"Sevgili arkadaşım! Seni çok iyi gördüm. Kelaynakların nasıl?"

"Ben ve kuşlar iyiyiz de, Leonore rahatsız. Bir ara seninle konuşmak isterim Gerhard," dedi Kosswig.

"Mezarlıktan çıkışta mutlaka konuşalım. Ben ve Hirsch, Antalya'dan arabayla geldik. Trene, uçağa filan yetişecek değiliz."

"Elsa ve çocuklar nasıl?"

"İyiler. Benim torunlardan biri, Sude, bak şurada Kurt'un yanında oturuyor." Gösterdiği yöne baktı Kosswig, "Ne kadar büyümüş! Elsa'nı gençliğini çok andırıyor."

Ayaküstü sohbetleri biraz daha sürdü ama Gerhard'ın canı Leonore'ye iyice sıkılmıştı. Hirsch dönmek için aceleci davranırsa, Sude'yi onunla gönderir, belki kendi bir başka vasıtayla

dönerdi Side'ye. Kosswig'in karısının derdini mutlaka öğrenmesi, çare bulmak için elinden geleni yapması gerekiyordu.

Kosswig, Manyas Kuş Cenneti ve Kelaynak denince, akla ilk gelen isimdi. Urfalı bir öğrencisinin anlattığı uzun gagalı, siyah tüylü kuşların peşine düşerek, bu kuşları inceleme altına alan ünlü jeoloğun bir başka keşfi de Manyas Kuş Cenneti'ydi. Yine onun sayesinde, 1959 yılında Manyas Kuş Cenneti, Milli Park ilan edilmişti. Siması Atatürk'ü andıran ve bununla çok iftihar eden Kosswig'e Gerhard, "Yaşlanmak sana yaramış," diye göz kırptı, "şimdi daha çok benzemişsin."

"Ona kimse benzemez!" dedi Kosswig.

Tören başlamak üzereydi. Hepsi sessizce yerlerine geçip oturdular. Çok hüzünlü bir hava vardı salonda. Bazıları sıra bundan sonra hangimize gelecek diye geçiriyordu içinden. Ne de olsa, aynı ekibin en gençleri, yetmişlerini sürmekte olanlardı.

* * *

Ankara dönüşünden yaklaşık on gün sonraydı, Peter karısı ve çocuklarıyla tatilini geçirmeye Side'ye gelmişti. Bütün aile plajda kumlara serilmiş, deniz keyfi yapıyorlardı.

Elsa, sahilde koşuşturan çocuklarıyla torunlarını göstererek, "Şu hale bak, Gerhard," dedi, "biz Yahudi bir Alman çifttik ama Amerikalı bir oğlumuz, Türk kızımız, Hristiyan ve Müslüman torunlarımız var.

Bu nasıl kadermiş?"

"Renkli bir kadermiş Elsa, bizim hayat çizgimizi biz değil, Hitler çizdi!"

Gerhard Şiliman, pek de şikâyetçi görünmüyordu, kaderinden.

Sude, artık hep harika geçen yaz tatillerinin sonunda, özlediği okuluna sevinçle dönüyordu. Dersleri iyiydi ve Almanca dersin-

den aldığı yüksek puanlarla ortalamasını daha da yukarı çekiyordu üstelik. Hafta sonları babaannesine çıkıyor, her pazar sabahı, Hirsch Amca'nın evine keman çalmaya gitmeden önce, anne babasıyla telefonda konuşuyor ve ara tatillerinde onları görmeye Ankara'ya gidiyordu.

Bir mayıs günü, telefonda annesinin sesini ağlamaklı duyunca, "Anne, sesin çok üzgün geliyor, neyin var?" diye sordu.

"Hiç sorma! Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının ölüm cezasını infaz ettiler, perişanız babanla... gencecik, delikanlı çocuklar..." sesi titrediği için sustu Suzan.

"Onlar sizin öğrencileriniz miydi?"

"Şart mı öğrencimiz olmaları? Nasıl bir soru bu?"

"Ne bileyim, sanki çok yakının ölmüş gibi üzülüyorsun da..."

"Sude! Kulaklarıma inanamıyorum!" dedi annesi. Telefon kapandıktan sonra, "Bizim kızımız niye bu kadar duyarsız oldu, Demir? Nerede hata yaptık biz?" diye sordu, kocasına.

"Galiba çocuğu siyasetin içinde fazla yüzdürdük. Ben babama, ticaretten başka hiçbir şeyle ilgilenmiyor diye tepki duyardım. Sude'de sanırım tam tersi oldu. Kızı siyasetten, sağcıdan, solcudan nefret ettirdik."

"Bize tepkisinden gerici mi olacak bu şimdi?"

"Hayır, bence siyasetin tamamen dışında kalacak," dedi Demir.

Ve aynen öyle oldu.

Ne o yılların ünlü sloganı, "*Toprak İşleyenin Su Kullananındır*" ve sloganın sahibi Ecevit, ne siyaset çizgisinin diğer ucundaki Erbakan'ın kurduğu aşırı muhafazakâr Milli Nizam Partisi ilgilendirdi onu. Bunlar, annesiyle babasının meseleleriydi. Bu yüzden, siyasi rant getireceği için köpürtülmeye başlayan aşırı dinciliğin ve neticesi olarak Yahudi düşmanlığının tohumlarının saçılmaya başladığının farkına dahi varmadı.

Tek fark ettiği, Robert Kolejden mezun olacağı yıl, Karaköy Meydanı'nda duran *Güzel İstanbul* heykelinin, hükümet ortağı MSP tarafından, Türk anasını hayasızca teşhir ediyor gerekçesiyle kaldırılmasıydı. Buna kahkahalarla güldü ve "Ne saçmalık!" dedi sadece. Aynı yıl, MSP'nin genel ahlaka aykırı gerekçesiyle, üç önemli turistik projeyi engellediğini hiç bilmedi.

Oysa Suzan, Türkiye'de bir şeylerin değişmekte olduğunun farkına varmaya başlamıştı. Bu sefer olanlar, yıllardır alışık olduğu sağ-sol çekişmelerinden başka bir şeydi. İnsanların, tenkit ettikleri takdirde, suçlanacakları tuhaf bir ruh hâkim oluyordu memlekete. O ruhun nasıl bir şey olduğunu, 1974 yılında, kızıyla birlikte öğrendiler.

Sude, münazara grubunda tanıştığı yakışıklı gençle, önce karşıt takımlarda tartışmış, sonra anlaşmış, hafta sonları aynı arkadaş grubuyla sinemaya, tiyatroya ve evlerde düzenlenen partilere gitmeye başlamıştı. Akıllı ve sempatik bir çocuktu Enver. Annesine söz etmişti ondan. Pazar telefonlarının birinde, annesi sormuştu, bizim Enver kadar yakışıklı mı, diye. Bizim Enver, yani Hirsch amcasının oğlu, uzun boylu bir bitirimdi. Yok, onun kadar yakışıklı değildi ama nasıl söylesin... çok hoştu, güzel bir gülüşü vardı ve Sude'ye değer veriyordu. Bir de, hırslıydı. Babasından daha başarılı ve daha zengin olmak istiyordu ki, bu babaannesinin ona sürekli methini ettiği bir hasletti.

"Âşık mısın ona?"

"Anneciğim, senin babama olduğun gibi değil... ama ondan hoşlanıyorum."

"Benim aşkımın ne kusuru var ki!"

"Babamla seninkine kara sevda deniyor. Bitmeyen, ölmeyen aşk! Beşikten mezara kadar. Benimki, makul dozda bir aşk."

"Haydi hayırlısı o halde! Ne zaman görürüz bu makul aşkı?"
"Diploma törenimde tanıştırırım," demişti Sude.

Suzan, o akşam kocasına, "Bizimki galiba âşık oldu" demişti.
"Bunu duyduğuma sevindim," diye yanıtlamıştı, Demir, "sen duygusuz olmasından korkuyordun, bak varmış işte duyguları!"

Enver'in kimin nesi olduğu, nerden geldiği, babasının işi gücü ise, annesinden çok babaannesinin merak ettikleriydi. Torununun verdiği bilgiden tatmin olmuştu Bedia Hanım. Enver Semercioğlu, bir gıda fabrikatörünün oğluydu. Aile taşralıydı ama servetleri büyümeye başladığında, İstanbul'a yerleşmişlerdi. Enver, tahsiline İstanbul'da devam etmişti. İki kız kardeşi vardı. Bedia Hanım'ın hesabıyla, babasının işinin başına elbette kız kardeşler değil, o geçecekti. Biricik oğlu Demir, gönlüne göre biri olamamıştı ama siyasetten uzak duran, işinin başında durup para kazanan, torununa rahat bir hayat yaşatacak bir damadı neden olmasın! Oh ne güzel, demişti, oğlumdan görmediğimi torunumdan görürüm.

HAYATA AÇILAN KAPILAR

Diploma töreninde bej puanlı, beyaz bir elbise giyiyordu Sude. Gür kumral saçlarını omuzlarına dökmüştü. Boyu posuyla, babasını, beyaz teni, ağzı burnuyla annesini andırıyordu.

Suzan ve Demir, kızlarına hayranlıkla, sevgiyle baktılar. Kız, henüz kepini giyip, cübbesine bürünmemişti ama Bedia Hanım, törende nasılsa ağlayacağını bildiğinden, mendilini şimdiden hazır etmiş, elinde tutuyordu. Kızları, ailesine törende oturacakları yeri gösterip, arkadaşlarına katılmak üzere ayrılırken, peşinden koştu Suzan, "Enver burada mı?" diye sordu.

"Lütfen çaktırmadan bak anne, beşinci sıranın sol tarafında oturuyor. Babaanneye göstermek yok, ama!"

Suzan kızının söylediği yere doğru baktı. Fena bir çocuğa benzemiyordu. Aman, ne olacak, ilk aşk işte! Sude onun gibi yapmaz, ilk flörtüne takılıp kalmazdı herhalde.

Öğrenciler salona müzik eşliğinde geldiler, ön sırada oturan hocalardan hemen sonraki yerlerine yerleştiler. Törenin açılış konuşmasını yapacak olan kişi, eski bir mezundu. Sahneye çıktı,

kürsüye ilerledi, sözüne, "Diploma törenleri hayata açılan kapılardır," diye başladı, "bu kapıdan sonrası şansa ve kişinin seçimine kalmış gibi gözükse de, aslında niyete bağlıdır. Çalışmaya niyetli olan, seçimini bin bir çiçekli bahçeye dönüştürebilir. Şans, ancak onu iyi kullanacak olanın kapısını çalar..."

Sude, uzayan konuşmadan sıkıldıkça, beşinci sıranın sol tarafına göz atıyor, Enver'le göz göze gelip kızarıyordu.

Tören bitince Enver'i ailesine tanıştırdı. Ayak üstü biraz sohbet ettiler. Enver, Robert Kolejden iki yıl önce mezun olmuştu, şimdi Boğaziçi Üniversitesinde okuyordu ve niyeti tahsiline Amerika'da devam etmekti. Bunu duyunca Sude bozuldu ama renk vermedi. Enver, büyük bir nezaketle izin istedi Demir'den,

"Bu akşam Hilton Roof'ta yeni mezunlarla kutlama yapılıyor, Sude'ye izin verirseniz, ben ona eşlik edeceğim, sonra da evine kadar bırakırım," dedi.

"Fazla geç kalmamak şartıyla, olabilir," dedi Demir.

"Bu özel bir gece ama, sen de biraz insaflı ol, Demirciğim" dedi Bedia Hanım.

"En geç birde evde ol, kızım."

"Baba lütfen ikide," dedi Sude, babaannesinden güç alarak.

Hilton Roof'ta gençler pistte dans ederlerken, Enver Sude'yi aşağı indirip bahçeye çıkardı. Havuzun kenarına inip, şezlonglardan birine yan yana oturdular.

"Nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum... Şey... ben eylülde başlamak üzere, New York'ta bir üniversiteye kabul edildim."

"Bana niye daha önce söylemedin?"

"Kesinleşmesini bekledim."

"Niye ama? Burada okuyordun işte!"

"Amerika'daki okulda kredi usulü olduğu için, daha çabuk mezun olmak benim elimde. Babam onunla çalışmamı istiyor... o yüzden yani... okul daha çabuk bitsin diye."

Sude, dikkatle yüzüne bakıyordu Enver'in. "Eee?" dedi.

"Sen de benimle gel."

"Ben yüksek tahsilimi Almanya'da yapacağım. Amerikan üniversitelerini benimkiler... şey edemezler."

"Benimkiler edebilir ama..."

"Anlayamadım?"

"Nişanlanalım, birlikte okuyalım demeye çalışıyorum, Sude."

"Ama olmaz ki, babam dünyada kabul etmez benim tahsil paramın... şey edilmesini. Kendi ödemek ister."

"Ne fark eder? Nasılsa evleneceksek..."

Doğru mu duydu? Bir evlenme teklifi miydi bu? Kalbi çarpmaya başladı. Hemen üstüne atlamamalı, babaannesi hep demez mi kendini biraz naza çek, annen gibi olma, diye.

"Sen bilmezsin babamı! Ayrıca annem de kabul etmez. Cinstir ikisi de."

"Ben senin Almanya'da tek başına okumanı istemiyorum."

"Frankfurt'ta, büyükbabam ve anneannemle birlikte kalacağım, Enver."

"Sen benim dediğimi bir düşün. Annenle, babana da sor mutlaka, bakalım ne diyecekler."

"Tamam," dedi Sude. Sonra, havuz başında o saatte pek kimse olmadığı için öpüştüler. El ele tekrar Roof bara çıkıp, yanak yanağa dans ettiler. Müzik hızlanınca diğer gençlerle birlikte hızlı danslara başladılar. Derken müzik Türk popuna dönüştü. Hep bir ağızdan Ajda'ya eşlik ettiler. Danstan, mutluluktan yorgun, eve gitmek üzere, ikiye doğru, ayrıldılar otelden.

* * *

Nazmi Bey'le Bedia Hanım, birkaç yıl önce, Beyoğlu'nun dokusu değiştiği için, Şişli'ye taşınmışlardı. Rumlardan boşalan evlere, taşradan gelenler yerleşiyordu ve o eski şık Pera'dan eser kalmamıştı, ne yazık ki. Suzan ve Demir İstanbul'a geldiklerinde, Atalayların Şişli'de, ana cadde üzerindeki apartmanında kalıyorlardı. Kumbaracı Yokuşu'ndaki daireleri kiradaydı, Ankara'ya gittiklerinden beri.

Enver, Sude'yi Şişli'deki evin kapısına kadar götürüp bırakırken, "Konuş seninkilerle," dedi, bir kere daha.

"Çok acele etmiyor muyuz? Daha bugün mezun oldum Enver. Babam hiç hoşlanmayacak... bak, yaz sonunu beklesek..."

"Sen Side'ye gitmeden önce açığa kavuşturalım, içim rahat etsin benim. Yarın sabah konuş annenle. Anneler böyle şeye itiraz etmez, o babanı da ikna eder."

"Konuşacağım," dedi Sude.

Evvet, olmuştu bu iş!

Ertesi sabah beyaz güller geldi, Enver'den. Kartvizitinin üzerinde, "*Hayata açılan kapıdan beraber geçelim,*" diye yazıyordu. Sude, göğsüne bastırdığı güllerle babaannesine yakalanınca, bir gece önce konuştuklarını sadece annesine değil, tüm aileye anlatmak zorunda kaldı. Bedia Hanım, böyle bir şans, kapıyı her zaman çalmaz derken, Demir, ben kızımı sokakta bulmadım, nişanlanmak için o daha çok genç, diye itiraz ediyordu.

"Bir de kızın fikrini sorsanıza," dedi Nazmi Bey.

Sordular. Çok meraklıymış gibi gözükmeye utandığından, ne diyeceğini bilemedi Sude. "Biraz düşünmem lazım," dedi sonunda.

"Bakın, aile kızı istemeye gelmeden kararınızı verin. İnsanları reddetmek için, elde çiçek, çikolata buraya kadar getirtmeyin," dedi Nazmi Bey, "ayıp denen bir şey var!"

Sude evden çıktıktan sonra, akşama kadar bu konuyu tartıştılar aralarında. Sonra, şöyle bir karar aldılar, Suzan, kızıyla ve Enver'le bir yerde buluşup, çay içecek, Enver ve ailesi hakkında fikir edinecek, oğlanı alıcı gözle inceleyecek ve eve döndüklerinde, hiç çekinmeden fikrini beyan edecekti. Sude, annesinin kararını onaylamak zorunda değildi ama annesinde olumsuz bir intiba oluşmuşsa, nişanlanmayı aceleye getirmeyecekti.

Zaman her şeyi hallederdi.

Enver, çay yerine akşam yemeğinde buluşmayı teklif edince, itiraz etmedi Suzan. Buluşma, temmuz başında Side tatilinden önceye ayarlandı.

Suzan, o gece pek güzel gözüken Sude ve Enver, Emirgan'daki Abdullah Efendi Lokantası'na, Enver'in arabasıyla geldiler, önceden ayırılmış, cam kenarındaki masalarına oturdular.

"Ben annemi de getirmek istedim ama Sude itiraz etti," dedi Enver.

"İlerde annenle de tanışırız inşallah," dedi Suzan.

Yemekler ısmarlandı, bir şişe şarap açıldı. Enver heyecanlıydı, sevdiği kızın annesini etkilemek için gayret ediyordu. Onlara okuyacağı dersleri, hangi dersin kaç kredi edeceğini, tahsilini bitirip yurda döndüğünde, babasının işini nasıl geliştireceğini anlatıyordu, nerdeyse nefes almadan. Ne de olsa karşısında herhangi bir anne değil, bir hoca, bir profesör vardı.

Suzan ise tam tersine, hesap sorar gibi davranmak istemiyor, damat adayını rahatlatmak için havadan sudan konuşmayı tercih ediyordu. Bir ara,

"Adının anlamını biliyor musun Enver?" diye sordu, gülümseyerek.

"Büyükbabamın adıymış. Babamın babasının yani."

"Anlamını biliyor musun?" diye ısrar etti Suzan.

"Yok, bilmiyorum..."

"Aydınlanmış, eğitilmiş kişi demek. Münevver'den türeme..."

"Edebiyat hocasının karşısına hazırlanıp çıkmalıydım." Gülüştüler.

"Benim bilmemin nedeni, edebiyatçı olmam değil. Çok yakın bir dostumuz vardır, belki duymuşsundur sen de, Ernst Hirsch, Hukuk Profesörü... İşte o, Türkiye'de doğan oğluna Enver Tandoğan adını taktı da... anlamını o zaman söylemişti."

"Ama bu bir Türk ismi."

"Onlar da Türk oldular zaten. Tıpkı benim ailem gibi."

"Siz Türk değil misiniz?" diye sordu Enver.

"Biz Türk'üz ama benim anneannemle büyükbabam Almandır. Yani... Alman asıllı Türk vatandaşlarıdır," diye atıldı Sude, "Türkçeyi dedem bizden bile iyi konuşur. Anneannemde biraz aksan var."

"Nasıl yani?" dedi Enver, "Alman mısınız şimdi siz?"

"Benim baba tarafım halis Türk. Annem ise, kalbi Türkiye ve babam için çarpan bir Türk." Güldü kıkır kıkır: "Ama Alman'dan devşirilmiş bir Türk."

"Güzel de... nasıl oldu bu?"

Suzan, "Babam 1933 yılında İstanbul Üniversitesinin ilk hocalarından biri olarak davet edildi, Atatürk tarafından. Sonra biz hep burada kaldık... öyle oldu işte," dedi.

"Yani Sude yarı Alman öyle mi?"

"Hangi tarafından baktığına bağlı, Enver," dedi Suzan,"babasının tarafından bakarsan tamamen Türk, anasının tarafından bakarsan % 80 Türk. Ben annemle babama ayıp olmasın diye yüzde onar katılım hakkı tanıdım onlara da." Güldüler yine.

"Babam buna memnun olacak, Almanları çok sever," dedi Enver, "disiplinlerine, çalışkanlıklarına hayrandır... hatta Hitler'e de hayrandır."

Suzan, kızıyla göz göze geldi. Sude'nin rengi kaçmıştı. Sessizlik uzayınca, Enver bir gaf yaptığının farkına vardı; faşist eğilimli

olmadıkları takdirde insanların Hitler'i sevmelerine imkân olmadığını biliyordu elbette. Nerden kaçırmıştı ağzından babasının Hitler merakını! Ne gereği vardı!

"Benim adımı taşıyan Enver'in annesi de mi Alman?" diye sordu, konuyu değiştirmek için.

"O Enver'in annesi de babası da Alman. Onlarda hiç Türk kanı yok ama ailece Türk vatandaşı olmayı seçtiler," dedi Suzan, sesinin titrememesi için gayret sarf ederek.

"Neden?"

"Çünkü 1933 yılında buraya gelen Alman profesörlerin hepsi, Hitler'in zulmünden kaçıyorlardı. Ben, üç yüz kişilik bir gruptan söz ediyorum... kimi bizim gibi Türk uyruğuna geçti, kimi savaşın sonunda Hitler yenilince geri döndü. Bazıları da burada vefat ettiler, Ankara'da ve İstanbul'daki mezarlıklarda yatıyorlar."

Enver'in yüzü de gölgelenmiş gibiydi.

"Siz Hıristiyan'sınız ama, değil mi?" diye sordu.

"Hıristiyan değiliz," dedi Suzan.

Sessizlik uzadı. Enver, hiçbir şey sormayınca, Suzan açıklama yapma ihtiyacını duydu, "Ben Yahudi'yim, şahsen. Ama Türkiye'de büyüdüğüm için, camiye de giderim, türbelerde mum da yakarım. Her dinin gönlümde yeri var."

"Ama biz Türk'üz diyorsunuz," dedi Enver terslenerek, "Madem Türk'sünüz, demek ki Müslümansınız."

"Yavrum, sen uyrukla dini karıştırıyorsun. Ben Müslüman olmayan pek çok Türk tanıyorum. İkisi ayrı şeyler," dedi Suzan. Masanın altından onu ayağı ile dürten kızına döndü, "Simon'la Selin, sonra Madam, sonra..."

"Tamam anne," dedi Sude alçak sesle, "*You made your point!*"*

---

* *İng.* Fikrini söyledin.

Masadaki hava ağırlaşmıştı, tabaklarındaki yemekler soğumuştu. Yeni bir konu açıp konuşmaya çalıştılar ama yürekleri de soğumuştu. Sude tatlı istemedi, Suzan sadece bir kahve söyledi. Kahveyi beklerken, "İyi oldu bu gece birlikte çıkmamız," dedi Suzan, "birbirimizi tanıdık... daha doğrusu sen bizi tanıdın ama ben senin ailenin hangi yöreden geldiğini henüz bilmiyorum."

"Ailem Orta Anadolu'dan. Ben İstanbul'da büyüdüm, efendim."

Suzan kahvesini içti, Enver hesabı istedi. Sude gerekmedikçe konuşmuyordu.

Hesap ödenince kalktılar, arabada, ah şu İstanbul'un havası gibisinden, zorlama olduğu çok belli bir sohbet denediler.

Şişli'de apartmanlarının önünde, Suzan'la Sude, Enver'e teşekkür edip indiler arabadan. Enver, onlara kapılarına kadar eşlik etmedi ama ana kızı, evlerinin kapısından içeri girene kadar arabasının içinde bekledi.

Asansörle katlarına çıkarlarken, Suzan,

"Bir sürü gereksiz laf işitmek istemiyorsan, babaannene bu geceyi anlatmayalım," dedi. Sude sadece başını salladı, evet anlamında.

Eve girdikleri an, avını bekleyen pars gibi üstlerine atladı Bedia Hanım.

"Haydi anlatın bakalım, neler konuştunuz! Suzi, damadını beğendin mi?"

"Beğendiğimi söyleyemem. Bana pek kendini beğenmiş biri gibi geldi. Tam zengin çocuğu... ukala ve kibirli!"

"Sen bakma annene," dedi Bedia Hanım, "Haydi anlat Sude. Neler yediniz, neler konuştunuz, ne..."

"Babaanne, şarap başımı ağrıttı, yatacağım," dedi Sude, "yarın anlatırım."

Ertesi gün, bir küçük buket daha geldi Enver'den. Çiçeklerin üzerinde bu kez kartvizit yerine bir zarf vardı. Sude, zarfı açtı, açık mavi kâğıda yazılmış mektubu okudu.

"Sudeciğim,

Haklıymışsın, nişanlanmak için fazla aceleci davrandım. Dün akşam öğrendiklerimden sonra, benimkileri, özellikle de babamı hazırlamam gerekiyor. Biraz zamana ihtiyacım var. Sana iyi yolculuklar ve Side'de güzel bir tatil diliyorum. Dönüşünde görüşmek üzere sevgiler.

Enver."

Sude, mektubu zarfına, zarfı okuduğu kitabın arasına koydu. Sonra günlüğünü çıkardı ve şöyle yazdı, o günün tarihini atarak:

'Hayata açılan kapıdan, yalnız başıma geçiyorum! Bu ülkede yaşayacaksam, sanırım yalnız kalmaya mahkûmum çünkü bende Yahudi kanı var."

KAPILDIM GİDİYORUM BAHTIMIN RÜZGÂRINA

O yazın ilk iki ayını Sude, Side'de kalbi kırık geçirdi. Annesiyle babasının, Enver'in kocaman bir budala olduğunda ısrar etmelerinin hiçbir faydası olmadı. O güne kadar üzerinde durmadığı, hatta farkına dahi varmadığı öz gerçeği ile baş etmesi kolay değildi. Anneannesi, Gerhard Dedesi ve annesi, resmen Yahudi'ydiler! Bunu, sindirmesi, kabul etmesi gerekiyordu. Bu yaşına gelene kadar hiçbir sıkıntı yaratmamış olan durum, birden bire taşınılması zor bir yük gibi omuzlarındaydı şimdi.

Enver onu Alman asıllı olduğu için değil, Yahudi olduğu için istememişti. Babası Hitler'e hayranmış! Yani adam resmen Yahudi düşmanıymış! Koca okulda bulduğu tipe bak! Ya başka babalar da Enver'in babası gibi düşünüyorlarsa? Ya gizli bir faşist yatıyorsa kalplerinin bir köşesinde? Ne haksızlıktı bu yahu! Hayatı boyunca birkaç Bar Mitzva, iki düğün ve bir cenaze dışında gitmişliği yoktu sinagoğa! Şabat dualarına, özel günlere bazen annesi giderdi. Onu hiç zorlamamıştı. Tut ki ibadetini eksiksiz

yapmış olsa, onun dininden kime ne! Ne karışıyor Enver'in babası onun ibadetine! Yahudi olmak kötü bir şeyse, babaanneyle Nazmi Dede nasıl kabul etmişlerdi tek oğullarının bir Yahudi kızıyla evlenmesini?

O gece sabaha kadar uyumadı Sude ve ertesi gün, aklını kurcalayan soruyu hiç çekinmeden sordu dedesine, yalnız kaldıkları bir zamanı değerlendirip.

"Annen bizim kucağımızda büyüdü. Apartmana geldiklerinde daha yaşına yeni basmıştı. Biz onu çok sevdik. O, bizden biriydi," dedi Nazmi dede.

"Ya tanımadığınız bir Yahudi kızıyla evlenmek isteseydi babam?"

"Çocuklarını Müslüman olarak yetiştirecekse, kabul ederdik."

"Ben Müslüman mıyım sence, dede?"

"Elbette."

"Ama ben namaz kılmıyorum, oruç tutmuyorum. Hatta sen ve babaannem de öyle..."

Nazmi Bey bir süre konuşmadı, sonra gözlerini gözüne dikmiş yanıt bekleyen torununa, "Zamanın ruhu her şeyden güçlüdür, kızım," dedi, "zaman insanı kendi ruhuna boyun eğdirir. Sen en iyisi, kalbinin içine bak, orada ne varsa, odur!"

Sude'nin kırık kalbinin içi bomboştu. Kendini hiçbir dine ait hissetmediği gibi, hiçbir kimseye sevgi de duymuyordu.

O yazı, Side'de böylesi depresif bir havada, suskun ve durgun geçirdi.

Oysa babaannesi, Side'ye on günlüğüne tatile geldiğinde, aşağı yukarı her gün, "Seni kimler almaz!" diye kafasını ütüleyip durmuştu.

Anneannesi, "Hayatta her şeye hazırlıklı ol. Bak, Hanna gibi bir deli, az daha benim yuvamı yıkıyordu, ben izin vermedim. Bir salak oğlanın seni üzmesine de sen izin verme!" demişti.

Annesi de, "Frankfurt'a gidip, üniversitene yazılınca, dünya gözüne bambaşka gözükecek, kim bilir kimlerle tanışacaksın orada, âşık olacaksın! Kimse sana ne olacağını dayatmayacak. İstediğin gibi olma özgürlüğünden daha değerli ne var ki hayatta?" demişti.

"Bilmiyorum anne! Şu hayatta en değerli şey nedir, gerçekten bilmiyorum," diye yanıtlamıştı Sude.

Side'den ayrılmasına on gün kala Sude, Korhan'la tanıştı.

Akşam vaktiydi. Son günlerde sık yaptığı gibi, Antik Tiyatro'nun üst basamaklarından birine tünemiş güneşin batışını seyrediyordu. Bir klik sesi duydu. Oralı olmadı. Bir klik daha... klik... klik... Arkasına dönüp baktı. Saçı sakalına karışmış, şortlu bir tip basamakları ikişer üçer atlayarak yanına geldi.

"Resminizi çektim," dedi.

"Neden?"

"Bir sergi açacağım. Konusu yalnızlık. İzin vermezseniz resminizi kullanmam ama arkadan çektiğim için kimin resmi olduğu hiç belli değil."

"Ne alakası var benim arkadan çekilmiş resmimin yalnızlıkla?

"Sırtınız ve omuzlarınızın duruşuyla, tam bir yalnızlık abidesiydiniz."

"Böyle bir kanıya vardığınıza göre, siz deli olmayasınız?"

"Deli olmayı yeğlerdim ama ben de bir yalnız kişiyim. Bu nedenle yalnızlığı yansıtan vücut dilini iyi bilirim... ve de gözleri."

Sude, ani bir refleksle, gözlerini elleriyle kapattı, bir süre öylece kaldı.

"Bir arkadaş isterseniz, size..."

"İstemem! Kalkıyordum zaten."

"Biliyorum."

"Nerden biliyorsunuz? Sırtlardan ve omuzlardan niyet de mi okuyorsunuz yoksa?"

"Hep aynı saatlerde, güneş (eliyle işaret etti) şu taşın ardında kaybolunca kalkıyorsunuz."

Ayağa kalktı Sude, "Siz ne hakla gözetliyorsunuz beni?"

"Gözetlemiyorum, siz benim tam göz hizama gelip duruyorsunuz. Bakın evim şurada (bu kez eliyle evinin yerini gösterdi) ben avluda durduğumda, tiyatroyu görüyorum... ve haftalardır sizi de görüyorum haliyle."

"Ne iş yaparsınız siz."

"İş yapmam da resim yaparım, yemek yaparım, fotoğraf çekerim, flüt çalarım, kitap okur bazen de yazarım."

"Boş gezenin boş kalfası, yani."

"Aynen!"

"Mirasyedi misiniz?"

"Miras yemem, gurmeyim ben. Elimle yaptığım turşudan ve vişneli votkadan tatmak isterseniz, buyurun evime, size tattırayım."

Sude karşısındaki saçlı sakallı adama alıcı gözle baktı. Güneşte kalmaktan derisi bakıra dönmüş, saçlarının rengi ise iyice açılmıştı. Gözleri ela mıydı... bilemedi. Ondan uzun olduğuna göre, uzun boylu sayılırdı. Tuhaf bir şekilde, itimat telkin ediyordu.

"Adım Korhan," dedi.

"Ben de Sude'yim."

Bir saat sonra, Korhan'ın yörenin özelliklerini yansıtan taş evinde, Korhan son çektiği fotoğrafları yıkarken, Sude vişneli votka içiyor, duvarlardaki resimleri inceliyordu. Denizle ilgili suluboyalardı çoğu. Kendi mi yapmıştı acaba?

Ev, öylesine yalın ve zevkliydi ki, her şey o kadar aslına uygun restore edilmişti ki... belki de bir mimardı Korhan. Merak edi-

yordu ama yeni tanıştığı bu adama kimin nesi olduğunu sormayacaktı. Kendi hakkında bilgi de vermeyecekti.

Sude ikinci saatin sonunda, Korhan'ın önüne dizdiği fotoğraflarına bakıyordu.

İlk resimde, güneşin huzmeleri saçında patlamış, başının üzerinde bir hare oluşturmuştu adeta. Omuzları... ne tuhaf, omuzlarıyla ağlıyor gibiydi. Bir sonraki resme baktı... o da arkadan çekilmişti ama sanki yüzünün ifadesini sırtında taşıyordu. Nasıl bir fotoğrafçıydı bu adam... bu... bu... hiç tanımadığı ama fotoğraflarıyla tıpkı bir büyücü gibi, onun kalbinin acısını, sırtında yansıtan yabancı!

Korhan gelip yanına oturdu, "Neden bu kadar üzgünsün, güzel kız?" diye sordu, şefkatle. Başını, hakkında adından başka hiçbir şey bilmediği adamın omuzuna dayadı, Sude.

"Üzgün değilim, sadece yalnızım," dedi.

Üç saat sonra, küçük votka şişesinin dibi gözüktüğünde, Korhan, Sude'nin ay sonunda İstanbul'a, daha sonra da eğitim için Frankfurt'a gideceğini öğrenmişti. Eliyle, Sude'nin yüzüne düşen saçını geriye itti ve onu dudaklarından yumuşacık öptü.

Öylece yan yana, omuz omuza uzun bir süre daha oturdular. Sonra Sude ayağa kalktı, "Gitmeliyim," dedi.

"Gitme!"

"Evden merak ederler."

"Evine git şimdi ama sonra gel ve benimle kal. İstanbul'a da, Frankfurt'a da gitme."

"Seninle kalırsam ne yaparız?"

"Yemek yaparız, resim yaparız, fotoğraf çekeriz, kitap okuruz, yürürüz, yüzeriz, yöreyi gezeriz... sevişiriz istediğin takdirde."

"Biliyor musun, ben yarı Yahudi'yim," dedi Sude, damdan düşer gibi.

"Bundan bana ne?" dedi Korhan.

"Yani... benim Yahudi olmam seni şey etmiyor mu?"

"Ne etmiyor mu?"

"İrkiltmiyor mu?

"Ben Filistinli değilim ki."

"İyi. O halde yarın görüşürüz, gün batımında," dedi Sude, çıktı Korhan'ın taş evinden, Antik Tiyatro'nun basamaklarından seke seke indi, koşarak evinin yolunu tuttu ve mutfakta akşam yemeğinin bulaşıklarıyla uğraşan annesinin başına dikilip dedi ki,

"Galiba hayatımın erkeğini buldum, anne."

"Biraz çabuk olmadı mı?" diye sordu Suzan, "bu sabah kalbin bomboş diye şikâyet ediyordun."

"Korhan... tanıştığım kişi yani, benim Yahudi kökenli olmamı hiç ırgalamadı."

"Birincisi, yemeğe gelmeyeceğin zaman haber ver, ikincisi de bu söylediğin sebep, Korhan'ın hayatının erkeği olması için yeterli değil."

"Seni memnun etmek de mümkün değil," dedi Sude, annesine.

Sonraki günlerde Sude sabahlarını ailesiyle birlikte denizde geçirdikten sonra, akşamüstleri Korhan'ın evine gitmeye başladı. Annesiyle babası tepki göstermesin diye haftanın bir iki akşamı yemeğini evinde yiyor, yemekten hemen sonra fırlıyordu. Korhan'ı evde bulamazsa, sahilde yaktığı ateşin yanında, sabah harabeleri gezdirdiği yerli ve yabancı turistlere gitar çalarken buluyordu. Herkes dağıldıktan sonra, sarmaş dolaş Korhan'ın evine yürüyorlardı. Bazen sevişiyor, bazen de saatlerce, fazla konuşmadan yan yana oturuyorlardı.

Sude, "Böyle uzaklara bakarak neler düşünüyorsun?" diye sordu Korhan'a, verandada sessizce oturdukları bir gün.

"İç sesimi dinliyorum."

"Neler söylüyor sana iç sesin?"

"Her saniyemin kıymetini bilmem gerektiğini."

"Ama saniyelerini değerlendirmiyor, hep boşa akıtıyorsun Korhan! Ne bir ailen ne doğru dürüst bir işin var."

"Huzurum var! Dünyadaki en değerli şey huzurdur."

"Aşk da değerlidir."

"Gel o halde aşk yapalım!" Sude'yi kucakladığı gibi, evin içine taşıdı Korhan.

Ağustos ayı, böyle keyifli, mutlu ve huzurlu günlerle dolu geçti.

Eylül ayının ortalarında, Sude annesine,

"Ay sonunda dedemlerle Frankfurt'a da gitmeyeceğim, sizinle Ankara'ya da gelmeyeceğim," dedi.

"Üniversiteye kaydın yapıldı, paran ödendi. Ne demek şimdi bu?" diye itiraz etti Suzan.

"Sen bana, istediğin gibi olma özgürlüğünden daha değerli ne var ki bu dünyada, dememiş miydin? Ben, burada kalmayı seçtim."

"Mevsim geçti miydi burada her yer kapanır. Patlarsın, kızım, ne yapacaksın Side'de kış boyunca?"

"İç sesimi dinleyeceğim ve kendimi bulacağım, anne! Babamın, senin ve büyük annelerimin dümen suyundan kurtulup, kendimi bulacağım."

Suzan kızına bakakaldı! İç sesini dinlemek filan... nerden çıkarıyordu bu başından büyük lafları... Mutlaka o adamdan öğrenmiştir, diye düşündü.

Sonra gözyaşları içinde kocasına koştu,

"Demir ne olur konuş onunla. Hayatının en büyük yanlışını yapıyor. Böyle önemli bir kararı tek başına almak için daha çok genç!" diye yalvardı.

"Yasalar ondan yana güzelim. On sekizini doldurmamış olaydı, onu sırtıma vurur, evimize taşırdım."

"Ne yapacağız o halde?"

"Hayatını yaşamasına izin vereceğiz. Bırak bir yıl ne istiyorsa yapsın varsın. Üniversiteye bir sene sonra gider."

"Bunu niye yapıyor, biliyorsun değil mi? Anne tarafı Yahudi diye, o sersem Enver'in yüzünden manasız bir komplekse kapıldı."

"Madem öyle, kompleksinden kurtulması için ona fırsat verelim," dedi Demir.

Suzan, o andan itibaren uykusuz geçen gecelerinde, annesiyle babasını uyandırmamaya dikkat ederek, evinin içinde dolanıp durmaya başladı sabahlara kadar. Gencecik kızını bir yabancıya emanet edip, nasıl gidebilirdi? Sude'nin reşit olması yeterli miydi? Daha çocuk sayılırdı o. Endişelerini annesiyle paylaşacak olsa, Elsa ona, sen de bana az mı yaptın, evlenmeden hamile kalmıştın, demez miydi! İlk kez annesinin ona gösterdiği tepkiye hak veriyordu... ki hiç de aynı şey değildi. Demir'le o, deli gibi âşıktılar birbirlerine. Sevgilerinden emindiler! Üstelik, ana babalarının burunlarının dibinde yaşıyorlardı. Oysa ondan, liseden yeni mezun olmuş kuzusunu kimin nesi olduğunu bilmediği, kendinden on yaş büyük bir adamla, evine uzak bir kasabada bırakıp gitmesini istiyorlardı. Ve Demir ilk kez destek olmuyordu karısına.

Saatin kim bilir kaçıydı, şafak sökmemişti henüz. Suzan evin kapısını yavaşça aralayıp bahçeye süzüldü. Bahçe şezlonguna, nemli olmasına hiç aldırmadan oturdu ve birden bir el sırtına dokunmuş gibi irkildi. Arkasına dönüp baktı, kimseler yoktu. Ufukta kızıllığın ince bir çizgi gibi belirdiği doğuya döndü yüzünü, ellerini dua eder gibi açtı ve böyle çaresiz kaldığı, ne yapacağını bilemediği, çok eskilerde kalmış bir anı hatırladı.

Bir sınıf arkadaşının Pera Palas'taki düğününe katıldığı için o gece Madam'ın evinde kalmış, hiç uyumamış, pencerenin önüne tünemiş, şafak sökmesini bekliyordu. Madam, usulca bir şal bırakmıştı omuzlarına ve ona,

"Suzi'm, hayatını sakın gururuna esir etme," demişti, "hayat sandığın gibi çok uzun değil kızım. Göz açıp kapayıncaya kadar geçiyor. Yılların nasıl dört nala koştuğunu fark etmiyorsun, bir de bakmışın ki, çok geç olmuş! Sevdiğinden saklama duygularını. Aç gönlünü ona."

Anasının kanatlarına sığınan bir yavru kuş gibi, başını Madam'ın göğsüne dayamış, sonra da yorgunluktan uyuyakalmıştı pencerenin önündeki divanda. Annesine açmaktan kaçınacağı sırlarını Madam'la paylaşırdı. Şimdi, ödüyordu işte kendi anasına uzak durmanın vebalini. Sude de onunla hiçbir sırrını paylaşmıyordu, ona derdini dökmüyordu. Diyelim ki Elsa kızının bir Müslümanı sevmesinden hoşnut değildi, bu yüzden açılamamıştı Suzan annesine, Sude'ye ne oluyordu da sakınıyordu kendini anasından?

Ah, o da nesi! Sırtına o şey dokundu yine... dönüp bakmadı bu sefer, anladı; Demir sabahlığını bırakıyordu omuzlarına.

"Donmuşsun. Rutubet var Suziş'im... gel içerde düşün ne düşünüyorsan. Ya da düşünme be! Her şey olacağına varıyor nasılsa. Koca kız oldu Sude, onun da yuvadan uçma vakti geldi."

"O tek başına ama."

"Olsun! Doğru insanı bulana kadar, bırak tek başına uçsun. Kafesinde kalırsa çok mutsuz olur, hesabını da bize yazar."

Ayağa zorlanarak kalktı Suzan. Her tarafı tutulmuştu. Kocası koluyla sardı onu, yavaş adımlarla evlerine yürüdüler.

"O da benim gibi mutlu olsun diyorsam, çok şey mi istiyorum?"

"Onun mutluluk reçetesi başka karıcığım. Kızını illa kendine benzetmek istiyorsan, evet, çok şey istiyorsun. Hatta imkânsızı istiyorsun."

Suzan yatağına girdi, kocasının kollarına sığınıp, dertop oldu. Demir, pikeyi başının üzerine kadar çekti Suzan'ın, ağarmaya başlayan gün ışığı, rahatsız etmesin diye onu. Kim bilir, belki Korhan da aynı özeni gösterecekti kızlarına, Sude'yi onun Suzan'ı sevdiği gibi sevecekti. Pek mümkün olmayacağını bildiği halde, samimiyetle diledi bunu Demir.

Eylül sonunda Şilimanlar Frankfurt'a, Atalaylar da Ankara'ya döndüler. Sude o kış Side'de kaldı, Korhan'la.

* * *

Sude ve Korhan, sadece o kışı değil daha pek çok kışları, yazları, sonbaharları geçirdiler birlikte. Korhan'ın en başta söylemiş olduğu gibi, resim yaptılar, yemek yaptılar, turşu kurdular, kitap okudular, Sude'nin Ankara'dan yollanan kemanı ve Korhan'ın flütüyle düet yaptılar, müziklerini Antik Tiyatro'nun sahnesinde çalıp, kasaba halkına ve turistlere dinlettiler, Korhan'ın külüstür arabasıyla yöre köyleri dolaştılar ve konuştular, konuştular, konuştular. Sude, kendine dair ne kadar taş varsa, döktü eteklerinden. Bu konuşmalar sırasında, Sude Enver'e hiçbir zaman âşık olmadığını, sinir olduğunu sandığı annesine ise bayağı düşkün ve hayran olduğunu fark etti.

Seviştiler de.

Ve Sude Korhan'a âşık olmadığına karar verdi. Onu beğeniyordu, seviyordu, ilginç, akıllı ve donanımlı buluyordu. Politika dışında her şeyi konuşabiliyordu Korhan'la. Yok, her şeyi değil... Kırmızı çizgisi, Türkiye siyaseti ve kendi özeliydi Korhan'ın. Siyasete girmediği sürece her şeyi dinlemeye hazırdı arkadaşı. Ona fikirler veriyor, yeni ufuklar açıyordu. Fakat Korhan Sude'ye kıyasla çok az konuşuyordu, nedense. Sude içini ne kadar geniş

bir pencereyle açtıysa Korhan'a, Korhan kendini sakındı. Sude sevgilisi hakkındaki ayrıntıları, mesela Korhan'ın arkeolog, ailesinin Balkan göçmeni olduğunu da, el yordamıyla öğrenebildi. Evi zaten sanat tarihi ve antik eser kitaplarıyla dopdoluydu, bu yüzden arkeolog olduğuna şaşırmadı.

Şaşırdığı, Antalya'nın antik kentlerinde turistlere rehberlik yapan Suat Şakir'e olan hayranlığıydı! Halikarnas Balıkçısı Cevat Şakir'in kardeşi olan Suat Şakir'le, o hayattayken bir usta çırak ilişkisi içinde olduklarını, Suat Şakir'in sofrasında enfes balık yemeklerinin tadını, içkinin keyfini çıkartmanın püf noktalarını öğrendiğini, o sofrada bulunmanın bir nevi aydınlanma, bilinçlenme sayıldığını, Korhan'dan dinledi. Korhan'ın hayatında artık birlikte olmadığı fakat hiç unutamadığı bir kadının varlığını ise, sadece tahmin etti, Sude.

Sude'nin *kendini bulma dönemi* uzadıkça uzadı. Aile, hiç hoşlanmadığı bu durumu, kızları çok mutlu gözüktüğü için, zaman içinde mecburen kabullenmişti: Kızlarının hayat arkadaşı, Side'de oturan pek hoş ve entelektüel bir genç adamdı. Kızları, onunla çok mutluydu!

Demir ve Suzan, dimdik duruşlarıyla başta Bedia Hanım ve Nazmi Bey olmak üzere, herkesin Sude hakkında ileri geri konuşmasına set çektiler.

İlk iki yılı sadece okuyarak, gezerek ve müzik yapıp, dinleyerek, satranç oynayarak geçiren çift, birlikteliklerinin üçüncü yazında, Korhan'ın taş evinin avlusunda bir küçük lokanta açtılar. Yemekleri Korhan pişiriyordu. Yöreye özel deniz mahsulleriyle nefis yemekler, salatalar yapıyor, mandalinalı içkiler hazırlıyordu. Sude ise, anneannesinin yolladığı pasta kitaplarından cevizli, tarçınlı, üzümlü kekler pişiriyor, meydandaki kahveye satıyordu. O yaz, buram buram vanilya ve karanfil koktu, evleri. İyi para kazandılar.

Paralarını Mısır'a, Hindistan'a yaptıkları gezide yediler.

70'li yıllar, "Çiçek Çocukları"nın devriydi. Gençler "Savaşma / Seviş" sloganına göre yaşıyorlardı. Kızlar, tarak yüzü görmemiş uzun saçlı, uzun sakallı sevgililerinin kollarında, kendi uzun saçlarında taze çiçeklerden taçlarla, yerleri süpüren eteklerini savurarak bir müzik festivalinden ötekine koşturuyor, kırlarda, sahillerde ateş yakıp sabahlıyor ve hep birlikte ot çekiyorlardı. Zamanın ruhu, savaşa ve düzene başkaldırmaya ve sanatın dışında her şeye boş vermeye davet ediyordu gençleri. Başkaldırışları dahi hep sevgi mesajlarıyla doluydu.

Suzan ve Demir, o günlerde, dünyanın değişik noktalarından atılmış kartpostallardan takip ediyorlardı kızlarını. Tam kartpostalların arası açıldı diye endişelenmeye başlıyordu ki Suzan, bir telefon bağlanıyordu Side'den, meğer dönmüşler! İşte o zaman her şeye boş verip, Demir'le sadece şükrediyorlardı, Sude kazasız belasız memleketine döndüğü için.

Korhan'la Sude'nin, eğer bir yolculukta değillerse, kış mevsimleri adeta bir kış uykusunda geçiyordu. O kadar ki Korhan, ne gazete aldırıyordu eve ne radyo dinliyordu. Televizyonları zaten yoktu. Kış mevsimi, okumak, müzik ve kafa dinlemek içindi!

Sude, 76 yılında, Ankara ve İstanbul üniversitelerindeki işgalleri, komando saldırılarını, bitip tükenmeyen öğrenci olaylarını, metrelerce uzayan benzin kuyruklarını ve dört bin kişiye yaklaşan ölü sayısıyla Van depremini, Gerhard Dede'nin evindeki televizyondan öğrendi.

1977'de, 1 Mayıs İşçi Bayramı'nın Taksim Meydanı'nda kutlanması sırasında çıkan arbedede, çevredeki binalardan açılan ateşle otuz dört kişinin hayatını kaybettiğini ise, meydandaki kahvenin televizyonundan duydu.

Bilemediği, cuma namazlarında verilen hutbelerde, pazar günü bir protesto gösterisi yapmaya hazırlanan solculara, camilerdeki halkın saldırması için yapılan telkinlerdi. Birileri açıkça, dini bir ateşleme fişeği gibi kullanmaya başlamıştı.

Türkiye yönetilir olmaktan çıkıyordu. Hükümetler durmadan el değiştiriyor, kentlerde beş saat süren elektrik kesintileri yaşanıyordu. Enflasyon Türk parasını paçavraya çevirmişti.

Terör, 1978' de tırmandı. Kahramanmaraş'ta evler, dükkânlar ateşe verildi, Hükümet Konağını ele geçirmeye çalışanlarla polis arasındaki çatışmalarda yetmiş yedi kişi öldü.

Sude, hayatı paylaştığı Korhan'la, memleket meselelerini paylaşamadı. Siyasete, devlete veya herhangi bir kuruma dair habere, kulakları resmen tıkalıydı adamın. Düzeltemeyeceğim şeyleri bana sakın anlatma, demişti.

Oysa, o sırada yaşanmakta olanlar... yürüyüşler, protestolar, polis sirenleri, kordonlarla kesilmiş yollar... Sude'ye Ankara'da geçen çocukluğunu hatırlatıyordu. Evlerinde sık yapılan aramaları, raflarından toplanan kitapları ve en çok da çocuk yüreğini titreten anneyle babayı götürmeye mi geldiler korkusunu içeren anılarını, geçmiş endişelerini paylaşmak istiyordu hayat arkadaşıyla. Sığınacağı bir limana, ellerini uzatıp tutunacağı bir dala ihtiyacı vardı ama Korhan, değil teselli etmek, dinlemek bile istemiyordu Sude'yi.

Bir kış daha geçti, yaz geldi... Yeni lokantalar açılmıştı Side'de.

Sude'yle Korhan'ın müşterileri azalmıştı çünkü yeni açılan lokantalar onların gösterdiği özeni göstermeden, daha az emekle daha ucuz yemekler çıkarıyorlardı. Onlar gibi balıklarını kendileri avlamıyor, ahtapotlarını kendileri tutmuyor, midyelerini kendileri toplamıyorlar, deniz ürünlerini halden ucuza satın alıyorlardı. Rekabetle baş edemedikleri için, kâra geçemediler ve bu

yüzden sonbaharda bir başka yolculuğa çıkamadılar. Kışı tedirgin ve asabi geçirdiler.

Üstelik o kış, Apo terör eylemlerine hazırlanmaya başlamıştı. Aynı günlerde Türk aydınları da kuş gibi avlanıyorlardı art arda ve onları kimin vurduğu asla açığa çıkmıyordu.

Önce herkes tarafından sevilen gazeteci Apdi İpekçi vurulmuştu, sonra da İstanbul Üniversitesi Dekan Yardımcısı Ümit Doğanay. Onu İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Cavit Tütengil takip etti.

Sude, bu ölümler karşısında dahi, tepkisini ve üzüntüsünü paylaşamadı Korhan'la. Ültimatom kesindi! "Bu evin içine sakın siyaset ve felaket sokma! Görüyorsun işte, siyasetin bulaştığı yerde ot bitmiyor!"

Arka bahçelerinde yetişen, reyhandan kekiğe, çeşitli mis kokulu ot, kâfi gelmemeye başladı Sude'ye!

1980 yılının Mart ayında, radyo ve televizyonların sesi, bangır bangır sokağa taştığı için, Korhan istese de istemese de duydu darbe muhtırasını!

Art arda gelen ölüm haberleri, altı ay içinde sekizinci kez devalüasyon, ülke topraklarında devletin polisinin giremediği bölgeler... Sude, ülkesinde olup bitenleri, endişelerini meydandaki kahvede başkalarıyla paylaştı ve birkaç ay sonra, hükümete yazdığı uyarı mektubunun işe yaramadığını gören Ordu, 12 Eylül'de bir darbe daha yaptı!

Artık bambaşka bir dönem başlamıştı Türkiye'de. Sokak kavgaları durmuş, cinayetlerin önü kesilmişti ama içerde binlerce insan vardı ki, kimi haklı gerekçelerle, kimi de rastgele tutuklanmıştı. Apo'nun seksenlerden sonra verdiği acının bedelini ise, Kürtler ödüyordu. Karanlık bir dönemiydi ülkenin. Herkesin içi kararmış, dostluklar bozulmuştu.

Sude'yle Korhan'ın arasındaki büyülü arkadaşlık da aldı nasibini bu olumsuz havadan. Ne müzik yapıyorlardı artık birlikte, ne satranç oynuyorlardı. Sude'nin içinden eskiden olduğu gibi, haber saatlerinde anneannesiyle dedesinin evine gidip, televizyonu açmak bir yana, gazetelere bakmak dahi gelmiyordu. Haftada bir kapalı balkonda duran bitkilerini sulamaya gittiğinde açıyordu televizyonu, haber mi, tartışma mı, şarkı programı mı, artık ne varsa şansına, onu dinliyordu, çiçekleri sularken... sırf sürekli irtibatta olduğu bir iki komşusunun, üç beş esnafın ve Korhan'ın sesinden daha değişik bir ses duyabilmek için...

Bir seferinde televizyonu açtığında bir müzik programına rast geldi. Sahnede, saz heyetinin önünde duran uzun elbiseli, sarışın kadın alto sesiyle, hüzünlü bir şarkı söylüyordu.

"Kapıldım gidiyorum bahtımın rüzgârına / Ey ufuklar diyorum, yolculuk var yarına."

Onu tarif ediyordu şarkının sözleri... rüzgâra kapılmış gideduran ama hiçbir yere varamayan birini tarif ediyordu!

Akşama kadar dudaklarına takıldı kaldı bu iki satır.

Ertesi sabah uyandı, çayını aldı, evin avlusunda oturdu ve Antik Tiyatro'da Korhan'la ilk karşılaştığı yere baktı. Orada, sırtı ve omuzları yalnızlığın simgesine dönüşmüş genç kadını gördü.

Beğenmedi gördüğünü.

Dün tesadüfen duyduğu şarkı, ona bir işaret olmasındı, sakın!

Harekete geçmesi için, göz kırpan bir deniz fenerinin ışığı yerine, içine işleyen bir ses... Evet, bu bir işaretti!

Odasına gitti, giyindi, saçlarını atkuyruğu yaptı, yanına alması gereken birkaç eşyayı heybeyi andıran derin çantasına doldurdu, kemanını kutusuna koydu. Mutfağa girdi.

Korhan, mutfağın bahçeye açılan kapısına dayanmış sigara içiyordu.

"Ben gidiyorum, Korhan," dedi.

"Çarşıya mı?"

"Frankfurt'a anneannemle dedemin yanına."

"Hayrola?" Bir derin nefes çekti sigarasından, "Bir durum mu var?"

"Evet. Üniversite okumaya karar verdim."

"Haa! Ben de kötü bir haber aldın diye..."

"Allah korusun! Dedem seksen altı oldu bu yıl ama bence yüz yaşını rahat bulur!"

"Ne okuyacaksın?"

"Sanat tarihi."

Korhan, sigarasını çok yavaş hareketlerle toprağa atıp üzerine bastı. Konuşmadan önce zaman kazanmak istiyor gibi uzaklara bakıyordu. Nihayet,

"Bir gün gideceğini biliyordum... bekliyordum bu anı," dedi, "ama merak ettiğim, neden şimdi?"

"Gitmem gerektiğine dair bir işaret aldım."

"İşaretlere inanır mısın sahiden?"

"Evet."

"O halde yolun açık olsun," dedi Korhan.

Sude, altı yılını birlikte geçirdiği adamın yanına gidip yanağına bir öpücük kondurdu. Korhan, sarıldı kıza, saçlarını kokladı, alnından öptü, uzunca bir zaman, öyle sarmaş dolaş kaldılar.

"Seni bırakayım mı gara?"

"Hayır. Yürümek istiyorum."

"Seni özleyeceğim," dedi Korhan. "Diplomanı alınca gel, birlikte kutlayalım."

"Tamam. Kemanı burada bırakayım o halde, geldiğimde Mozart çalarız, yine."

"Bana geri dön," dedi Korhan, "Gez, eğlen, öğren, rahatla, sonra bana geri dön."

Sude, mutfak kapısından bahçeye çıktı, arkasına bakmadan yürüyüp, evin etrafında dolandı, hep açık duran bahçe kapısına gelince duraladı.

Ona kal dememişti Korhan... yürümeye devam etti. Bir an, bir iki dostuna uğrayıp vedalaşmayı geçirdi kafasından. Gidişini nasıl izah edeceğini bilemediğinden, veda faslından vazgeçti. Temiz sabah havasını içine çekerek, dosdoğru otobüs terminaline gitti, İstanbul'a kalkacak otobüste pencere kenarında bir yer istedi. Yirmi dakika sonra kalkacak otobüste pencere kenarında yer kalmamıştı. Koridorda sadece bir "bay yanı" vardı. Çoktandır şehirlerarası otobüslerde kadınlarla erkeklerin karı koca ya da baba kız olmadıkça yan yana oturmalarının yasaklanması için baskı yapılıyordu ama ülkenin batısı o günlerde hâlâ direniyordu buna.

Biletini alıp, yaşlıca bir adamcağızın yanına oturdu, gözlerini kapattı ve düşündü.

Korhan'la altı muhteşem yıl mı geçirmişti, yoksa boşa akan bir zaman mı, karar veremiyordu. Flüt çalmaktan, vişne votkası yapmaya, iyi fotoğraf çekmeye, küçük de olsa bir restoranı çekip çevirmeye, yaşadıkları bölgenin arkeolojisini ayrıntılarıyla öğrenmeye kadar pek çok kazanımı olmuştu. Ayrıca bir insanla hayatı paylaşmayı becerebilmişti. Bir insanı sevmeyi, arkadaşlık etmeyi, ona tahammül etmeyi. Ama hâlâ harabelerde bir taşın üzerinde otururken, omuzları yalnızlık simgesi gibi duran, tek başına bir kadındı ve hâlâ hayatta en değerli şeyin ne olduğunu bilmiyordu.

Onu öğrenmeye gidiyordu, işte şimdi.

Otobüs yola koyulunca, yanında oturan yaşlı adam ona döndü, "İyi yolculuklar kızım," dedi.

1

NİSAN ŞAKASI GİBİ BİR ÇOCUK

Annemle babamın birlikteliğini bilen Sideliler, benim bir *aşk çocuğu* olduğumu düşünürler. Oysa annem katıksız bir *mantık birlikteliği* ürünü olduğumda ısrarcıdır. Ben katılmam ona. Davranışlarıma mantık egemen oluyorsa, bunu annemle babama değil, Alman Yahudisi Gerhard Dedeme borçlu olduğuma inanırım. Anneannem de aynı fikirdedir üstelik. Zor ve uzun bir eğitim gerektiren doktorluk mesleğini seçtiğime göre, bir tatil beldesinde yan gelip yatan filozof babama veya serseri ruhlu anneme değil, çalışkan ve ilkeli babasına çektiğime dair, yemin billah ediyor.

Varlıklı koca peşine düşmüş burjuva bir küçük kızken, babamla tanışınca özgürlük sevdalısına dönüşen annemin de zekâ seviyesi fena sayılmaz aslında. Yine de, onun baş özelliği, aile tarihinde, dünyaya gerçek bir *aşk çocuğu* olarak gelen tek kişi olmasıdır. Ayrıca annem iflah olmaz bir bencillikle malûldür, tıpkı babam gibi!

Annemle babam, her zaman ve sadece kendilerini düşündüler ve keyiflerince yaşadılar. Etraflarındakiler ne hisseder, üzülürler mi, alınırlar mı, kırılırlar mı, umurlarında bile olmadı. Annemin liseyi bitirdiği yıllarda nikâhsız çiftlere iyi gözle bakılmazdı ama o, bir tatil beldesinde sevgilisiyle kalmayı seçerken ailesinin, etrafın atacağı oklarla ağır yaralanabileceğini hiç düşünmemişti mesela. Babamı bir gün pat diye bırakıp, çekip gitmesi de cabası...

Neden gittiğini sormuştum bir keresinde, sanırım on dört yaşında filandım.

"Memleket yaşanmaz hale gelmişti, elektrik kesintileri insanların canına okuyordu, kahve bulunmuyor, gıda kuyrukları metrelerce uzuyordu; bir de darbe olmaz mı! Komünistlere, Kürtlere, eşcinsellere eziyet etmeler, tutuklamalar, soruşturmalar, işkenceler... Bunları kaldıramayınca, çekip gittim," diye anlatmıştı. Oysa öğrenmiştim ki, tüm bunlar onun yaşadığı Side'de değil, büyük şehirlerde olmuş ve annemin gittiği günlerde, kimsenin gözaltılar ve mahpuslardaki işkencelerden henüz haberi yokmuş. Kısacası, söyledikleri bir masaldı. Bir sabah, sırf aklına öyle estiği için, altı yıldır birlikte yaşadığı adamı terk edivermişti.

Adamın da farkı yokmuş ki annemden, kendine altı yılını vakfetmiş kızın gidişini o da hiç umursamamış!

Annem, Almanya'ya, büyük babasıyla anneannesinin yanına gitmiş.

Üç dört bin yıllık tarihin kalıntılarıyla iç içe, eşsiz bir coğrafyadan gelip, kendini bu kez de güncel sanatın coştuğu bir ortamda bulunca, sanat arsızı olmuş! Önce sanat tarihi okumuş, sonra "Sanatın Toplum Üzerindeki Etkisi" konulu bir tez yazmaya karar vermiş. Değişik toplumları bu gözle incelemek üzere, gezmiş dolaşmış, dünyanın tozunu süpürmüş. Tezini bitirince İngiltere'ye geçip doktora yapmış. Yetinmemiş, Kuzey Ameri-

ka'ya geçip, Parsons'ta da sanat tarihi dersleri vermiş. Âşık olmuş bu arada. Alışmış kudurmuştan beterdir derler ya, âşık olduğu meslektaşının peşinden gidip, bir süreliğine Güney Amerika'da yaşamış.

Annem, bunları yapadururken, geride bıraktığı ülkesinde de çok şeyler olmaktaymış. Turgut Özal başbakan olunca, dünyaya açmış, içine dönük ülkeyi. Para politikalarını değiştirmiş. Sokaklarda güya gizlice, karaborsa sigara satan çocuklarla, evlere karaborsa viski getiren adamların elleri böğürlerinde kalmış, zira en külüstür bakkallar bile, her türlü yabancı sigarayı ve içkiyi rahatça satar olmuşlar. Manavlarda ise Türk muzlarından üç misli büyük ama kokusuz ithal "Çikitalar," dilimli ananaslar baş köşeye yerleşmiş. Bu arada Antalya-Mersin arasındaki topraklardan mis kokulu muz ağaçları sökülüp, o arazilere lüks oteller dikiliyormuş. Cumhuriyet rejiminin dayattığı, kız-erkek tüm evlatlara eşit miras yasasına rağmen, erkek evlatların kız kardeşlerine veya ablalarına kakaladıkları ekime elverişsiz topraklar patlama yapmış bu yüzden; ülkede bir "Hanım Ağa" bolluğu yaşanır olmuş. Bunlar olumlu gelişmelermiş fakat yine aynı zamanlamayla, sinsi bir dinci hareket de ilerde yönetim dizginlerini ele geçirmek üzere pususunu kurmaya başlamış! Derler ki bu oluşumda Sam Amca'nın birden fazla parmağı varmış!

Bunları akrabamız olmadığı halde, annesi Lape Akıl Hastanesinde öldüğü için, merhamet vizesiyle evimizde akraba statüsü kazanmış Rozi'den öğrenmiştim.

Annem ise ülke genelinde olup bitenleri evinden gelen mektuplardan ve yurtdışında ara sıra buluştuğu aile fertlerinden öğreniyormuş, Side'deki gelişmeleri de, orada yaşayan birkaç yakın arkadaşından.

Ve öğrendikleri hiç de hoş değilmiş.

Side, hızlı değişimden kurtaramamış kendini. Paranın el değiştirmesiyle, çirkin, zevksiz bir yapılaşma, başlamış. Ziyarete gelen insanların kültürel tercihleri, ağız tatları, müzikleri bile değişmiş.

Side'de tek değişmeyen, Korhan'mış! O, her zamanki çizgisine sadık, resim, yemek ve rehberlik yaparak sürdürmeye devam ediyormuş yarı-Robinson hayatını... Tembel kediler gibi güneşe serilmiş, dünyaya bigâne!

Ta ki annem bir kere daha bomba gibi düşene kadar hayatına!

Nasıl mı?

Şöyle: Zaman içinde Uzakdoğu felsefelerine merak salan ve gezip tozmaktan yorulan annem, Himalayalarda soluklanırken Nirvana'ya ermeye karar vermiş ve sormuş kendine, bu hayatta gerçekten ne istediğini?

Gözünde ne büyükbabası gibi ünlü bir hoca olmak varmış, ne zengin olmak, ne de doğanın koynunda kış uykusuna yatmış eski sevgilisi gibi, bir filozof olmak! Ruhunda kara delik gibi duran boşluğu, paha biçilmez bir değerle doldurmak, kendini vakfedeceği bir amaç edinmek istiyormuş, sadece.

Her yaptığı çılgınlığa rağmen onu hep kollayan, hep arkasında duran, sevgilerinin dünyanın her köşesine gölge gibi peşinden geldiğini bildiği annesiyle babası gibi tıpkı, sevgisini karşılıksız ve koşulsuz akıtacağı bir varlığa sahip olmayı, şiddetle, tutkuyla istediğine karar vermiş!

Yani, bir çocuk! Ona ait bir can!

Ve bu çocuğu, o sırada âşık olduğu kişiden değil, herhangi birinden hiç değil, ona hayatı ilk öğreten adamdan yapmak, illa!

İyi de, yaşı ülkeler ve sevgililer arasında sürüklenirken, otuzlarının ortasına gelmiş de geçiyor... vakit daralmakta!

Anne olmak için hemen Side'ye geri dönmüş.

Dosdoğru Korhan'ın evine gitmiş. Bahçe kapısı kapalıymış. Kapının üzerinden tırmanıp, bahçeye atlamış. Hep açık duran mutfak kapısı da sımsıkı kapalıymış, şu işe bakın ki! Eve giremeyince, meydandaki kafeye inmiş. Kafe, el değiştirmiş pizzacı olmuş. Bir zamanlar doğayla içi içe olan harabelerin civarı, mevsim dolayısıyla kepenkleri yarı inik, turistik eşya satan derme çatma dükkânlarla doluymuş. Bir beton yığınına dönüşmüş, canım kasaba. Bildiği her yer değişmişmiş. Çarşıda onu tanıyan çıkmamış. Yan sokaktaki berber dükkânı kalmış sadece, eskilerden. Berber Şükrü, kapısının önündeki taburede oturmuş sigara içiyormuş. Annemi tanımış, heyecanlanmış, sevinmiş, iltifatlar etmiş ona. Hiç değişmediğini, daha da güzelleştiğini söylemiş. Berberin çay ikramını kabul edip, o mevsimde boş olan dükkâna girip oturmuş annem. Laf arasında, Korhan'ı sormuş. Bir iki ay önce Vietnam'a gittiğini öğrenmiş.

"Dönüşü yakındır," demiş, Berber Şükrü. Hayatında biri var mı diye sorduğunda ise, gülmüş. "Bir ya da birkaç geceliğine birileri gelir gider ama hepsi o," demiş, "Onun hayatında kalıcı, sadece sen oldun." Annem kurcalayınca, "Korhan hiç konuşmaz fakat berber dükkânlarına çok kişi girer çıkar, çok laf edilir ya... söylentiye göre, karısını bir motosiklet kazasında kaybetmiş... kadın hamileymiş... onu ve bebeği kurtaramamışlar, kendi ağır yaralanmış... o kullanıyormuş motosikleti, demişti onu tanıyan biri," diye anlatmış Berber Şükrü.

Demek göğsündeki ve sakallarıyla kapamağa çalıştığı yanağındaki dikiş izleri o kazadan kalmış diye düşünmüş annem; yüreğinin kapanmayan yarası da, karısının ölümünden kendini sorumlu tuttuğu için olmalı.

Annem, Gerhard Dedemin evine yerleşip, beklemeye başlamış Korhan'ın dönüşünü. Günler geçmiş, pes etmemiş, sabırla

beklemiş annem. Her gün batımında, Antik Tiyatro'ya gidiyor, onunla tanıştığı gün oturduğu basamağa tünüyormuş, güneşin ufuktaki kızıllığı dağılana kadar.

Üçüncü haftanın sonuna doğru, güneş bu kez annemin umutlarıyla birlikte tam kaybolmak üzereyken bir Roma sütununun arkasında... klik... klik... klik. Dönüp bakmış annem.

Yine saç sakal karışık, teni yine güneş yanığı, üzerinde çok cepli bir şortla yine derbeder ve yüzünü aydınlatan aynı kocaman gülümsemesiyle, o! Ama saçları artık deniz tuzunun sarı tutamlar kattığı açık kumral bir yele değil, rengini kaybetmiş, bolca beyazı olan bir yığınmış. Gözlerinin ve ağzının kenarlarında derin kırışıklar varmış.

"Hoş geldin," demiş, anneme.

Annem, kalkmış oturduğu yerden, "Vişneli votkan var mı?" diye sormuş.

"Olmaz olur mu! Ansızın geliverirsin diye hep yedekte durdu bir şişe," demiş Korhan. Kucaklamış onu. Güneş ve deniz kokuyormuş. Sarmaş dolaş eve yürümüşler. İçeri girerken annemin ayağı, kapının yanında duran sırt çantasına takılınca, Korhan yakalamış belinden, öpüşmüşler.

Anneme hayatında biri var mı diye sormamış. Ne kadar kalacağını da sormamış. Sanki on yıl değil, on saatliğine gidip de dönmüş gibi davranıyormuş. Votka şişesini almış buzdolabından, yüksük bardakları getirmiş. İçmişler. Flütünü ve kemanı getirmiş, sonra. Eskiden yaptıkları gibi, avluya çıkmışlar, notasız, ezbere Mozart'ın flüt konçertosundan, beraber çaldıkları partisyona başlamışlar ki annem bakmış kemanın akordu yerinde. Biraz şaşkın,

"Ne zaman akort ettin bunu?" diye sormuş. "Geleceğimi bilmiş gibi."

"Sabah," demiş, Korhan. "Hayatta hep hazırlıklı olmak lazım."

Yatak odasına geçip, yatağa uzanmışlar. Pencereyi ardına kadar açmış babam, denize karşı içmişler yine, sonra da beni yapmışlar.

"Sendeki o hafif burukluk, votkanın vişnesinden olmalı," demişti, bana bunları anlatan annem.

"O burukluk, babamın beni istememesinden olabilir mi?" diye sormuştum.

"Nerden çıkardın bunu?"

"Eğer isteseydi ben onun evinde büyürdüm, anneannemin değil."

"O seni değil, çocuk istemedi," demişti, "bu kahpe dünyaya bir çocuğun daha gelmesine vesile olmak istemiyordu."

Annem de zaten çocuğu ikisi için değil, sadece kendisi için istiyormuş!

İşte buna sevinmeliydim ben! Hiç olmazsa, çoğu kadının çerçeveleyip salonuna koyacağı (anne-baba-çocuk, bir de şirin fino köpeği) mutlu aile fotoğrafını tamamlamak için istemiyordu, beni annem.

"Şiddetle bir evlat sahibi olmak istiyorum, haziran ayında otuz altı yaşıma bastım, çok vaktim yok," diye ısrar eden anneme, kibarca,

"Ben sana mâni olmayayım," demiş babam.

Kısacası, bencillikte, farklı değilmiş, annemden!

Bir kedi gibi yaralarını yalamak üzere, dünyayı boşlayarak inzivaya çekildiği kasabada, sadece bir münzeviye değil, duygu fukarasına da dönüşmüş olmalı ki, yıllar önce onunla kalmayı seçen gencecik kıza karşı nasıl hiçbir sorumluluk duymadıysa, on altı yıl sonra kendinden hamile kaldığında da duymamış!

Ben, işte bu kendilerinden başka kimseyi umursamayan çiftin ürünüydüm.

Ve ayrıca uğursuz sayılabilecek bir yılın! Çünkü annemin karnında dünyaya gelmeyi beklerken, Körfez Savaşı başlamıştı ve Erzincan'daki depremde beş yüze yakın can kaybı olmuştu. Neyse ki, doğumum, ülkeye kan kusturmakta olan Apo'nun bir aylık ateşkes dönemine rast gelmişti... ki onun da keyfini çıkaramadım nitekim! Dünyaya gelişimin on yedinci gününde, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı kaybettik! Ülke yasa girdi. On gün kadar sonra da, İstanbul'da bir çöplükte meydana gelen metan gazı patlamasında otuz dokuz kişi öldü. Ülke yine yasa girdi.

Henüz bir yaşımı doldurmamıştım, Gazeteci Yazar Uğur Mumcu arabasının altına konan bir bomba ile paramparça edilmez mi! Bu sefer de, anneannemle Demir Dedemin evinde uzun süren bir yas ilan edilmiş. Neyse ki 1993 yılı, tarihe Türkiye'nin ilk kadın başbakana kavuştuğu yıl olarak geçmeyi becerebilmiş ki, bu kadınlar açısından çok önem taşıyormuş... Ben, konuşmaya başladığımda, bununla dahi övünemedim, çünkü anneannemle Demir Dedem, doğru dürüst Türkçe bilmeden başbakan olduğunu varsaydıkları kadının adını, ağzıma aldırmazlardı!

1 Nisan doğumlu olmama rağmen, hayırlara vesile olamamış bir yavruydum...

Sevimsiz bir "1 Nisan şakası" gibi!

Bunu, yıllar sonra Demir Dedeme söylediğimde, "Hiç de değil, çok hoş olaylar da oldu senin doğduğun yıl," demişti bana, "Mesela genelev patronu Matild Manukyan Hanım vergi rekortmeni oldu ve cumhurbaşkanından bir plaket aldı. Evli kadınların çalışmak için kocalarından izin almasını öngören madde iptal edildi. Anneannenin çok emeği vardır bunun arkasında. Vee, Yahudi kökenli yurttaşlar, bu topraklara gelişlerinin 500. yılını kutladılar, bizim şuradaki sinagogda."

"Bu önemli bir şey mi?"

"Bence evet, demek ki Yahudiler nihayet bir ülkede 500 yıl süreyle taciz edilmeden, kovulmadan yaşayabilmişler... Dünya tarihinde pek ender bir durum!" demişti dedem.

Gördüğünüz gibi, anneannemle Demir Dedemin dünyaya bakış açımda, izleri vardır.

Sekiz yaşıma basana kadar, anneannem ve büyükbabamla, yazları Side'ye geldiklerinde buluşurduk. Annem, üniversite öğrencilerine yaz kursları verdiği ve rehberlik yaptığı için, üç ay boyunca benimle onlar ilgilenirdi. Tatil mevsimi sona erince, onlar gider, annemle baş başa kalırdık yine. Bana elişinden süs ve resim yapmayı, okula gitmeden önce alfabeyi annem öğretmişti; balık tutmayı, kaval ve flüt çalmayı, ayakkabılarımı boyamayı ise babam.

Babam bizimle oturmaz, kendi evinde yaşardı. Ben sadece eğer annem bir yere gitmişse, onda kalırdım.

İlkokul üçe başladığım yıl, annem, ileri yoga kursuna katılmak üzere birkaç aylığına Uzakdoğu'ya gitmişti. İlk kez bu kadar uzun bir süre geçirecektim babamla. Ekim başından itibaren ta yıl sonuna kadar! Çok heyecanlanmıştm. Olamadı, kızamığa yakalandım. Anneannem Side'ye geldi, önce beni alıp Gerhard Dede'nin annemle oturduğu eve götürdü. İyileşene kadar başımda bekledi. Sonra da onunla birlikte İstanbul'a döndüm. Babam hiç karışmadı, Sude gelsin, kozunuzu onunla paylaşın, dedi sadece.

Anneannem artık nasıl ikna ettiyse annemi, bir daha yaz aylarının dışında, Side'ye dönmedim. İstanbul'da evimize en yakın ilkokula nakledildi kaydım.

Annem, yeni yıla bizimle girmek için İstanbul'a gelmiş, gözlerimin içine bakarak anlatmıştı, çocuk yapmaya karar verdiğinde, bebeğinin en iyi genlere sahip olması için, tanıdığı en doğru dürüst erkek olan babama nasıl tam on yıl aradan sonra geri

döndüğünü. Doğumu ince hesapla planlanmış parlak bir çocuğa, kasaba okullarında yazık olurdu!

Sekiz yaşındaydım, ne genin ne olduğunu biliyordum ne de çocuğun nasıl yapıldığını. Aval aval bakmıştım yüzüne.

Annem, anlaşılan o ki, şiddetle arzu ettiği anneliğe doymuştu.

Böylece beni, Side'de yaşayan annemle babam değil, İstanbul'daki anneannemle büyükbabam Suzan ve Demir Atalay büyüttüler, yani Suziş'le Demdem! (Büyükbabam, anneannemi Suziş diye çağırdığı için, ben de ona hep Suziş diye hitap etmiş, büyükbabama da, Demir Dede'den kısaltarak uydurduğum, Demdem adını takmışım.)

Artık annemi sadece yaz tatillerinde görebiliyordum.

Haziran aylarını iple çekerdim çünkü annem, her yaz başı, valizi bana hediye paketleriyle dolu, yanında bir veya birkaç arkadaşıyla dünyanın bir başka köşesinden çıkagelirdi. Bu arkadaşlar, Suziş ve Demdem'den onay aldılarsa bizde kalır, alamadılarsa babamın evine postalanırlardı. Hangi evde kalırlarsa kalsınlar, hayatıma renk ve neşe getirirlerdi. Bir yaz, tepeden tırnağa dövmeli bir çiftle gelmişti annem... haydi yallah, hemen babamın evine! Boyayla benim kollarıma da çıkabilir dövmeler yapmışlardı, Suziş'e rağmen. Çok eğlenmiştim.

Annem bir başka sefer, kocaman ayaklı kalın sesli sarışın bir kadınla gelmişti. Hiç dövmesi yoktu ama hop, o da babamın evine... Bana oryantal dans figürleri göstermişti. Hâlâ yılan gibi kıvırırım, doğru müzik çaldığında. Kucaklarında altı aylık bebekleriyle gelen Avustralyalı çift ile sakallı Alman arkeolog ise bizim evde misafir edilmişlerdi. Zenci kız da öyle!

Merhamet kontenjanından vize almış Rozi'nin dışında, bizim evin ikametgâh vizesi neye göre veriliyordu bilmiyorum ama her birini çok sevmiş, her birinden yöresel yemekler, danslar, ezgiler,

batik yapmak, duvar boyamak gibi bir sürü şey öğrenmiştim. Rozi ve çocukları da okullar kapanır kapanmaz gelirlerdi kalmaya. Suziş nedense pek acırdı ona, evlenirken çeyizini yaptığını, çocuklarına kanat gerdiğin bilirdim.

Çocukken, bütün ailemin bir arada olduğu yaz mevsimi hiç bitmesin isterdim. Dedemle anneannem Frankfurt'tan, Nazmi Dede'yle babaannem İstanbul'dan gelirlerdi. Amerika'da yaşayan dayı ve kuzenler de gelirse, bir pansiyonda onlara yer tutar fakat yemekleri hep birlikte evde yerdik. Eş, dost da gelecek olursa, annem evde yer açmak için, babama taşınırdı. Kocaman bir aile olmanın keyfi bambaşkaydı. Almanya'dan gelen anneannemle dedemin dışında, diğerleri iki haftadan uzun kalmazlardı. Onlar gider gitmez, annemin arkadaşları sökün ederdi. Bu yüzden yaz tatillerini iple çekerdim de, aslında İstanbul'daki hayatım da hiç fena sayılmazdı. Bir kere, anneannemle büyükbabamın Beyoğlu'ndaki evlerinin çok romantik bir hikâyesi vardı; meğer onlar bu eski binanın değişik dairelerinde büyümüşler ve sevmişler birbirlerini. Bir zamanlar, şehrin en muteber semti, ve en önemli caddesi olan Beyoğlu, zamanla itibar kaybetmiş, sarhoşların, serserilerin mekânı haline gelmiş. O zaman tüm sahipleri, evlerini ya satıp ya kiraya verip başka semtlere taşınmışlar. Seksenli, doksanlı yıllarda Beyoğlu, eski itibarına yeniden kavuşunca, bizimkiler, kiracıyı çıkartıp, tekrar taşınmışlar eski apartmanlarına.

İlkokulu bitirince, ben de tıpkı anneannem gibi, evimizin yakınındaki St. George Lisesine yollandım. Suziş'in ana dilini öğrenmiş oldum, böylece. Fransızcayı da öğrenip, Demdem'i de mutlu etmek isterdim ama buna hiç fırsat olmadı.

Suziş'le Demdem, özgürlük delisi annemle babamdan çok değişik iki kişiydiler. Birbirlerine, ilerlemiş yaşlarına rağmen hâlâ

tutkuyla bağlıydılar. İyice yaşlandıklarında dahi, hâlâ idealleri, umutları vardı. Sosyal adaletin hüküm süreceği bir dünya için çalışıyorlar, o dünya için insan yetiştiriyorlardı. Yaşadıkları onca olumsuzluğa, tanık oldukları darbelere, zorbalıklara rağmen, kaybetmiyorlardı umutlarını. Öğrencileriyle iletişimi kesmiyor, insana değer veriyorlardı. Doğayı seviyorlardı, tek bir su damlasının kıymetini bilerek, en genç fidandan en yaşlı çınara kadar tüm ağaçları kollayarak, sahillerde saatlerce çöp toplayarak... Hayvanları seviyorlardı, başı boş köpekleri, ceplerinden ödeyerek veterinerlere götürüyorlardı! Sevgi gözlerinden, ellerinden, yüreklerinden fışkırırdı. Hiç gocunmadan dünyayı ve ülkelerini daha güzel bir yer yapmak için didinip durdular. Emekli olduktan sonra da vakıflarda, derneklerde, gönüllü gruplarda sürdürdüler çalışmalarını.

Anneannem, ancak Demir'ini kaybedince pes etti. Köşesine çekildi ama elini benim üzerimden hiç çekmedi.

Ben işte böyle iki insanın tezgâhında tornadan geçince, biraz da üzerimde çok hakkı olan anneannemin kendi babasına duyduğu sevgi ve saygı yüzünden seçtim doktor olmayı... sekiz yaşımdan beri, bana cömertçe akıttığı onca emeğin ve sevginin karşılığını vermek için.

KANADI KIRIK KUŞLAR

Bir cumartesi günüydü... günlerin en güzeli... Avusturya Okuluna o yıl başlamışım, hazırlık sınıfına gidiyordum. Okul yok, Almanca gramer ve sınav yok, üniforma giymek yok. Ders çalışmak bile yok o gün, çünkü ertesi gün pazar! Yan gelip yatmak var. Sinemaya gitmek, televizyona yapışmak, arkadaşlarla buluşmak var.

Demdem'le tavlaya oturmuşuz. Suziş dört dönüyordu etrafımızda. İki bardak taze sıkılmış portakal suyunu, tabağa dilimlemiş elmaları önümüzdeki sehpaya bıraktı. Oysa az önce kalkmışız kahvaltıdan.

"Bizi doyuruyorsun bak, sonra şikâyet etme öğle yemeğini yemeyince," dedi Demdem.

"Daha yemeğe çok var," diye seslendi Suziş içerden, "Mantı yapacağım."

"Yaşasın!" diye bağırdım, "Duydun mu Demdem, mantı var, mantı..."

Televizyona bakıyor olmalıydı Suziş, yan odadan sesi geliyordu.

"Susun, bağrışmayın... bir şey olmuş... Aman..." demesine kalmadı, kulaklarımızı sağır eden korkunç bir patlamayla sarsıldık. Duvardaki ayna düştü, parçalandı... balkonun cam bölmesi şangırtılarla dökülürken, toz duman altında kaldık. Kitaplıktaki bazı kitaplarla objeler yere döküldüler. Demdem'le fırlayıp pencereye koştuk. Toz duman arasında yapraklarla birlikte kâğıt ve kumaş parçaları savruluyordu. Cam kapalıydı ama dışardaki siren seslerini, çığlıkları, ağlamaları, ulumaları duyabiliyorduk.

"Çekilin pencerenin önünden" diye bağırdı yanımıza gelen Suziş, "Deprem oluyor."

"Ne depremi! Bomba patladı," dedi Demdem.

Bir şeyler yıkılıyor olmalı ki, paldır küldür sesler geliyordu hâlâ... Cankurtaran düdükleri... bağrışmalar...

"Şehrin üstüne uçak düştü," dedi Suziş..."Hatırlasana Ankara'da düşmüştü hani, biz gençtik... Açma pencereyi sakın!" Güneşli sokağa bir anda bej rengi tuhaf bir bulut inivermişti sanki.

Pencerenin önünden ayrılıp, televizyona koştuk hep birlikte. Öğrendik ki, burnumuzun dibindeki Neve Şalom Sinagoğuna bombalı saldırı olmuş. Ayrıca, az evvel, tam biz tavlaya otururken Şişli'deki Bet İsrael Sinagoğuna da bir bombalı saldırı yapılmış. Birkaç dakika farkla iki saldırı... hem de ibadet yerlerine! Şaşkın şaşkın birbirimize bakıyorduk, Suziş kapıya fırladı, portmantodaki ceketini kaptı.

"Dur! Nereye gidiyorsun... Bekle... Bekle dedim sana," diye bağırdı Demdem, anneannemin peşinden koşarken. Arka arkaya çıktılar. Bir saniye sonra Demdem geri geldi, "Sakın evden ayrılma! Sakın! Kilitle kapını otur içerde!" dedi bana.

Ben zaten üzerimde gecelikle nereye gidecektim ki... kalakaldım. Televizyonun karşısına geçtim. Dakika başı artan ölü sayısını dinlerken, ağladım.

Sonra telefon çaldı. Babam aradı Side'den. Sesi titriyordu benimle konuşurken. İyi miydim? Korkmuş muydum? Büyükbabamla anneannem neredeydiler? Gelip beni almasını ister miydim? Belki de en iyisi, hepimizin birlikte Side'ye gitmesiydi. Hiç durmadan konuştu... ısrar etti,

"Hepiniz hemen gelin," diyordu, "burada da okul var, İstanbul'dakiler kadar iyi olmayabilir ama hayat eğitimden önemlidir!"

Babam bana hayatında ilk kez, komşunun kızıymışım gibi değil, onun kızıymışım gibi davranıyordu. Bu konuşma hiç bitmesin istedim. Ama bitti... Telefonu kapattığım anda bu kez annem aradı yurtdışından. Beni annesine postaladığından beri (Suziş itiraz eder böyle söylediğimde, beni ona vermemek için çok direnmiş güya) İngiltere'de yaşıyordu ve sanırım bir İngiliz'e âşıktı bu sefer. Annem, ağlamaktan konuşamıyordu... Hıçkırıklarının arasında, babamın sorularını tekrarladı bana... Annesini, babasını sordu. Üçümüzün de bir an önce İngiltere'ye gitmemizde ısrar etti. Bana hemen okul bakacaktı. Hepimize kiralık ev de bakacaktı. Türkiye'de yaşanmazdı, artık! Telefonu kapattığımda, annesi ve babası tarafından çok sevilen bir çocuk gibi hissediyordum kendimi.

İyi bir hismiş!

Sonra başka telefonlar geldi, Ankara'daki, Almanya'daki akraba ve dostlarımızdan, Amerika'daki Peter'den, Side'deki komşularımızdan. Konuş... konuş... konuş... Nihayet televizyona geri döndüğümde... Aman Tanrım, üç yüzden fazla yaralı... Yirminin üzerinde ölü!

Biraz sonra eve döndü benimkiler. Anneannemi hayatımda ilk defa böyle perişan, çaresiz, güçsüz gördüm. Bir saat içinde on yaş ihtiyarlamış gibiydi. Kendini tutup, önümde ağlamayarak beni kandıramıyordu, ben onun kalbinin hıçkırığını duyabiliyordum.

"Babam aradı Suzişim," dedim, "hemen Side'ye gitmemizi istiyor."

"Sevsinler onu!" dedi anneannem.

"Suziş! Sırası değil!" dedi Demdem.

"Annem de aradı," dedim, "Hepimizi yanına çağırıyor."

"Paniğe kapılacak bir şey yok," dedi Demdem. "1986 yılı mıydı, Suziş? Hatırlasana... bir kere daha yemişlerdi bu haltı... Hem de yeni restore edilen sinagoğun ilk Şabat duasına rast getirmişlerdi. Eylül başıydı galiba, okullar açılmadığı için tatilciler şehre henüz dönmemişti de, neyse ki pek dolu değilmiş sinagog. Sonra ne oldu? Hayat devam etti! Büyütmeyelim lütfen."

"Nasıl büyütmeyelim, iki sinagoğa birden aynı anda... nasıl büyütmeyelim..."

"Suziş'in asabı bozuk, sen bakma ona güzelim," dedi bana Demdem, sonra da, "Haydi gel canım, yüzünü gözünü yıkayalım da kendine gel," diyerek, karısına sarılıp onu banyoya yönlendirdi.

Bu travmanın üzerinden sadece beş gün geçmişti... Sadece beş gün!

Okulda, matematik dersindeydik. Zilin çalmasına birkaç dakika vardı ki... korkunç bir patlama daha... Öğretmen bize, "Sıraların altına girin! Hemen!" diye böğürdü adeta. Sıraların altına büzüşüp, sirenleri, çığlıkları, dışardan gelen gürültüleri dinledik. Etraf yatışınca çıktık saklandığımız yerden. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Ne olduğunu, neresinin bombalandığını bir türlü anlayamadık ve her birimizi bir büyüğümüz gelip alana kadar okuldan bırakmadılar. Beni almaya Suziş geldi.

"Yine sinagog mu patlatmışlar?" diye sordum.

"Bu sefer İngiliz Konsolosluğu'nu bombalamışlar," dedi.

Konsolosluğun bombalandığı saati biliyordum, çünkü matematik dersindeydik ve olayı yine gürültüsüyle, tozu toprağıyla

yanı başımızda olmuş gibi yaşamıştık. Ama aynı gün, beş dakika arayla, HSBC Bankası'nın merkez binasında bir patlama daha olduğunu, ancak eve gelince öğrendim. Orada da otuz civarında ölü pek çok yaralı vardı. Üstelik içlerinden biri çok sevdiğim bir tiyatrocu, Kerem Yılmazer'di.

Anneannem işte o günden itibaren, evham hastalığına yakalandı. Gölge gibi peşimde dolanıyor, burnumuzun dibindeki okula beni kendi götürüp getirmeye kalkışıyordu.

"Bak Suziş," demiştim, "Bombaları patlatanlar, anlaşılıyor ki Yahudileri ve İngilizleri sevmiyor. Ben ne İngiliz ne de Yahudi'yim. Ne korkup duruyorsun, benim için?"

Suziş'le Demdem birbirlerine baktılar... anneannem önce bir şey söyleyecek gibi oldu, vazgeçti, "Tedbirli olmak iyidir," demekle yetindi.

Bu sefer de, değişik sıralamalarla, önce yine annem, sonra yine babam, sonra Amerika'dan Peter Dayım ve Almanya'dan bazı akrabalarımız aradılar. Annem İngiltere'ye, babam Side'ye gidip yerleşmemiz için ısrar ettiler.

"Niye gidecekmişiz ki?" diye yanıtlıyordu Suziş, "Kanadı kırık kuş her yerde diken üstünde yaşar. Buraya da Almanya'dan göçmedik mi? Her yer bize gurbet."

O gece Suziş odama geldi, her zamanki gibi bir fincan ballı ıhlamurla. Ihlamuru bitirmemi beklerken,

"Çok korktun mu?" diye sordu.

"Yok. İlk sefer daha çok korkmuştum," dedim. Saçımı okşadı şefkatle.

"Suziş, niye kanadı kırık kuşlarız biz, dedin?"

"Sen bakma bana. Yaşlandım, boş boş konuşuyorum, işte!"

"Sen boş konuşmazsın. Niye kırık kanatlarımız?"

"Geç oldu, şimdi uyu birtanem, sabah konuşuruz."

O kadar yorgun gözüküyordu ki, kıyamadım ona, yorganımın altına kaydım, ben de çok yorgundum, gözlerim kapanıyordu. Dalıp gitmişim. Anneannem ertesi sabah bana bir şey anlatmadı. Ben de unutmuştum zaten konuyu. Kapandı gitti.

Bomba olayının üzerinden bir ay geçmiş olmalıydı, akşam saatlerinde yemek masasına serilmiş, lanet okuyarak Almanca gramer çalışıyordum. Ne zor bir dildi bu ya Rabbi! Her bir kelime dişi mi erkek mi yoksa nötr mü... her bir şey, kelimenin cinsiyetine göre sonuna bir ek alacak... anlatması bile zor! Canım Türkçem be, kapı kapıdır, dolap dolaptır, masa masadır! İşte o cinsiyetsiz masada, Suziş gözlüğünü takmış, internette dolanıyordu karşımda, Demdem de maç seyrediyordu, Suziş'in korkusundan sesini iyice kısmış olarak. Birden

"Aaaa! Arthur Amca ölmüş!" diye bağırdı Suziş.

"Kim?" dedi Demdem.

"Arthur Amca... hani babamın çok yakın dostu vardı ya, bir kere Side'ye gelmişlerdi, bizde kalmaya. Hatırladın mı Demir? Haa, sen şantiyede çalışıyordun galiba onlar geldiğinde"

"Toprağı bol olsun. Yaşlıydı herhalde... babanın dostuysa..."

"Yüz beş yaşındaymış! Arthur von Hippel, canım benim. Çocuklarıyla oynardık küçükken."

"Von Hippel mi dedin! Arthur von Hippel mi?"

"Hatırladın mı?"

"Yahu bu adam çok önemlidir. Eğer senin Arthur Amca oysa, Malzeme bilimi ve mühendisliği alanında, müthiş buluşları vardır. Hatta adına bir ödül bile olmalı. Von Hippel Madalyası mı ne!"

"Evet, evet! Babam söylemişti Mühendislikte bir dalda... unuttum şimdi adını... başarı gösterenlere, von Hippel Madalyası

veriyorlarmış, diye. Ne sevinmişti, ne iftihar etmişti babacığım, bilsen... Dur, bakıyorum google'da... Aa, başka marifetleri de varmış... bak bunu bilmiyordum işte... onun geliştirdiği radarlar, 2. Dünya Savaşı'nda kullanılmış ve Amerika ona takdir belgesi vermiş. Vay Arthur Amca vay!"

Anneannem, gözlerinden sızan yaşları elinin tersiyle silince, "Suzişim, adam ödüller almış, mühendislik tarihine geçmiş, yüz beş yaşında da vefat etmiş. Niye ağlıyorsun ki! Ölümsüz olmasını mı istiyordun?" diye sordu.

"Ben, kendimize ağlıyorum," dedi anneannem, "elimizden kaçırdığımız fırsatlara ağlıyorum. Evimizde çok konuşulmuştu, annemle babam kahrolmuşlardı, çocuktum ama iyi hatırlarım... biz bu değerli adamı, hakkında kumpas kurup, yaka paça göndermişiz, birkaç kifayetsiz muhteris onu kıskandığı için. Ben bizim kadir, kıymet bilmezliğimize, geçimsizliğimize ağlıyorum, Demir. Önümüze çıkan değerlerden istifade edeceğimize..." Gözü bana takılınca, "İşte tıpkı benim yaptığım gibi, biraz da abartırız biz Türkler," dedi gülümsemeye çalışarak.

Anneannem, aklımı karıştırmıştı biraz.

Türkiye de tıpkı benim gibi aklı hep biraz karışık, sancılar çekerek büyüyor, gelişiyordu. Olumlu adımların yanı sıra, kimlerin işlediği belli olmayan cinayetler işleniyordu. PKK baharlarda azıp, kış aylarında sükûnet buluyordu. Biz her türlü cefaya alışık Türkler gül gibi geçinip gitmekteydik ve gizli bir buhurdanlıktan sızan fenalık tütsüsünün tüm ülkeye yayılmış cinnet kokusuna, burunlarımız alışmıştı. İnce, siyah bir tül ile sarmalandığımızı, görüş alanımızın sislendiğini elbette ben de fark etmedim.

On dört yaşına basmıştım. St. George Lisesinde orta üçte okuyordum.

Bir gün sınıfıma girerken bir iki öğrencinin elleriyle beni göstererek aralarında bir şeyler konuştuklarını gördüm. Ben de ısrarla onlara bakınca dönüp gittiler. Üstüme başıma baktım. Her şeyim yerli yerindeydi. Geriye doğru bükülüp, eteğimin arkasını görmeye çalıştım... zamanı değildi ama olur ya! Bir şey göremedim. Tuvalete koşup, kontrol ettim. Temizdim. Niye o zaman?

Teneffüsten dönüşte, sıramın üzerinde bir kâğıt buldum. Üzerinde büyük harfle Y yazıyor. Yakut vardı, sınıf arkadaşım, o mu bırakmış ya da Yusuf? İkisine de sordum, boş boş baktılar yüzüme.

Okul çıkışında, yanımdan koşarak geçen oğlanlardan biri, "Yahudi!" diye bağırdı bana. Bir tur atıp, yeniden bana doğru koşarlarken, öndekine çelme taktım. Küt diye burnunun üzerine düştü yüzükoyun. Diğeri dörtnala kaçtı. Eğildim yerde toparlanmaya çalışan oğlana,

"Neden bana Yahudi dediğinizi bilmiyorum ama asıl Yahudi sizsiniz! Sizi gidi korkak Yahudiler!" dedim.

Eve geldiğimde Demdem'e anlattım başıma gelenleri.

"Nasıl söylersin böyle bir şey!" dedi Demdem, "Ne demek *Korkak Yahudi*? Nerden duydun sen bu çirkin sözü?"

"Okulda duydum."

"Kimsenin diniyle, soyuyla alay edilmez! Ayıp etmişsin!"

"E ne yapsaydım yani?"

"Size ne benim ne olduğumdan! Siz, faşist misiniz yoksa, deseydin."

"Faşist? Hitler gibi mi yani?"

"Aynen. Almanya'da faşist söylemler yasak. O çocukları idareye şikâyet edersen, başları derde girer."

Kavramları yerine pek oturtamasam da, faşistler ve Hitler kötüydü... O kadarını ben bile biliyordum. Yarın gidecek o çocuğa, "Seni gidi faşist!" diyecektim.

O akşam, ertesi gün okul olmadığı için, dizimi seyretme hakkım vardı. Oturma odasındaki televizyonun karşısında, kanepeye yan gelmiş yatmıştım. Reklam arasında tuvalete gitmek üzere kalktım, mutfağın önünden geçerken konuşmalarını duydum anneannemle büyükbabamın. Kulağıma Yahudi lafı takılınca, kulak kabarttım.

"Adam hiç utanmadan tartışma programında Yahudi asıllı olduğunu iddia ettiği kişilerin adlarını açıklıyordu... Dondum kaldım. Nasıl bir şuursuzlukla, resmen tetikçilik yapıyordu adam! Al işte bu kişilerin hepsi Yahudi, buyur git hallet, der gibi..."

Mutfağa daldım.

"Kimmiş bu insanlar?" diye sordum.

"Sen bizi mi dinliyordun..."

"Yoo! Tuvalete gidiyordum, Yahudi lafını duyunca, merak ettim de... Demdem anlatmadı mı sana, Suziş?"

Büyükbabam atıldı, "İki piç kurusunun saçmalığını mı anlatacağım! Ağızlarının payını vermişsin işte!"

Israr ettim, "O senin dinlediğin program var ya, kimmiş o Yahudiler, Demdem?"

"Hitler'in zulmünden kaçıp buraya gelen bilim adamları vardı. Onların adını veriyordu da konuşmacı... Haydi koş, dizin başlamıştır senin."

Doğru, dizi başlamış olmalıydı, hemen televizyona koştum. Dizime dalıp gitmişim, anneannemin gelip yanıma oturduğunu fark etmedim. Yanımda, sabırla dizinin bitmesini bekledi. Sonra bana,

"Bilmen gereken bir şey var," dedi. Yüzünde öyle bir ifade vardı ki, bir hastalık haberi verecek gibiydi adeta.

"Ne oldu?"

"Korkma! Kötü bir haber vermeyeceğim. Senin ailene dair gerçeği bilme yaşının geldiğine karar verdim. Benim ailem Yahudidir. Ailede Yahudi olmayan biriyle evlenen ilk kişi benim."

"Gerhard Dede ve anneannem Alman asıllı diye, ben onları Hıristiyan sanıyordum. Neyse, ne fark eder ki? Peki ya sen? Sen bizim gibi Müslüman değil misin Suziş?"

"Ben bu dünyaya Yahudi dininin mensubu olarak geldim. Başka inanca ait birini sevdim. Kuracağım ailenin uyumu için, onun dinini, dualarını, adetlerini de kabul ettim ve öğrendim. Benim bütün dinlere saygım var. Esra, insanın inancı kalbinin derinindedir. İnancı, Allah'la kendi arasındadır ve hangi dinin mensubu olursa olsun, Allah tektir, bunu unutma."

"Niye birçok din var, o halde?"

Dinler, Allah'a ulaşma vasıtasıdır, canımın içi. Yaşadığın coğrafyanın dinine doğar, bunu kabullenir, Allah'a o din ile ulaşırsın. Bizim coğrafyada Müslümanlar çoğunlukta. Sen de Müslümansın."

"Ama o çocuklar bana Yahudi dediler!"

"Halt etmişler! Dini hafızanda minareler, camiler, namazlar, oruçlar, birlikte gidip adak adadığımız türbeler var, kulağında ise ezan sesi! Yüreğinin sesidir bu birikim. Onun sana Yahudi demesi benim yüzümden çünkü benim ailem Yahudi dinine mensuptu. Faşist Hitler, Yahudilere Almanya'da yaşam hakkı tanımadığı için buraya göçmüşlerdi. Bunu birinden duymuş olmalı o çocuk. Başkaları da söylerse aynı şeyi, doğruyu bil ki, seni inkâr ediyorsun zannederek, yalancılıkla suçlamasınlar diye anlatıyorum."

"Suziş... şey... Sinagog bombalandığında o yüzden mi çok üzülmüştün?

"Esra! Nasıl söz bu! İnsanlar ölmüştü! Bomba sokakta patladığı için, ölenlerin çoğu sokaktaki esnaftı, Müslümandılar. Can kaybı karşısında din düşünülür mü hiç!" Anneannem sarıldı bana. Onun kollarında her türlü kötülükten korunmuş olduğumu düşünerek, uyuyakalmışım.

Sabah uyanınca uzun süre çıkmadım yatağımdan, Müslümanlığı, Hıristiyanlığı, Yahudiliği düşünüp durdum. Sınıfta her dinden öğrenci vardı ama görünüşte hiçbir farkımız yoktu. Ben neydim?

Yüreğimin en derinini duyamıyor, bu yüzden ne olduğuma karar veremiyordum. Neyse ki bir şey netti kafamda, ailemin bir kolu Yahudi'ydi, bir kolu Müslüman. Ben Türk'üm. Ben Müslüman'ım. Nokta!

Tekrar derslerime, arkadaşlarıma, kendi ergen yaşamıma daldım.

Dersler, sınavlar, hafta sonu partileri, spor yarışmaları... kendi küçük dünyamın içinde çalkalanıyordum. Anneannemle büyükbabam da emanet torunlarının etrafına ördükleri sevgi duvarıyla, beni hem kötülüklerden hem de kötü haberlerden korumaya çalışıyorlardı.

Çok daha tuhaf ve tehlikeli olaylar oluyordu ülkede. Savunma sanayisi için yazılımlar ya da yeni buluşlar üzerinde çalışan mühendisler, bilim insanları, bürokratlar garip trafik kazalarında ölürken, kar fırtınasında helikopteri düşen bir siyasetçinin de bir suikaste kurban gittiği iddia ediliyordu. 2006 yılının Şubatı'nda, Trabzon'da bir rahip, on altı yaşında bir çocuk tarafından tabancayla vurularak öldürülmüştü.

Ben ancak okuldan eve geldiğimde, gazetelerde okuyordum bu tür iç karartan haberleri ve biraz da merak ediyordum, bu kazaların, cinayetlerin azmettiricilerinin neden bir türlü bulunamadığını.

Sonra, 2007 yılında bir kış günü, Hrant Dink vuruldu!

Onu da tıpkı Trabzon'daki Rahip Santoro cinayetindeki gibi, bir genç çocuk vurmuştu!

Açıklanamayan cinayetlerin, garip kazaların üzerinden su gibi akıp gittiği toplum, bu sefer Hrant Dink'i indiren kurşunla, toprağa kendi düşmüş gibi sarsıldı. İnsanlar, kimsenin zorlaması çağrısı olmaksızın evlerinden çıkıp, Hrant'ın vurulduğu noktaya karanfil bırakmaya gittiler... onlarca değil, yüzlerce değil, binlerce insan... akın akın sokaklara döküldü... Her dinden, ırktan, mezhepten, yaştan, kadınlı erkekli görülmemiş bir kalabalık... Agos gazetesinin önünde bir taraftan Taksim'e, diğer taraftan Şişli'ye uzanan bir kalabalık oluşmuştu. Cenaze töreninde ise, tabutunu taşıyan araç Taksim'e vardığında, ardındaki kalabalığın ucu Mecidiyeköy'deydi.

Anneannemin ısrarıyla, ben de katılmıştım cenazeye. Madam'ın anısına hürmeten, biz ailecek bulunmalıyız bu cenazede, demişti Suziş. Aradaki alakayı anlamamıştım ama, anneannemin kutsalları vardı, onlardan biri de Madam'la olan ilişkisiydi. Madam için, kendi annesini dahi kırmayı göze aldığını bildiğimden, hiç itiraz etmeden hazırlanıp, çıkmıştım onlarla. Tünel'den Taksim'e tramvaya binmiş, Taksim'den sonra yürümüştük. Ben ilk kez şahit oluyordum böyle bir olaya. Hayatımda unutamayacağım günlerden biriydi!

Öldürülen bir dini cemaat lideri, popülaritesi yüksek bir sahne insanı, dizi oyuncusu değildi. Hrant Dink, bir avuç entelektüelin tanıdığı bir fikir adamıydı, gazeteci ve yazardı. Doğma büyüme İstanbullu bir Türk Ermenisiydi. Ermenice ve Türkçe basılan Agos gazetesinin genel yayın yönetmeniymiş, ayrıca.

Ölümüne gösterilen bu aşırı ilginin sebebini sordum Demdem'e.

"Uzun yıllara yayılan bastırılmış duygularımızın dışavurumu," dedi Demdem. Eliyle boğazını işaret ederek, "Buramıza gelmiş meğer! Hrant'a bu sevgi gösterisi, nefret ortamı yetti artık demek için yapılıyor!"

Japonca konuşmuştu sanki büyükbabam, hiçbir şey anlamadım. Anneanneme sordum, ne demek istediğini. Karı koca, yaşamları boyunca siyasi duruşlarından dolayı çok çile çekmiş, hırpalanmış oldukları için, beni siyasete hiç bulaştırmak istemeyen Suziş, beni tatmin etmeyen sürüyle laf söyledi.

Onlar beni koruma amaçlı davransalar da, Hrant Dink cinayetiyle gözlerim, yanımda konuşmaktan kaçındıkları olaylara fal taşı gibi açılmıştı.

Yaklaşık dört ay sonra, bu kez de Malatya'da Zirve Yayınevi'nde çalışan, biri Alman, diğer ikisi Türk üç Hıristiyan'ın boğazları kesilerek öldürülmeleri haberi düştü medyaya!

Nisan ayındaydık, tam Paskalya tatiline girmek üzereyken ateşlenmiş, okula gidememiştim o gün. Bana yine ballı ıhlamuru dayamış olan anneanneme, "Suziş, bizim bu Yahudi ve Hıristiyanlarla alıp veremediğimiz nedir?" diye sordum.

"Bazıları kendileri gibi olmayanları sevmiyor..."

"Kimler?"

"Düşünmeyi bilmeyenler."

Anneannemin düşünmeyi bilen insanları eğitimli, orta halli mazbut ve kendi halinde insanlardı ve ben de herkesin bizim gibi olduğunu düşünürdüm.

Düşünmeyi bilmeyenler de... mesela... mesela... yok, tek bir kişi bile bulamadım. Kapıcımızdan, köşedeki bakkalla çırağından, okuldaki hademelerden yani göreceli olarak az eğitimlilerden geçtim, annemin Side'yi ziyaret eden tuhaf giyimli, dövmeli yabancı arkadaşlarına kadar ne kadar insan tanımışsam hayatımda, hepsi iyi yürekli, sevecen, dost insanlardı. Keza Yahudiler... Rozi ve çocukları, Suziş'in bir zamanlar komşuları olan yakın dostları Selin Teyze'yle kocası, Simon Amca'yla karısı sık sık, çocukları hatta torunlarıyla birlikte bize gelip giderlerdi. Biz de

onların Şişli'deki evine giderdik bazen. Torunlar uzak mahallelerde oturdukları ve başka okullarda okudukları için, yakın arkadaş olamamıştık. Pek çok Hıristiyan arkadaşı da vardı Suziş'le Demdem'in, onların torunlarına Paskalya'da tavşan çikolatalar götürürlerdi. Bizim dinimizden olmayan insanlarla birlikte, karşılıklı sevgi ve saygıyla, bir damla husumet duygusu bilmeden yaşamışım o yaşa kadar.

Kendileri gibi olmayanları sevemeyenler, düşünmeyi bilmeyenler, oraya buraya bomba koyup patlatanlar... kimdi bunlar?

Biraz saf olmalıyım ki, liseyi bitirene kadar, olaylar ne denli kötü olursa olsun, insanların hep iyi niyetli olduğuna, güzel bir dünyada yaşadığıma inanmışım!

Bunun sorumlusu iki iyi insan, anneannemle büyükbabamdı.

Ne var ki ben sert ve acımasız bir dünyada büyüyordum, dolayısıyla kozamdan çıkmanın ve gerçeklerle yüzleşmenin zamanı geliyordu ki, biraz gecikmiş olarak, on sekiz yaşımı sürerken, bazı gerçekler kendiliğinden benimle yüzleşiverdi.

Benim için, önce bir yardım gemisiydi Mavi Marmara. Büyük bir özveriyle İstanbul'dan kalkıp, Gazze'de abluka altındaki halka gıda ve sağlık malzemesi götürecekti. Yola çıktı. Heyecanla takip ettik rotasını. Gazze'ye ulaşamadan İsrail Ordusu'nun hoyrat askerleri durdurdu gemiyi, meram anlatmaya çalışanlara ateş etmişler... anında dokuz ölü... yaralılar... Yardım amaçlı sefer, bir felaketle sonlandı. Haberleri dinlerken, gazeteleri okurken, hop oturup hop kalkıyorlardı Demdem'le Suziş. Bizim evde de her hanede olduğu gibi müthiş bir infial, kızgınlık ve üzüntü yaşandı.

Sonrası bir tuhaf... Sokakta, okulda ama en çok da sosyal medyada Türkiye'de yaşayan Yahudilere karşı da bir kızgınlık başladı. Sanki her bir Türk Yahudi bizzat Gazze'ye gidip, İsrail

Ordusuna yazılmış ve Mavi Marmara baskınına katılmış gibi bir hava... Naif görünümlü şarkıcının nefret twitine mesela, şaşırıp kalmıştım. Bu ne mantıksızlıktı! O aralar Suziş'le Demdem sosyal medya mesajlarını benden saklamaya çalıştılar da sokaklardaki protesto yürüyüşlerini saklayamazlardı elbette. Üstelik ben de o yürüyüşlere katılıp, onlarla birlikte İsrail'e tepkimi, kızgınlığımı göstermek isterken... ama aralarına katılınca gördüm ki, sadece İsrail'e değil dünyadaki tüm Yahudilere karşı bir kızgınlıktı, yürüyenlerin yüreklerinden fışkıran!

"Neden ama?" diye sordum Demdem'e, "Buradaki Yahudilere kızmak hiç de adil değil."

"İnsanlar kızgınken ölçü kaçabilir, denge bozulur," dedi Demdem.

Denge! Adalet için anahtar kelime bu muydu acaba?

DİRENİŞ GÜNLERİNDE AŞK

2013 yılının Mayıs sonlarıydı. Bahar yaza kavuşuyordu. Ortayı Alman, liseyi bir lisanım daha olsun diye, evimizin çok yakınındaki İtalyan Lisesinde bitirmiş, Tıp Fakültesi öğrencisi bir genç kızdım, artık.

Doktor olmak kolay değildi, sıkı çalışmak, derse odaklanmak gerekiyordu. Bu yüzden aşkı dahi diploma sonrasına ertelemiştim. O yılın yazı, çizelgemi bozdu. Hiç hesapta olmayan bir protesto eylemi girdi hayatıma.

Üç gün önce, iş makineleri Gezi Parkı'nın Asker Ocağı Caddesi'ne bakan duvarını yıkmış, beş adet ağacı sökmüştü. Taksim Dayanışma Grubu üyeleri de, ağaç sökülmesine karşı Park'ta direnişe geçmişlerdi. Birkaç genç, o gece ağaçları korumak için, Park'a kurdukları çadırlarda yattılar.

Ertesi sabah, Gezi Parkı'ndaki direnişe bir gün öncesine göre çok daha fazla insan katılmıştı. Birkaç muhalefet liderinin desteklediği kalabalık, iş makinelerinin duvarı yıkmasına ve

ağaçları sökmesine izin vermiyordu. Ciddi bir protestodan çok, şarkılı, türkülü, eğlenceli bir direnişti, yaptıkları. Matrak yazılarla, şiirlerle karikatürlerle donatıyorlardı Park'ın içini... Biz gençler ağaçların kesimine karşıydık tamam da, burnu sürekli özel hayatlarımızın içinde, kaç çocuk yapacağımızdan etek boyumuza kadar her konuda şahsi görüşlerini dayatan ve her fırsatta bize fırça atan Başbakan'a da bir başkaldırıydı, bu! Direniş tatile rastlamış, müzik aletini kapan gelmiş, değişik alanlarda konserler, tiyatro gösterileri, danslar hatta okumalar yapılmaya başlamış, protesto bir panayır havasına bürünmüştü.

Bir sonraki gün için, akşam saatlerinde bir destek konseri ve film seyri programlanmıştı, parkta.

Her ikisi de yapılamadı çünkü o gece, polis sabaha karşı Park'ı bastı ve içinde gençlerin uyuduğu çadırları ateşe verdi. Çıkan arbedede yaralananlar oldu.

Ertesi gün, ateşe verilen çadırlarda yatan çocukların aileleri yollara döküldü.

Ben o ana kadar twitlerle desteklediğim direnişe, bu aşamada bizzat katıldım.

Benim katıldığım gün, polisin müdahalesi çok sert oldu. Halka tazyikli su fışkırttılar, insanlar yerlerde sürüklendi fakat pes etmediler. Bu kez gaz bombaları attılar. Bir gün öncesinde, Başbakan'ın sert tavrı ve taviz vermez konuşmaları yüzünden kafası bozuk olan gençler terk etmediler meydanı. Hatta saatler geçtikçe, katılımcı sayısı arttı, katılımcılara su püskürten, gaz bombası atan araçlar da arttı.

Geç saatte evime döndüğümde hem sırılsıklam olmuştum hem de gözlerim fena halde yanıyordu. Kapıdan girdiğim anda, Demdem, nerdeyse üstüme yürüdü, "Neredesin bu saate kadar! Zor tuttum evde anneanneni! Tutturdu Taksim'e çıkacağım diye.

Seni arayacakmış. Astımı olmasa buyursun, gitsin! Ama kızım, biliyorsun bu kadının huyunu... insan bir telefon eder yahu!"

"Demdem, şarjım bitmiş."

"Başka birinin telefonunu kullanaydın! Öldürecek misin anneanneni!"

"Haklısın," diyerek odama kaçtım. Yorgunluktan uyuyamadım, sabaha kadar bacaklarım, belim ağrıdı.

Ertesi gün niyetim göstericilere katılmak değildi ama biber gazından nefes alamayan insanların acil yardım ihtiyacı karşısında, Türk Tabibler Birliğinin bir müdahale birimi kurduğu bilgisi telefonuma düşünce, evde kalamadım. Tıp öğrencisi olarak, Taksim'deki birime başvurmaya karar verdim.

"Bu yaptığını Suziş duymasın sakın," dedi Demdem.

Anneannemi peşime düşürmeye benim de hiç niyetim yoktu. Sessizce çıktım evden, anayol kesilmiş olduğu için, arka sokaklardan yürüyerek, Taksim'e vardım, bana verilen adrese gittim.

Kayıt yaptırmama gerek filan kalmadı, bana kapıyı açan beyaz gömlekli genç kadına "Ben Tıp Fakültesinde..." derken lafımı kesti, "Gel benimle," dedi. Koridorun dibindeki odaya koşturduk. İçerde birkaç kişi vardı. Bir genç adam, yerde yatanlardan birine kalp masajı yapıyordu. Diğerinin yüzünde oksijen maskesi takılıydı. Üçüncü sırtını duvara verip oturmuş, sağ kolunu havaya kaldırmıştı. Tıp, tıp kan damlıyordu parmaklarının ucundan.

"Onunla sen ilgilen," dedi beyaz gömlekli kadın, ön tarafa yürüdü, hızla.

Genç adamın yanına gittim. Eline baktım. Plastik mermi tam tırnağın altına isabet etmişti. Kolunda da kesik vardı, acilen

kanamasını durdurmam gerekiyordu. Ön tarafa koştum, ilkyardım dolabından sargı bezi, lastik, iğne iplik, eldiven aldım, geri geldim. Süratle fakat dikkatlice işimi yaptım. Sonra boynumdaki eşarpla omzuna uzunca bir askı yapıp, kolunu askıya aldım.

"Adın ne?" diye sordu bana, işim bitince.

"Esra," dedim.

"Benim adım da Tarık. Çok teşekkür ederim Esra Doktor."

"Henüz değil ama yakında inşallah!"

"Hiç merak etme, çok iyi bir doktor olacaksın!"

"Sağ olun. Çok kan kaybettiniz, hemen kalkmayın, başınız döner. Biraz dinlenin, şöyle uzanın yere. Ben size bir şekerli su yapayım içerde..."

"Ya da ben sana bir şey ısmarlayayım..."

"Ben görevdeyim. İşim var."

"Görev bittiğinde... akşama... Lütfen ama, benim de teşekkür hakkım olsun. Bir fincan kahve veya bir kadeh şarap. Hangisini tercih edersen."

"Siz dinlenin şimdi, sonra bakarız," dedim. Yaptığımın yanlış olduğunu biliyordum ama içimden hayır diyerek, kestirip atmak gelmemişti. Hali tavrı bana tuhaf bir şekilde babamı hatırlatıyor, "*kendimi evimde hissetme*" duygusu veriyordu... yakışıklı ve sempatikti üstelik.

Ön tarafa yürüdüm, on on beş kişi daha gelmiş, ben içerde uğraşırken. Bir kadıncağız yerde oturanların arasında kızını arıyordu ağlayarak. Kapının girişindeki masada oturan hemşirenin yanma gittim, "Arka odadaki adamın parmağına plastik mermi isabet etmiş. Ben pansumanını yaptım ama ağrı kesici ve bir de antibiyotik vermek lazım," dedim. "Var mı?"

"Şanslısın, az evvel bir eczane bağış yaptı. Kutu şurada duruyor. Bak bakalım içine, neler var."

"Kimmiş bu, biliyor musun... pansuman yaptığım adam?"

"Aaa tanımıyor musun? Savaş muhabiriydi, şimdi özel kanalda program yapıyor birkaç aydır, programın adı *Ta Nerelerden.* Adı Tarık Azak. Gerçekten hiç seyretmedin mi?"

"Televizyon pek seyretmem ben... vakit olmuyor, malum, sınavlar..."

Beni dinlemiyordu bile kız. Kutuda aradıklarımı buldum, bir bardak su aldım mutfaktan, bir de çaydanlıktan küçük bir ince belliye çay döktüm. Arka tarafa götürdüm.

"Çayı bitirin, sonra da antibiyotiği yutarsınız," dedim. "Buradan çıkınca mutlaka bir eczaneden bir antibiyotik alın, üç gün süreyle kullanın. Akşam da bir ağrı kesici alırsınız çünkü sızlayacaktır."

"Hangi semtte oturuyorsun Esra?"

"Tünel'de."

"İyi. Oralarda müthiş manzaralı bir barı olan bir otel var. Saat yedide buluşalım mı?"

"Ben içki içmem."

"Antibiyotik alıyor olacağıma göre, ben de içemem. Soda içeriz. Sana mutlaka teşekkür etmek istiyorum."

"Hiç gerek yok. Vazifemi yaptım."

"Ben yedide orada olacağım. Gelirsen ne âlâ. Gelmezsen, canın sağ olsun."

Hiçbir şey söylemeden, çıktım odadan evime gitmeyi planlıyordum ama yine bir polis müdahalesi olmuştu herhalde. Revir birden gaz bombalarından dolayı nefes alamayan insanlarla doluverdi. O gün bütün gün çalıştım Acil'de. Akşamüstü beşte çıktım, evime döndüm.

İki saat vaktim vardı, o genç adamla buluşmaya karar vermek için. Ne yapacağımı bilemiyordum. Keşke bu konularda annem gibi cesur olaydım diye düşünürken, kapı açıldı, Suziş kafasını

uzattı içeriye, "Neyin var senin?" diye sordu. Suçüstü yakalanmış gibi kalakaldım.

"Niye bir şeyim olsun ki?"

"Var, var! Ben anlarım. Dökül bakalım, Suziş'ine."

"Yok bir şeyim... Akşama bir yere gideceğim de, ne giyeyim diye şey ediyordum..."

"Nereye ve kiminle?.. Ne bakıyorsun dik dik, bilmezsem nasıl fikir verebilirim ki?"

Döküldüm, emrettiği gibi. Sabahtan beri yaşadıklarımı tek tek, en ince ayrıntısına kadar anlattım anneanneme. Tarık'tan da uzun uzun bahsettim.

"Anlattıklarından anlıyorum ki, bu adam biraz Korhan'ı andırıyor öyle mi?" dedi.

"Yoo, hiç de değil!"

"Öyle, öyle! Korhan'ın saçı taralı, genç versiyonu. E, oldukça karizmatik biri olduğu belli. Bizim ailenin kadınlarında sıradışı tiplere meyletmek vardır."

"Suziş! Lütfen ama..."

"Sen bu akşam kırmızı elbiseni giy. Tarif ettiğin erkek türü, cesur kadınları sever. Ayrıca, dünden beri pek moda oldu kırmızı elbise... bütün gazetelerin baş sayfasındaydı bu sabah! Haydi yıka da saçlarına fön çekeyim... Haydi ama, ne duruyorsun, saat altıya geliyor!"

Suziş, sivri diliyle beni eğlendirerek ve iğneleyerek, aceleyle yıkadığım saçlarıma fön çekti. Giyindim. Çıktım evden.

Saat yedide oteldeydim. Zemin katın tuvaletinde rujumu, rimelimi yeniledim, parmak uçlarımı dilimle ıslatıp, kaşlarımı yukarı kaldırdım, parfümümü bileklerimin içine fısladım. Tam zamanında değil, kendimi ağırdan satarak biraz geç gitmek istiyordum randevuma ama dakikalar geçmek bilmiyordu. Ağır ağır asansöre yürüdüm ve yediyi çeyrek gece barın kapısından içeri

süzüldüm. Aaa, adam yok! Bu kez üst kattaki tuvalete mi girsem, yoksa bir koşu evime mi dönsem diye düşünürken, bir garson yanaştı yanıma,

"Tarık Bey'i arıyorsanız, üst terasta bekliyor sizi," dedi.

Garsonun peşinden yukarı tırmandım. Dünyanın en güzel manzarası karşısında şaşkın (burnumun dibindeki yere hiç gelmemişim daha önce benim arkadaşlarım buralara gelmezler ki, Kuledibi'nde filan takılırız biz) etrafa bakındım ve gördüm onu. Kolu hâlâ benim eşarbımla asılıydı. Ona doğru yürüdüm, ayağa kalktı, sağlam eliyle elimi sıktı. Beyaz mindere, yanına oturdum. İkimize de limonlu soda söyledi.

"Ağrıyor mu?" diye sordum, gözümle elini işaret ederek.

"Hayır çünkü bir ağrı kesici daha aldım," dedi, "E, madem içki içemiyoruz, bari yemek yiyelim diye, aşağı katta bir masa ayırttım. Ve elbette geç kalmaman gerektiğini tahmin ettiğim için, saat sekizde oturacağız masamıza. Evden merak etmeyecekler yani, seni."

"Tek başıma yaşıyor olamaz mıyım?"

"Iih! Her halinden belli."

Madem o bana sen diye hitap ediyordu, ben de öyle yaptım,

"Tüh! Cesareti simgeleyen kırmızıyı boşuna seçmişim, desene!"

"Zekisin de."

"E, başka türlü girilmiyor Tıp Fakültesine."

"Ve özgüvenli."

"Sadece hazır cevap."

Böyle başladı arkadaşlığımız.

Anneannemle büyükbabamın 6-7 Eylül'ün kargaşasında filizlenen büyük aşklarını hatırlayınca, Gezi Parkı Direnişinde tanışmış olmamız, bana iyi bir işaret gibi geldi. Biz o gün, Mikla'nın terasında, otelde mahsur kalan turistlerle birlikte yemek yerken, dışarda neler olup bittiğiyle hiç ilgilenmedik. Birbirimize dönük sorular sorduk, birbirimizi tanımaya çalıştık, birbirimizi duyduk sadece.

Ertesi gün İstanbul ve Ankara'da binin üzerinde yaralı bulunduğunu, bir kişinin de, mermilerin isabet etmesiyle gözünü kaybettiğini öğrendiğimde, duyarsızlığımdan dolayı vicdan azabı çekmiştim. Ben güzel manzaraya karşı havalarda uçarken, insanlar neler yaşamış diye. Oysa önümüzde daha ne çetin günler varmış!

Bu arada ben sadece aşkın değil, mesleğimin de kucağına hazırlıksız ve balıklama atlamıştım! Gezi Direnişi sayesinde, Taksim'deki geçici klinikte kırıkları atele almayı, suni teneffüs yaptırmayı, kanama durdurmayı ve acil yardım çalışmalarını, kısa yoldan en mükemmel şartlarda öğrenmiş oldum.

Aşk acısı çekmeyi de!

Çünkü tanışmamızdan beş, sevgili olmamızdan dört buçuk ay sonra, Tarık, ekibiyle Uzakdoğu'ya çekim yapmaya gitti.

Üzüldüm ama her şerde bir hayır varsa eğer, iyi oldu!

Çünkü Tarık'la beraberken, o eski parlak öğrenci değildim. Eskisi gibi çalışamıyor, kafamı derslerime veremiyordum! Doktor olmanın başka bir mesleği icra etmeye benzemediğini, elimde dava dosyası, bina çizimi ya da kamera filan değil, insan hayatı olacağını bildiğim halde ve Suziş'le Demdem'in sürekli ikazlarına rağmen, çoğu akşam aşk sarhoşu dönüyordum evime. Bazen hiç dönmediğim de oluyordu. Birlikte çalışmak için fakülteden arkadaşım Güzin'de kaldığımı söylüyordum. Bir gün dahi, Güzin'e telefon açarak, beni rezil etmeyen anneannemle büyükbabama bu yüzden de minnettarım.

Bir sonraki yıla Tarık'sız başladım. Kolay olmadı. Zaten inişte olan başarı çizgim yerlerde süründü bir ara, sonra doğruldu, yükseldi, eski halini buldu... gerçeği kabul edince, ben de huzuru! Sonuçta ben bir tıp öğrenciydim, sevgilim ise, işini yurtdışında yapmak zorunda olan bir gazeteci! Aşk, birbirimize yapışık yaşamak değildi!

Tarık'la önceleri skype'tan her gün konuşuyorduk. Ben onun, gidişinin ikinci ayında İstanbul'a döneceğini sanıyordum. Oysa Tarık yeni görevler aldı.

Uzakdoğu'dan başka istikametlere yelken açınca ve dönüşü uzayınca, skype görüşmelerimiz de tavsadı. Saat farkından dolayı zaten zor olan konuşmalarımız, iki üç günden haftada bire ve nihayet arasıraya düştü.

Böylece dostluğumuz baki, aşkımız ise, "*buluştuğumuzda bir kere daha denemeye değer*" kaldı.

Gidişinin sekizinci ayında, ben kendi sınıfımdan Burak'la arkadaşlık ettim bir süre. Yürümedi.

Son yılımda ise, kendimi sadece derslere verdim. Uzun tahsilimin karşılığını almak için başım kitaplardan kalkmadı, gözüm insan bedeninin kas-kemik-sinir yapısının dışında hiçbir şey görmedi.

Demdem'imi işte tahsil hayatımın o en önemli yılında kaybettim!

Ailemde hayatta kalanların son buluşmasıydı Demdem'in cenaze töreni. Annem, babasının cenazesi için İngiltere'den, babam Side'den geldi. Peter Dayı'nın oğlu Kurt da, ta Amerika'dan! Kurt'un başında saç kalmamış... Babam çökmüş, sürekli güneşte kaldığı için yüzü kırış kırış. Uzun dağınık saçlarını tarayıp, atkuyruğu yapmış... Loş antrede onu ilk defa kravatlı ve ceketli görünce, ilk bakışta tanıyamadım, kim bu yaşlı adam diye baktım önce... Konuştu... Neyse ki sesi hiç değişmemiş, nerede duysam tanırım. Sımsıkı sarıldım babama, işte şimdi sana kaldım, kıymetini bileyim bari gibisinden, şaşırdı biraz.

Galiba aralarında yılların dokunmadığı tek kişi, annemdi. Annem, son yıllarda bir yogamanik, bir vegan, bir Uzakdoğu öğretileri uzmanı olup, sürekli meditasyon yaptığından mıdır

nedir, altmışına merdiven dayamış bir yaşlı gibi değil de, kırklarını süren cazip bir kadın görünümündeydi, makyajsız yüzüne rağmen. Üzerinde ruh konumuna uygun el dokuması uzun bir etek, topuksuz ayakkabılar, başında ise uçuşan Hint desenli bir eşarp... Babamı birkaç kere onu süzerken yakaladım. Hatta, Demdem'in ölümü, kızının ilk aşkına dönmesine vesile olabilir mi acaba, diye de umutlanmadım değil! Anasıyla babasını birlikte görmek isteyen küçük bir kız çocuğu gibi... ne ayıp, ne ilkel bir arzu, Korhan'la Sude'nin kızlarına hiç yakışmayan! Üstelik kuralları boşlayan sevgi dolu bir evde büyümüş olmama rağmen! Ama demek ki, Allah bize ne vermediyse, illa onu istiyoruz, biz iflah olmaz arsız kullar!

Camiye gitmek için, Kumbaracı Yokuşu'ndaki evimizden hep birlikte çıktık. Anneannemi, cenaze arabasını takip edecek olan kiralık araca bindirmek istedim.

"Ben kocamla gideceğim," dedi Suziş.

"Ben de," dedim ama cenaze arabasının ön kısmında, imamla birlikte üç kişiye yer yoktu. Çaresiz annemle babamın, Kurt'un bir de Rozi'nin bindiği Uber'in geniş aracına sıkıştım. Peşpeşe yola düzüldük.

Benim en eski, en sevgili arkadaşım Demdem'im, önümdeki arabada gidiyordu. Ben, bana babalık edememiş babamın omuzunda gözyaşları içinde, öksüzlük neymiş o anda öğrenerek takip ediyordum, baba bildiğim büyükbabamı. Kalbim paramparçaydı. Onun yokluğunun yarattığı boşluk o kadar soğuktu ki, üşüyordum. Babam, sezmiş gibi ceketini çıkartıp omuzlarıma koydu. Beni sahiplendiği için minnet duydum ona.

Babamın beni umutlandırarak anneme kur yapmasıyla, bana ilgisi uzun sürmedi, cenaze sonrasında, akşamki duayı dahi beklemeden Side'ye döndü.

Kurt, duaya katılma nezaketini gösterip, iki gi. sonra gitti. Annem bizimle bir hafta daha geçirdi. Üçümüz her gün Demdem'i ziyarete gittik. Mezarına sevdiği çiçekleri diktik, suladık.

Sonra annem de gitti, biz Suziş'le baş başa kaldık.

Ev, ıssız ve kederliydi. Anneannemin yalnızlığı, yürek kırıklığı tarif edilir gibi değildi. Buna rağmen, benim için elinden geleni yapıyordu. Sofralar kurup kaldırıyor, sevdiğimi bildiği yemekleri hazırlıyor, köfteler, mücverler kızartıyor, oyalanayım diye ilginç programlar arıyordu televizyonda.

Bir gün ona,"Çok yoruyorsun kendini," dedim, "Kendine iyi bak, yoksa yapayalnız kalacağım, beni gerçekten seven tek kişi kalmayacak bu dünyada!"

"Seni seven bir annen, iyi kötü bir de baban var," dedi, "ve biliyorsun ne zaman istesen dayının ailesi seni bağırlarına basar. Hiç de yalnız değilsin."

"Dayımın ailesi ta Amerika'da. Babamı yok say. Annem de kendini düşünmekten bana vakit bulamaz."

"Haksızlık etme annene! Bencil gibi durur ama herkesi kucaklayan kocaman bir yüreği vardır."

"Yazdan yaza geldiğinde kucaklaştığı komşulardan mı söz ediyorsun?"

"Edepsiz seni! Kabahat Demir'le bendeydi, sana birçok şeyi anlatmadık, anneni yanlış tanıdın sen. Ne kadar merhametlidir, bilsen!"

"Şimdi anlat o halde."

"Anlatayım... Bak mesela Renate... hatırlıyor musun Renate'yi?"

"Hatırlamaz olur muyum Suziş! Koca ayaklı, kazık Renate!"

"Onun asıl adı neymiş biliyor musun?

"Renate değil miymiş?

"Ratip!"

"Aaa! Türk müymüş Renate? Ama Ratip erkek adı..."

"12 Eylül döneminde transseksüel olduğu için işkenceye maruz kalmış biriymiş meğer!"

"Ay inanmıyorum! Annem nerede bulmuş onu?"

"Anneciğim hastaneye kaldırıldığında, Sude Frankfurt'a onu ziyarete gitmiş, uzun süre de kalmıştı yanında. Onu annemin yatırıldığı hastanede tanımış... Koridorda yürürken, bir kadının Türk doktorla Türkçe konuştuğunu duyan Renate, doktorun uzaklaşmasını bekleyip, Sude'nin yanına gelmiş. Böyle tanışmışlar. Renate psikoloğa gelip gidiyormuş depresyon tedavisi için. Sude, onun hikâyesini dinlediğinde, başına gelenlerden kendi sorumluymuş gibi günlerce uykusu kaçmıştı."

"Ne gelmiş ki başına?"

"12 Eylül Darbesi'nde solcularla, komünistlerin bir de Kürtlerin canına okunduğunu bilirdik biz de... meğer eşcinseller ve transseksüelleri de toparlayıp, Sansaryan Han'da günlerce tutmuşlar... bu arada aklına gelebilecek her türlü hakaret, dayak ve cinsel istismar... sonra da saçlarını kazıyıp, tekme tokat, halkın el kol hareketleri, küfürleri eşliğinde Haydarpaşa'ya götürmüşler ve bir trene tıkıştırıp, Anadolu'da hiç bilmedikleri kasabalara yollamışlar. Renate, tren Kartal yakınlarında yavaşladığında, birkaçımızın camdan atılmasına dahi şahit oldum, diye anlatmış annene ama bilemem artık."

"Korku filmi gibi!"

"Aynen öyle! Gittikleri yerlerde polisin ve askerin elinden kurtulanlar canını köçeklik yapabilecekleri yerlere atmış, şansı ve biraz parası olanlar yurtdışına kaçmış. Çoğundan haber alınamamış, bir daha. Cep telefonu filan yoktu, o günlerde... Renate şanslı yine, birine takılıp paçayı yurtdışına atmış. Önce barlarda çalışmış, sonra ağır bir depresyon geçirmiş. Sude, Renate'ye rastladığında ruhsal tedavi görüyormuş, zavallı. Peşine takıp getirdiydi Side'ye..."

"Babama postalamıştın onu."

"Renate'nin kimliğini öğrenince, bizde değil, babanda kalmasını tercih etmiştim... senin yüzünden."

"Aaa, Suziş! Benimle ne alakası var, Allah aşkına!"

"Yavrum, o zamanki evlerde şimdiki gibi tuvalet bolluğu yoktu, üç yatak odasına tek tuvalet üst katta, bir ufak hela aşağı katta... üstelik kilitleri bozuk. Düşündüm, giriverirsin lap diye, o içerdeyken... ayıkla pirincin taşını. Sana ne deriz, nasıl anlatırız... Neyse, annen işte o Renate'ye babanın evinde bütün yaz baktı, depresyon ilaçlarının parasını cebinden ödedi. Ona iş bile buldu bir kafede. Anneni vurdumduymaz bellemişsin ama onun özellikle de böyle dışlanan gençlere, öğrencilere nasıl yardımcı olduğu, iş bulmaları için nasıl aracılık ettiğini bir bilsen. Kaç arkadaşına kefil oldu da, cebinden ödemek zorunda kaldıydı beyaz eşya taksitlerini..."

"Nereden bileyim Suziş! Konuşmaz, anlatmaz... Ben Renate'yi babamın sevgilisi sandığım için, uzak durmuştum ondan."

"İyilik anlatılmaz Esra, bu bir. Her şey göründüğü gibi olmayabilir, bu iki. Anneni gerçek yüzüyle tanımanın ve bağışlamanın zamanı geldi. Ona ben çok baskı yaptım seni İstanbul'da bırakması için. Gönül rızasıyla değil, senin daha iyi eğitim göreceğine ikna ettiğim için bıraktı seni bana, bu da üç!"

Sesimi çıkarmadım ama, "Beni bıraktı ya!" dedim içimden... Sindirmeyi bir türlü beceremediğim gerçeğimdi, bu benim!

Aslında, hiçbir şikâyetim yoktu yaşadığım hayattan. Anneannemle büyükbabamın yanında, düzenli bir yaşama kavuşmuş, iyi okullara gitmiş ve o sayede Tıp Fakültesine girebilmiştim. Çok sevgi görmüş, el üstünde tutulmuştum üstelik, her istediğimi yapmaya çalışmışlardı Suziş'le Demdem.

Karşılığında ben de onların benden en çok isteyeceğini bildiğim şeyi yaptım.

Ben de çok çalıştım. Çok iyi dereceyle mezun oldum İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden! Diplomamı aldıktan sonra, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesinde göreve başladım.

Suziş'e yalnız kalmaması, benimle İzmir'e gelmesi için çok ısrar ettim.

Güneşli, aydınlık ve sevimli bir şehirdi İzmir. Uzun yürüyüşlere çıkabileceği, akşamüstleri sahile karşı oturup bir bardak şarap ya da bira içebileceği... hatta, isterse bir özel okulda edebiyat dersleri dahi verebileceği... Duymak bile istemedi.

O, Demir'ini bulduğu, onu sevdiği ve onunla birlikte yaşadığı mahallede, sokakta, evde hatta yatakta bitirmek istiyordu ömrünü.

Ben, anladım anneannemi. Israr etmedim.

Annem artık temelli yurtdışındaydı.

Babam her zamanki gibi Side'de yaşıyordu.

İzmir'e tek başıma geldim.

Uzmanlık sınavımı verebilmek için, hastanede işim bittikten sonra yine başım hep kitaplarıma gömülü, şehrin güzelliğinden, keyfinden istifade edemeden yaşamımı sürdürürken, nefes alabildiğim yegâne anlar, resmi tatillerde birkaç günlüğüne İstanbul'a kaçtığım, anneanneme kavuştuğum zamanlardı.

Bu zorlu dönem, yakında bitecekti.

Uzmanlığa hak kazanıp ihtisasımı İstanbul'da yapacaktım. Niyetim buydu.

Ama Suziş, ondan hiç beklemediğim bir sürpriz istekle dikildi karşıma.

Benden çok zor bir şey istiyordu.

Israrla!

HAYATIN CİLVELERİ

Anneannemi yatakta serilmiş görmeye hiç alışık değildim. Hayatım boyunca her sabah hepimizden önce uyanıp fırlamış, kahvaltı hazırlamaya koşmuştu. Sofrayı hep o kurar ve kaldırırdı ama yine de hepimizden önce hazır olurdu, Side'deysek denize, İstanbul'daysak alışverişe gitmek için. Dimdik yürürdü. Saçları hep atkuyruğu... idi. Atkuyruğunu iki firketeyle küçük bir topuz haline getirmeye, altmışından sonra başlamış. Pantolonu eteğe tercih etmesi ise, ha bire kaçan çoraplarla baş edemediği içindi, güya!

Şimdi onu yastıkların arasında, beyazları çoğalmış, taranmamış dağınık saçlarıyla, geceliğinin içinde ufacık bir çocuk gibi bulunca, içim sızladı.

Hiç fark etmemişim o ana kadar anneanneciğimin ihtiyarladığını, sırtının büküldüğünü, kollarının incecik kaldığını.

Beni odasının kapısında görünce gözlerinde bir ışık çaktı ama yine de söylendi,

"Niye geldin! Ben o kadar söyledim seni rahat bıraksınlar diye. Korkacak bir şey yok, herkese olur... tansiyon düşmesi, hepsi bu!"

"Ben zaten gelecektim..." diye yalan attım,"bir seminer var da burada..."

"Sende evin anahtarı var değil mi? Ne kadar kalacaksın?"

"Suziş'im, seni eve çıkarana kadar dönmeyeceğim," dedim.

"Olmaz! Hafta başı görevinin başında olmalısın. Hastalar beklemez, doktor kızıyım ben, bilmez miyim."

"İzinliyim Suziş. Önce evine yerleştireceğim seni, sonra sen iyice güçlenince, İzmir'e yanıma geleceksin. Oranın havası daha yumuşak. Hoşuna giderse, buradaki evi möbleli kiraya verir, yanıma yerleşirsin."

"Esra'm, ben senin yanına ancak dediğimi yaparsan yerleşirim... biliyorsun... yazdım sana... telefonda da söyledim."

"Anneanne, o söylediğini yapamam. Bir başka ülkede bana mesleğimde serpilme şansı tanımazlar. Hele de bir Türk'e! Her horoz kendi çöplüğünde ötmeli."

"Bugünün atmosferinde, bu ülkede de hiç şansın yok," dedi. "Birbirini yiyen gizlenmiş, farklı tarikatları birlikte tutmak için olmalı, hepsinin nefret edeceği bir düşman yaratıldı. Yılların içinde sinsice gelişmiş olabilir ama şimdi açık seçik bir Yahudi düşmanlığı var."

Gülümseyerek yüzüne baktım.

"Ama ben Türk'üm. İki göbektir Müslüman Türk'üm ben!"

"Güzel yavrum, ben de öyleydim. Ben üstelik iki göbek filan değil, tamamen çakma ama gönülden Türk'tüm. Kendimi hep bu ülkenin has kızı zannettim, Atatürk'ün kızı, hem de... "Ne Mutlu Türk'üm Diyene" sözüyle büyüyen bir çocuktum ben. Araplara Osmanlı'yı arkadan bıçakladığı için kızardım, Onuncu Yıl Marşı'nı söylerken gözlerim dolardı, kırk yılda bir, uluslararası bir madalya kazanmaya görelim, hindi gibi göğsü kabaran (gözleri

sulandı galiba, burnu da aktı, kâğıt mendille silmek isteyince, itti elimi) lafımı kesme... öyle sapına kadar Türk'tüm ki Esra, Eurovizyon'da bize siyasi nedenlerle puan vermeyen ülkelere küser, biz illa birinci, Almanya da ikinci olsun isterdim. Kıbrıs Çıkartması'nda, günlerce doğru dürüst uyuyamamıştım. Darbe sonralarında, Avrupa ülkeleri bizi dışlarlardı ya, düşman kesilirdim onlara. Sinangoglar bombalandığında, faturası yine Türklere çıkacak diye korkmuştum..."

Öksürmeye başladı.

"Suziş'im, tüm bunları biliyorum ben. Sus da dinlen biraz."

Susmadı.

"Dinle, bak... Ben, geleceği parlak bir ülkenin gururlu kızıydım. Babamın da rolü vardı, böyle hissetmemde. Babam, bir ömür Türk gençlerine cömertçe akıttı durdu ilmini, irfanını. Bu ülke bilimde bir Rönesans yaşadıysa, babamın ve diğer Alman Yahudisi hocaların sayesindedir, emin ol. Her alanda altın bir kuşak yetiştirdiler..."

Ohohoo, nereden nereye gittik!

Gerhard Dedemle arkadaşlarının yetiştirdikleri *Altın Kuşağı* çok dinlemişliğim vardı da, *"Alman Yahudisi"* sıfatını, son günlerde ekledi adlarının arkasına.

Yine öksürmeye başladı anneannem, arkasındaki yastıkları kabarttım, aşağı doğru kaymış yatağında, biraz yukarı çektim onu.

"Sonra anlatsan... bak yoruluyorsun..."

"Konuşacağız birtanem, başka zaman yok!"

"Nasıl yok! Beni duymadın mı Suziş? Seni önce evine çıkaracağım sonra da..."

"Sonrasını ben düşündüm senin için... Rahatsızlanmasaydım çoktan hazırdı her şey. Guys Hospital'ın yönetiminde, bir dostumun yeğeni vardı, hani şu... şey... çıkaramadım adını birden... Her neyse, bir tanıdık buldum işte, onunla yazıştım. Paralı Türklerin

tercih ettiği bir kliniktir Guy's Hospital, yeri de çok güzeldir... tam Thames Nehri'nin üzerinde (yine öksürdü).

"Guys Hospital'a bir Türk kadın hekim! Güldürme beni."

"Türkçesi Almancası, İtalyancası ve İngilizcesi mükemmel olan hekimi havada kaparlar."

"Lisan okulu mu burası?"

"Sen alay et daha! Yanıt geldi bile."

"Suziş! Bana sormadan, etmeden ne yaptın sen?"

"Henüz bir şey yapmadım. Benim başladığımı sen bitireceksin Esra, yoksa hakkımı helâl etmem sana."

Anneannem yine nefes nefese kalıp sustu! Ne inatçı bir keçiydi o! İlla yurtdışına yollayacak beni!

"Hele hayırlısıyla evimize çıkalım... konuşuruz," dedim.

"Bu konuşmayı bugün yapacağız. Eteklerimizdeki taşları dökeceğiz ve anlaşacağız, tamam mı?"

Doktoru bana onu üzmeyin, sinirlendirmeyin dememiş olsa, konuşturmayacağım da... üzülmesi kötü olabilir diye, "Tamam," dedim, boynumu bükerek.

"Sandalyeni yaklaştır, sesimin gücü yok."

Yaptım dediğini, "Seni dinliyorum, anlat bakalım Suziş," dedim.

"Önce, annenle barışmanı istiyorum."

"Dargın değiliz ki!"

"Ona kırgınsın. Seni ben büyüttüm diye birine kızacaksan, bana kız. Seni ben aldım onun elinden. Bu yüzden o da beni hiç bağışlamadı."

"Bunu bilmiyordum."

"Başka bilmediklerin de var. Annemle benim aram da limonîydi. O benim Madam'a olan düşkünlüğüme kırılırdı, ben de anneme Peter'i benden daha çok sevdiği için gücenirdim. Yıllarca didiştim annemle. Sonra, bir gün onun, babamı sırf benim

hatırım için bağışladığını fark edince (Gözünden bir damla yaş düştü lizözüne) haksızlığımı gördüm. Peter çabuk uçtu yuvadan, ben üniversiteyi babaevinde bitirdim. Annem beni çok düşkün olduğum babamdan ayırmamak ve sırf beni babaevimden gelin etmek için... (sesi iyice inceldi) katlandı bazı şeylere."

"Ne diyorsun Suziş! Olamaz! Gerhard Dede...?"

"Yaa, Gerhard Dede bile! Bunlar kızım, hayatın cilveleridir. Bazen tuzaklara düşülür, bazen bir kerelik şeytana uyulur ama ağır bedeller ödemek üzere. Küçük olduğum için, fark etmiyorum zannettilerdi ama cin gibiydim ben. Esra, gider ayak senden iki şey istiyorum, birincisi sevdiklerini bağışlamayı öğren. Yarın öbür gün, sevdiğini bağışlamaya da hazır ol, emi!"

"Asla kabul edemem ihaneti."

"Senin ayağın da kayabilir... sen de bir insansın. Herkesin zaafı vardır."

"Bana bak, yoksa sen de mi zamanında? Öldürürüm seni Suziş, Demdem adına ben (gıdıklamaya başladım karnını, gülüp duruyordu) böyle güldüre güldüre öldürürüm seni."

Elimi yakaladı, beni kendine doğtu çekmeye çalıştı. "Annenle yakınlaş. Onun senden başka kimsesi yok! Söz ver bana."

"Tamam anneanne! Söz!" Benim gözlerim de yaşlanmıştı.

"Şimdi gelelim malum konuya. İtiraz etmeden beni can kulağıyla dinle... daha yaklaş." Yaklaştım ama konuşacağına birden gözlerini kapattı ve uyuyakaldı!

Koridora fırladım, uzaklaşmakta olan doktorun peşinden seğirttim.

"Suzan Hanım... Uyuyuverdi birden. Ciddi mi durumu anneannemin?"diye sordum, "Organ yetmezliği mi? Ciğerlerde su mu var? Nedir Allah aşkına?"

"Sadece yaşlılık," dedi doktor. "Makine eskiyince arızalar çıkıyor orada burada, halledilebilir şeyler..."

"Bir depresyonun eşiğinde olabilir mi? Eşi ölünce, yaşama sevincini kaybetti... Yaz başında onu bir gemi yolculuğuna çıkarsam... kaldırabilir mi sizce?"

Beni dinleyecek vakti yoktu, işi başından aşmış doktorun. Seksen dört yaşında biriyle mi uğraşacak, nerdeyse haftanın her günü gencecik polislerin, askerlerin cenaze namazı kılınırken! Tam o sırada yanımdan, tekerlekli sandalyede ağzı burnu maskeli, saçları tamamen dökülmüş bir çocuğu geçirirlerken, büsbütün utandım yersiz telaşımdan.

Bahçeye çıktım. Sigara içiyor olabilmeyi ne kadar çok istedim o anda! Doktordum ben, içemezdim. İçmemeliydim. Örnek olmalıydım hastalarıma. Ama başka bir kuşağın doktoru olan Gerhard Dede, fosur fosur içermiş son zamanlarında, kendinden önce giden dostlarına kavuşmak istercesine, öyle demişti Suziş! Keşke o eski zamanlarda yaşasaymışım. Yanlış çağa doğmuşum ben! Her yanım savaş. Her yanım toz duman. Üstüne üstlük, dünyada sigara içmenin, benim ülkemde ise içki içmenin keyfi kalmamış! Lanet olsun!

Telefonuma bir mesaj düştü, o sırada.

"Esra'm nerdesin? İstanbul'daysan ilk buluştuğumuz yere gel aynı saatte.

Tarık!

Anneannem hastalanmamış olsa, ben İzmir'de olacaktım ve asla o ilk buluştuğumuz yere, aynı saatte yetişemezdim. Benim iyilik meleğimdi Suziş!

Hastaneden çıktım, metroya yürüdüm. On beş dakika sonra evimdeydim. Saçlarımı yıkadım, fönledim. Odamda, Demdem'in

annesi Bedia Nene'den yadigâr bir sandık dururdu, içinde de benim eski giysilerim. Tarık'la ilk buluşmamızda giydiğim kırmızı elbiseyi bulup çıkardım. Biraz havalandırdım arka balkonda. Ütüledim. Giyindim. Tam yedide oteldeydim.

Bu kez, on beş dakika filan harcamadım otelin tuvaletinde, doğru Mikla'ya çıktım. Bara yürüdüm ve onu gördüm. Terasa açılan kapının önünde durmuş, manzarayı seyrediyordu. Kalbimin çarpıntısını bastırmak için, elimi göğsüme koydum bir an. Usulca gidip yanında durdum. Kolunu omzuma attı. Bir süre yanyana, karşımızda ışıkları yanmaya başlayan şehre ve minarelere baktık.

Ben nasıl bırakır da giderdim bu muhteşem şehrimi!

"Çok az vaktim var. Yarın bütün gün toplantı, ertesi sabah erkenden uçuyorum," dedi. "Bu yüzden burada bir oda tuttum, her anımızı dudak dudağa, soluk soluğa değerlendirelim diye. Ne dersin?"

"Harika, derim!"

Barda birer kadeh şampanya içip, odamıza gittik. Manzaraya karşı duran yatağın ucunda yan yana oturduk uzun bir süre, rengi her saniye değişen ufku seyrettik. Hücrelerimden özlem fışkırıyordu, kokusunu duymak için burnumu boynuna gömdüm birkaç saniye bekledim öyle. Sonra seviştik. Sonra yemek ısmarladık. Nereye gittiğini sordum. Allahım, ne olur artık temelli kalmaya geldim, desin! Demedi. Suriye sınırında çekim yapmaya gidiyormuş. Sonra yine seviştik. Uykuya dalmadan önce, ben bu sahneyi görmüştüm hissine kapıldım. Annem anlatmıştı bana, babamla ikinci kavuşmalarında beni nasıl yaptığını... tek başına! Tek başına çünkü hamile kaldığını söylediğinde, "Bu senin şahsi meselen," demiş ona babam!

Ben doktordum, istemedikçe hamile kalmazdım. Ama ondan bir çocuğum olsun istersem bir gün, babam gibi mi davranırdı acaba?

Annem babamı değil, çocuk istemişti. Ben sadece onu istiyordum. Daha zordu benim işim!

Ertesi sabah, zor koptuk birbirimizden. Tam ayrılmadan önce,

"İstanbul'a ne zaman dönersin?" diye sordum, kayıtsız olmaya zorladığım bir sesle.

"Sana bir tarih veremem, savaş şartlarında gün hesabı yapmak zordur. Ama döner dönmez ilk işim seni aramak olacak."

"Ben ya burada ya da İzmir'de hastanede olurum. Yerim belli."

"Ben de dönüşte sen neredeysen, oraya geleceğim. Bu kez, uzun bir süre için, üstelik."

"Sahi mi! Neden?"

"Yıllardır yollardayım Esra, artık bir yere demir atmaya ve dinlenmeye ihtiyacım var. Ayrıca yaşadıklarımı fotoğraflarıyla birlikte bir kitapta toparlamak istiyorum. Dinlenmek, yazmak, huzur bulmak ve mutlu olmak için, senin kollarından daha iyi sığınak yok, bu koca dünyada."

"Emin misin?"

"Tüm dünyayı dolaştıktan sonra bu karara vardığıma göre, evet!"

"Çapkın herif!" dedim, "yaşadıklarını fotoğraflarıyla hem de, teşhir ha!"

"Kitabımın içeriğini çarpıtma hazırcevap doktor," dedi, "belgelediğim savaşları ve savaşlardan kalanları fotoğraflarla belgelersem, belki savaşmaktan vazgeçerler, savaş çığırtkanları."

"Keşke!"

Kapının önünde son bir kere daha sarıldı bana.

"Güle güle git ve bana sağlıcakla dön, sevgilim," diye fısıldadım. Bu adamı seviyordum. Çok seviyordum ama beni aldatırsa, Suziş'in nasihatını asla tutamazdım.

Tarık gitti. Ben, o otelin koridorunda uzaklaşırken, bu sefer bana döneceğinden çok emin, sevgiyle baktım arkasından, sonra giyinip, anneannemin yattığı hastaneye gittim.

Bir gün önce uykuda bıraktığım anneannem yatağında oturmuş, cin gibi beni bekliyordu.

"Hımm... kırmızı elbise! Dün gece evde kalınmamış!" dedi bana, "hayalet dönmüş, demek ki!"

Nasıl bir kafaydı bu kadının ki! Kıkırdadım. Mutluluğumu paylaşmak için onunla biraz lafladık bir gece öncesine dair. Sonra anneannem lafı dün uykuya dalmadan önce bıraktığı yerden aldı ve sabırla, bana dünyanın herhangi bir köşesinde, herhangi bir Yahudi'nin yapacağı hatayı veya haksızlığı, bize nasıl ödeteceklerini anlatmaya başladı. Hepsinin faturası, burada yaşayan Yahudilere veya Musevi diniyle bağlantısı olanlara çıkacakmış böyle giderse, ki tüm işaretler böyle gideceğine dairmiş! Siyonist paranoyasına bir de Davudî paranoyası eklenmiş, her neyse o! Golan tepelerinin işgalini, oraların yerini haritada dahi bilmeyenlerden, Filistin'de patlayan her bombanın hesabını hayatında İsrail'e adım atmamışlardan sorabiliyorlarsa... ben gitmeliymişim!

"Bunu yapanlar kimlermiş, Suziş, Allah aşkına?"

"Sen mail kullanmıyor musun? Sana hiç mesaj, twit, bilgi gelmez mi?"

"Sadece mesleğimle ilgili, evet!"

"Bana dünya meseleleri ile ilgim yok deme, inanmam. Üşenmeyip bana bu yaşımda nefret mesajları yolluyorlarsa, sana da mutlaka yolluyorlardır. Uzmanlık sınavını ver, sonucunu al ve benim yaptığım başvuruyu takip et. Bir Şiliman olarak burada geleceğin yok!"

İyi de ben Esra Atalay Solmaz'dım! Solmaz soyadı ben on sekiz yaşına basarken bana babamın armağanı mıydı, yoksa benim onun evladı oluşumu kabullenişim mi... ona dahi Suziş karar vermişti! Korhan'ın ailesinin çok arazileri varmış Edirne civarında, babanın soyadını kabul et ki, uğraşma sonradan, demişti.

Ben doktor olacağım, arsadan bana ne, demiştim. Anan gibi her yoksula yardıma kalkışırsan ilerde, hiç olmazsa kendi paranı harcarsın, demişti ve bu tartışma da anneannemin zaferiyle bitmişti.

Ama bu kez direnecektim.

"Ben bir hekimim Suziş. Benim sorumluluklarım var," dedim.

"Dünyanın her yerinde, hastaların hekime ihtiyacı var!"

"Vatanımdakiler başka!"

"Bir hekim olarak, senin hasta ayırımı yapma lüksün yok!"

Bu minval üzerine, onun sağlık kontrolleri sonuçlanana kadar tam üç gün konuştuk, durduk!

Dördüncü gün anneannemi hastaneden eve çıkardım. Rozi'nin çocuklarına bakan Moldovyalı kızı, on beş günlüğüne ödünç aldım ki, onun başını beklesin, ben sınavıma çalışabileyim. Çünkü Suziş hiç tanımadığı birine özel bakımını yaptırmak istemiyordu. Nadya ile iyi kötü bir hukuku vardı.

Nadya'nın bize gelmesinin üçüncü gününde darbe oldu.

O gece İstanbul üzerinde dört dönen F16 uçaklarının tüyler ürpertici gürültüsü ve silah sesleri, darbe arsızı Suziş'i hiç etkilemedi desem yeridir!

"Yine mi darbe yapıyorlar?" diye seslendi odasından, "hangi orduyla acaba? Orduyu içeri tıkmamış mıydı bunlar?"

"O subaylar çoktan aklanıp çıktı da... bu darbeciler başka birileri... Dur bakalım Suziş, daha hiçbir şey belli değil, yarını bekleyelim," dedim ve ısrarı üzerine, televizyonun önüne götürüp oturttum onu. Biraz sonra yine seslendi,

"Kızım gel beni yatağıma taşı. Bu darbe filan değil, bir rezalet!"

"Ne zaman darbe uzmanı oldun sen?"

"Bu ülkede yaşarken! Darbe insanlar uyurken olur. Bir uyanırsın aaa, darbe olmuş! Böyle televizyonda göstere göstere darbe mi olurmuş!"

Onu gerisin geriye yatağına taşırken, bir dahaki sefere darbeciler önce sana danışsınlar, diye söylendim. Tam o sırada Cumhurbaşkanı halkı meydanlara çağırıyordu. Duydu.

"Darbeyi bastırmak için devletin askeri, polisi yok mu?" diye sordu.

"Halkın da direnmesi lazım ama Suziş..."

"Dışarı çıktığını duymayayım. Otur oturduğun yerde! Kafana yiyeceksin nerden geldiği belli olmayan mermiyi... Kimin kim olduğu belli bile değil, baksana!"

"Şu bizim sokağın başına kadar gidip..."

"Sakın! Peşinden gelmeye kalkar, bu gece ölürüm, bak..."

Heyecandan titremeye başlayan anneannemi yatağına götürürken, bizim çevrenin camları, tam üstümüzde uçan bir uçak yüzünden patladı. Şangırtıyı duyduğumuzda neyseki üçümüz de koridordaydık, Nadya'yla anneannemin iki koluna girmiş, onu yatağına götürüyorduk. Korkuyla yere yattık. Ben anneannemin üzerine siper olmaya çalıştım.

"Üstümden kalk da, çabuk banyoya bir iki şilte taşıyın, orada sabahlayalım," dedi Suziş, telaşla.

Nadya'yla birlikte salona koştuk. Perdeler uçuşuyor, evin içine sokaktan yapraklar, kâğıtlar, bir şeyler savruluyordu. Camlar irili ufaklı etrafa saçılmıştı. Neyseki yaz ayındaydık, içeri kar, yağmur girmeyecekti, sabaha kadar! Televizyon kanalları hâlâ yayın yapıyor, insanlar sokağa çağırıyordu ve cumhurbaşkanının sesine içerden "Salonda durmayın, banyoya gelin" diye bağıran Suziş'in sesi karışıyordu.

"Yapalım dediğini yoksa susmayacak," dedim ben.

Odama koştuk, Nadya ile yatağımın üzerindeki şilteyi kaldırıp zorlukla banyoya taşıdık. Ne kadar yastık varsa götürdük. Anneannemi, başının altına bir yastık koyup, yerdeki şilteye

yatırdık. Ben içine yastıkları döşediğim küvete girdim. Nadya anneannemin yanına büzüştü.

"Çatışma bitene kadar buradan çıkmak yok," dedi anneannem, "burada kalırsak, Madam'ın ruhu bizi korur, Esra. Ne zaman deprem olsa, o Peter'le beni hemen buraya getirir, saklardı."

"İstanbul'da deprem?"

"Elbette! Meşhur İstanbul depremleri vardır, cahil! Altmışlı yılların başında, bir yaz beşik gibi günlerce sallanmıştık. Millet adalara kaçışmıştı."

Nadya illa Madam'ın kim olduğunu öğrenmek istiyordu.

"Bizim ailenin koruyucu meleğidir," dedim.

Bu yanıttan tatmin olmadı ama Madam'ın hikâyesini anlatacak ortamda değildik. Dışarda kıyamet kopuyordu.

Anneannem az sonra uykuya dalınca, Nadya'yla parmaklarımızın ucuna basarak çıktık banyodan, ayaklarımıza terliklerimizi geçirip salona geçtik. Cam kırıklarının üzerinde çıtır çıtır çıtır yürüdüm ve pencereden dışarı bakmaya çalıştım. Bir şey göremedim. Ana cadeden gürültüler, bağırtılar geliyordu ve minare hoparlörlerinde sürekli halkı sokağa çağıran sela okunuyordu.

Kanapenin üzerini süpürdük, üzerine bir yaygı yaydık ve yan yana oturup, kanal kanal gezmeye başladık. Televizyonu seyrederken Nadya ile uyuyakalmışız. Bizi sabaha doğru, Suziş'in sesi uyandırdı. Çişi gelmiş, yardım almadan yer yatağından kalkamıyordu.

Yanına gittiğimde, "Dün akşam nasıl bitti?" diye sordu.

"Devlet kazandı, darbe kaybetti," dedim.

"İyi olmuş! İsabet olmuş!"

"Artık peşimi bırakırsın inşallah, Fetöcülerin darbesini halk bastırdı. Korkman için hiçbir sebep kalmadı."

"Buna inanmak için henüz çok erken," dediyse de kahvaltısını o kadar iştahla yedi ki, yüreğindeki korkuyu yendiğine emin oldum.

Anneannemi yatağına taşıdıktan sonra, banyoda kalan telefonumu almaya gittim. Hem sürüyle mesaj gelmişti hem de şarjı bitmek üzereydi. Tarık aramış, babam aramış, Tarık aramış, annem aramış İngiltere'den, Tarık yine aramış... bir sürü arkadaşım... annem bir daha aramış, babam üç kere, sonra Tarık yine...

Önce Tarık'ın mesajlarını okudum.

"İyi misin?" "Nasılsın?" "Nerdesin?" "Beni ara," "Beni ara" "Beni mutlaka ara!"

Diğerlerinin mesajları da farklı değildi. Önce Tarık'a, sonra anneme, babama ve arkadaşlarıma iyi olduğumu bildiren kısa mesajlar attım ben de.

O gün Nadya ile akşama kadar cam kırıklarını temizledik, toz aldık ve camcının gelmesini bekledik. Akşama doğru camlarımız takıldı.

İnsanlar sokaklara dökülmüş, darbeye karşı nöbet tutuyorlardı.

Halkın nöbeti günlerce sürdü. Ellerindeki bayrakları sürekli sallayıp televizyon kameralarına poz vererek, günlerce sabahlara kadar meydanlardan çekilmediler. İktidar partisi taraftarlarını otobüslerle ana meydanlara taşıdı, kendi arzusu ile gitmek isteyen kişilerden de yol parası almadı. Metro, otobüsler ve vapurlar bedava çalıştılar iki hafta boyunca.

"Bu insanlar neden her gece sokaklarda, Esra? Neyi kutluyorlar Allah aşkına?" diye soran anneanneme.

"Kutlamıyorlar, darbeye karşı nöbet tutuyorlar," dedim.

"Kimin nesiymiş darbeci... söylemiştin ama unutmuşum."

"İmammış."

"İmam mı? İmamın darbeyle işi ne?"

"Bu son darbeyi yapanlar imamlarmış, anneanne" dedi Nadya, "Televizyonda duydum."

"Saçmalama kız! Darbeyi asker yapar! İmamın işi insanı Allah'a yönlendirmektir, sevgi, barış telkin etmektir."

"Dünya çoktan tersine döndü, şimdilerde darbe hazırlayanlar kendilerini 'imam' diye tanıtıyor," dedim ben.

"Kızım, unutkanım ama daha bunamadım. Dün geceki darbeyi kim planlamış? Fosladığına göre, emir komuta zinciri olamaz. Genç subaylardır herhalde. Hiç tek durmazlar!"

"Subaylar değil, senin Fetö." Boş boş yüzüme baktı.

"Fetullah Hoca, anneanne. Hep derdin ya bu adam gizli gizli başımıza çorap örüyor, diye. Çorabı örmüş bitirmiş, giydirmeye çalıştı başımıza ama bizim kafalar büyük ya, çoraba sığmadı!"

"Ha!" dedi, "O zır zır ağlayan ağlak adam da darbeye kalkışıyorsa, benim bu tersine dünyada işim ne?"

"Bana analık etmek!"

"Ben vekâleten anayım, kızım. Ben istifa edince bu görevi gerçek annen üstlenecek. "

"İstifan kabul edilmeyecek, Suziş," dedim.

O da bana, "Bu kararları yüksek makam veriyor," diye cevap verdi.

Yüksek makam, anneannemi yanına almaya hazır değildi.

Suziş her gün biraz daha iyiye gitti. Ben Nadya'nın yerine, Rozi'ye bir başkasını bulup, rica minnet Nadya'yı anneannemin yanında bıraktım, İzmir'e döndüm.

Tarık'tan çıt çıkmıyordu. Birkaç kez aradım, telefonu kapalıydı. Yolladığım mesajlar geri geliyordu. Niye bu kadar güvenmiştim ki karabatak gibi bir batıp, bir karşıma çıkan adama! Hani, yanıma gelip, kitap yazacaktı! Hani bu dünyada benim kollarımdan daha huzur verici bir yer yoktu! Son gecemizde bana her söylediği sözü tek tek hatırlıyor, konuştuklarımızı kafamda

yeniden canlandırıyor ve sonrasında kurduğum hayalleri düşünmeye dahi utanıyordum!

Tarık kayıplara karışmıştı.

Belki aylar belki de yıllar sonra birden ortaya çıkacak, bir not atacaktı telefonuma, aynı yerde aym saatte buluşalım, diye. Yok yemezler! Kalbim parça parça da olsa, uykusuz gecelerim sınavlarıma da yansısa, bana böyle davranmasına asla müsaade etmeyecektim.

Onu aramaktan vazgeçtim.

Kimseye belli etmeden çektim kalp acımı ve sınavlarda istediğim parlak neticeyi alamadım.

Anneannemin benim için istedikleri, kendiliğinden oluyordu!

Onun el çantama tıkıştırdığı ve artık, eksikleri tamamlayarak imzalayıp yolladın mı diye sormaktan çoktan vazgeçtiği, Londra'daki hastaneye başvuru formunu, bir gece yarım şişe beyaz şarabı bitirdikten sonra tamamlayıp imzaladım, ertesi sabah erkenden gönderdim. Anneanneme de müjdemi verdim.

"Hafta sonu gel, kutlayalım," dedi, "gidiş dönüş biletin benden olsun!"

AYRILIK ZAMANI

Suziş bana en sevdiğim yemeklerin hepsini hazırlatmıştı. Köfte, mücver, patates ve patlıcan kızartması, zeytinyağlı fasulye, domatesli pilav ve muhallebi ile dondurma.

"Kilo almamı ve evde kalmamı istiyorsun," dedim, "hainsin sen!"

"Aksine, Londra'ya gitmeni ve kendine bir de koca bulmanı istiyorum. Erkekler sarışın sopalara bakarlar ama aslında kumral ve balık eti kadınları severler."

"Bunu bizzat tecrübeyle mi tesbit ettin, anneanne?"

"Edepsiz seni! Edebiyatla tesbit ettim. Örneklerle anlatmamı ister misin?"

"Hayır. Derse doygunum... taa şurama kadar!" Boğazımı işaret ettim.

"Ciddileşelim," dedi, "ne zaman gidiyorsun?"

"Ben ekim sonu diye yazdım, yanıt bekliyorum."

Nadya yeni kızarttığı köfteleri getiriyordu sofraya.

"Patlamak üzereyim Nadya, n'olursun başka kızartma..."

"Ne kızartması! Balkona mangal yaktırdı, yelle yelle kolum koptu... Kokuyu almıyor musun?"

"Lafı bölme Nadya, önemli bir şey konuşuyoruz burada," dedi Suziş.

Tam o anda, cep telefonumun mesaj sesini duydum. Yan gözle baktım, tanımadığım numara. Kendimi yemek yemenin şehvetine kaptırmışken, kimbilir hangi hastayı sormak için arayan biriydi. Boş verdim. Hafta sonu tatilindeyim be! Doktorum ama insanım da, öyle değil mi? Bir hayatım olmasın mı benim? Olmasın! Madem Tarık'tan hiç haber yok, hayatım filan olmasın! Ben sadece çalışayım, çalışayım... Anneannem onu soruyordu tam o anda, aklımdan geçeni okumuş gibi.

"Nerede şimdi o? Dünyanın neresinde hangi savaşı takip ediyor?"

"Bilmiyorum," dedim.

"Yani kırmızı elbise tekrar ne zaman giyilecek, bilmiyorsun öyle mi?"

"Bir daha giymeyeceğim o elbiseyi Suziş. Senin yapmamı istediğini yapıp, Londra'ya gidiyorum ya işte!"

"Bu adam kitap yazacağım dememiş miydi sana? Kitabını Londra'da yazar."

"Oh ne güzel hayat! Ben kazanırım o yer."

"Sen kazanırsın, birlikte yersiniz. Kitabı bitirince keyfini birlikte sürersiniz. Birbirini seven insanlar öyle yapar. Demir'le biz hep öyle yaptık."

"Annenanne, o günler eskidendi... o büyük aşklar, mutluluklar, anne-baba-çocuk üçgenleri filan..."

"Şimdi başımızdaki, sizden çocuk beşgenleri istiyormuş (kıkır kıkır güldü) işiniz zor vallahi, Reis istedi diye, tavuk gibi habire yumurtla... Biraz daha pilav alsana sen."

Mesaj sesi geldi yine. Gözümün ucuyla baktım sofrada duran telefonuma.

"Ne o? Tedirgin oldun?"

"Bir mesaj geldi de..."

"E, baksana mesajına," dedi Suziş, "şimdi takarsın kafayı mesaja, sana söyleyeceklerimi can kulağıyla dinlemezsin... bak haydi."

Telefonuma uzandım, aldım. Tabağıma pilav ve bir köfte daha koyuyordu Nadya.

"Yeter... doydum. Tatlıya da yer kalsın," dedim. Sonra açtım mesajı... okudum... bir daha okudum... bir daha...

"Esra! Ne oldu canım? Canım kızım, ne oldu? Esra... Esra..."

Biri elimden telefonu aldı... biri su mu içirdi yoksa suyla alnımı mı ıslattı... sanki kolonya koktu... Nadya'nın sesini duyuyordum, "On kişilik yemek yaptık, yedirdiniz yedirdiniz, insan zorlanmaz ki böyle!"

Ben öğürüyordum...

"Tas getir! Kolonya koklat, çabuk ol!"

Kustum!

"Oh rahatladı evladım," dedi anneannem, "bak Nadya, rengi geliyor, bembeyaz olmuştu yüzü... Esra'm kanepeye uzan, haydi yavrum."

Kulaklarımdaki çınlama azaldı. Telefonu arandım, yere düşmüş. Nadya aldı yerden, uzattı bana. Tekrar okudum mesajı.

"Suziş... bana bir taksi çağırın" dedim, "hemen gitmeliyim, hemen!"

"Ama daha yeni geldin! Hani hafta sonunu birlikte..."

"Tarık'ı Mardin'deki devlet hastanesine getirmişler... ancak getirebilmişler..."

"Ne!"

"Haber almıyordum... ben sandım ki... ben... ben... meğer o yaralıymış... Suriye'den yeni geçebilmiş bizim tarafa... bir bombalı saldırıda yaralanmış..."

Suziş elimden telefonu aldı, baktı.

Hıçkırıyordum artık. Sel gibi gözyaşı... ellerim titriyordu... üşüyordum da. Galiba bir öne bir arkaya sallanıyordum, oturduğum yerde. Bir tokat indi yüzüme. Zınk diye durdum, gözlerimi kırparak anneanneme baktım. Hayatımın ilk tokadıydı, hem de anneannemden!

"Bana tokat attın Suziş," diye fısıldadım.

"Kendini topla Esra! Sonra hava meydanını arayalım. Mardin'e uçak kalkıyor mu öğrenelim. Taksiyi en son çağırırız."

"Ya uçak yoksa?"

"Korhan'ı ararız, bir yerde buluşursunuz, seni o götürür."

"Babamı mı yani?"

"Evet, babanı! Senin de bir baban var, İsa değilsen eğer..."

"Suziş bana tokat attın," dedim yine.

"Çünkü ben doktor kızıyım. Böyle durumlarda ne yapılacağını fakültede öğrenemedinse, benden öğren," dedi anneannem, "Nadya, şu telefon defterimi versene... bir de gözlüğümü." Bana döndü sonra, "Git yüzünü gözünü yıka, rimelin aktı, maskaraya döndün!"

Ben odadan çıkarken, o telefonumu almış, bu kez gözlüğünü takmış, mesajı yeniden okuyordu.

Banyoda uzun kaldım. Gerçekten de gözyaşlarıyla maskaraya dönmüş yüzümü yıkadım, kusmuk kokan üstümü başımı temizledim, bağırsaklarım gurulduyordu... ah bağırsaklarım!

Bir ara, "İyi misin sen orada?" diye seslendi Nadya. "İyiyim," dedim," bağırsaklarıma vurdu galiba, merak etmeyin."

Banyodan çıkınca üstümü başımı değiştirdim. Tokadı yediğimden beri, daha sakindim artık. Ağlamıyordum. Sadece hazırlanıyordum ve biliyordum ki, ben hazırlanırken Suziş işleri benim için hallediyordu. Uçak saatlerini öğreniyor, yer ayırtıyordu.

Nihayet içeri gittiğimde, "Mardin'e uçak var. Kalkmayacak olursa, en yakındaki şehre değiştirebiliyormuşsun. Korhan'a da

nereye uçacaksan, haber vereceksin kalkmadan hemen önce, o havaalanına gelecek arabasıyla," dedi. "Daha önce indinse, beklersin artık."

"Korhan?"

"Baban, işte! Biri orada (gökyüzünü işaret etti eliyle) diğeri de burada, senin için ellerinden geleni yapacaklar, artık. Baba olmak kolay mı!"

"Suziş, nasıl bulacağım onu... çok korkuyorum... dua et n'olur..."

"İyi bulacaksın. Hastaneyi de aradım sen tuvaletteyken. Kırıkları varmış ama şuuru yerine gelmiş... zaten gelmiş ki, sana mesaj yollatmış," dedi anneannem. "İyi durumda olmasa, çağırtmazdı seni Esra. Erkeklerin egoları bizden beterdir, öyle sakat, yüzünün yarısı uçmuş filan... katiyen göstermek istemezler kendilerini, inan bana... Nadyaaa, nerede kaldı bu çay?"

"Çay mı?"

"Elbette. Kustun, miden bomboş. Bir çay iç, bir lokma da kızarmış ekmekle beyaz peynir ye gitmeden. Daha vaktin var canım."

"Ah ne yazık oldu bütün o yemeklere," dedim.

"Bütün yemeklerin sonu aynı değil mi?" dedi gülerek.

Yavaş yavaş normale dönüyordum. Üşümem geçmişti. Telefona uzanırken tuttu elimi, "Midene bir lokma bir şey girsin de sonra bak. Yine öğürürsen, kusacak bir şeyin olsun," dedi.

"Amaaan Suziş! Yere kustum diye dayak attın bana zaten. Bak hiç unutmayacağım bu tokadı ha! Ne olduğumu şaşırdım be!"

Çok utanmış ve pişman bir hali vardı. Kalktım yerimden, sarıldım anneanneme. Kokusunu içime çektim. Ev telefonu çalıyordu. Nadya telefon elinde geldi yanımıza, "Anne arıyor," dedi.

Ne annesi! Aldım telefonu, "Alo" dedim.

Annem! Nasıl olduğumu soruyor. Babamdan duymuş. Gelmesini ister miymişim? Ya da onun yanına gitmek, Hollanda'ya? Yok sağol anne, ben almayayım. Önce sevgilime gideceğim.

Onun başını bekleyeceğim. Onun durumuna göre karar vereceğim ne yapacağıma, nereye yerleşeceğime. Ve eğer iyi tanımışsam onu, yurtdışı sadece seyahatler içindir, her horoz kendi çöplüğünde eşinir çünkü!

Annemle konuştuktan sonra, bir iyimserlik geldi bana. Yalnız değildim. Beni çocukken bırakmış bir annem vardı ama, beni daha iyi bir anneye bıraktığına emin olduğu için yapmıştı bunu. Ve şimdi her dara düştüğümde ses veriyordu, elini uzatıyordu. Tutmuyordum başka, fakat biliyordum ki oradaydı, bundan emindim artık! Bir de babam vardı, anında benim için yollara düşen... Beni unutmamış, benden vazgeçmemiş, beni yanına çağıran sevgilim vardı!

Ne zengin bir kızdım ben!..

Kızarmış ekmekle, beyaz peyniri yedim, çayımı içtim. Suziş'in çağırdığı taksi gelmek üzereydi. Küçük seyahat çantamı kapının yanına getirdi Nadya. Önce ona sarılıp teşekkür ettim. Sonra uzun uzun ve sımsıkı sarıldım anneanneme... hayatımın kadınına, can yeleğime.

"Beni bekle Suziş'im, ben sana dönmeden hiçbir yere gitmek yok!" dedim.

"Benim işim bu zaten, seni beklemek canımın içi," dedi, "Fakat söyle bana, Londra'daki hastane ne olacak şimdi? Bir tarih vermiştin... Şu an zamanı değil ama, değiştirelim mi?"

"Önce Tarık'ı bulayım. Ne karar vereceksem, onunla beraber artık..."

"Birlikte gidebilirsiniz."

"Birlikte kalabiliriz de anneanne. İnsan sevdiği ile beraber olunca her zorluğa daha dayanıklı oluyor, bunu en iyi senin bilmen lazım. Siz bizzat yaşadınız bunu. Çok acı çektiniz Demdem'le birlikte, gözaltılara, işkencelere tanık oldunuz ama elin

memleketinde yabancı vatandaş olmaktan iyiydi ki, kalmayı seçtiniz, öyle değil mi?"

"Ama biz ne olursa olsun hep buraya ait hissettik kendimizi. Şimdi yurdumuzda sanki yabancıyız. Uzaylı gibi kaldık vatanımızda."

"Bunları niye şimdi konuşuyoruz ki... hele bir gideyim... arayacağım seni."

"Tamam yavrum. Artık yalnız değilsin, bir can yoldaşın var. Nasıl istersen öyle yap," dedi bana. Onun yanaklarını, pamuk saçlarını öptüm, öptüm. Ellerini, kollarını öptüm. Bir daha öpemem korkusuyla ensesini bile öptüm.

"Korkma, ben buradayım. İnadımı bilirsin. Sen dönmeden gitmem, sen beni düşünme," dedi. "Sadece sevgilini ve kendini düşün. Kırmızı elbiseyi havalandırıp ütüler hazır ederim ben."

Sonra, gözyaşlarını görmeyeyim diye hemen döndü arkasını evine girdi. Biraz sonra Nadya koştu bir kap suyla, taksinin çamurluğuna doğru fırlattı,

"Su gibi git, su gibi gel," diye bağırdı. Ona da öğretmiş, Suziş!

Arka camdan evime baktım, pencerenin gerisinde, kanadı kırık kuş gibi duruyordu anneannem... evim... sokağım... tüm hayatım benim... pencerenin gerisindeydi.

Doğdukları topraklardan sırf din denen olgunun istismarı yüzünden kovulan Alman Yahudisi bir aileyle, Müslüman Türk bir başka ailenin, din istismarı yüzünden ülkesinde yaşamaya korkan üçüncü kuşaktan torunu ben.

Doktor Elsa Esra Atalay Solmaz, yalnız sevgilime gitmiyordum, vatanımın da neresi olacağına karar vermeye gidiyordum... vatanın da, dinin de sadece ve tamamen sevgi olduğuna inanarak!

"Kendi vatanında bile yabancıdır kanadı kırık kuşlar"

1930'ların Almanyası... Nazilerin baskısından bunalan Yahudi asıllı tıp doktoru Gerhard Schlimann, çemberin yeterince daraldığını, kendisi ve ailesi için tek çarenin kaldığını hisseder: Kaçmak...

Ancak işsizliğin, savaşın habercisi toplumsal karmaşaların ve her yere yayılan ayrımcılığın cenderesindeki bir dünyada insanca yaşanacak bir yer bulmak hiç de kolay değildir. Zira Gerhard Schlimann ve diğer Yahudilere sözümona gelişmiş ülkeler bir bir sırt çevirirken, bir tek Avrupa'nın kıyısındaki genç bir Müslüman ülke kucak açar: Türkiye Cumhuriyeti...

Ayşe Kulin, *Kanadı Kırık Kuşlar*'da 1930'ların Almanya'sından 2000'lerin Türkiye'sine uzanan bir ailenin dört kuşaklık hikâyesini anlatıyor bizlere. Sıradışı, güçlü, coşkulu, inançlı kadınların hikâyesi bu aynı zamanda. Elsa, Suzan, Sude ve Esra kendi sancıları ve değişimlerini vatanlarının çalkantıları ile iç içe yaşıyorlar. *Kanadı Kırık Kuşlar*, vatanı sevgi olan herkesin kalbine değecek...

BİRİNCİ BASKI
150.000
ADET

24₺

EVEREST
www.everestyayinlari.com
/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

9 786051 850788